

Stadsbeleid 'Programma 2021-2025' **PROJECTFICHE - OPERATIE**

Gemeente: [Schaarbeek](#)

Datum: 15/09/2020

Nummer en naam van het project: 1.1. sociocultureel buurtvoorziening " fase 2

Operationele doelstellingen volgens de OOSH (in volgorde van belang):

Hoofddoel

Art. 23. § 1. De in artikel 60, eerste lid, 1° van de Ordonnantie bedoelde operaties en acties die de levenskwaliteit van de wijken waarborgen en het leefkader verbeteren via openbare ruimten en via de ontwikkeling van wijkvoorzieningen met het oog op de versterking van cultuur en sport als haard van sociale cohesie, worden op een of meerdere van de volgende wijzen uitgevoerd :

[...]

2° acties of operaties voor de financiering en subsidiëring van sporten culturele wijkinfrastructuren, zo ook in de openbare ruimten, inzonderheid door het verwezenlijken van openbare buitenvoorzieningen.

Tweede doel

§ 2. De in artikel 60, eerste lid, 2° van de Ordonnantie bedoelde acties of operaties die een beter samenleven garanderen, een maatschappelijke en ruimtelijke dualisering in de wijken bestrijden en het imago en de uitstraling van Brussel verbeteren, worden uitgevoerd op een of meerdere van de volgende wijzen :

1° de acties of operaties ter bestrijding van de maatschappelijke en ruimtelijke dualisering in de wijken, inzonderheid de acties en operaties die het mogelijk maken wijken met elkaar te verweven en collectieve burgerprojecten te ontwikkelen;

2° de acties of operaties ter verbetering van het imago en de uitstraling van Brussel;

3° de acties of operaties die zorgen voor animatie en een beter samenleven in de wijken.

A. ONTWERPER

1. CONTACTGEGEVENS VAN DE VERANTWOORDELIJKE:

Naam, Voornaam: [Hakim Belabes](#)

Functie: [projectcoördinator](#) - Duurzaam Wijkcontract Pogge - RenovaS asbl

Adres: [Goossensstraat 5 – 1030 Schaarbeek \(BE\)](#)

Tél. : [02/246.91.68](#)

E-mail : hbelabes@renovas.be

2. Identificatie van de ontwerper:

Naam: [RenovaS](#)

Rechtsvorm: [vzw](#)

Maatschappelijke zetel: [Aarschotstraat 208 – 1030 Schaarbeek \(BE\)](#)

Contactpersoon: [Nicolas BOROUKHOFF](#)

Tel.: [02/246.91.62](#)

E-mail: nboroukhoff@renovas.be

Website: www.renovas.be

Bankrekeningnr.: [bankrekening van de gemeente - BE 76091000181295](#)

B. ONTWERP VAN HET PROJECT

3. Korte beschrijving: Plaats van de operatie, bestemming, voorzien aantal m², ...

Het doel van het project is om de bouw van een collectieve wijkvoorziening voort te zetten en te voltooien, waarbij cultuur en in het bijzonder de bevordering van culturele diversiteit als vector en katalysator fungeren voor sociale cohesie en stadsherwaardering, ontwikkeld tijdens het Stadsbeleid 2017-2020. De interventiemethode zal draaien rond burgerparticipatie door middel van zelfexpressie, kennis en talen, creaties, experimenten, vernieuwende initiatieven en culturele uitwisseling.

Daarom voorziet het project in de verdere heraanleg van een complex van drie gebouwen van de gemeente Schaarbeek op drie aangrenzende percelen, namelijk:

- In de Haachtsesteenweg 298/300, een gebouw aan de straatkant glv+1 dat aansluit op de voormalige bioscoop "Elite" in het midden van het huizenblok.
- In de Haachtsesteenweg 296, een flatgebouw glv+2 met een commerciële benedenverdieping die momenteel tijdelijk wordt gebruikt door het Cultureel Centrum van Schaarbeek.
- In de Hollestraat 19/27, momenteel gebruikt door theater Scarabaeus.

De nieuwe infrastructuur zal een totale bruto-oppervlakte van ongeveer 2.700 m² hebben. Er zal aandacht worden besteed aan de zichtbaarheid van de voorziening, via aangepaste borden en de gevels van het complex, in het bijzonder die aan de Haachtsesteenweg.

Omwille van zijn strategische ligging op het kruispunt van welvarende en populaire wijken, mikt het project op de volledige Schaarbeekse bevolking en in het bijzonder de jongeren uit de centrale wijken van Schaarbeek, gelegen in de SHZ.

Het project, dat mee gefinancierd wordt door het Stadsbeleid, het Duurzaam Wijkcontract Pogge en de gemeente Schaarbeek, heeft als doel een essentiële voorziening te worden voor het hele socioculturele weefsel van Schaarbeek. Daarom verloopt de ontwikkeling in 3 verschillende fasen, namelijk:

- SCARABAEUS: een nieuwe theaterzaal, vertrekkende vanuit de bestaande zaal;
- SHED: een flexibele polyvalente ruimte;
- ELITE: een "gemengde" ruimte die uitnodigt tot een dialoog met de buurt, waarin de toekomstige kantoren van het Cultureel Centrum van Schaarbeek, een wijkbar/ticketverkoop, een theaterzaal en een polyvalente ruimte ondergebracht worden.

Figuur 1: Weergave van de socioculturele uitrusting (OUEST Architecture, 2020)

We verduidelijken dat het project wordt ontwikkeld in twee fasen, die overeenkomen met twee programma's van het "Stadsbeleid", namelijk:

- SB "2017-2020": Fase 1 van de werken, bestaande uit de aankoop van de gebouwen, het vastleggen van het programma, de architecturale studie (aanwijzing van het architectenbureau in december 2019), het uitwerken van de stedenbouwkundige vergunning en het uitvoerings- en aanbestedingsdossier, het aanwijzen en toekennen van

- de opdrachten voor de werken (gepland voor de tweede helft van 2021), de opstart van de "ruwbouw" aan de Haachtsesteenweg (Elite + SHED) en de Hollestraat (Scarabaeus).
- SB "2021-2025": Fase 2 van de werken, bestaande uit de voortzetting en de voltooiing van de werken in de Haachtsesteenweg en de Hollestraat en de uitvoering van de scenografische aspecten.

4. Welk is de aanleiding tot het project?

- Licht de basisvaststelling toe, het vastgestelde probleem

Functionele en programmatische opportuniteiten: Met de bouw van een socioculturele voorziening op deze site kunnen we het tekort aan openbare voorzieningen opvangen dat herhaaldelijk is gebleken in deze wijk en over het algemeen in de diagnose voor dit programma (cf. Uitdagingen, p. 36).

Daarnaast is het cultureel centrum van Schaarbeek momenteel ondergebracht in een gebouw dat door de gemeente wordt gehuurd en waarvan de erfpachtovereenkomst afloopt in 2020. Het gebouw, met een oppervlakte van 500 m² en een capaciteit van 90 plaatsen, is tegenwoordig veel te klein gelet op de grootte van de gemeente, haar bevolking (131.604 inwoners) en haar culturele potentieel en rijkdom (cf. Diagnose p.34).

Bovendien evolueren de taken en het gebruik van een hedendaags cultureel centrum en omvatten die doorgaans een combinatie van verschillende functies, die verscheidene en transversale culturele ervaringen en praktijken mogelijk maken: ruimten voor tentoonstellingen, expressie, bijeenkomsten, festiviteiten, initiaties en studie.

Grondopportuniteiten: De gemeente heeft tijdens het SB-programma 2017-2020 een complex van 3 gebouwen gekocht dat ideaal gelegen is in het hart van Schaarbeek, vlakbij de Sint-Servaaskerk, de Louis Bertrandlaan en het Colignonplein. De inplanting, in deze historische wijk, van een socioculturele voorziening met uitstraling zal een goede aanvulling zijn op de dynamiek voor stadsherwaardering die elders wordt ontwikkeld (bv: de heraanleg van de Louis Bertrandlaan, de ontwikkeling van de tramstallingen (MIVB-stelplaats Rubens-Haacht), de verschillende operaties voor het duurzame wijkcontract Pogge, ...). Het complex van 3 gebouwen omvat:

- De voormalige bioscoop "Elite", gelegen aan de Haachtsesteenweg 296, geniet een zeer goede zichtbaarheid en zijn vroegere gebruik als bioscoop wordt weerspiegeld in de architectonische elementen die duidelijk maken dat het om een culturele voorziening gaat.
- Het handelspand, gelegen aan de Haachtsesteenweg 298-300 naast de voormalige bioscoop, waarvan de aankoop de capaciteit van de voorziening verhoogt en tegelijkertijd de zichtbaarheid vanuit de openbare ruimte vergroot.
- Theater Scarabaeus, gelegen aan de Hollestraat, dat via het midden van het huizenblok aansluit op de percelen aan de Haachtsesteenweg.

- Dient het project om een bestaand project te versterken? **JA**

i. Indien ja, kun je het project beschrijven?

Het project werd initieel ontwikkeld als onderdeel van het SB-programma 2017-2020. Door de omvang van de voorbereidende werkzaamheden zal het project in twee fasen verlopen:

- tussen 2017-2020:
 - aankoop van de drie gebouwen
 - programmastudie
 - architectuurstudie
 - eerste fase van de werken
- voor het programma 2021-2025: voltooiën van de werkzaamheden

ii. Kun je documenten over dit project bijvoegen?

Het voorontwerp van het architectenbureau OUEST naar Urban.Brussels werd gestuurd. in het kader van de verplichtingen met betrekking tot het Stadsbeleid 2017-2020.

- Bestaat er al een gelijkaardig project in de ZSH van jouw gemeente?:

JA

i. Zo ja, waar? En welke zijn de verschillen?

Ja, in het kader van de gezamenlijke ontwikkeling "SB 2021-2025" en het "Stadsvernieuwingscontract Brabant-Noord-Sint-Lazarus" wordt momenteel een

sociocultureel voorzieningsproject uitgewerkt rond de oprichting van een "hiphopschool" met een bruto-oppervlakte van ongeveer 700 m² door de opwaardering van een symbolisch gebouw in de wijk, namelijk een voormalige synagoge aan de Rogierstraat 126 in Schaarbeek.

De belangrijkste verschillen tussen de twee projecten hebben betrekking op enerzijds het doelpubliek (een ongedifferentieerd publiek van alle leeftijden versus kwetsbare jongeren en jongeren die schoolmoe zijn) en anderzijds de aard en de diversiteit van de activiteiten.

ii. Welke link bestaat er tussen jouw project en de andere gelijkaardige projecten?

- de wens om sociale barrières te doorbreken en sociale cohesie te bevorderen
- de wens om het project te verankeren op een grotere schaal dan enkel lokaal/gemeentelijk en het een uitstraling te bezorgen tot buiten die grenzen
- de wens om de kunsten en podiumkunsten in Schaarbeek te ondersteunen en te versterken
- de wens om de lokale verenigings- en cultuursector te ondersteunen

5. Is het project aan een actie gekoppeld? (artistieke interventie, SPI, ...) Zo ja, vermeld het nummer en de ontwerper. Beschrijf kort de link tussen beide.

Nee

6. Doelgroep: Verduidelijk je doelgroep (leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, sociale situatie, scholen, sportclubs, bewonerscomités, ...) en het verwachte aantal gebruikers.

Het project mikt op alle inwoners, verenigingen en actoren van de gemeente Schaarbeek, los van leeftijd of andere verschillen, en in het bijzonder op jongeren en kwetsbare bevolkingsgroepen in de SHZ.

▪ Hoe ga je over het project communiceren?

De verschillende projectpartners zullen instaan voor de communicatie rond het project in de twee landstalen, met name:

- Het DWC Pogge via digitale media (bv. sociale media, website, etc.) maar ook via dragers in papier, bv. nieuwsbrieven aan de bewoners van de wijk.
- De gemeente Schaarbeek, met name via Schaarbeek Info,
- Het Stadsbeleid, via een videocapsule die momenteel (2020) door NTTRB wordt gemaakt en waarin het project wordt voorgesteld.
- Het cultureel centrum van Schaarbeek en zijn verschillende kanalen.

7. Technische informatie over het project:

- De toestand in de wijk en de ligging in het huizenblok;
De gebouwen gelegen aan de straatkant ter hoogte van de Haachtsesteenweg en de Hollestraat zijn met elkaar verbonden, wat een doorgang van het blok mogelijk maakt (zie bijlage: fotoreportage).
- Een luchtfoto;
Zie bijlage: fotoreportage
- Het precieze adres en het kadastrale nummer van het perceel;
 - Haachtsesteenweg 296 in 1030 Schaarbeek / percelen: D 254 C2
 - Haachtsesteenweg 299/300 in 1030 Schaarbeek / percelen: D 254 B2
 - Hollestraat 19/27 in 1030 Schaarbeek / percelen: D 252 E
- Een recente foto;
Zie bijlage: fotoreportage
- De rechtstoestand (GBP, RPA, BBP, verkavelingsvergunning, ...)
GBP: bestemming tot woonzone + zone van cultureel, historisch en esthetisch belang en voor verfraaiing
- De huidige toestand van het project (goede staat, verouderd, verwaarloosd, ...);
De drie gebouwen waarop het project betrekking heeft zijn momenteel in gebruik, namelijk in de Haachtsesteenweg 298-300 door een tijdelijke activiteit (CCS) en een huurder

(huisvesting), in de Haachtsesteenweg 296 door een tijdelijke ingebruikname (evangelische kerk) en in de Hollestraat 19-27 door een theatergroep. Tijdens het SB 2021-2025 zullen de gebouwen leegstaan voor fase 1 van de werken.

- **Bouwprofiel en oppervlakte;**
Zie inleidende nota bij het voorontwerp.
- **Het type operatie (verwerving, lichte of zware renovatie, herbestemming, terbeschikkingstelling van het publiek, ...);**
Voortzetting van de grote renovatie van de 3 gebouwen tijdens het SB 2017-2020 om socioculturele activiteiten te kunnen verwelkomen en scenografische elementen te kunnen plaatsen.
- **Indiening van een vergunning;** JA
- **Het voorgestelde programma (de oppervlakten onderscheiden door);**
Zie inleidende nota bij het voorontwerp.
- **Een intentieschets in de vorm van axonometrie, plannen, ...;**
Zie inleidende nota bij het voorontwerp.
- **Type eigenaar (overheid, privé, SVK);**
Publieke eigenaar, namelijk de gemeente Schaarbeek.

8. Is de projectsite makkelijk toegankelijk? Zo ja, hoe?

Wat ga je doen om de toegankelijkheid van de site te verbeteren? (fietspad, open of afgesloten fietsparking, parking deelauto's, kast en ruimte om loopfietsen, skates, ... op te bergen).

De site is goed te bereiken met het openbaar vervoer, dankzij de haltes "Sint-Servaas" (tram 92 MIVB), "Pogge" (bus 56 MIVB) en "Lehon" (bus van De Lijn) in de onmiddellijke omgeving. Die bereikbaarheid zal nog aanzienlijk verbeteren eens het metrostation Colignon in gebruik wordt genomen (2025).

Toegankelijkheid van de site met de fiets:

- Wat de bezoekers van de site betreft: er zijn momenteel besprekingen aan de gang om een parkeerplaats te voorzien op de hoek van de Louis Bertrandlaan en de Haachtsesteenweg, om het voetpad vrij te houden en het voetgangersverkeer niet te hinderen, maar ook om een fietsenstalling te voorzien die aan de behoeften kan voldoen.
- Wat de medewerkers van de site betreft: het project voorziet een fietsenstalling in de Scarabaeus-ruimte.

Toegankelijkheid van de site met de auto: er zullen PBM-plaatsen voorzien worden aan de bezoekersingang van de site (Haachtsesteenweg) en aan de artiesteningang van de site (Hollestraat).

9. Hoe ga je de burgerparticipatie bevorderen? ¹

Indien ja, welk type? (als dit participatieproject kadert in het programma van Stadbeleid, moet er een actie-projectfiche van gemaakt worden)

In het kader van het DWC Pogge werd het programma van het project uitgewerkt door een denktank bestaande uit buurtbewoners, actoren uit het verenigingsleven en de culturele sector en projectpartners (bv.: cultureel centrum, muziekacademie, gemeente Schaarbeek) om een zicht te krijgen op de noden van de verschillende belanghebbenden in de buurt. De eerste programmastudie bood input voor het werk van de architecten belast met het voorontwerp, zodat een voorziening wordt gecreëerd die zo dicht mogelijk aanleunt bij de behoeften van de burgers en de verenigingen.

Bovendien werd het project voorgesteld aan de wijkcommissie van DWC Pogge, wat een diepgaandere denkoefening mogelijk maakte en tot specifieke aanpassingen heeft geleid.

10. Onverwachte gevolgen (wat zijn de verwachtingen op lange termijn van de implementatie van het project binnen de DWC-perimeter?):

¹Indien de globale raming van een operatie de helft van de Europese drempel voor overheidsopdrachten voor werken overschrijdt, dient de begunstigde een burgerparticipatie te organiseren en vooraf de Regering op de hoogte te stellen van de manier waarop hij die participatie wil organiseren (cf. Ordonnantie, artikel 43, § 3).

Het programma van de socioculturele voorziening draait rond intenties, waarden en uitdagingen met betrekking tot:

- **cultuur en in het bijzonder de bevordering van culturele diversiteit, als vector en katalysator van sociale cohesie.** Projecten rond cultuur hebben al bewezen dat ze sociale uitsluiting en geweld met succes kunnen tegengaan, meer bepaald bij jongeren. Ze bevorderen immers insluiting en sociale gelijkheid. De beleidslijnen en activiteiten waarbij rekening wordt gehouden met cultuur en waarbij men zich bewust is van de uitdagingen, leveren goede resultaten op en maken insluiting mogelijk;
- **een collectieve dimensie** die wordt gekenmerkt door een collectieve betrokkenheid bij het project van de stuurgroep, de partners, de inwoners, de gebruikers en de verkozenen. Het project is van iedereen, niet van enkelen. Het zal het resultaat zijn van samenwerking en participatie;
- **de uitoefening van burgerschap.** Deze dimensie past in het perspectief van een "culturele democratie": zelfexpressie, kennis en talen, creatie, fantasie, experimenten, vernieuwende initiatieven, ... De gebruikers moeten ook actoren zijn door hun deelname aan het project en het beheer ervan;
- **een team van gekwalificeerde professionals.** De functies inzake algemene animatie, coördinatie en technisch beheer vereisen specifieke vaardigheden die alleen een team van gekwalificeerde professionals kan garanderen. Zij helpen mee aan de uitvoering en het voortbestaan van het project.
- **een veranderings- en projectdynamiek.** De pijler moet zich kunnen aanpassen aan de ontwikkelingen op het grondgebied, door de projecten en actoren te vernieuwen.

11. Wat ga je doen bij het ontwerp van je project opdat je project inclusief is?

(toegankelijk voor PBM, genderstudie, aanleg van de ruimten, verscheidenheid van de activiteiten die voorgesteld worden, modulariteit, ...)

Het project mikt op alle inwoners van Schaarbeek, in het bijzonder op jongeren en kwetsbare groepen in de SHZ. Met zijn streven naar sociale samenhang zal deze voorziening ontmoetingen tussen - en een goede mix van - de verschillende bevolkingsgroepen mogelijk maken die in de gemeente wonen of de gemeente bezoeken. Met zijn culturele dimensie zal de voorziening zorgen voor meer zelfexpressie, creativiteit en emancipatie onder de inwoners.

Daarnaast zijn alle voorzieningen goed doordacht en ontwikkeld om voor iedereen een universele toegankelijkheid en ervaring te garanderen (bv. toegang voor personen met beperkte mobiliteit, geluidsparcours, etc.). De bedoeling is dus dat de infrastructuur gebruiksvriendelijk is voor personen met een handicap. E

12. Past jouw project binnen de klimaatovergang en de duurzame stad?

(raadpleeg het Referentiesysteem Duurzame Wijken: www.besustainable.brussels - charter, [Quickscan](#), ...)

In het kader van woningen en infrastructuur, je doelstellingen ontwikkelen?

Het project kiest voor het behoud van de gebouwen, via renovatie en doelgerichte structurele veranderingen. Door de structuur van de bestaande gebouwen te behouden, beperkt deze aanpak in sterke mate eventuele onvoorziene stabiliteitsproblemen (behoud van tussenmuren, versterking van funderingen, beheer van het waterpeil). Het project brengt grote structurele veranderingen samen op strategische plaatsen, ofwel omwille van structurele problemen (vervanging van het dak van de Elite-bioscoopzaal door een zaagdak), ofwel omwille van de ruimtelijke eisen van het nieuwe project (inrichting van een grote spektakelzaal). Die spaarzame "low-tech"-aanpak is niet alleen interessant gezien de beperkte financiële middelen van het project, maar is ook in lijn met een rationeel gebruik van de middelen.

Een bijzondere aandacht wordt besteed aan het beheer en gebruik van regenwater. Het wordt benaderd vanuit een bredere visie waarbij het project een bijdrage levert aan een sterker groen en blauw netwerk in de wijk (en de ecologische inspanningen op wijk- en stadsniveau weerspiegelt). Naast de doelstellingen inzake overstromingspreventie of vermindering van het drinkwaterverbruik, beantwoorden ze ook aan de wens om een lokaal ecosysteem te creëren ten dienste van de landschapskwaliteiten - en in het bijzonder van de groene ruimten - van het project. De technische en landschapskeuzes worden zo wederzijds versterkt.

De belangrijkste kwaliteit van het project ligt in het hergebruik van materialen in situ ten dienste van een kwalitatieve architectuur. Door de ambitie om zoveel mogelijk bouwelementen op de site te behouden en te renoveren, hanteert het project een innovatieve conceptuele, technische en milieugerichte aanpak in lijn met de huidige maatschappelijke vraagstukken en de bekommernissen van de bouwheer op het vlak van circulaire economie en duurzaamheid. Het project combineert technisch meesterschap met de ruimtelijke kwaliteiten. De kenmerken van de bestaande gebouwen creëren ruimtelijke en programmatische oplossingen die zowel relevant als kwalitatief zijn.

Het project vervolledigt zijn strategie inzake ecologisch rendement van de bouwmaterialen door zorgvuldig nieuwe materialen te kiezen met behulp van de evaluatietools NIBE en Totem.

In een context van renovatie streeft het project naar een standaardisolatieniveau, terwijl de energiebehoeften worden teruggedroefd: natuurlijk licht, zonnepanelen op de sheddaken, beheer van de zonne-energie en beperking van de risico's op oververhitting. De residuele verwarmingsbehoeften worden verzekerd door een gewoon condensatieketelsysteem dat gemakkelijk te beheren is. De gedecentraliseerde warmwaterproductie is relevant gezien de behoeften en de afstand tussen de aftappunten. De ventilatie is georganiseerd in 3 zones die overeenkomen met de verschillende entiteiten van het gebouw, wat zorgt voor een flexibel gebruik en kortere en kleinere kanalen. De ventilatie omvat systemen voor warmterecuperatie en "freecooling" die gericht zijn op meer comfort en energiebesparing.

Tot slot merken we op dat het hele project zal voldoen aan de eisen van "EPB 2017" voor gebouwen van het type "niet-residentiële eenheid" die als "zware" renovatie worden beschouwd.

Ontwikkel je doelstellingen in het kader van de openbare ruimte? *Verbetering van de biodiversiteit, de biotoop-/ oppervlaktecoëfficiënt, de zachte mobiliteit, de Good-Foodaanpak, de strijd tegen warmte-eilanden, geluidshinder, ...*
///

13. Voorzie je een tijdelijke inname of overgangsbezetting? verklaar en verantwoord in geval van negatief antwoord.

De 3 gebouwen waarop het project betrekking heeft, zijn momenteel in gebruik tot 31/12/2020, namelijk:

- aan de Haachtsesteenweg 298/300 door een tijdelijke activiteit (CCS) en een huurder (huisvesting),
- aan de Haachtsesteenweg 296 door een tijdelijke bezetting (evangelische kerk)
- aan de Hollestraat 19/27 door een theatergezelschap.

Tijdens het SB 2021-2025 zullen de gebouwen leegstaan voor fase 1 van de werken.

De huidige overeenkomsten voor tijdelijke bezetting bepalen dat de gebouwen tot 31 december 2020 in gebruik zullen zijn, en werden reeds verlengd. Om de studies en tests ter voorbereiding van de werken niet te verstoren, zullen die termijnen echter niet worden verlengd, behalve misschien voor het Scarabaeus-theater, waarvoor momenteel besprekingen aan de gang zijn tussen de verschillende belanghebbenden.

14. Voorziene evaluatiemethode:

De indicatoren worden als voorbeeld gegeven. De lijst is niet exhaustief.

Indicatoren van resultaten:

- *Oppervlakte in m² (aangekocht, gebouwd en/of gerenoveerd) 2.700m²*
- *Het gemengde karakter van de functies: culturele, verenigings- en sportactiviteiten, kantoren, "lichte" horeca*

Indien woning:

- *aantal woningen, afmetingen (bruto-oppervlakte) en type woningen (aantal kamers, PBM's, ...)*

Indien voorziening:

- *oppervlakte en type voorziening 2.700m², socioculturele voorziening*
- *aantal zalen/ terreinen en*

- 2 modulaire spektakel-/concertzalen met zitplaatsen tot respectievelijk ±220 en ±100 personen, inclusief plaatsen voor PBM's, evenals kleedkamers (inclusief sanitair) en een foyer voor artiesten.
- 4 polyvalente ruimtes (van ±50 tot ±250 m²)
- 1 "Fab lab"-atelier (±70m²)
- 1 wijkbar (±50 m²)
- **sporttypes die beoefend kunnen worden**
 - "lichte" sporten (bv. dans, yoga/meditatie, vechtsport)
- **m² voorbehouden voor personeel en opslag**
 - ±100m² kantoorruimte, op 2 verdiepingen, voor het Cultureel Centrum van Schaarbeek
 - ± 100m² opslagruimte, verschillende ruimtes van verschillende afmetingen.
- **Verdeling van de vestiaires M-V-PBM's.**
 - Sanitaire voorzieningen voor mannen (25m²), vrouwen (±35m²) en PBM's (±5m²)

C. GEDETAILEERDE IMPLEMENTATIE VAN HET PROJECT

15. Is een voorbereidingsfase noodzakelijk? zoeken naar goed, verwerving, onteigening, aanwerving van personeel, studie met het oog op het project, bodemsanering, enz. (verklaar en vermeld de voorziene timing in de planning van de uit te voeren acties):

De volledige voorbereidende fase zal worden uitgevoerd tijdens de fase voorzien in het SB 2017-2020, namelijk de aspecten met betrekking tot de aankoop, de architecturale studies, de vergunningsaanvragen, het opstellen van het uitvoeringsdossier, de publicatie en de toewijzing van de opdracht(en) voor aanneming van de werken. Merk op dat, om in aanmerking te komen voor het SB 2021-2025, de opdracht voor aanneming van de werken moet worden besteld nadat de overheid het programma heeft goedgekeurd.

16. Datum van begin en einde, totale duur van het project:

Startdatum: project opgestart in 2017 tijdens het SB 2017-2020

Einddatum: oplevering van het project tegen eind 2023 tijdens het SB 2021-2025.

17. Planning van de te voeren acties om het project tot een goed einde te brengen:

**geschatte tijdbestekken*

	Begindatum	Einddatum	Financieren door
<i>Burgeroverleg</i>	<i>02-03/2019, 09/2020</i>		<i>DWC Pogge</i>
<i>Overleg tussen de toekomstige bewoners</i>	<i>gedurende het hele proces</i>		<i>DWC Pogge</i>
<i>Verwerving van de zakelijke rechten</i>	<i>2017</i>	<i>07/2020</i>	<i>SB 2017-2020</i>
<i>Tijdelijke bezetting</i>	<i>-</i>	<i>31/12/20</i>	<i>Gemeente</i>
<i>Bodemstudie/ sanering</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>SB 2017-2020</i>
<i>Opdracht Studiebureau</i>	<i>12/2019</i>	<i>02/2024</i>	<i>SB 2017-2020, DWC Pogge</i>
<i>Aanwijzing Studiebureau</i>	<i>12/2019</i>	<i>-</i>	<i>SB 2017-2020</i>
<i>Voorontwerp</i>	<i>03/2020</i>	<i>10/2020</i>	<i>SB 2017-2020</i>
<i>Indiening vergunningsaanvraag</i>	<i>11-12 /2020</i>	<i>03-04 /2021</i>	<i>SB 2017-2020</i>
<i>Opdracht levering van werken</i>	<i>12/2021</i>	<i>12/2023</i>	<i>SB 2017-2020 en SB 2021-2025</i>
<i>Gunning opdracht levering van werken</i>	<i>07/2021</i>	<i>12/2021</i>	<i>SB 2017-2020 en SB 2021-2025</i>
<i>Aanvang van de werken</i>	<i>12/2021</i>	<i>01/2021</i>	<i>SB 2017-2020 en SB 2021-2025</i>
<i>Voorlopige oplevering</i>	<i>-</i>	<i>Fin 2023</i>	<i>SB 2021-2025</i>
<i>Inhuldiging (geschatte)</i>	<i>-</i>	<i>2024</i>	<i>SB 2021-2025</i>

18. Adviserende projectpartners:

Naam	Rol	In welke fase van het proces komt hij tussenbeide
<i>RenovaS</i>	<i>Bouwheerschap</i>	<i>Het hele proces, tot aan de oplevering van de uitrustingen</i>
<i>bMa</i>	<i>Lid van het Begeleidingscomité*</i>	<i>Opstellen van het bestek, selectie en aanwijzing van het studiebureau, deelname aan het Begeleidingscomité</i>
<i>Gemeentelijke diensten (stedenbouw, PPU, Infrastructuur, DSD, SB, Cultuur)</i>	<i>Lid van het Begeleidingscomité*</i>	<i>Opstellen van het bestek, selectie en aanwijzing van het studiebureau, deelname aan het Begeleidingscomité</i>
<i>Gewestelijke diensten (urban.brussels)</i>	<i>Overleg</i>	<i>Overleg met de gewestelijke stedenbouwkundige instantie om ervoor te zorgen dat het project in overeenstemming is met de regelgeving en voorschriften.</i>
<i>Cultureel Centrum Schaarbeek</i>	<i>Lid van het Begeleidingscomité*</i>	<i>Opstellen van het bestek, selectie en aanwijzing van het studiebureau, deelname aan het Begeleidingscomité</i>
<i>Schaarbeek Muziekacademie</i>	<i>Lid van het Begeleidingscomité*</i>	<i>Deelname aan en opvolging van het projectontwikkelingsproces.</i>
<i>Facilitator Leefmilieu Brussel</i>	<i>Overleg</i>	<i>Overleg met de Facilitator Water over aspecten van regenwateropvang, stormbekkens, enz.</i>

** Het Begeleidingscomité heeft een adviserende en goedkeurende rol om in de belangrijkste fasen van het project alle expertise samen te brengen inzake ontwerp, regelgeving, beheer, onderhoud en animatie van de toekomstige voorzieningen.*

D. MIDDELEN

19. Welke zijn je huidige middelen?

Verduidelijk desgevallend de herkomst van de andere subsidies

Financiële	De financiering van het Stadsbeleid 2021-2025 vormt een aanvulling op de geplande bedragen voor fase 1, gefinancierd via het Stadsbeleid 2017-2020 (4.064.305,70), het wijkcontract Pogge (€ 500.000,00) en een bijdrage in het eigen vermogen van de gemeente te bepalen aan de hand van de prijs van de werken. Dit maakte het mogelijk om: • De aankoop van de drie gebouwen, inclusief bijkomende kosten • Expertisevergoedingen voor programmering en architectuur voor de voorbereiding van het voortraject • • Onderdeel van het contract voor werken (te gunnen in 2021)
Personeel in VTE's (NB: Let op: dit project heeft alleen betrekking op de investeringen in "baksteen", de posten hiernaast worden niet door het SB gefinancierd).	• Cultureel centrum van Schaarbeek: programmatie, beheer en animatie van het cultureel centrum van Schaarbeek; • Betrokken gemeentediensten (cultuur, infrastructuur, DSO, ...): ondersteuning van de programmatie en het beheer van de culturele en buurtvoorzieningen; • RenovaS (in het kader van zijn opdrachten als bouwheer van de gemeente): sturing, programmatie, administratieve en technische opvolging (werf- en studieopdrachten).

20. Welke zijn je jaarlijkse noden die door het Stadbeleid ten laste genomen worden? En je andere financieringen?

- Vul volgende overzichtstabel in

Deze tabel wordt opgenomen in de 'globale uitgave per project' in de financiële overzichten.

Toelichting bij enkele termen:

- Personeel: bruto vergoedingen, werkgeversbijdragen, schadeloosstellingen, verzekeringskosten, ...
- Werking: huur, telefoon, water, gas, elektriciteit, klein kantoomateriaal, fotokopies, ...
- Materiaal & investering²: aankoop computer, printer, meubilair, materialen, ...
- Baksteeninvestering: verwerving; studiebureau, opdracht levering werken, ...

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Total
Personeel	0	0	0	0					0
Werking	0	0	0	0					0
Materieel / investering	0	0	0	0					0
Baksteeninvestering	3.750.466,00 €								
Totaal (SB)	3.750.466,00 €	0	0	0	0	0	0	0	3.750.466,00 €
Gemeentelijke tussenkomst	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Andere subsidies	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Andere subsidies	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal project	3.750.466,00 €	0	0	0	0	0	0	0	3.750.466,00 €

NB: Het volledige budget voor SB 2021-2025 zal worden besteed aan de opdrachten voor aanneming van de werken, om fase 1 en fase 2 volledig af te ronden. Een deel van het bedrag van de werken wordt gefinancierd via de SB-programmering 2017-2020. De overheidsopdracht voor de werken wordt gegund in 2021, facturen volgen afhankelijk van de voortgang van de werken.

E. VOORTZETTING VAN HET PROJECT

21. Zal het project operationeel zijn op het einde van het programma Stadsbeleid: JA

Ja, het project zal aan het einde van het SB 2021-2025 operationeel zijn.

22. Vermeld door wie en hoe de plaatsen beheerd en onderhouden zullen worden:

Het college van burgemeester en schepenen van 30/04/2019 keurde tijdens een zitting het initiële programma goed waarin staat dat het beheer van de ruimte wordt toevertrouwd aan het Cultureel Centrum van Schaarbeek. In dit verband merken we op dat het Cultureel Centrum een autonome vzw blijft, die op pluralistische wijze wordt beheerd door de overheid in samenwerking met de drijvende krachten achter de lokale culturele wereld en verenigingen.

De opdracht zal aan haar worden toevertrouwd via een bilaterale overeenkomst met een "beheerscontract" of een andere, juridisch meer geschikte vorm die een wederzijdse verbintenis inhoudt met betrekking tot

- de aard en de omvang van de uitgevoerde werken
- de middelen die de gemeente ter beschikking stelt van de vzw om haar opdrachten te vervullen
- de voorwaarden van een subsidie, toegekend voor het beheer ervan
- de voorwaarden van de huurovereenkomst voor de terbeschikkingstelling van het gebouw en de voorzieningen
- de duur van de goedkeuring wordt verlengd tot 10 jaar.

² De investeringsuitgaven van meer dan € 5.000 worden aan het voorafgaande schriftelijke akkoord van het Gewest onderworpen.

Het programma bepaalt dat de opdrachten die aan het Cultureel Centrum van Schaarbeek worden toevertrouwd bestaan uit:

- de algemene programmering die gecentraliseerd en bepaald zal worden door het professionele team in samenwerking met het Oriëntatiecomité en het Begeleidingscomité
- de mobilisatie van de actoren (inwoners, gebruikers, bestuurders, institutionele partners en verenigingen, ...)
- de communicatie, die geïntegreerd en onafhankelijk van de gemeente zal gebeuren, maar met respect voor de zichtbaarheid van de gemeente en de andere financiële partners
- het beheer van de lokalen voor het hele gebouw omvat de volgende posten:
 - de arbitrage over gebruik/bezetting (soorten activiteiten, frequentie, enz.)
 - het beheer van de bezettingskalender van de ruimtes en de dagelijkse organisatie
 - het administratief en financieel beheer van de ter beschikking gestelde huurgelden (overeenkomsten, plaatsbeschrijvingen, enz.)
 - de algemene ontvangst
 - het beheer van courant onderhoud en schoonmaak
 - het technisch toezicht op het gebouw en overleg met het departement Infrastructuur

De middelen die ter beschikking worden gesteld van het Cultureel Centrum voorzien in een jaarlijks terugkerende subsidie, waarvan het bedrag wordt bepaald op basis van de eerste raming en in overleg met het Cultureel Centrum in de toekomstige overeenkomst die betrekking heeft op:

- de onderhouds-, werkings-, elektriciteits- en schoonmaakkosten
- het in dienst nemen van een projectmanager en twee beheerders
- de kosten voor communicatie en vertalingen (tweetaligheid gewenst)

Het gratis gebruik door de gemeente en lokale verenigingen zal gebeuren naar analogie met de regeling 'bezetting van gemeentegebouwen' en volgens een jaarlijks bezettingsquotum dat in overleg met het Cultureel Centrum in de toekomstige overeenkomst zal worden vastgelegd.

Wat de voortzetting van de geconventioneerde werken betreft, bereidt het Departement Franstalige Zaken (Service Gestionnaire des Relations avec le Centre culturel) samen met de Juridische Dienst, de Dienst Vastgoedbeheer en de Dienst Architecten een ontwerp-beheerscontract of -akkoord voor dat aan het College en de Gemeenteraad zal worden voorgelegd.

Indien nodig kan de bijdrage van de Dienst Vastgoedbeheer/Juridische Dienst vergezeld gaan van het advies van een gespecialiseerd kantoor.

F. Bijlagen

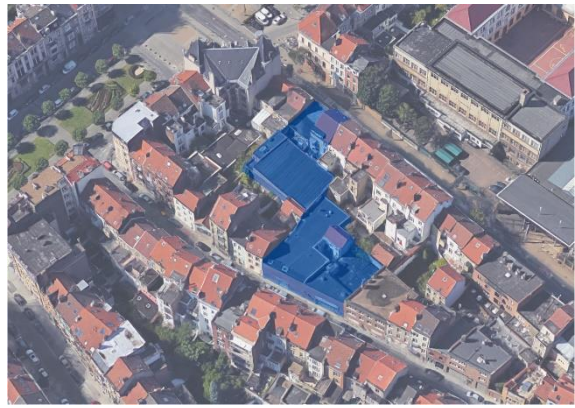
Fotoreportage

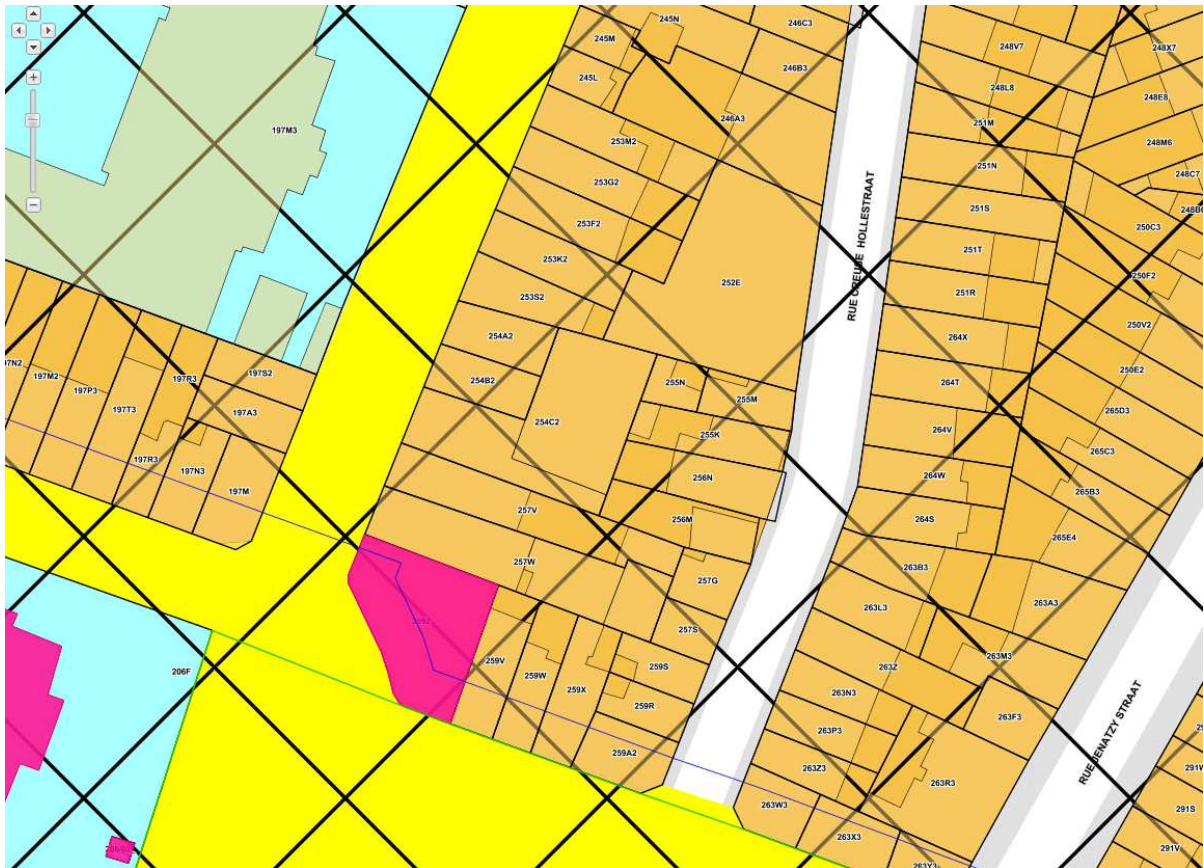
Figuur 2: Haachtsesteenweg 296 (voormalige Elite bioscoop) en bijgebouw (Haacht 298-300)

Figuur 3: Hollestraat 19-27 (theater Scarabaeus)

Figuur 4: Locatie van de 3 gebouwen waarop het project betrekking heeft

Stadsbeleid 'Programma 2021-2025' **PROJECTFICHE - OPERATIE**

Gemeente: **Schaarbeek**

Datum: **21/09/2020**

Nummer en naam van het project: 1.2 - Sociaal-culturele centrum, Rogierstraat

Operationele doelstellingen volgens de OOSH (in volgorde van belang):

Hoofddoel

Art. 23. § 1. De in artikel 60, eerste lid, 1° van de Ordonnantie bedoelde operaties en acties die de levenskwaliteit van de wijken waarborgen en het leefkader verbeteren via openbare ruimten en via de ontwikkeling van wijkvoorzieningen met het oog op de versterking van cultuur en sport als haard van sociale cohesie, worden op een of meerdere van de volgende wijzen uitgevoerd :

[...]

2° acties of operaties voor de financiering en subsidiëring van sporten culturele wijkinfrastructuren, zo ook in de openbare ruimten, inzonderheid door het verwezenlijken van openbare buitenvoorzieningen.

Tweede doel

§ 2. De in artikel 60, eerste lid, 2° van de Ordonnantie bedoelde acties of operaties die een beter samenleven garanderen, een maatschappelijke en ruimtelijke dualisering in de wijken bestrijden en het imago en de uitstraling van Brussel verbeteren, worden uitgevoerd op een of meerdere van de volgende wijzen:

1° de acties of operaties ter bestrijding van de maatschappelijke en ruimtelijke dualisering in de wijken, inzonderheid de acties en operaties die het mogelijk maken wijken met elkaar te verweven en collectieve burgerprojecten te ontwikkelen;

2° de acties of operaties ter verbetering van het imago en de uitstraling van Brussel;

3° de acties of operaties die zorgen voor animatie en een beter samenleven in de wijken.

A. ONTWERPER

1. CONTACTGEGEVENS VAN DE VERANTWOORDELIJKE:

Naam, Voornaam: [Massimiliano Salzotto - Renovas](#)

Functie: [projectcoördinator](#)

Adres: [RenovaS asbl, Koninginneplein 38, B - 1030 Schaarbeek](#)

Tel.: [+32 \(0\)2 213 00 00](#)

E-mail: msalzotto@renovas.be

2. Identificatie van de ontwerper:

Naam: [RenovaS](#)

Rechtsvorm: [vzw](#)

Maatschappelijke zetel: [Aarschotstraat 208 – 1030 Schaarbeek \(BE\)](#)

Contactpersoon: [Nicolas BOROUKHOFF](#)

Tel.: [02/246.91.62](#)

E-mail: nboroukhoff@renovas.be

Website: www.renovas.be

Bankrekeningnr.: [bankrekening van de gemeente - BE 76091000181295](#)

B. ONTWERP VAN HET PROJECT

3. Korte beschrijving: Plaats van de operatie, bestemming, voorzien aantal m², ...

Het gebouw waarop dit project betrekking heeft, is een voormalige synagoge aan de Rogierstraat 126 in Schaarbeek die eigendom is van de gemeente en momenteel niet wordt gebruikt. Het project voorziet in de oprichting van een socioculturele voorziening met een bruto-oppervlakte van ongeveer 700 m². Het belang van het project ligt in de herwaardering van een symbolisch gebouw van de wijk. Bovendien zou een nieuwe kwaliteitsvoorziening in dit deel van het SVC.2, die in de eerste plaats gericht zou zijn op jongeren en de strijd tegen schoolverzuim, het mogelijk maken om een publiek te bereiken dat bekend staat als een van de kwetsbare bevolkingsgroepen van de wijk. Met de voorziening wil men werken op verschillende niveaus, verankerd in de wijk en de bewoners en open voor een meer gewestelijke uitstraling (een dergelijke voorziening bestaat niet in België).

In het kader van het SB zou de financiering worden gebruikt om een deel van de geschatte kosten van de werkzaamheden te dekken (€ 851.454). De volgende werkzaamheden worden overwogen:

- Herstructureren van de circulatie en de interieurinrichting
- Aanpassen van het gebouw aan de bouwnormen
- Installeren van de nodige technische voorzieningen

4. Welk is de aanleiding tot het project?

- Licht de basisvaststelling toe, het vastgestelde probleem

Bij het schrijven van de diagnose ter voorbereiding van het programma van het Stadsbeleid 2021-2025, werden een aantal zaken vastgesteld:

- Twee groepen lijken over het algemeen in een kwetsbare situatie te verkeren in Schaarbeek: jongeren en vrouwen. De moeilijkheden komen tot uiting in de toegang tot de arbeidsmarkt en opleidingen, maar ook in de mogelijkheid om zich te ontwikkelen en te genieten van vrijetijdsvoorzieningen, gebruik te maken van de openbare ruimte en zich veilig te voelen.
- De nadruk moet worden gelegd op het creëren van plaatsen van sociale cohesie en openbare ruimtes die voor iedereen toegankelijk zijn en waar mensen hun huidige behoeften, maar ook hun wensen voor de toekomst kunnen uiten. Het is een kans om het werk van het verenigingsnetwerk en de gemeentelijke activiteiten te versterken, wat mogelijkheden creëert om samen te komen voor min of meer formele activiteiten op plaatsen "waar niet wordt geoordeeld".
- Erkenning van de rol van cultuur als middel om de sociale banden aan te halen, de levenskwaliteit in de wijken te verbeteren en de gevoelens van onveiligheid en sociale uitsluiting te bestrijden.
- Ervoor zorgen dat culturele ruimtes geen plaatsen van uitsluiting en stigmatisering worden, maar juist een multiculturele, intergenerationele aanpak mogelijk maken, zonder dat de gebruikers gediscrimineerd worden omwille van hun afkomst, overtuigingen of persoonlijke keuzes.
- Erkenning van de rol van cultuur als volwaardige sector in het economische en verenigingsleven van de gemeente, in termen van innovatie, creativiteit en een mogelijke omgeving voor professionele integratie.

De perimeter van het SVC Brabant-Noord-Sint-Lazarus brengt verschillende wijken (Noord, Brabant, Aarschot, Haacht) van het arme stadsdeel samen en wordt bewoond door een dichte, zeer gediversifieerde bevolking met een groot verloop. De meesten zijn arm, nieuwkomers,

huishoudens met (veel en jonge) kinderen, geïsoleerde personen, arbeiders met een kortetermijncontract die er slechts kort verblijven. Vooral jongeren, vrouwen, senioren, nieuwkomers en daklozen zijn kwetsbaar. De bevolking is ook etnisch divers (afkomstig uit België, Noord-Afrika en Afrikaanse landen ten zuiden van de Sahara, Latijns-Amerika, Oost-Europese landen, Bulgarije, Turkije en sinds kort ook Syrië en Irak). In de wijk is er een gebrek aan ontmoetings-, rust- en ontspanningsruimtes. De problemen waarmee de kwetsbare bevolkingsgroepen te maken krijgen, zijn onder meer: gebrek aan kennis van het Frans en/of het Nederlands, discriminatie bij aanwerving of huisvesting, met name voor mensen met een migrantenachtergrond, verslaving, preciaire omstandigheden voor senioren, huisvesting van slechte kwaliteit, slechte gezondheid, enz.

- Dient het project om een bestaand project te versterken? NEE
 - i. Indien ja, kun je het project beschrijven?
 - ii. Kun je documenten over dit project bijvoegen?
- Bestaat er al een gelijkaardig project in de ZSH van jouw gemeente?:
JA
 - i. Zo ja, waar? en welke zijn de verschillen?

Ja, in het kader van de gezamenlijke ontwikkeling "SB 2017-2020", "SB 2021-2025" en "Wijkcontract Pogge" wordt momenteel een project ontwikkeld rond een socioculturele voorziening (zie project 1.1).

De belangrijkste verschillen tussen de twee projecten hebben betrekking op enerzijds het doelpubliek (een ongedifferentieerd publiek van alle leeftijden versus kwetsbare jongeren en jongeren die schoolmoe zijn) en anderzijds de aard en diversiteit van de activiteiten.

ii. Welke link bestaat er tussen uw project en de andere gelijkaardige projecten?

- de wens om sociale barrières te doorbreken en de sociale cohesie te bevorderen
- de wens om het project te verankeren op een grotere schaal dan enkel lokaal/gemeentelijk en het een uitstraling te bezorgen tot buiten die grenzen
- de wens om de kunsten en podiumkunsten in Schaarbeek te ondersteunen en te versterken
- de wens om de lokale verenigings- en cultuursector te ondersteunen

- 5. Is het project aan een actie gekoppeld?** (artistieke interventie, SPI, ...) Zo ja, vermeld het nummer en de ontwerper. Beschrijf kort de link tussen beide.
Niet op dit moment

- 6. Doelgroep:** Verduidelijk je doelgroep (leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, sociale situatie, scholen, sportclubs, bewonerscomités, ...) en het verwachte aantal gebruikers.

De financiering door het Stadsbeleid zou een deel van de renovatiewerkzaamheden aan het gebouw kunnen dekken, maar we willen nu al overwegen welke activiteiten in het gebouw zullen plaatsvinden om ruimtes te bieden die aangepast zijn aan de toekomstige gebruikers.

Het programma dat momenteel wordt bestudeerd is dat van een socioculturele voorziening type "Hip-Hop School", een school met verschillende workshops rond de belangrijkste disciplines van de hiphopcultuur voor een doelgroep van jongeren tussen 10 en 30 jaar.

Het programma "Hip-Hop School" heeft als doel sociale en taalbarrières af te breken en bruggen te bouwen, via een alternatieve pedagogie die gebruikt zou worden om jong en minder jong op weg te zetten naar persoonlijke ontwikkeling via een taal die ze begrijpen en die hen na aan het hart ligt.

In samenwerking met de wijkverenigingen zou de toekomstige voorziening ook inhaallessen voor basisvakken op school aanbieden. Er worden ook

samenwerkingen met de scholen uit de wijk overwogen (het organiseren van workshops, stagemogelijkheden voor hun leerlingen, enz.) De workshops zijn gebaseerd op het principe van huiswerkbegeleiding en functioneren als buitenschoolse activiteiten. Het is ook de bedoeling dat er toneelvoorstellingen, tentoonstellingen, boekpresentaties, enzovoort kunnen plaatsvinden.

- Hoe ga je over het project communiceren?
 - Hieronder volgt de campagne die de potentiële uitvoerder van het project voor ogen heeft:
 - Affichecampagne FR/NL, flyers in alle scholen en culturele plaatsen,
 - buurthuizen en verenigingen van de gemeente Schaarbeek, alsook in het Noordstation. Samenwerkingsproject met de MIVB en de NMBS met het oog op een optimale communicatie.
 - Lancering van een grote mediacampagne op alle nationale media, omdat het de eerste voorziening in zijn soort zal zijn!
 - Campagne op sociale media: creatie van een website en een officiële Facebookpagina, Instagram & LinkedIn (maken van beeld- en videocontent, evenementen, wedstrijden, enz.).
 - Maandelijkse newsletter.
 - Indien mogelijk kan een tijdelijke bezetting helpen om de toekomstige activiteiten van het sociocultureel centrum te bevorderen.

7. Technische informatie over het project:

- De toestand in de wijk en de ligging in het huizenblok; [zie huidig document](#)
- Een luchtfoto; [zie huidig document](#)
- Het precieze adres en het kadastrale nummer van het perceel; Rogierstraat 126-128, 1030 Schaarbeek. Een perceel aan de voorzijde van de Rogierstraat 126-128, met een façade van ongeveer 11,80 m, gekadastraard volgens de titel sectie E nummer 20/D/6, met een oppervlakte van 2 are 66 centiare, en volgens het recente uittreksel van de kadastrale legger sectie E nummer 0020D6P0000 voor een oppervlakte van 2 are 76 centiare, met alle constructies die daar zijn opgericht, zijnde een synagoge met school, kantoor en appartementen. Capakey: 21909E0020/00D006
 - Een recente foto; [zie huidig document](#)
- De rechtstoestand (GBP, RPA, BBP, verkavelingsvergunning, ...): [Gebied geïdentificeerd als "Gemengde gebieden" op PRAS-kaart 3. Geen PPAS of andere van kracht in dit gebied](#)
 - De huidige toestand van het project (goede staat, verouderd, verwaarloosd, ...); [Leegstand](#)
 - Bouwprofiel en oppervlakte; [Zie plannen in bijlage](#)
 - Het type operatie (verwerving, lichte of zware renovatie, herbestemming, terbeschikkingstelling van het publiek, ...); [Lichte renovatie](#)
 - Indiening van een vergunning; [JA](#)
 - Het voorgestelde programma (de oppervlakten onderscheiden door);
 - Kelderverdieping (240 m2): verschillende geplande activiteiten (lokale radio / Beatmaking en Djing, enz.) + technische en sanitaire voorzieningen.
 - Benedenverdieping (250 m2): live optredens, tentoonstellingen, presentaties, ... + bar/cafetaria
 - Eerste verdieping (160 m2): tentoonstellingen van kunstenaars en werken van de jongeren
 - Tweede verdieping (120 m2): administratieve kantoren + klaslokalen
- Een intentieschets in de vorm van axonometrie, plannen, ...;
- Type eigenaar (overheid, privé, SVK); [Publiek \(Gemeente Schaarbeek\)](#)

8. Is de projectsite makkelijk toegankelijk? Zo ja, hoe?

Ja, via alle transportmiddelen: in de buurt van het Noordstation en al het openbaar vervoer MIVB / De Lijn / TEC via de haltes aan het Noordstation en het Liedtsplein die op 200-300 m afstand liggen). De Aarschotstraat (op 50 meter van de synagoge) is geklasseerd als deel van het Fiets Plus-/Wandel Plus-netwerk in het Gewestelijk Mobiliteitsplan Good Move van Brussel Mobiliteit.

Wat ga je doen om de toegankelijkheid van de site te verbeteren? (fietspad, open of afgesloten fietsparking, parking deelauto's, kast en ruimte om loopfietsen, skates, ... op te bergen).

De gemeente zou fietsbeugels kunnen plaatsen in de buurt van de synagoge en er kan een aanvraag worden ingediend voor de installatie van fietsboxen (bijv. CycloParkingbox). In het gebouw kunnen lockers en opbergruimten voor steps worden ingericht.

9. Hoe ga je de burgerparticipatie bevorderen? ¹

Indien ja, welk type? (als dit participatieproject kadert in het programma van Stadbeleid, moet er een actie-projectfiche van gemaakt worden)

Als de uitvoerder van het project de plek wil activeren via tijdelijke ingebruikname, kan dat deel uitmaken van een proces waarbij de bewoners worden betrokken. Die mogelijkheid moet nog worden onderzocht omdat het gebouw nog moet worden aangepast aan de bouwnormen. Aangezien het project ook deel uitmaakt van het programma van het SVC, wordt het permanente contact met de burgers verzekerd via de wijkantenne.

10. Onverwachte gevolgen (wat zijn de verwachtingen op lange termijn van de implementatie van het project binnen de DWC-perimeter?):

De situatie in de Brabantwijk is bijzonder gevoelig: de wijken Noord en Brabant hebben een lagere werkgelegenheidsgraad dan het gemeentelijk gemiddelde, ze worden gekenmerkt door een verarming van de wijkbewoners en in het bijzonder de aanwezigheid van een groot aantal daklozen rond het Noordstation. Daarnaast staat de Noordwijk ook bekend om raamprostitutie. Dat creëert een algemeen gevoel van onzekerheid en verlatenheid.

Daarom is de nieuwe voorziening bedoeld om sociale en taalbarrières af te breken en bruggen te bouwen, onder het motto "de ander ontmoeten is de beste weg naar zichzelf". Een programma dat zich richt op mensen van alle leeftijden en achtergronden. De belangrijkste doelgroep zijn natuurlijk de jongeren uit de wijken, met name jongeren die schoolmoe zijn of met gezinsproblemen kampen, maar de filosofie van het project is dat alle jongeren als gelijken worden beschouwd. Naast de jongeren willen we ook invloed uitoefenen op hun gezinnen, via evenementen en tentoonstellingen, om via die weg de samenhang binnen het gezin te bevorderen. Die alternatieve pedagogie zal gebruikt worden om jong en minder jong op weg te zetten naar persoonlijke ontwikkeling, dankzij een taal die ze begrijpen en die hen na aan het hart ligt. Cultuur is een krachtig instrument om mensen samen te brengen. Daarom willen we een meer verenigde, ondersteunende samenleving creëren die inspeelt op de behoeften van haar burgers. De workshops passen ook in die burgeraanpak omdat ze zelfexpressie bij jongeren aanmoedigen. Elke voorgestelde discipline wil zelfexpressie stimuleren, of die nu artistiek of politiek is of

¹Indien de globale raming van een operatie de helft van de Europese drempel voor overheidsopdrachten voor werken overschrijdt, dient de begunstigde een burgerparticipatie te organiseren en vooraf de Regering op de hoogte te stellen van de manier waarop hij die participatie wil organiseren (cf. Ordonnantie, artikel 43, § 3).

misschien gewoon overeenkomt met hoe de jongeren zich op een bepaald moment voelen.

11. Wat ga je doen bij het ontwerp van je project opdat je project inclusief is?
(toegankelijk voor PBM's, genderstudie, aanleg van de ruimten, verscheidenheid van de activiteiten die voorgesteld worden, modulariteit, ...)

Wat de gelijkheid tussen mannen en vrouwen betreft, een samenwerking bestaande uit verschillende workshops ter bevordering van "vrouwelijke hiphop". Zowel vrouwelijke artiesten die lesgeven aan een gemengd publiek, als aan een volledig vrouwelijk publiek. De toegankelijkheid voor personen met beperkte mobiliteit zal verder worden uitgewerkt tijdens de architecturale studie en in functie van het budget.

12. Past jouw project binnen de klimaatovergang en de duurzame stad?
(raadpleeg het Referentiesysteem Duurzame Wijken: www.besustainable.brussels - charter, [Quickscan](#), ...)

In het kader van woningen en infrastructuur, je doelstellingen ontwikkelen?
voor energieprestatie en thermisch comfort, beheer van grondstoffen en afval (waaronder hergebruik van materialen, het evolutieve en moduleerbare ontwerp), opwaardering van het regenwaterbeheer in situ, geluidcomfort, gezondheid (waaronder gezonde en ecologische materialen, versterkte aanwezigheid van de natuur, ...), etc.

Bij het renovatieproject zal aandacht worden besteed aan het terugwinnen en recyclen van de delen die gesloopt worden. Er zal voorrang gegeven worden aan lokale, gerecycleerde of energiezuinige materialen.

Er zal ook bijzondere aandacht worden besteed aan maatregelen die gericht zijn op een lager energieverbruik van de toekomstige infrastructuur. Op zijn minst zal EPB 2015 worden nageleefd en tijdens de studie zullen er mogelijkheden worden onderzocht om nog verder te gaan.

Ontwikkel je doelstellingen in het kader van de openbare ruimte? *Verbetering van de biodiversiteit, de biotoop-/ oppervlaktecoëfficiënt, de zachte mobiliteit, de Good-Foodaanpak, de strijd tegen warmte-eilanden, geluidshinder, ...*

13. Voorzie je een tijdelijke inname of overgangsbezetting? verklaar en verantwoord in geval van negatief antwoord.

Het project voor tijdelijke ingebruikname zal worden gefinancierd via het budget van het SVC (d.w.z. buiten de enveloppe van het Stadsbeleid). De uitvoerders van het project zijn van plan het gebouw tijdelijk te betrekken om de voormalige synagoge volledig aan te kleden volgens de hiphopcultuur. Een project dat gerenommeerde graffitikunstenaars zal samenbrengen, die hun kunst zullen gebruiken om het gebouw "in de verf te zetten"; een tentoonstelling waar iedereen welkom is om de plek te komen ontdekken en waarbij boekjes zullen worden verspreid. Boekjes met een toelichting van het project, met foto's van de plaats en de toekomstige activiteiten en waarin de artistieke prestaties ook zullen worden vereeuwigd. Zo zal iedereen, een beetje zoals de Berlijnse Muur, een stukje van dit gebouw kunnen meenemen; een bewijs van de wens om er een echte ontmoetingsplaats van te maken. Ze zijn ook van plan om enkele graffiti- en dansworkshops te organiseren in de grote zaal, maar op kleinere schaal en afhankelijk van de kwaliteit van de ruimte.

14. Voorziene evaluatiemethode:

De indicatoren worden als voorbeeld gegeven. De lijst is niet exhaustief.

Indicatoren van resultaten:

- Oppervlakte in m² (aangekocht, gebouwd en/of gerenoveerd): ongeveer 700m² bruto oppervlakte
- Het gemengde karakter van de functies: culturele, associatieve en sportieve activiteiten, kantoren, zogenaamde "lichte" catering

Indien voorziening:

- oppervlakte en type voorziening circa 700m², sociaal-culturele uitrusting
- aantal zalen/ terreinen en
 - o 1 modulaire multifunctionele ruimte (160m²) voor verschillende activiteiten (Radio - Beatmaking - Djing - Dans)
 - o 1 voorstellingszaal (120m²)
 - o 1 expositieruimte (80 m²)
 - o 1 verfrissingsbar (50m²)
 - o 3 klaslokalen (75m²)
- sporttypes die beoefend kunnen worden: dans
- m² voorbehouden voor personeel en opslag: circa 30 m² kantoren en opslag circa 40 m²
- Verdeling van de vestiaires M-V-PBM's. ongeveer 40 m² voor het publiek (om M V PMR te verlaten) en ongeveer 15 m² voor personeel (om M V PMR te verlaten)

C. GEDETAILEERDE IMPLEMENTATIE VAN HET PROJECT

15. Is een voorbereidingsfase noodzakelijk? zoeken naar goed, verwerving, onteigening, aanwerving van personeel, studie met het oog op het project, bodemsanering, enz. (verklaar en vermeld de voorziene timing in de planning van de te voeren acties):

Architectuurstudie

16. Datum van begin en einde, totale duur van het project:

Opdracht architecturale studie van het project: begin 2021 - mei 2021 (SVC-financiering)

Oplevering van de werken: eind 2023 (SB-financiering)

Looptijd: 3 jaar

17. Planning van de te voeren acties om het project tot een goed einde te brengen:

	Begindatum	Einddatum	Financieren door
<i>Tijdelijke bezetting</i>	<i>06/2021</i>	<i>Einde 2023</i>	<i>SVC, Gemeente Schaarbeek</i>
<i>Opdracht Studiebureau</i>	<i>Begin 2021</i>	<i>04/2021</i>	<i>SVC</i>
<i>Aanwijzing Studiebureau</i>	<i>05/2021</i>		<i>SVC</i>
<i>Voorontwerp</i>	<i>06/2021</i>	<i>09/2021</i>	<i>SVC</i>
<i>Indiening vergunningsaanvraag</i>	<i>11/2021</i>		<i>SVC</i>
<i>Opdracht levering van werken</i>	<i>08/2022</i>	<i>11/2022</i>	<i>SVC, Stadsbeleid, Gemeente Schaarbeek</i>
<i>Gunning opdracht levering van werken</i>	<i>11/2022</i>		<i>SVC, Stadsbeleid, Gemeente Schaarbeek</i>

<i>Aanvang van de werken</i>	<i>Einde 2022</i>		<i>SVC, Stadsbeleid, Gemeente Schaarbeek</i>
<i>Voorlopige oplevering</i>	<i>Einde 2023</i>		<i>SVC, Stadsbeleid, Gemeente Schaarbeek</i>
<i>inhuldiging</i>	<i>Begin 2024</i>		<i>SVC, Stadsbeleid, Gemeente Schaarbeek</i>

18. Adviserende projectpartners:

Naam	Rol	In welke fase van het proces komt hij tussenbeide

D. MIDDELEN

19. Welke zijn je huidige middelen?

Verduidelijk desgevallend de herkomst van de andere subsidies

Financiële	<i>SVC + gemeente</i>
Personeel in VTE's	<i>De realisatie van dit project maakt deel uit van het programma SVC Brabant-Sint-Lazarus, de functie van projectcoördinator wordt dus gefinancierd uit de SVC-enveloppe.</i>

20. Welke zijn je jaarlijkse noden die door het Stadbeleid ten laste genomen worden? En je andere financieringen?

- Vul volgende overzichtstabel in

Deze tabel wordt opgenomen in de 'globale uitgave per project' in de financiële overzichten.

Toelichting bij enkele termen:

- Personeel: bruto vergoedingen, werkgeversbijdragen, schadeloosstellingen, verzekeringskosten, ...
- Werking: huur, telefoon, water, gas, elektriciteit, klein kantoomateriaal, fotokopies, ...
- Materiaal & investering²: aankoop computer, printer, meubilair, materialen, ...
- Baksteeninvestering: verwerving; studie bureau, opdracht levering werken, ...

² De investeringsuitgaven van meer dan € 5.000 worden aan het voorafgaande schriftelijke akkoord van het Gewest onderworpen.

	2021	2022	2023	2024	2026	2027	2028	Total
Personeel	0	0	0	0				0
Werking	0	0	0	0				0
Materieel / investering	0	0	0	0				0
Baksteeninvestering	0	343.221,83€	0	0	0	0	0	343.221,83€
Totaal (SB)	0	343.221,83€	0	0	0	0	0	343.221,83€
Gemeentelijke tussenkomst	0	157.000 €	0	0	0	0	0	157.000 €
Andere subsidies	0	0	366.767,17€	0	0	0	0	366.767,17€
Andere subsidies	226.208,78€	0	0	0	0	0	0	226.208,78€
Totaal project	226.208,78€	500.221,83€	366.767,17€	0	0	0	0	1.093.197,78 €

De SVC financiering (1.241.687; 89 €) dient te dekken: de aankoop (in 2019), de studies, een deel van de kostprijs van de werken (aangevuld met de financiering van het SB en op eigen middelen) en de coördinatie-participatie-communicatie (en mogelijke tijdelijke bezetting).

- o **Voeg in bijlage een detailoverzicht bij (per post) van de noodzakelijke financiële middelen om je project tot een goed einde te brengen** (voor de personeelskosten vermeld je over welke opleidingen het gaat, de vereiste ervaring en de werktijd die aan het Stadbeleid, programma 2021-2025 besteed wordt)

E. VOORTZETTING VAN HET PROJECT

21. Zal het project operationeel zijn op het einde van het programma Stadsbeleid: JA

22. Vermeld door wie en hoe de plaatsen beheerd en onderhouden zullen worden:

Het beheerplan zal worden ontwikkeld samen met de partner die is geselecteerd om de site te beheren.

F. Bijlagen

- Een financiële raming, opgemaakt op basis van de oppervlakken en de vermoedelijke unitaire kosten, voor de verwerving, de constructie- en afbraakwerken (opgelet: het bedrag van de verwerving dient niet in het document vermeld te worden dat aan het openbaar onderzoek voorgelegd wordt); in de bijlage

Luchtfoto

Recente foto

Stadsbeleid 'Programma 2021-2025'
PROJECTFICHE - ACTIE

Gemeente: **Schaarbeek**

Datum: **2/09/2020**

Nummer en naam van het project : **3.1 Ze kunnen het doen!**

Operationele doelstellingen volgens de OOSH (in volgorde van belang)

Hoofddoel

§ 3. De in artikel 60, eerste lid, 3° van de ordonnantie bedoelde acties of operaties ter bevordering van de strijd tegen de bestaansonzekerheid in de wijken, de opvang en begeleiding van de meest kwetsbare doelgroepen en de socioprofessionele inschakeling in sectoren waar werkgelegenheid is, in het bijzonder sectoren in samenhang met ruimtelijke ordening en huisvesting, worden uitgevoerd op een of meerdere van de volgende wijzen :

[...]

2° acties of operaties ter financiering en subsidiëring van voorzieningen ter bestrijding van de bestaansonzekerheid;

[...]

4° acties of operaties voor socioprofessionele inschakeling, in het bijzonder in samenhang met huisvesting en ruimtelijke ordening.

A. ONTWERPER

1. Gegevens van de verantwoordelijke (ondertekenaar van de overeenkomst):

Naam, Voornaam: **Wauters Julie**

Functie: **Coördinator van HET HUIS VAN DE VROUW**

Adres: **Josaphatstraat, 253 - 1030 Schaarbeek**

Tel.: **02/240.43.51**

E-mail: **jwauters@schaerbeek.irisnet.be**

2. Identificatie van de ontwerper:

Naam: **HET HUIS VAN DE VROUW – Gemeente Schaarbeek**

Rechtsvorm: **gemeentelijke dienst**

Maatschappelijke zetel: **Colignonplein – 1030 Schaarbeek**

Maatschappelijk doel: **overheidsadministratie**

Contactpersoon: **Julie Wauters**

Tél. : **02/240.43.51**

E-mail : **jwauters@schaerbeek.irisnet.be**

Website: **www.1030.be**

Bankrekeningnr.: **BE 76091000181295**

Erkenningen door een overheid: **Het Huis van de Vrouw is een gemeentelijke dienst.**

Toelating SPI? **nee**

Kennis van de perimeter (verklaar):

Een van de uitdagingen van het Huis van de Vrouw is om vrouwen te stimuleren een actieve rol in de samenleving te spelen. Dankzij het werk van de afgelopen 10 jaar hebben we een echte expertise opgebouwd met betrekking tot de obstakels, uitdagingen en faciliteiten van ons publiek op het vlak van burgerparticipatie. Met de hulp van onze 300 partners - verenigingen uit sectoren die te maken hebben met geletterdheid, feminisme, fysieke en geestelijke gezondheid, opvang van migranten, maar ook uit publieke sectoren zoals de andere gemeentediensten, het OCMW, het door BPB georganiseerde platform waar alle diensten voor gelijke kansen van het Gewest werken, en ook vanuit de burgers zelf, zoals kunstenaars, vrijwilligers, wijkcomités, ouderverenigingen of uit de privésector, zoals coaches en trainers uit de wellness- en sportwereld, ... We hebben onze doelgroep en hun uitdagingen grondig leren kennen, uiteraard vanuit een genderperspectief, maar ook geanalyseerd op basis van hun territoriale, sociale, culturele, leeftijds-, godsdienst-, herkomst- en educatieve realiteit. We zijn ons niet alleen bewust van de diversiteit van dit uiterst gemengde gebied van de Schaarbeekse wijken in de SHZ, maar we bevinden ons ook centraal in een gebied waar tegenwoordig alle profielen kunnen samenkomen in een sfeer van welwillendheid en collectiviteit.

Nuttige ervaringen:

Julie Wauters is coördinatrice van het Huis van de Vrouw sinds de opening in 2010. Het Huis van de Vrouw richt veel projecten op, waarbij vaak veel verschillende actoren uit Schaarbeek en Brussel worden samengebracht.

Kennis van de werking van de gemeente?

Het Huis van de Vrouw is een volwaardige afdeling van het gemeentebestuur en Julie Wauters werkt sinds november 2007 bij de gemeente Schaarbeek.

3. Projectpartners:

F=financieel O=operationeel	Naam	Rol	Terbeschikking- stelling van personeel (aantal VTE's)	Financiële tussenkost (in €)
O en F	Vzw in oprichting	Begeleiding van de workshops Maak plaats voor de chefs!	0	€ 24.000 per jaar
O	Onverkocht? Niet verloren.	Maandelijks bijdrage onverkochte voeding - herverdeling voor PaC	0	Gevraagd door "Onverkocht ? Niet verloren." (project n. 3.3)
O	Jeunes Schaerbeekois au travail, APAJ et FACQ	Projectontwerp, begeleiding van de Ontdekkings- weken	0	Gevraagd door JST (project n. 3.5)

B. ONTWERP VAN HET PROJECT

4. beschrijving van het project

De projectdynamiek "Elles peuvent le faire!" wil duidelijk maken aan vrouwen en mannen dat we allemaal dingen kunnen bereiken die niet overeenkomen met de stereotiepe genderrollen van onze maatschappij. Zo leren de vrouwen die workshops volgen in het Huis van de Vrouw vaardigheden aan

die meestal voorbehouden zijn aan mannen en veroveren ze beetje bij beetje, en versterkt door het collectief, een actieve plaats in hun stad.

Twee projecten zijn hier opgenomen onder de koepel "empowerment":

Maak plaats voor de chefs!

en

Bricoladies

Maak plaats voor de chefs!

Het collectieve project, dat gericht is op koken en traditionele maar weinig gewaardeerde kennis uit de privésfeer, wordt ontwikkeld op eigen initiatief van vrouwen en met hun eigen middelen. Het belangrijkste doel is om vrouwen - allochtonen en autochtonen, jong en oud, geletterd en ongeletterd - kennis te laten maken met elkaar en op een constructieve manier aan hun verschillen te werken.

Het project ging van start in december 2016 met de medewerking van Sonia De Clerck, lid van de vzw Intermondes die gespecialiseerd is in burgerprojecten die de werking van de samenleving willen veranderen.

Ontstaan uit kookworkshops voor vrouwen, die in 2016 en 2017 werden georganiseerd, heeft *Maak plaats voor de Chefs!* zich steeds verder gediversifieerd. Het project werd geleidelijk aan opengesteld voor de buitenwereld door gastentafels te organiseren waarop het publiek werd verwelkomd, vervolgens door in te gaan op cateringaanvragen van het HvdV en vervolgens door de catering van culturele partners in Schaarbeek te verzorgen (2018).

In 2019-2020 werden regelmatig gastentafels georganiseerd, daarna verdubbelden ze, de catering nam steeds grotere vormen aan, de vrouwen vroegen om mini-opleidingen te volgen - die zich aanvankelijk uitsluitend op voeding richtten maar vervolgens steeds meer evolueerden naar de professionele aspecten van koken: voorraadbeheer, hygiëne, tijdsbeheer, budgetbeheer, ... Parallel aan de kookactiviteiten werden ook empowerment-vergaderingen gehouden, waar andere projecten werden ontwikkeld op basis van de voorstellen van vrouwen: deelnemen als traiteur aan feestelijke evenementen in Schaarbeek, recepten verzamelen, geplande partnerschappen met vrouwenverenigingen, met name in Marokko, avondcatering, diversificatie van het commerciële aanbod (opwaardering van artisanale vaardigheden, ...), algemene communicatie rond het project, enzovoort.

Bricoladies

De workshops Bricoladies bestaan sinds 2014 bij het HvdV. Het zijn praktische workshops waar vrouwen leren om kleine klusjes in huis uit te voeren zodat ze autonomer worden. Vanuit het principe dat koken wordt doorgegeven van moeder op dochter, en doe-het-zelven van vader op zoon, zitten we met dit project in de tegenovergestelde dynamiek in vergelijking met het vorige: hier gaat het niet om het professionaliseren van bestaande kennis, maar om het verwerven van nieuwe kennis.

De uitdagingen zijn groot, want alleen al de toegang tot de opleiding zit vol obstakels:

- Seksistische stereotypen zijn zo diepgeworteld dat vrouwen zelf een belemmering vormen voor hun opleiding en de mogelijkheid om zelf klusjes uit te voeren niet eens bij hen opkomt;
- Er is een gebrek aan vrouwelijke rolmodellen op het vlak van doe-het-zelven;
- De bouwsector is, zelfs in het taalgebruik, zeer mannelijk en kan vijandig zijn of tenminste zo overkomen.

Zo hebben we van 2014 tot 2017 een workshop van 3 uur per maand geprogrammeerd om vrouwen te leren hoe ze thuis klusjes kunnen uitvoeren. Dankzij het HvdV 2017-2020 hebben we die maandelijkse bijeenkomsten kunnen combineren met ontdekkingsweken om een techniek verder uit te diepen bij onze partner JSW en zo bruggen te slaan tussen de cursisten en een kwalificerende opleiding waarmee ze professioneler kunnen worden. Sinds het begin zijn de workshops een constant succes.

5. Welk is de aanleiding tot het project?

- Dient het project om een bestaand project te versterken? JA
- Bestaat er al een gelijkaardig project? NEE

Bij het schrijven van de **diagnose** ter voorbereiding van het programma van het Stadsbeleid 2021-2025, werden een aantal zaken vastgesteld:

Over de situatie van vrouwen in Schaarbeek:

- Aangezien vrouwen in de SHZ-wijken van Schaarbeek vaak werkloos en/of geïsoleerd zijn, is er nood aan een aanbod van activiteiten die sociaal contact onder vrouwen in de hand werken, vooral de meest kwetsbare vrouwen, en hen toelaten autonomer te worden en essentiële vaardigheden uit het leven van alledag aan te leren.
- Als we ons richten op alleenstaande moeders van 20-49 jaar (op vrouwen van 20-49 jaar), zien we dat Schaarbeek ver boven het gewestelijke gemiddelde ligt en dat die verschillen nog groter worden als we rekening houden met de nationale herkomst van vrouwen.
- De inkomensindicatoren geven informatie per "huishouden", maar zeggen niet of elk lid van het huishouden een gelijkwaardige toegang tot de middelen heeft.

Over de toegang tot werk en opleidingen:

- Er is een duidelijk verschil tussen mannen en vrouwen in Schaarbeek: sinds jaar en dag stellen we vast dat minder dan de helft van de vrouwen die oud genoeg zijn om te werken, daadwerkelijk aan het werk zijn.
- Het gewestelijk agentschap Women in Business (Hub.Brussels) schat dat "de vrouwelijke bevolking onderworpen aan de sociale zekerheid voor zelfstandigen (met uitzondering van helpende echtgenotes) de laatste tien jaar in Brussel met 30,2% is gestegen", maar dat "afhankelijk van de aard van de activiteit 76,0% van de Brusselse vrouwen met een aanvullende activiteit een jaarlijks inkomen van minder dan 5.000 euro hebben."
- Actiris merkt op dat: "[...] sommige beroepen beschouwd worden als 'grotendeels voorbehouden aan mannen': dat is het geval voor beroepen in elektriciteit en elektrotechniek (0% vrouwen), beroepen in de bouwsector (2,2%) en chauffeurs van zware voertuigen (5,9%)."
- Sommige werkzoekenden, met name zij die in aanmerking komen voor het traject Socioprofessionele inschakeling, moeten eerst een reeks vaardigheden aanleren die voorafgaan aan het behalen van een diploma, waaronder het beheersen van een van de landstalen en bepaalde "basisvaardigheden".
- De toegang tot werk is moeilijker vanwege de nationale herkomst (reëel of gepercipieerd door de potentiële werkgever)
- In 2018 heeft Actiris de domeinen geïdentificeerd "die zijn weerhouden voor analyse [...], met name stedelijke en zachte mobiliteit, de circulaire economie en de digitale economie. Die drie domeinen [worden] beschouwd als strategisch voor de ontwikkeling van het Brussels Gewest".

5.1. VASTSTELLING: het belang van informele opleidingen voor zeer kwetsbare doelgroepen:

Het Huis van de Vrouw van Schaarbeek werd tien jaar geleden opgericht en streeft sindsdien twee belangrijke doelen na, namelijk de emancipatie en het burgerschap van vrouwen. Dat gebeurt door workshops te organiseren waar vrouwen de middelen krijgen om uit de privésfeer te geraken waarin ze opgesloten zitten en een actieve rol te spelen in de samenleving.

De **workshops** zijn zeer divers, maar hebben allemaal één iets gemeen: ze worden niet gegeven in de vorm van een formele opleiding. We zijn namelijk van mening dat, vóór alles, het algemene proces van socioprofessionele inschakeling bij de meest kwetsbare en gediscrimineerde groepen - waarvan vrouwen helaas deel uitmaken - voorafgegaan moet worden door een heel proces van individuele en collectieve empowerment.

- ➔ Individueel omdat elke vrouw als vrouw het doelwit is; het slachtoffer is van verticale en horizontale segregatie, waarbij rekening moet worden gehouden met haar specifieke culturele

achtergrond, leeftijd, afkomst en socio-economische context, waarbij de discriminatie kan verergeren bij vrouwen die zich op de intersectie van die verschillende aspecten bevinden.

- ➔ Collectief omdat het overgrote deel van de activiteiten in groep worden georganiseerd, waardoor vrouwen de nodige steun kunnen geven en krijgen.

De **middelen** die we ter beschikking stellen hebben dus betrekking op kennis, maar ook op knowhow, de kunst om te leven en samen te leven, en parallel daaraan de erkenning van die kennis, door zichzelf en door anderen.

Om een doelpubliek dat veraf staat van de werkwereld in het algemeen naar een job te leiden waar ze niet eens zelf aan gedacht zouden hebben, daarvoor is een specifieke begeleiding nodig die aandacht besteedt aan een aantal zaken:

- Inzicht in de obstakels: bij het individu zelf en in de maatschappij
- Die obstakels afbreken bij de betrokken persoon
- Respecteren dat er tijd nodig is voor dit afbraakproces, door informele oplossingen voor te stellen waarbij men zich in zijn eigen tempo kan ontwikkelen en waarbij het toegelaten is om af en toe eens ontmoedigd te raken, opnieuw te beginnen, slechts een deel te doen, iets anders te kiezen, inspirerende mensen te ontmoeten of zich te laten begeleiden...
- Geen stappen overslaan en stap voor stap vooruitgaan. Elke stap in de richting van werkgelegenheid heeft zijn reden van bestaan, zodat de vrouwen zich echt betrokken voelen. Het aanvaarden van verandering verloopt erg traag en is gebaseerd op vertrouwen - in zichzelf en in anderen.
- Werken aan de erkenning van de eigen vaardigheden
- Hetzelfde proces activeren van erkenning van vaardigheden tegenover een kleine, zorgzame groep in een professioneel kader van ondersteuning en empowerment.
- Tegelijkertijd moet de samenleving zich meer bewust worden van de noodzaak van inclusie; door mensen bewust te maken van de obstakels, door de onderliggende stereotypen af te breken; door inspirerende figuren in de kijker te zetten en door maatregelen te nemen op het vlak van gelijkheid.

In dit document worden twee projecten voorgesteld die al een paar jaar worden geleid door het HvdV, met de steun van het Stadsbeleid, en die een voorbeeld zijn van echte opstapjes naar een duurzame socioprofessionele inschakeling van vrouwen in een kwetsbare situatie.

- ➔ ***Maak plaats voor de Chefs!***, dat als doel heeft om vrouwen die volledig verstoken zijn van kennis over het werkleven in het algemeen - en ondernemerschap in het bijzonder (zie hieronder de oorzaken van de timiditeit van vrouwelijke ondernemers) - aan te moedigen een kleine sociale en solidaire economie op te zetten op basis van hun vaardigheden.
- ➔ ***Bricoladies***, waarvan het basisprincipe eenvoudig is: vrouwen kunnen klussen, ze moeten het gewoon leren. Enerzijds zorgen we met de workshops van 3 uur voor een hele reeks rolmodellen van vrouwelijke klussers, om vrouwen zichtbaar autonoom te maken met het zeer duidelijke doel om seksistische stereotypen (die zowel bij vrouwen als mannen leven) aan te pakken. Anderzijds, voor het publiek dat al op zoek is naar werk en tot wie we ons tijdens de ontdekkingsweken richten, verdiepen we ons - zodra deze nieuwe manier van denken is

aangeleerd en in de praktijk is omgezet - in een bepaalde techniek om nog een stap verder te gaan in de richting van een kwalificerende opleiding.

5.2. EEN BESTAAND PROJECT DAT ALLEEN MAAR VERSTERKT HOEFT TE WORDEN

➔ Maak plaats voor de Chefs!

Maak plaats voor de Chefs! is een ambitieus en participatief langetermijnproject. Het kan oneindig veel vormen aannemen, omdat het gericht is op de vaardigheden van vrouwen en de bundeling ervan. De eerste jaren waren nuttig om een beter begrip te krijgen van de vele obstakels die deze vrouwen tegenkwamen bij het ondernemen en de complexiteit van hun leven.

Vandaag de dag zijn veel obstakels overwonnen. Het project kan floreren en, naar we hopen, elders worden verdergezet om specifieke en concrete doelstellingen en een progressieve logica mogelijk te maken (met als doel de begeleiding van de meest kwetsbare groepen):

- De knowhow en de ondernemersvaardigheden van vrouwen in de voedingsindustrie opwaarderen
- Autonomer worden en verantwoordelijkheid opnemen door een project te beheren
- Een collectief project leren opzetten
- Een sociale en solidaire structuur ontwikkelen

Dit om (doelen om te leren samenleven):

- Hen te leren uit hun comfortzone te komen en zich open te stellen voor de wereld door praktijken en culturele gewoontes uit te wisselen en te delen met anderen;
- Onbewuste denkpatronen af te breken;
- Een betere plaats in te nemen in de multiculturele samenleving van morgen;

Hieronder volgen, in detail, de lijnen die we willen volgen tussen 2021 en 2025:

- Geleidelijk aan meer gastentafels en andere activiteiten organiseren, zodat er elke dag van de week iets te doen is.
- Meer caterings verzorgen, loyaliteit opbouwen met de bestaande partners en nieuwe partners zoeken
- Diversificatie van het aanbod: (cateringservice, verwerken van onverkocht voedsel in grote hoeveelheden, partnerschap met sociale kruideniers waarbij voorrang wordt gegeven aan lokale kruideniers, EPISOL waarmee het HvdV in het verleden heeft samengewerkt, herverdeling van maaltijden aan de meest kansarmen, enz.)
- Op zoek gaan naar financiering voor een kookboek en in de tussentijd recepten verzamelen, participatief ontwerp van het boek (bijvoorbeeld via workshops rond schrijf- en fototechnieken).
- Diversificatie van de verkochte producten (artisanaal werk)
- Diversificatie van niet-formele opleidingen (van Frans leren tot het runnen van een klein bedrijf)
- Vrouwen in de richting van professionalisering leiden, toegang tot beroepen en opwaardering van de verworvenheden en ervaring
- Een levensvatbare sociale en solidaire onderneming oprichten
- Inspireren om soortgelijke structuren op te zetten door waardering te tonen voor pogingen in die richting

- Inspiratie putten uit vrouwenverenigingen in Marokko en banden met hen aanknopen: dit verzoek is afkomstig van de vrouwen zelf. Op de laatste bijeenkomsten vóór de uitbraak van corona begonnen ze zelf al informatie op te zoeken.
- Het project volledig integreren in het kader van **Good Food** en **Zero Waste**

➔ **Bricoladies**

De Bricoladies-workshops van het HvdV zijn altijd een groot succes geweest (ze voldoen ontegenzeggelijk aan een reële behoefte), terwijl er een tekort aan arbeidskrachten is in de bouwsector. De verklaring ligt ongetwijfeld in de verschillende blokkades die de samenleving opwerpt voor vrouwen (en hun legitimiteit) in de sector. Voor vrouwen gaat het om verschillende aspecten, gaande van bezorgdheid over een gebrek aan traditionele vaardigheden of de angst om niet sterk genoeg te zijn tot de angst voor uurroosters die ze niet kunnen combineren met hun verplichtingen thuis (hoewel huisvrouwen vrij gelijkaardige uurroosters hebben, dus dat zou toch eerder verband houden met genderstereotypen) of de angst om als enige vrouw in een omgeving te werken die door en voor mannen is georganiseerd. Voor de sector is het de exclusiviteit en/of de mannelijke kracht die in vraag wordt gesteld, de terughoudendheid ten aanzien van bijkomende kosten (aangepaste kleedkamers, uniformen voor beide geslachten, ...), de angst voor intimidatie of pestgedrag, ... Maar de tijden veranderen, en de oplossing ligt in het ondersteunen van bestaande initiatieven waarbij vrouwen in de schijnwerpers staan en het aanmoedigen van steeds meer gelijkaardige projecten. Het kost tijd om stereotypen en vooroordelen af te breken!

Onze Bricoladies-workshops van 3 uur werden gecreëerd om de vrouwelijke deelnemers op korte termijn autonoom te maken, maar het uiteindelijke doel is om op zeer lange termijn aan een mentaliteitsverandering te werken die nodig is om een hele professionele sector toegankelijker te maken. Ze zijn dus een essentiële springplank geworden van een informele naar een formele en ... een kwalificerende opleiding. Wat we voorzien voor de periode 2021 tot 2025:

- 24 workshops per jaar (twee keer zoveel als in de voorgaande periode), met de ontwikkeling van een specifieke focus op duurzaamheid (materialen, energiebesparing, DIY, Zero Waste, ...);
- Het aantal lokale partners verhogen om het aanbod van de ontdekkingsweken en hun frequentie te diversifiëren (APAJ, FACQ naast JSW);
- Zichtbaarheid van vrouwelijke rolmodellen (bv: videocapsule, tentoonstelling, handleiding, ...);
- Partnerschap met het Lokaal Steunpunt van Schaarbeek, Actiris.

Toelichting: Het werkbudget dat door het HvdV wordt gevraagd voor Bricoladies heeft alleen betrekking op de workshops van 3 uur. De coördinatrice zal instaan voor de programmering van de ontdekkingsweken, die zullen worden georganiseerd met het doelpubliek van het HvdV, maar ze zullen worden gefinancierd door JSW voor hun eigenlijke werking.

6. Doelgroep: Beschrijf je doelgroep (leeftijd, geslacht, kwalificatieniveau, sociale situatie, ...) en het verwachte aantal deelnemers.

Het publiek van het HvdV is zeer gevarieerd, want het idee van onze gemeentedienst is juist om alle vrouwen te bereiken en barrières en verschillen weg te werken zodat vrouwen zichzelf niet langer zien als "vreemdelingen" of "Belgische Belgen", "oud" of "jong", en zelfs niet meer als "rijk" of "arm", "getrouwd" of "alleenstaand", "moeders", "lesbiennes", "academici", "ongediplomeerd", ... maar gewoon als vrouwen! Ze komen hier samen omdat dit hun raakpunt is en omdat veel kwesties hen allen op een transversale en/of intersectionele manier aanbelangen.

Dat gezegd zijnde, besteedt het HvdV een bijzondere aandacht aan bepaalde groepen die kwetsbaarder zijn:

- migrantenvrouwen (afkomstig uit vroegere migraties);
- nieuwkomers en/of mensen die nog volop aan het integreren zijn;
- moeders aan het hoofd van een eenoudergezin;
- mensen met weinig of geen inkomen, op zoek naar werk;

- mentaal kwetsbare mensen (burn-out, lichte mentale ziekte, depressie, ...);
- gepensioneerden;
- personen met een handicap;
- de eenzaamste mensen.

We vragen aandacht voor het groeiende fenomeen waarbij de onzekerheden die zich bij vrouwen ophopen leiden tot een nieuwe mentale kwetsbaarheid, die de integratie nog moeilijker maakt: depressies van allerlei aard, fobieën, onzekerheden, het gevoel niet meer mee te kunnen met het tempo van de maatschappij, haar eisen, haar complexiteit, haar overmatige "technologisering", ... Daardoor voelen vrouwen zich steeds minder aangepast en zelfs ongeschikt, en dat vergroot de kloof tussen hen en de professionele wereld steeds meer, wat hun geestelijke gezondheid steeds meer onder druk zet.

De stappen om dat publiek, dat het moeilijkst te bereiken is, te bereiken zijn dezelfde voor al onze projecten:

- Maximale toegankelijkheid (gratis, geen sociale druk, het engagement is vrijwillig, op eender welk moment van het jaar, zonder voorafgaande voorwaarden, gebouw toegankelijk voor PBM's en doven dankzij de installatie van een specifiek audiosysteem);
- Zeer nauwe partnerschappen met 300 vzw's, rechtspersonen, diverse instellingen die in contact staan met alle bovengenoemde categorieën van het doelpubliek;
- Zeer gediversifieerde communicatie: via de partners, via de dagelijks bijgewerkte pagina van de gemeentewebsite, via onze nieuwsbrief waarop 1044 mensen geabonneerd zijn, via onze Facebook-pagina die wordt gevolgd door 7048 fans, via een pagina die elke maand voor ons gereserveerd is in de lokale krant "Schaarbeek Info", via een gepersonaliseerd onthaal van elke vrouw die langskomt, via meerdere WhatsApp-groepen die sinds de lockdown nog belangrijker zijn geworden, via telefonische opvolgingsgesprekken met vrouwen die niet kunnen schrijven en natuurlijk ook via mond-tot-mondreclame.

Er zijn ook enkele bijzonderheden:

➔ **Maak plaats voor de Chefs!**

Er is reeds een groep gevormd, maar zoals eerder vermeld staat de deur altijd open voor nieuwe inschrijvingen. Niet alleen met het oog op meer inclusie, maar ook omdat het ons een grotere reikwijdte biedt en ons doet nadenken over andere openingsdagen.

De profielen van de huidige kerngroep komen uit het hele Afrikaanse continent en uit Oost- en West-Europa. Velen van hen zijn werkloos, soms langdurig werkloos, of bevinden zich in een overgangsfase naar een andere job. Alle leeftijdsgroepen zijn er vertegenwoordigd, maar het gaat vooral om jonge moeders of jonge ongehuwde vrouwen, soms met een diploma maar meestal zonder.

Hoewel de profielen uiteenlopen, zijn sommige kenmerken spijtig genoeg een constante: isolement, een laag zelfbeeld (zie boven), gebrek aan financiële middelen en bijna geen participatie in het actieve leven.

➔ **Bricoladies**

- Voor de workshops van 3 uur in onze lokalen accepteren we alle vrouwen. De Bricoladies-workshops trekken altijd een zeer eclectisch publiek aan, van jonge vrouwen tot gepensioneerden, van alleenstaande vrouwen tot gescheiden moeders, van feministische tot praktisch ingestelde vrouwen, van vrouwen die altijd hun plan trekken tot vrouwen die blut zijn. Van allerlei afkomst
- Voor de ontdekkingsweken geven we voorrang aan werkzoekende vrouwen. Die prioriteit zal nog verder versterkt worden door een nauwer partnerschap aan te gaan met het Lokaal Steunpunt Schaarbeek en een meer specifieke uitwisseling met het OCMW, waardoor we het onthaal van ons doelpubliek gestructureerder zullen laten verlopen.

Merk op dat we regelmatig vrouwen met een fysieke handicap over de vloer krijgen, zonder dat dit hen ervan weerhoudt om de beschikbare middelen te gebruiken!

7. Past jouw project binnen de overgang naar een duurzame stad?

Hoewel we de ecologische en economische transitie altijd bewust hebben benaderd bij het HvdV, herinnert de recente gezondheidscrisis ons eraan hoe zinvol het is om duurzaamheid centraal te plaatsen bij al onze activiteiten.

Met duurzaamheid bedoelen we, vanuit macroperspectief:

- ➔ **Gelijkheid** tussen mannen en vrouwen en, bij uitbreiding, gelijkheid tussen alle mensen. Een egalitaire samenleving is een duurzame samenleving. Dat is de verlichte leidraad doorheen al onze projecten.
- ➔ De **menselijke permacultuur** (het idee dat ieder mens een rol speelt in de grote puzzel van de mensheid. Er worden middelen en gedragingen aangeleerd om de ontwikkeling van gezonde en duurzame verenigingen te stimuleren, waarbij ieder zijn plaats heeft en een rol speelt in een goede werking van de maatschappij, in contact staat met iedereen in een beperkte ruimte, het geheel ondersteunt en steeds opnieuw rechtkrabbelt, wat er ook gebeurt. Dat is wat we zien in onze groepen, vooral in de groepen waar we op lange termijn mee samenwerken, zoals Maak plaats voor de Chefs.

En vanuit microperspectief:

- ➔ **GOOD FOOD:** er is altijd speciale aandacht geweest voor Good Food met Maak plaats voor de Chefs!

Koken met verse ingrediënten ligt aan de basis van het project. Daarnaast is een van onze koks een ambassadrice van Bees Coop en brengt ze haar collega's op de hoogte van het project. Er worden opleidingen gegeven over gezonde voeding.

In die zin is het project "Maak plaats voor de Chefs!" volledig in lijn met de doelstellingen van de Brusselse Good Food-strategie, in het bijzonder met betrekking tot "**goed eten**" of het toegankelijk maken van een lekker en evenwichtig dieet voor iedereen, bereid met zoveel mogelijk lokale producten.

Door te werken op verschillende terreinen (zoals het vertrouwd raken met een plantaardige keuken, werken aan minder voedselverspilling) draagt het project "Maak plaats voor de Chefs" bij aan de ontwikkeling van een duurzame en wenselijke "Good Food"-cultuur, zowel voor de deelnemers van het project als voor de klanten van de gastentafels en de catering.

Ten slotte maken de acties van het project "Maak plaats voor de Chefs" het mogelijk om de aanpak van de gemeente (als overheid) te versterken, met inachtneming van de leidende principes van de strategie, en in het bijzonder:

- integratie en aandacht voor de sociale en multiculturele bijzonderheden van de stad,
- de voorbeeldfunctie van de overheid,
- methodologieën inzake gedragsverandering die aangepast zijn aan de verschillende doelgroepen en gebaseerd zijn op het bestaande lokale weefsel,
- empowerment en ervoor zorgen dat de betrokkenen beter in staat zijn om hun eigen projecten te ontwikkelen, door vaardigheden, partnerschappen en lokale projecten te ontwikkelen."

Meer concreet stellen wij nieuwe acties voor zoals:

- Samenwerken met Bees Coop, de deelnemers bewust maken van de duurzame werking van de coöperatieve door ontmoetingen te organiseren met de leden ervan die beschikbaar zijn. De chefs inspireren om hun burgerschap ook thuis uit te oefenen.

- Opleidingen en workshops blijven volgen onder leiding van deskundigen op het gebied van voeding en gezonde voeding, met name voor kindersnacks en de strijd tegen diabetes, een heel gebruikelijke ziekte onder mensen met Maghrebijnse eetgewoonten;
- De link leggen met de naburige collectieve moestuinen (Biermuseum, Rasquinetpark, Kesselsruimte): bezoeken organiseren, groepen burgers ontmoeten die er verantwoordelijk voor zijn, eventueel meehelpen aan de teelt van groenten en fruit, voedselafval meenemen voor hun composthoop, enz.
- De link leggen met JSW, opleiders in groenteteelt;
- Zorgen voor de aromatische kruiden op ons terras, van zaaien tot drogen.

➔ **ZERO WASTE:** dit thema is belangrijk voor beide projecten in dit dossier.

Voor Maak plaats voor de Chefs! is er al voedsel ingezameld door het project **Onverkocht? Niet verloren**. De groep heeft heel hard gewerkt aan een goed beheer van voorraden en afval (van minder boodschappen doen tot de automatische herverdeling/verkoop van overschotten en het opgebruiken van alle restjes) samen met professionals. Het sorteren van afval begint te lukken.

Er zijn ook nieuwe ideeën om alles te verankeren:

- systematiseren van afvalsortering;
- compost maken voor bovengenoemde moestuinen en/of voor school 1, die naast het HvdV ligt, die op zoek zijn naar voedselafval omdat ze te veel groenafval in hun compost hebben;
- structurele bijdrage van "Onverkocht? Niet verloren", met één levering per maand;
- de nadruk leggen op het verwerken van voedingsmiddelen (confituur, groenten in bokaal, soep) en een link leggen naar sociale kruideniers (EPISOL) voor een verkoop tegen zeer lage prijzen;
- de aankoop van herbruikbare containers en een statiegeldsysteem opzetten;
- algemeen gebruik van herbruikbare boodschappentassen, met extra aandacht voor bulk.

Bricoladies is al gericht op Zero Waste, omdat het vooral gaat om repareren in plaats van kopen, creëren in plaats van naar de supermarkt gaan, en transformeren.

We willen nog verder gaan om onze aanpak te veralgemenen:

- de natuurlijke technieken moderniseren: kalk in de bouw, verf met pigmenten van bloemen of bladeren voor vlekken op kleding of om meubels in een nieuw jasje te steken, cosmetica en reinigingsproducten op basis van bicarbonaat en Marseille-zeep, kennis van klei en de voordelen ervan voor gezondheid en stadslandbouw, ...;
- alleen "resten" van materialen gebruiken: palletten voor houten constructies, stoffen, gesteriliseerde bokaal;
- bewustmaking rond energieverbruik en tips om de energierekening te verlagen;
- plantenbakken maken voor terrassen en balkons, de link leggen naar Good Food in het algemeen;
- bakken en hekken maken voor boomperken in de straat en er goede dingen in kweken volgens de principes van de permacultuur.

De twee projecten maken deel uit van het gewestelijk Hulpbronnen- en Afvalbeheerplan en helpen om de doelstellingen ervan te verwezenlijken, met name:

- Transformatie van de **huishoudelijke** consumptiepraktijken en mensen aanmoedigen in de richting van "zero waste"
- Ontwikkeling van een **nieuwe economie van duurzaam beheer van hulpbronnen**

Naast de hierboven geschetste aandacht voor voedselverspilling, worden in de projecten ook inspanningen geleverd op het vlak van afvalpreventie, zoals **recyclage**: het terugwinnen of repareren van een product of materiaal om het te gebruiken zonder de vorm of functie ervan te veranderen, of **hergebruik**: "het beste afval is afval dat niet bestaat en nooit zal bestaan."

➔ **GOOD MOVE:** Ook al staat mobiliteit niet centraal in deze twee projecten, toch is het HvdV zich goed bewust van het thema. Sinds 2 jaar staat er een fietsenstalling voor de deur van

het gebouw en die staat altijd vol. We zijn heel blij met het initiatief, dat zijn vruchten afwerpt aangezien het echt in het oog springt!

Bovendien is ons publiek een liefhebber van Good Move, vooral om financiële redenen en omwille van de nabijheid: ze komen allemaal te voet, met het openbaar vervoer of met de fiets. *Hoewel het niet noodzakelijkerwijs om een "vrijwillige" keuze gaat, kunnen we toch het bewustzijn rond de voordelen van zachte mobiliteit blijven vergroten.*

- We willen onze Bricoladies-workshops rond fietsreparaties verder uitbreiden en wanneer het "cycloproject" (onderdeel van het project POLFORM 1030 - zie projectfiche nr. 8) van start gaat, willen we onze fietsers naar een nieuwe ontdekkingsweek rond fietsmechanici sturen.

8. Welke resultaten overweeg je? (Verwachte winst na afloop van de actie voor de doelgroep)

(vermeld bv. het aantal mannen of vrouwen die je een opleiding wil bieden)

Om de resultaten van de projecten Maak plaats voor de Chefs! en Bricoladies goed te begrijpen, moeten we eerst en vooral de specifieke moeilijkheden van ons publiek in kaart brengen.

Ons publiek bestaat uit vrouwen die dagelijks geconfronteerd worden met obstakels die hun persoonlijke en sociale emancipatie in de weg staan. Die obstakels zijn diepgeworteld en hangen nauw samen, waardoor ze slechts heel traag kunnen worden afgebroken. Die obstakels negeren is - zo weten we uit ervaring - volstrekt onproductief en leidt onvermijdelijk tot mislukking.

De meest voorkomende obstakels voor duurzame resultaten zijn:

- ➔ Een gebrek aan gelijkheid tussen mannen en vrouwen:
 - Totale afhankelijkheid van de echtgenoot, geen vrijheid van denken en handelen;
 - Gezinslast, mentale belasting, geen tijd voor zichzelf en hun persoonlijke ontwikkeling;
 - Relatief lage scholingsgraad (op 13-jarige leeftijd uit het dorp weggetrokken om te trouwen, vroeg moederschap, verplichting om voor de andere generaties te zorgen, ...);
 - Seksistische stereotypen, met strikte normen en rollenpatronen;
 - Middelmatig inkomen (geen werk, deeltijds werk, laag pensioen, ...).
- ➔ Specifieke moeilijkheden verbonden aan migratie:
 - Structureel, institutioneel en persoonlijk racisme;
 - Cultuurshock;
 - Slechte beheersing van de landstalen, zowel mondeling als schriftelijk;
 - Gebrek aan erkenning op basis van diploma's en/of vaardigheden;
 - Ontoereikendheid van bepaalde vaardigheden ten opzichte van de Brusselse samenleving.
- ➔ Fysieke en mentale kwetsbaarheid, al dan niet tijdelijk van aard:
 - Gebrek aan inclusie of zelfs afwijzing door de maatschappij;
 - Te veel druk van de concurrentie;
 - Laag zelfbeeld;
 - Het gevoel niet legitiem te zijn;
 - Isolatie en eenzaamheid.

De projecten Maak plaats voor de Chefs! en Bricoladies verwelkomen vrouwen die, vaker wel dan niet, gebukt gaan onder verschillende van die obstakels.

Het resultaat dat we met hen willen bereiken is dan ook vooral om deze obstakels te elimineren. Met onze welwillende, participatieve, collectieve projecten omringen we de deelnemers en maken we hen sterker.

We bieden hen een overgangsruimte, een springplank, waar we hen actief, verantwoordelijk, zelfstandig en zelfverzekerd maken. Beetje bij beetje leren ze hun vaardigheden te herkennen en zelfs te laten erkennen door de groep (binnen het HvdV en in hun directe omgeving). Dat is een noodzakelijke overgangsfase als we het hebben over socioprofessionele inschakeling. Het proces rond empowerment dat we hebben gekozen kan maanden of zelfs jaren duren, maar we weten dat

het de enige manier is om blijvende resultaten te boeken bij dit zeer specifieke publiek. Als we de problemen van die vrouwen niet bij de wortel aanpakken, is er geen inclusie mogelijk. Noch sociaal, noch professioneel. Dan zouden we enkel aan bezigheidstherapie doen.

Het resultaat dat we met ons doelpubliek willen bereiken is een verandering in de manier waarop ze naar zichzelf kijken, waardoor ze een authentieke plaats in de samenleving kunnen innemen:

- ➔ Hun gevoel van legitimiteit versterken door hun vaardigheden zichtbaar te maken;
- ➔ Een gevoel van eigenwaarde creëren door een voorwerp of gerecht te maken, een bestelling te verwerken of een meubelstuk te repareren of renoveren;
- ➔ Creativiteit ontwikkelen;
- ➔ Hen laten deelnemen aan de ontwikkeling van een collectief, samen dingen doen, harmonieus leren samenleven ondanks de verschillen;
- ➔ Vaardigheden naar buiten brengen die meestal enkel tot uiting komen in hun privéleven;
- ➔ Nieuwe vaardigheden aanleren, zodat ze zich in de openbare ruimte durven te begeven;
- ➔ Hen bewust maken van de huidige klimaatproblematiek.

9. Verwachte impact (op lange termijn, welke veranderingen kunnen verwacht worden dankzij de implementatie van het project?):

We streven naar echte maatschappelijke verandering, door stereotypen, vooroordelen en andere vormen van discriminatie die de bewegingsvrijheid belemmeren, af te breken. We dragen ons steentje bij en denken dat we navolging zullen krijgen. Of dat nu via het project Maak plaats voor de Chefs! of via het project Bricoladies gebeurt.

- ➔ Vrouwenemancipatie:
 - De deelname van vrouwen aan het actieve leven zichtbaar maken;
 - Meisjes en vrouwen inspireren met rolmodellen → van vrouwen in het bedrijfsleven, vrouwen in de bouw;
 - Versterken van de banden tussen vrouwen met het oog op een collectieve strijd tegen ongelijkheid tussen mannen en vrouwen;
 - Responsabilisering van vrouwen in de feministische strijd;
 - Mannen doen aansluiten in de strijd om gelijkheid via ervaring. Een egalitaire onderneming is winstgevender dan een onderneming die dat niet is. Dat geldt ook voor de maatschappij in het algemeen.
- ➔ Inclusie:
 - Een mooi voorbeeld van hoe we kunnen samen-leven en samen-doen, tussen vrouwen onderling en tussen mannen en vrouwen;
 - Belangrijke rol van het debat (d.w.z. respect voor de eigen mening en die van anderen, plaats voor iedereen) tussen culturen, generaties, sociale klassen en mensen met heel uiteenlopende opleidingsniveaus;
 - Rekening houden met de nood aan informeel leren voor de meest kwetsbare mensen in de samenleving (en die vaak door de samenleving kwetsbaar worden gemaakt);
 - Zich vragen stellen over begrippen als concurrentie, overmatige nadruk op winst, snelheid, normen, ...
- ➔ Uitstraling:
 - Maak plaats voor de Chefs! is een project dat gemakkelijk ergens anders kan worden herhaald: er zijn veel initiatieven van gemeenschapskeukens, buurtkeukens en een groot aantal vrouwen wiens traditionele kennis zou kunnen worden geprofessionaliseerd onder de (vaak multiculturele) groepen die een beroep doen op permanente bijscholing. In die zin kan in samenwerking met Intermondes een gids over 'best practices' worden geschreven om het project verder uit te dragen. We hebben genoeg materiaal om te analyseren en een inspirerende lijst van aandachtspunten en hefboomen voor begeleiding op te stellen. We vermelden hier graag dat we in de groep van 2019 een Griekse doctoraatsstudente in feministische studies hadden die een thesis heeft geschreven over het opzetten van een "Maak plaats voor de Chefs"-project in Athene. Interculturaliteit en empowerment stonden centraal in haar afstudeerproject.

- Bricoladies-workshops kunnen ook gemakkelijk georganiseerd worden binnen vrouwengroepen of feministische verenigingen, verenigingen van alleenstaande moeders of alleenstaande vrouwen, ... beginnend met de kennis die vrouwen aan elkaar kunnen doorgeven. Dat is de eerste stap in de strijd tegen clichés. Vervolgens kunnen partnerschappen worden aangegaan met lokale arbeidsbureaus en SPI-instellingen om de nodige uitrusting en professionaliteit te verkrijgen.

10. Voorziene evaluatiemethode:

Voorwaarden voor welslagen:

Een conditio sine qua non: de twee projecten in dit document zouden niet mogelijk zijn zonder de financiering van het SB. De werking van het HvdV zelf zou a fortiori in het gedrang komen, aangezien er subsidies nodig zijn voor 2 VTE op 4 (waaronder de voltijdse betrekking van de coördinatrice).

En er is nog meer:

- **Regelmatische aanwezigheid van deelnemers en klanten:** het verloop binnen de groep is lang een probleem geweest. Vandaag stellen we met plezier vast dat sommige vrouwen heel trouw aan het project meewerken, waardoor we met een "harde kern" kunnen samenwerken en met hen vooruit kunnen gaan. We hebben dan wel klanten aan elke gastentafel, maar om levensvatbaar te zijn zal het bedrijf moeten groeien van 1-5 klanten naar het dubbele. En dit op een regelmatige basis, elke dag opnieuw.
- **Gemengde groepen:** het is cruciaal voor de betekenis van het project dat de groep multicultureel en multigenerationeel blijft, zoals vandaag het geval is. Dat bereiken we van bij de aanvang van een project, door gerichte samenwerkingen aan te gaan met verenigingen waarvan de leden uitgesproken kenmerken hebben (leeftijd, mentale en/of fysieke kwetsbaarheid, financiële onzekerheid, migratie, integratie, discriminatie, ...) en via gediversifieerde communicatiekanalen, rekening houdend met de digitale kloof, culturele codes, leeftijd, kennis van het Frans en het Nederlands, gewoontes of trends. Eens dit kader tot stand is gebracht, is de welwillendheid van de begeleider essentieel voor de duurzaamheid van deze verscheidenheid.

Indicatoren van resultaten:

[Maak plaats voor de Chefs!](#) Cijfers van vandaag en morgen

- **Deelnemers:** we hebben momenteel ongeveer 15 vaste vrouwelijke deelnemers. Er zouden er nog een 30-tal nodig zijn om elke werkdag de deuren te kunnen openen, waarbij de meest ervaren mensen de anderen kunnen opleiden volgens een systeem van buddies (meters) dat zijn waarde heeft bewezen dankzij de steun van vzw Intermondes.
- **Regelmatigheid** van deelnemers: het kwetsbare publiek wordt geconfronteerd met noodsituaties die het zeer moeilijk maken om met enige regelmaat te blijven komen. Als een groep een harde kern heeft, is dat op zich al een resultaat.
- **Aantal klanten** aan de gastentafels of bij de andere diensten die zullen worden aangeboden (catering- en traiteurservice, ...)
- **Workshops:** vandaag zijn er twee momenten per week, behalve tijdens de schoolvakanties. Ideaal of optimaal zou zijn om elke dag iets te organiseren, met een aantal sessies in een andere vorm tijdens de vakanties. Die bijeenkomsten zouden kunnen bestaan uit gastentafels, transformatiewerkshops, catering, coachingsbijeenkomsten, individuele en/of collectieve empowerment, ontwikkeling van nevenprojecten zoals een receptenboek, ... We zouden van 64 naar 160 sessies per jaar evolueren, progressief en volgens de prioriteiten die we samen hebben vastgelegd.

- **Opleidingen:** alle vrouwen volgen twee opleidingen per jaar, tijdens en in het verlengde van de workshop. We willen die basis verstevigen, maar ook verrijken en diversifiëren, afhankelijk van de behoeften en problemen die kleine bedrijven afremmen en parallel aan de toename van het aantal deelnemers en openingsdagen. Vrouwen zouden samen of individueel worden opgeleid, afhankelijk van de taakverdeling (verantwoordelijke voor hygiëne, verantwoordelijke voor budget, verantwoordelijke voor de voorraden, verantwoordelijke voor communicatie). De commerciële dynamiek moet sterk worden ontwikkeld, wat veel nieuwe vaardigheden met zich meebrengt op het vlak van ondernemerschap (die met name moeilijk zijn voor een vrouwelijk publiek) en de lokale, sociale en solidaire economie.
- **Verscheidenheid:** bij alles wat vóór de oprichting van een groep gebeurt, moet er sprake zijn van verscheidenheid volgens de verschillende vernoemde diversiteitsfactoren: leeftijd, afkomst, opleidingsniveau, religie, sociaal milieu, enz.
- **Evenementen:** we zitten op een totaal van 6 evenementen die jaarlijks door vrouwen worden gedragen, 4 in het HvdV en 2 erbuiten. Dat cijfer zou in 2025 verdrievoudigd kunnen worden (afhankelijk van de feitelijke startdatum van het nieuwe programma 2021-2025).
- **Oprichting van een bedrijf:** momenteel kan geen enkele van de Chefs betaald worden voor haar werk, buiten de gedeelde maaltijd. We streven echter naar de invoering van een zeker beloningssysteem per prestatie en achten dat ook mogelijk. We beogen een winstgevende en levensvatbare onderneming van sociale en solidaire economie.
- **Werkgelegenheid elders:** Wat we meermaals hebben vastgesteld (om precies te zijn: voor 6 vrouwen) is dat de deelname aan Maak plaats voor de Chefs een positieve ervaring is geweest voor vrouwen die al verder staan in hun zoektocht naar werk, omdat ze minder kwetsbaar zijn, beter opgeleid, minder geïsoleerd, meer geëmancipeerd, maar zich in een diepere impasse bevinden (gebrek aan vertrouwen in hun capaciteiten, mentale kwetsbaarheid, wachten op papieren, of gewoon een gebrek aan erkenning van buitenaf, weer rechtkrabbelen na huiselijk, institutioneel, professioneel of familiaal geweld), waardoor ze erin slagen om zich na enkele maanden of jaren weer te integreren in de actieve maatschappij.
- **Projectreplicatie:** we hebben vertrouwen in ons project. We weten dat het positieve gevolgen teweegbrengt en potentieel heeft om verder uit te stralen, en dus om andere structuren met een soortgelijk publiek te inspireren die enkel nog tijd nodig hebben om tot volle bloei te komen.

Bricoladies:

- **Deelnemers:** onze huidige workshops zijn allemaal volgeboekt, het aantal deelnemers ligt tussen de 8 en 15 personen (afhankelijk van de beschikbare middelen en hun complexiteit). Dat is ook het cijfer waarnaar we streven in de toekomst. De workshops van 3 uur verwelkomen vrouwen van allerlei leeftijden en culturen. De ontdekkingsweken zijn voorbehouden aan werkzoekenden.
- **Workshops:** met een groter budget is dit het aantal workshops dat we kunnen uitrollen: in de plaats van 1 workshop van 3 uur per maand zouden we er 2 aanbieden, en we zouden ook het aanbod van de ontdekkingsweken verdubbelen (15 uur opleiding), een geleidelijke uitbreiding van 6 naar 12. We zouden ze ook meer diversifiëren via nieuwe partnerschappen, met name met APAJ en FACQ, deskundigen op het gebied van kleine renovaties.
- **Lange opleidingen:** 100% van de vrouwen die deelnamen aan de ontdekkingsweken hadden eerder al een van de workshops van 3 uur gevolgd. Voor ons is het duidelijk dat het een springplank is waar we meer moeten op inzetten en dat er aan het begin van de ontdekkingsweken inschrijvingen zullen zijn voor eenjarige kwalificerende opleidingen. Daar ligt de huidige uitdaging: het aanbod verder ontwikkelen om de bewustmaking voort te zetten en stereotypen uit de weg te ruimen, maar ook concrete relaties/overeenkomsten aangaan met ACTIRIS en het OCMW om jonge vrouwen zonder inkomen in de richting van werkgelegenheid te leiden. Vandaar ook het belang van een vrouwelijk rolmodel in de opleidingen (studenten en docenten).

- **Evaluaties:** bij elke Bricoladies-workshop vragen we de deelnemers een evaluatievragenlijst in te vullen, waardoor we beter begrijpen in welke mate vrouwen vragende partij zijn voor professioneel advies van zeer geduldige mensen, voor ondersteuning "à la carte" en "stap voor stap" en het aanleren van nieuwe disciplines! Met het oog op nieuwe financiering zullen we de vragenlijst verder uitbreiden om na te gaan welke invloed de deelname aan de workshop heeft gehad op een eventuele inschrijving voor een langere opleiding.
- **Evenementen/Burgerparticipatie:** het is voorgevallen dat de constructies van de Bricoladies volledig deel uitmaakten van projecten die door het HvdV werden geleid, zoals het feest van 8 maart of de tiende verjaardag van de dienst. Gezien het succes van de initiatieven zullen we voorstellen om dit in de toekomst opnieuw te doen en iets langere stages te organiseren binnen het HvdV voor projecten gericht op openbaar gebruik (plantenbakken, buitenmeubilair en - waarom niet - stadsmeubilair. Dat werd eerder al gedaan voor het Feest van de Muziek).
- **Doorstroom naar opleidingen:** we hebben te weinig overzicht om het vorige project te kwantificeren. We streven ernaar om de meeste vrouwen die de ontdekkingsweken bij JSW, APAJ en FACQ volgen, te laten doorstromen naar een opleiding.

C. GEDETAILLEERDE IMPLEMENTATIE VAN HET PROJECT

11. Een voorbereidende fase is noodzakelijk¹ (verklaar en vermeld de geplande timing):

Voor Maak plaats voor de Chefs!: het project blijft continu doorlopen, dus het is niet nodig. De partner Intermondes blijft ijverig ondersteunen en blijft ook het belangrijkste aanspreekpunt voor het HvdV, dat net als vroeger zal blijven werken met occasionele dienstverleners, gekozen op basis van openbare aanbestedingen en volgens de behoeften van de groep. De bovenstaande nieuwe initiatieven zullen beetje bij beetje worden georganiseerd, met respect voor het tempo van het project en de doelgroep.

Voor Bricoladies: het project loopt ook al lang. Men is constant op zoek naar partners en dienstverleners, via regelmatige aanbestedingen zijn er al heel wat contacten gelegd met structuren die hun expertise, uitrusting en lokalen (en ideeën!) delen: Les Débrouillardes, Lady DIY, Fais-le-toi-même, Tournevie, Alma Sana, Pro vélo, ... We zullen Actiris en de relevante dienst van het OCMW binnenkort ontmoeten - contacten waardoor we kunnen werken aan de tewerkstelling van de deelnemers.

12. Datum van begin en einde, totale duur van het project:

Maak plaats voor de Chefs! ging van start in december 2016. Momenteel zijn er geen plannen om dit ambitieuze project stop te zetten. Het is voortdurend in ontwikkeling en zal wellicht nog andere projecten doen ontstaan volgens hetzelfde principe.

Bricoladies ging van start in september 2014. Momenteel zijn er geen plannen om dit project stop te zetten. Er blijven nog steeds vrouwen bijkomen en het vooruitzicht op een kwalificerende opleiding vereist een zeer grote mentaliteitsverandering.

13. Plaatsbepaling van de activiteit en de uitstraling van de actie:

Maak plaats voor de Chefs! is een project dat het hart van het HvdV in Schaarbeek sneller doet slaan. Veel van de vrouwen zijn afkomstig uit de omliggende wijken. De meeste activiteiten die niet door het HvdV worden georganiseerd, blijven op gemeentelijk grondgebied: het Feest van de Muziek, het festival Allez Up, het festival Schaarbeekwa, de aprilvergadering, ... De catering kan bovendien gemakkelijk worden georganiseerd buiten de gemeente en in het hele gewest, het is slechts een kwestie van tijd.

De uitstraling ervan kan vele vormen aannemen: als het receptenboek mogelijk wordt gemaakt door extra financiering (of via de opbrengsten van de gastentafels) kan het sociale structuren inspireren

¹ Betrokkenheid van het publiek bij het ontwerp, het zoeken naar lokalen, de aanwerving van personeel, uitgevoerde studies met het oog op het project, gevolgde opleidingen om het project tot een goed eind te brengen, enz.

die graag projecten rond emancipatie en participatie willen ontwikkelen. Een gids met 'best practices' kan ook dienen om het proces verder uit te dragen, zoals hierboven vermeld en zoals het werk van onze Griekse doctoraatsstudente - die een versie van Maak plaats voor de Chefs wil oprichten in Athene - bewijst.

Bricoladies: de workshops vinden vandaag allemaal plaats in Schaarbeek. Onze belangrijkste partners komen uit Schaarbeek, maar we hebben partners in het hele gewest. De deelnemende vrouwen komen ook uit Schaarbeek, maar eveneens uit de 19 gemeenten en zelfs uit Vlaanderen en Wallonië. Het aanbod in de door ons gekozen vorm is namelijk vrij zeldzaam (gratis, eenvoudige inschrijving, verzekering, professioneel karakter van de begeleiders en volledig uitgeruste lokalen).

Adres van de dienst: Josaphatstraat 253 – 1030 Schaarbeek

14. Aanwerving van personeel: (VTE's, periode, niveau, ...)

Totaal: 1 VTE niveau A en 1 VTE niveau B

De functies zijn als volgt verdeeld:

1 VTE van de coördinatrice en ½ VTE van niveau B:

Voor het beheer van de twee projecten:

- *Ontwerp van het project, met zijn evoluties en vertakkingen;*
- *Zoektocht naar partners;*
- *Zoektocht naar deelnemers;*
- *Deelnemers en partners met elkaar in contact brengen;*
- *Ontmoeting met verenigingen waarvan het publiek meer begeleiding nodig heeft;*
- *Communicatie met het grote publiek (communicatie via alle communicatiekanalen en de verspreiding ervan);*
- *Praktische organisatie van de workshops;*
- *Aandacht voor de duurzaamheid van projecten;*
- *Administratieve opvolging, logistiek en financieel beheer;*
- *Onthaal en ondersteuning van het publiek;*
- *Netwerken van partners;*
- *Logistieke coördinatie;*
- *Evaluatievergaderingen.*

➔ Voor *Maak plaats voor de Chefs!*:

- *Loyaliteit opbouwen bij de kerngroep en nieuwe inschrijvingen faciliteren;*
- *Opvoeren van de activiteiten: catering, traiteur, voedselverwerking, actieve deelname aan GOOD FOOD en zero waste, werken met sociale kruideniers, voedselpakketten, ...;*
- *Diversificatie van het project met extra activiteiten buiten de keuken: nadenken over een receptenboek (antwoorden op projectoproepen, beheer van de winst), van A tot Z, ondersteuning van andere ambachten, ...;*
- *Opvolgings- en evaluatievergaderingen met de partnerorganisatie (vzw);*
- *Op zoek gaan naar nieuwe opleiders om de deelnemers te begeleiden, organisatie en ondersteuning van de opleidingen;*
- *Ontwikkeling en ondersteuning van het project tot aan de oprichting van een sociale en solidaire onderneming;*
- *Het project zichtbaar maken als een goede praktijk die elders ook kan worden uitgerold, tot en met het meterschap van soortgelijke projecten;*

- *Ondersteunen van de banden die de deelnemers willen smeden met vrouwenverenigingen in Marokko.*

➔ Voor **Bricoladies**:

- ontwerp en uitvoering van de projectuitbreiding
- organisatie van de ontdekkingsweken in samenwerking met JSW en APAJ
- partnerschap met ACTIRIS (Lokaal Steunpunt, Jobhuis Schaarbeek) en het OCMW
- specifieke begeleiding van het publiek naar kwalificerende opleidingen
- de zichtbaarheid van vrouwen in de doe-het-zelfsector vergroten

+ 1 niveau B ½ VTE

Om de communicatie-activiteiten te centraliseren:

- Drukwerk voor de projecten (affiches, flyers, informatiebrochures);
- Dagelijkse updates op de site van de gemeente;
- Redactie, beheer en statistische opvolging van de newsletter (meer dan 1000 abonnees, op een totaal van 10.000 voor het hele gemeentebestuur);
- Beheer van de aanwezigheidslijsten;
- Telefonische opvolging van geïsoleerde personen;
- Gerichte oproepen aan projectpartners;
- Onthaal van het publiek in het Frans, Nederlands en Engels;
- Dagelijkse aanwezigheid op sociale media (de FB-pagina wordt gevolgd door 7000 vrienden);
- Systematische zichtbaarheid van de projecten op andere informatiewebsites: Bruxelles Gratuit, Que faire.be, sociale gids;
- Op zoek gaan naar nieuwe partners , ook buiten Schaarbeek (momenteel komen bijna alle partners naar ons toe);
- Contacten met ziekenhuizen, medische centra en centra voor geestelijke gezondheid;
- Opvolging en begeleiding van WhatsApp-groepen, die tijdens de lockdown zeer nuttig zijn gebleken om in contact te blijven met een publiek dat afhaakt.

15. Planning van de te voeren acties om het project tot een goed einde te brengen:

Jaar	Beschrijving	Doel	Aanvang	Einde	Frequentie
2021-2025	Geleidelijke uitbreiding van de activiteiten van Maak plaats voor de Chefs tot één activiteit per werkdag	* Het aantal gerechtigden uitbreiden * De rentabiliteit van het project verhogen	2021	2025 (en verder!)	geleidelijk
2021	Uitbreiden van de workshops van 3 uur in het HvdV	* Het aantal deelnemers verdubbelen * Doorgaan met het afbreken van seksistische stereotypen	2021	2025 (en verder!)	er zullen 24 workshops per jaar zijn

Informatie over de investeringen/ bakstenen (beschrijving, planning, ...)

2021-2025	Geleidelijke uitbreiding van de ontdekkings weken:	* Het aantal deelnemers verdubbelen * Het aantal inschrijvingen verhogen voor kwalificerende opleidingen bij JSW en APAJ	2021	2025 (en verder!)	Per jaar zou het aantal ontdekkings weken toenemen van 6 naar 12, volgens het volgende model: 6 - 8 - 10 - 12 - 12

D. MIDDELEN

Omvang tussenkomst door Stadsbeleid (%)

16. Welke zijn jouw bronnen van financiën voor het project?

Begrotingsspost	2021	2022	2023	2024	2025	2026	TOTAL
Stadsbeleid	117.041	158.000	158.000	158.000	158.000	133.209	790.000
Gemeente	0	0	0	0	0	0	
Andere	0	0	0	0	0		
Totaal	117.041	158.000	158.000	158.000	158.000	133.209	790.000

17. Welke zijn je jaarlijkse noden die door het Stadbeleid ten laste genomen worden?

- Vul volgende overzichtstabel in

Begrotingspost	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Total
Materiaal & investering ² (aankoop computer, printer, meubilair, materialen, ...)	0	0	0	0	0	0	0
Personeel (bruto vergoedingen, werkgeversbijdragen, schadeloosstellingen, verzekeringskosten, ...)	92.250	123.000	123.000	123.000	123.000	123.000	615.000
Werkingskosten (huur, telefoon, water, gas, elektriciteit, klein kantormateriaal, fotokopies, ...)	24.791	35.000	35.000	35.000	35.000	10.209	175.000
Totaal	117.041	158.000	158.000	158.000	158.000	133.209	790.000

² De investeringsuitgaven van meer dan € 5.000 worden aan het voorafgaande schriftelijke akkoord van het gewest onderworpen.

Merk op: voor de twee projecten die hier zijn beschreven, is het grootste deel van het budget bestemd voor dienstverleners en andere partners (zie tabel met partners, punt A.3 van de projectfiche, of via openbare aanbestedingen).

Er zijn echter kleine uitgaven voorzien voor de aankoop van eten, kleine keukenapparatuur, doe-het-zelfmateriaal, registratie bij het FAVV en verzekering van apparatuur.

De gemeente Schaarbeek draagt de volledige kosten voor het gebouw en het onderhoud ervan.

E. VOORTZETTING VAN HET PROJECT

18. **Ben je van plan je project na het SB-programma te laten doorlopen:.** JA

Indien ja:

- o *Welke stappen ga je hiervoor zetten:*

Indien nee, verantwoord:

➔ Maak plaats voor de Chefs!:

- Maak plaats voor de Chefs! is een project met een grote interculturele waarde. We hebben twee keer een subsidieaanvraag ingediend bij de Fédération Wallonie-Bruxelles (PCI), de eerste keer met succes - om het project in 2017 te lanceren - de tweede keer is onlangs geweigerd voor het maken van een receptenboek. We zullen ook andere opties verkennen.

Het is niet onwaarschijnlijk dat we af en toe soortgelijke hulp zullen vragen als vrouwen parallel aan hun culinaire activiteiten ook een cultureel doel willen ontwikkelen.

- Daarnaast hebben we een project voorgesteld rond de validering van vaardigheden op Europees niveau, in het kader van het "Erasmus +" -programma, waarbij het project "Maak plaats voor de Chefs" als inspiratiebron wordt aangehaald. Het project wordt momenteel bestudeerd door de subsidieverlenende overheid.

Als het wordt geaccepteerd en onze ervaring leidt ons in die richting, is het mogelijk dat we een nieuw project formuleren rond vrouwelijk ondernemerschap en de specifieke kenmerken ervan in termen van de erkenning van vaardigheden.

- Het is wenselijk om over te stappen op een kleine onderneming die, zo niet volledig zelfvoorzienend, toch minstens levensvatbaar en winstgevend is en geen structurele financiële steun meer zou nodig hebben voor haar doordeweekse activiteiten.

➔ Bricoladies:

- De Bricoladies-workshops ontvingen aanvankelijk een uitzonderlijke subsidie van het Gewest in het kader van de Gelijke Kansen. Daarna heeft de gemeente (het HvdV) de organisatie ervan met eigen middelen gefinancierd tot het SB de fakkel zou overnemen en de bijeenkomsten en ontdekkingsweken zich zouden ontwikkelen.

Mocht de financiering vanwege het SB worden stopgezet, en de publieke vraag blijft aanhouden, dan zullen we moeten overwegen het project te bestendigen door middelen te zoeken via publieke programma's ter ondersteuning van de circulaire economie, zero waste, of een beroep te doen op vrijwilligers van de Repair Cafés (door in ruil een zaal ter beschikking te stellen voor andere evenementen). We zouden ook kunnen proberen de programmering voort te zetten met eigen middelen door het aantal workshops te verminderen.

Voor de organisatie van de ontdekkingsweken moet een financiële oplossing worden gevonden in het kader van de structurele financiering van de socioprofessionele inschakeling.

Flyers Place aux Cheffes !

Place aux cheffes ! Maak plaats voor de Chefs !

* TABLE D'HÔTES MULTICULTURELLE *
GASTENTAFEL MET EEN MENU UIT DE WERELDKUKEN

Place aux Cheffes! est un atelier participatif qui permet aux femmes de partager leurs savoir-faire culinaires et de se lancer petit à petit dans la création d'une entreprise d'économie sociale et solidaire.

Depuis 2017, elles vous proposent de participer à leurs tables d'hôtes multiculturelles qui auront lieu tous les mardis et vendredis à 12h30. Vous découvrirez un menu « cuisine du monde » différent chaque fois à prix toujours mini !

Attention !
Pour éviter le gaspillage, il faut vous inscrire !

La Maison des Femmes de Schaerbeek
Huis van de Vrouw van Schaerbeek
Rue Josaphatstraat 253, 1030 Schae(a)rbeek
www.schaerbeek.be
Info & Inscriptions / Inschrijvingen 02/240 43 50

Maak plaats voor de chefs! is een participatief atelier dat vrouwen toelaat hun culinaire vaardigheden te delen en stap voor stap een sociale onderneming op te starten.

Vanaf mei 2017 kan u deelnemen aan hun multiculturele gastentafels elke dinsdag en vrijdag om 12u30, met telkens een verschillend menu uit de "wereldkeuken" aan een democratische prijs

Opgelet !
Schrijf u in teneinde niets te verspillen !

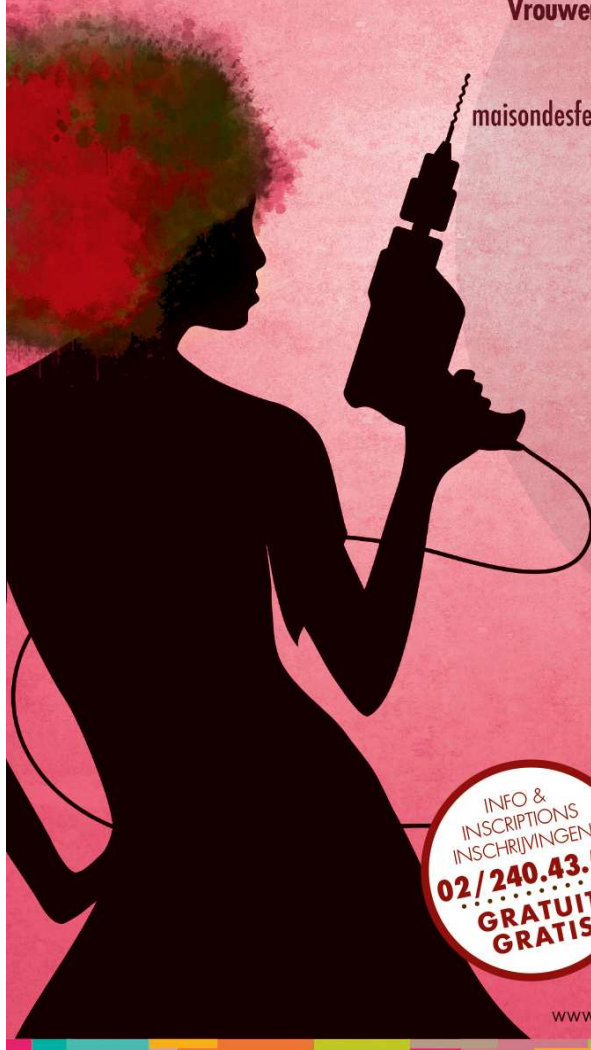
Avec le soutien de l'Échevine de l'Égalité des Chances, Sihame Haddioui
Met de steun van Schepen van Gelijke Kansen, Sihame Haddioui

Bricoladies²⁰²⁰

La Maison des Femmes de Schaerbeek
Vrouwenhuis van Schaerbeek
Rue Josaphatstraat 253
1030 Scha(a)erbeek
maisondesfemmes@schaerbeek.be

la Maison des Femmes de Schaerbeek
het Huis van de Vrouwen van Schaerbeek

INFO & INSCRIPTIONS
INSCHRIJVINGEN
02 / 240.43.50
GRATUIT
GRATIS

 politique de la ville
stadsbeleid
brussels

SCHAERBEEK
1030
SCHAARBEEK

www.1030.be • 1030be • @achillecolignon

BRICOLAGE POUR LES NULLES KLUSSEN VOOR BEGINNERS

**NOS SEMAINES DÉCOUVERTES
ONZE ONTDEKKINGSWEKEN
AVEC/MET JST**

20/04-24/04 – 09.00 - 12.00
ISOLATION/ISOLATIE

11/05-15/05 – 09.00 - 12.00
LES CLOISONS/WANDEN

25/05-29/05 – 09.00 - 12.00
SÉCURITÉ ET OUTILLAGE/VEILIGHEID
EN GEREEDSCHAP

21/09-25/09 – 09.00 - 12.00
PEINTURES/VERVEN

12/10-16/10 – 09.00 - 12.00
JARDINAGE/TUINIEREN

19/10-23/10 – 09.00 - 12.00
PLOMBERIE/LOODGIETERSWERK

16/11-20/11 – 09.00 - 12.00
MENUISERIE/TIMMERWERK

30/11-04/12 – 09.00 - 12.00
CARRELAGE/TEGELS

RENDEZ-VOUS À NOS ATELIERS KOM NAAR ONZE WORKSHOPS

09/04 – 09.00 - 12.00
COSMÉTIQUE NATURELLE/NATUURLIJKE COSMETICA
AVEC/MET ALMA SANA

14/05 – 09.00 - 12.00
PERMACULTURE/PERMACULTUUR
AVEC/MET MODULOR

04/06 – 09.00 - 12.00
PLOMBERIE/LOODGIETERSWERK
AVEC/MET LES DÉBROUILLARDES

6, 7 & 8/07 – 09.00 - 12.00
CRÉATION D'UNE JARDINIÈRE/BOUW VAN EEN PLANTENBAK
AVEC/MET LES DÉBROUILLARDES

16/07 – 09.00 - 12.00
PEINTURES ET ENDUITS NATURELS/NATUURLIJKE
VERVEN EN COATINGS
AVEC/MET FAIS-LE TOI-MÊME

06/08 – 09.00 - 12.00
ENTRETIEN D'UN VÉLO/FIESTONDERHOUD
AVEC/MET CARMEN LA MOLINERA

24/09 – 09.00 - 12.00
UTILISATION DE LA FOREUSE/GEbruik VAN DE BOORMACHINE
AVEC/MET LES DÉBROUILLARDES

15/10 – 09.00 - 12.00
LA DÉCOUPE DU VERRE/GLAS SNIJDEN
AVEC/MET PUBCYCLING

03/12 – 09.00 - 12.00
PETITES RÉPARATIONS ÉLECTRIQUES /
KLEINE ELEKTRISCHE HERSTELLINGEN
AVEC/MET LES DÉBROUILLARDES

Stadsbeleid 'Programma 2021-2025' **PROJECTFICHE - ACTIE**

Gemeente: **Schaarbeek**

Datum: **09/2020**

Nummer en naam van het project : 3.2 Latitude Nord

Operationele doelstellingen volgens de OOSH (in volgorde van belang)

Hoofddoel

§ 3. De in artikel 60, eerste lid, 3° van de ordonnantie bedoelde acties of operaties ter bevordering van de strijd tegen de bestaansonzekerheid in de wijken, de opvang en begeleiding van de meest kwetsbare doelgroepen en de socioprofessionele inschakeling in sectoren waar werkgelegenheid is, in het bijzonder sectoren in samenhang met ruimtelijke ordening en huisvesting, worden uitgevoerd op een of meerdere van de volgende wijzen :

[...]

3° interventies of maatregelen voor een betere opvang van nieuwkomers en van een zwervend publiek, alsook ter bestrijding van dakloosheid;

A. ONTWERPER

1. Gegevens van de verantwoordelijke (ondertekenaar van de overeenkomst):

Naam, Voornaam: **Bertrand Dhuyvetter**

Functie: **Preventiemedewerker**

Adres: **Colignonplein, 1030 Schaarbeek**

Tel.: **02/244.73.49**

E-mail: **bdhuyvetter@schaerbeek.irisnet.be**

2. Identificatie van de ontwerper:

Naam: **Latitude Nord – Gemeente Schaarbeek**

Rechtsvorm: **gemeentelijke dienst**

Maatschappelijke zetel: **Colignonplein – 1030 Schaarbeek**

Maatschappelijk doel: **overheidsadministratie**

Contactpersoon: **Yvan Bjoko**

Tél. : **02/201.65.50**

E-mail : **ybjoko@schaerbeek.irisnet.be**

Website: **<https://www.1030.be/fr/content/latitude-nord-0>**

Bankrekeningnr.: **BE 76091000181295**

Erkenningen door een overheid: **Latitude Nord is een gemeentelijke dienst.**

Kennis van de perimeter (*verklaar*):

Latitude Nord is gelegen op het Solvayplein en bijzonder actief rond het Noordstation en in de buurt van de wijken Brabant-Aarschot-Gaucheret. Daarnaast heeft Latitude Nord toegang tot het hele gemeentelijke grondgebied voor elke situatie die te maken heeft met daklozen.

Nuttige ervaringen:

Latitude Nord is al meer dan 10 jaar een laagdrempelige dagopvangdienst voor kansarmen. De dienst is goed bekend bij de gemeentelijke, maar ook de gewestelijke actoren.

Kennis van de werking van de gemeente?

Latitude Nord maakt integraal deel uit van het gemeentebestuur van Schaarbeek.

3. Projectpartners:

F=financieel O=operationeel	Naam	Rol	Terbeschikkingstelling van personeel (aantal VTE's)	Financiële tussenkomst (in €)
F	Gemeente Schaarbeek	Financiële bijdrage		
O	Samu social	Contactpunt voor noodopvangsituaties		
O	Bruss'help	Verspreidt informatie tussen de verschillende actoren uit de sector.		
O	Dokters van de Wereld Rode Kruis	Situationeel contactpunt		
O	Aidspreventieplatform	Organisatie van screenings		
O	Transit vzw	Contactpunt voor gebruikers op het vlak van verslaving en opleiding in risicobeperking. Complementariteit van benaderingen/opdrachten.		
O	Modus Vivendi	Terbeschikkingstelling van materiaal voor risicobeperking		

B. ONTWERP VAN HET PROJECT

4. Beschrijving van het project

Sinds 2017 heeft de dienst Latitude Nord zich aangepast aan de sociale context en de toegenomen kansarmoede. Het heeft zowel zijn manier van werken als zijn acties aangepast. Een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen:

- een dienstverlening die meer gericht is op individuele psychosociale begeleiding;
- een focus op geestelijke gezondheid;
- speciale aandacht voor de opvang van vrouwen;
- de ontwikkeling van tools en de versterking van contactpunten en partners;
- de specialisatie en diversificatie van de vaardigheden van het team.

Tijdens het vorige programma moest Latitude Nord zich aanpassen aan verschillende crisissituaties. Om te beginnen heeft Latitude Nord, geconfronteerd met de migratiecrisis, zijn werkwijze tijdens de permanenties veranderd en nieuwe partners en contactpunten gevonden. In 2020 zijn daar corona en de lockdown bijgekomen, wat de onzekere situatie van een toch al kwetsbaar publiek heeft verergerd en het moeilijker heeft gemaakt om het publiek tijdens de permanenties te kunnen ontvangen. Latitude Nord heeft vervolgens zijn aanwezigheid op straat versterkt om het contact te behouden en te proberen in te spelen op de basisbehoeften van de gebruikers. Tijdens de crisis heeft Latitude Nord het mogelijk

gemaakt om op de hoogte te blijven van de situatie van kansarmen en een centraal contactpunt te zijn.

Door de ervaring die het team van Latitude Nord heeft opgedaan, is het nu een populaire speler geworden in scholen en opleidingscentra, in de openbare en de particuliere sector. De dienst wordt vaak uitgenodigd om presentaties te geven over zijn manier van werken.

5. Welk is de aanleiding tot het project?

- Licht de basisvaststelling toe, het vastgestelde probleem

Er zijn heel wat daklozen in de Noordwijk (Gaucheret/Aarschot/Brabant) en in de buurt van het Noordstation. De afgelopen jaren hebben de medewerkers van Latitude Nord een aanzienlijke toename gezien van migranten in de Noordwijk. Die wijken vormen het noordelijkste punt van het "arme deel van Brussel", hun bevolking is sociaal-economisch kwetsbaar en leeft in grote sociale kansarmoede of loopt een hoog risico op sociale kansarmoede.

Uit de diagnose ter voorbereiding van het programma 2021-2025 kwamen verschillende vaststellingen naar voren:

- Voor mensen die in grote kansarmoede leven, is het vaak zo dat verschillende problemen naast elkaar bestaan die allemaal verband houden met armoede, maar ook met verslaving en geestelijke of fysieke gezondheidsproblemen. Om niet alleen laagdrempelige hulp te kunnen bieden, maar ook een langetermijntraject te kunnen uitstippelen, is het essentieel om met multidisciplinaire teams te werken en over een netwerk te beschikken dat verankerd is in het gemeentelijke en gewestelijke grondgebied.
- De stereotypen rond nationale herkomst (reëel of gepercipieerd) vormen nog steeds een groot obstakel voor de toegang tot normale activiteiten van burgers: een schoon en hygiënisch huis, werk met een fatsoenlijk loon en de mogelijkheid om zich te ontwikkelen. Alle activiteiten moeten, los van het specifieke thema, de sociale cohesie versterken en de dualisering tussen de wijken en de gemeenschappen overstijgen.
- In acute crisissituaties, zoals tijdens de coronacrisis, kunnen hele bevolkingsgroepen in zeer korte tijd in een situatie van kansarmoede of zelfs grote kansarmoede belanden. Het gaat om mensen die zich al in een kwetsbare situatie bevonden (ongezonde huisvesting, onzeker of zwart werk, gebrek aan vertrouwen in het systeem, ...), maar ook medewerkers zonder vast contract of zelfstandigen. Het is essentieel om een permanent ondersteuningsnetwerk te onderhouden dat is uitgerust voor alledaagse situaties, maar ook flexibel genoeg is om het hoofd te bieden aan plotse behoeften bij een groter deel van de bevolking.

- Dient het project om een bestaand project te versterken? **JA**
 - i. Indien ja, kun je het project beschrijven?

Latitude Nord heeft als missie om mensen in grote kansarmoede en zwervers op te vangen en te begeleiden, zodat ze weer vertrouwen krijgen in instellingen en autonomer worden. Dat betekent sociale en psychologische ondersteuning bieden aan mensen door middel van:

1. Opvang in het kader van een laagdrempelige en makkelijk toegankelijke permanentie
2. Straathoekwerk op het gemeentelijke grondgebied
3. Individuele begeleiding en doorverwijzing naar specifieke of gespecialiseerde hulpdiensten

Latitude Nord probeert zo gepast mogelijk te reageren op de behoeften van zijn doelpubliek door nieuwe projecten of nieuwe benaderingen voor te stellen. Zo werkte de dienst een paar maanden samen met een verpleegkundige uit de buurt. Tijdens het vorige programma werd ook geëxperimenteerd met een permanentie die uitsluitend toegankelijk was voor vrouwen gedurende 6 maanden.

- ii. Zijn er documenten over dit project en kun je ze bijvoegen?

Evaluatierapport van Latitude Nord voor het jaar 2019.

- Bestaat er al een gelijkaardig project? **NEE**
 - i. Indien ja, kun je het project beschrijven? (*waar en wanneer?*)

Er bestaat geen enkel gelijkaardig project in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De andere diensten en voorzieningen op het vlak van sociale bijstand zijn gespecialiseerd in een bepaalde materie of werken volgens een specifieke interventiewijze: straathoekwerk, noodopvang, dagopvang, begeleiding, enz.

- ii. Kun je documenten over dit project bijvoegen?

//

- iii. Waarin verschilt jouw project? Wat heeft jouw project extra?

Latitude Nord wordt gekenmerkt door:

1. **Een laagdrempelige toegang:** onvoorwaardelijke toegang. De dienst is toegankelijk voor iedereen, ongeacht hun sociale, fysieke en mentale gezondheidstoestand. Door de filosofie van niet-uitsluiting en de wekelijkse klinische vergaderingen van het team blijft de toegang tot de dienst laagdrempelig.
2. **Het generalistische karakter:** de dienst levert belangrijk werk bij de opvang van mensen, straathoekwerk maar ook de opvang via permanentie, waardoor een vertrouwensrelatie kan worden opgebouwd tussen de mensen die worden opgevangen en de maatschappelijk werkers. Dat werk wordt gevolgd door individuele begeleiding, waardoor we specifiek aan de situatie van de betrokkene kunnen werken en hem naar gespecialiseerde hulpdiensten kunnen leiden.
3. **Zijn erkenning in de sector als doorverwijdsdienst:** andere diensten vragen ons advies om te weten naar wie ze mensen kunnen doorverwijzen. Latitude Nord investeert veel tijd en personeel om een groot netwerk van partners in stand te houden en een doeltreffend contactpunt te zijn. Zo kunnen we voorkomen dat iemand wordt geholpen door meerdere diensten die hetzelfde werk doen, wat ertoe kan leiden dat de hulpdiensten tijd verliezen maar ook dat de betrokken personen uiteindelijk hun rechten verliezen. In zijn evaluatieverslag over het beleid inzake bijstand aan daklozen 2014-2018¹ vermeldt de Rekenkamer dat het moeilijk is om inzicht te krijgen in wat er in de sector wordt gedaan. Latitude Nord zorgt voor meer inzicht door permanent contact te onderhouden met de partners uit het netwerk en door zijn belangrijke doorverwijswerk.
4. **Zijn specialisatie op het vlak van geestelijke gezondheid.** De aanwezigheid in het team van een psycholoog die gespecialiseerd is in geestelijke gezondheid en de ervaring op dit vlak van de dienstcoördinator.
5. **De dienst houdt rekening met alle aspecten die van invloed zijn op kansarmoede:** sociaal, administratief, gezondheid, ...
6. **Zijn werkmethode ten opzichte van de opgevangen personen:** co-constructie met de opgevangen personen, alle informatie die in de verschillende lopende projecten wordt verzameld, wordt meegenomen in de implementatie van nieuwe projecten of tools. Sommige projecten, zoals de gespreksruimtes, willen ruimte creëren voor co-constructie met de opgevangen mensen en medewerkers, van het werk en de middelen om de begeleiding, zorg en opvolging van de betrokkenen te verbeteren.

¹ Evaluatie van het beleid inzake bijstand aan daklozen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, verslag van het Rekenhof, Brussel, oktober 2019, p. 30.

7. **Zijn teamwerk:** co-constructie van projecten, intervisie, klinische en organisatorische vergaderingen, werken in paren, ... Voorbeeld van permanenties; momenten en tools die zorgen voor een goede samenhang van het team en eerstelijnswork:
- **Briefing:** georganiseerd voor elke permanentie, de medewerkers wisselen van gedachten over de organisatie van de komende permanentie en geven elkaar de nodige informatie over de opvang en de doorverwijzing van mensen.
 - **Debriefing:** na elke permanentie bespreken de medewerkers de zojuist beëindigde permanentie en brengen ze statistisch verslag uit van wat ze hebben vastgesteld en gerealiseerd tijdens hun permanentie.
 - **Wekelijkse klinische vergadering:** een moment waarop de medewerkers wat afstand kunnen nemen en ideeën kunnen uitwisselen over kennis, knowhow, professionele praktijken, ... die ze tijdens de verschillende begeleidingen hebben opgedaan.
 - **Wekelijkse organisatievergadering:** het doel is dat de medewerkers de permanenties kunnen organiseren (aanwezigheid van medewerkers, voorbereiding van de permanentie). Vanaf januari 2019 kunnen medewerkers via een "referentiemoment" een inhoudelijke kwestie ter sprake brengen in verband met hun project. Dat "referentiemoment" wordt elk op zijn beurt georganiseerd.
 - **Individuele begeleiding:** sinds begin 2019 wordt aan elke medewerker een individueel moment met de coördinatie voorgesteld om zijn projecten verder uit te diepen. Die begeleiding gebeurt maandelijks.
 - **Huishoudelijk reglement:** opgesteld door de medewerkers en uitgelegd aan de mensen die worden opgevangen. Het zorgt voor een vast kader waarbinnen het opvangcentrum werkt.

8. Een multidisciplinair team:

- Coördinator: maatschappelijk assistent, sociaal ingenieur, geestelijke gezondheid- Coördinatieassistent: maatschappelijk assistent, criminoloog- Psycholoog: doctor in de klinische psychologie, geestelijke gezondheid- Maatschappelijk assistent- Opvoedster gespecialiseerd in straathoekwerk- Opvoedster gespecialiseerd in risicobeperking

6. Doelgroep: Beschrijf je doelgroep (leeftijd, geslacht, kwalificatieniveau, sociale situatie, ...) en het verwachte aantal deelnemers.

Latitude Nord heeft als doel om mensen in grote kansarmoede en zwervers op het grondgebied van Schaarbeek op te vangen en te begeleiden. Het gaat om daklozen, mensen die in kraakpanden leven, met of zonder verslavingsproblemen, jongeren die van huis zijn weggelopen, gedesoriënteerde mensen, mensen zonder papieren, migranten op doorreis, asielzoekers, ...

Gezien het laagdrempelige karakter van de dienst is de doelgroep niet gespecificeerd in termen van leeftijd, geslacht, kwalificatieniveau of sociale situatie. Zoals gezegd is de toegang tot de dienst onvoorwaardelijk: iedereen is welkom, los van zijn situatie.

- Wat ga je ondernemen om de doelgroep te bereiken?
(Indien je project een gendergebonden doel vooropstelt: beschrijf hoe je meisjes/vrouwen denkt te zullen bereiken bijvoorbeeld)

1. Opvangpermanentie:

De medewerkers van Latitude Nord organiseren een opvangpermanentie voor mensen in grote kansarmoede of mensen die rondzwerven om een band met hen op te bouwen. Daarom creëert het team een kader (ruimtes, momenten, omstandigheden) waarbinnen ze contact kunnen maken met de betrokkenen, de eerste stap in een hersocialisatieproces. De permanentie wordt georganiseerd in de lokalen van Latitude Nord, Solvayplein 2. De opvangpermanentie gebeurt 3 keer per week: op maandag, woensdag en vrijdag van 9.30 uur tot 12 uur.

2. Straathoekwerk:

Twee keer per week doen de medewerkers van Latitude Nord hun ronde in de openbare ruimte rond het Noordstation, met als doel:

- een zichtbare aanwezigheid op straat te hebben;
- in contact te komen met kansarme en rondzwervende mensen die niet tot bij de permanentie geraken;
- de diensten te ontmoeten die op het terrein werken², potentiële contactpunten die rondzwervende mensen naar de permanentie kunnen doorverwijzen;
- in contact te komen met druggebruikers op de openbare weg;
- te observeren hoe mensen op straat leven, zodat ze hun begeleidingswerk erop kunnen afstemmen.

Perimeter / werkgebied:

Van januari tot juni 2019 werden rondes gedaan in de volgende perimeters:

- Zone Noordstation: +1 (CCN/treinstation NMBS), -1 (busstation), esplanades (kant Vooruitgangstraat en Rogier), Bolivarplein;
- Zone Gaucheret: Gaucheretpark, sociale woonwijk, Vooruitgangsbrug en omgeving;
- Zone Koninginneplein: kruidenier "Chez Papa", Aarschotstraat (tussen n° 82 en "Chez Papa"), Brabantstraat (tussen n° 25 en 184), Koninginneplein, Park Groene Koningin, Poststraat, Dupontstraat, ...
- Zone Liedts: Aarschotstraat en Brabantstraat (andere helft), Liedtsplein en omgeving;

Na de evaluatie van juni 2019 zijn enkele gebieden samengevoegd:

- De zones Noordstation en Gaucheret zijn nu samengevoegd in de "**Westzone**",
- De zones Koninginneplein en Liedts zijn nu samengevoegd in de "**Oostzone**",

Zo hebben de medewerkers meer flexibiliteit als ze hun rondes doen.

Sinds oktober 2019 is de "Westzone" uitgebreid met het Verboekhovenplein, het station van Schaarbeek en de omgeving ervan.

De medewerkers van Latitude Nord komen ook tussenbeide na informatie van een gemeentedienst, de politieke overheid of de inwoners. Ze gaan naar plaatsen waar de aanwezigheid van daklozen of druggebruikers is gemeld om contact te leggen met de betrokkenen en hen door te verwijzen naar de permanentie of naar gespecialiseerde diensten.

² Sociale diensten, maar ook winkeliers, stationsschoonmaakdiensten, nuttige contactpersonen, ...

3. Projecten/middelen om een band op te bouwen:

Op basis van de informatie die ze verzamelen in het kader van hun verschillende werkdomeinen, zetten de medewerkers van Latitude Nord projecten op die dienen om een band met het doelpubliek op te bouwen en tegemoet te komen aan een behoefte van het publiek in zijn hersocialisatietraject. Het gaat om:

- Administratieve bewaarplaatsen
- Bewaarplaatsen voor bagage
- Hygiënekits
- Beperking van de risico's in verband met drugsgebruik
- Gespreksruimtes
- Geestelijke gezondheid en kansarmoede
- Preventie rond HIV/SOA's: screenings
- Juridische permanenties
- Mogelijkheid om te telefoneren en mails te lezen

4. Methodologie en organisatie van de dienst: co-constructie en collectieve intelligentie

Het team werkt volgens het principe van co-constructie van de acties/projecten, waarbij de gebruiker actief deelneemt aan het zoeken naar oplossingen voor zijn situatie. De grootste uitdaging is het ontwikkelen van een participatieve (inclusieve) praktijk in het dagelijks werk. De verschillende interventies van het team kunnen alleen slagen als de mensen die hulp zoeken betrokken zijn bij het zoeken naar oplossingen.

De werking van de dienst is gebaseerd op co-constructie in teamverband. Elke actie en/of project dat door Latitude Nord wordt ontwikkeld, wordt in teamverband uitgedacht en opgebouwd. Een lid van het team dat bijzonder geïnteresseerd en/of gespecialiseerd is in het onderwerp, wordt de referentiepersoon voor het project of de actie. Die medewerker garandeert een goede opvolging en zorgt ervoor dat de beslissingen die door het team worden genomen, ook worden nageleefd. Hij is ook verantwoordelijk om zich grondig te documenteren over de ontwikkelingen inzake het onderwerp en die informatie te delen op de klinische vergaderingen, zodat alle medewerkers kunnen profiteren van de laatste ontwikkelingen in het vakgebied. Alle medewerkers nemen deel, maar de referentiepersoon blijft zorgen voor de rode draad doorheen het project.

- Indien je een inclusieve aanpak wenst (geslacht, handicap, etnische/culturele afkomst, ...), wat zul je doen om deze te bereiken?

De gegevens van de dienst van de afgelopen 3 jaar geven aan dat de permanentie wordt bezocht door een grote meerderheid van mannen en 3 tot 5% vrouwen. De opvang van vrouwen is een bijzondere zorg van de dienst, die een specifiek project wil ontwikkelen rond de opvang van vrouwen.

- Indien je de sociale vermenging wenst: welke acties overweeg je?

Zie punt 6: Doelgroep. Het is niet de bedoeling van Latitude Nord om de samenstelling van het doelpubliek te veranderen, het is een laagdrempelige opvang met onvoorwaardelijke toegang. Er wordt echter een bijzondere aandacht besteed aan de opvang van vrouwen en NBMV's.

- Hoe ga je over het project communiceren?
 - Flyers en visitekaartjes om zich voor te stellen aan het doelpubliek
 - Artikel in Schaarbeek Info (gemeentebblad)
 - Website: Latitude Nord
 - Productie van een videocapsule waarin het team wordt voorgesteld (loopt momenteel)

7. Past jouw project binnen de overgang naar een duurzame stad?

Klimaatplan (*energiearmoede, duurzame vernieuwing, opleiding eco-bouwberoepen/ renovatie ...*), **Good Food** (*korte productie en kringlopen, gezonde voeding, opleiding beroepen inzake stadslandbouw, ...*), **Zero waste en overgang kringlooeconomie** (*composteren, bulk, sorteren, hergebruik, ...*), **Good Move** (*zachte mobiliteit, ...*), **Be Sustainable** (*Referentiesysteem Duurzame Wijken*) ...

Het Stedelijk Preventieprogramma, waarvan Latitude Nord deel uitmaakt, is een afdeling van de Directie strategische en duurzame ontwikkeling die het gemeentelijk plan voor duurzame ontwikkeling en klimaat uitvoert, evenals talrijke transversale projecten die door de dienst Milieuraadgeving worden geleid. Bij de ontwikkeling van zijn acties onderschrijft Latitude Nord het kader en de doelstellingen van de directie, met name door duurzame materialen te gebruiken:

- Communicatie: gebruikers naar de drinkfonteinen (drinkwater) in de openbare ruimte leiden. Een kaart geven met de verschillende plaatsen waar de drinkfonteinen zich bevinden.
- Herbruikbare waterflessen geven, die door de gemeente Schaarbeek worden geleverd om het gebruik van plastic flessen te vermijden.
- Bij de bereiding van voedselpakketten voor daklozen wordt rekening gehouden met de ecologische voetafdruk. Geen plastic zakken, herbruikbaar houten bestek, recuperatie van onverkochte goederen, enz.
- Om hygiënische redenen zijn bepaalde zaken niet meer haalbaar (bijvoorbeeld: kartonnen wegwerpbekers die in de daartoe bestemde afvalbakken konden worden gegooid).
- De verdeling van hygiënekits in plastic verpakking is sinds 2017 stopgezet en vervangen door herbruikbare zakken.
- Alle medewerkers van Latitude Nord komen met het openbaar vervoer naar het werk en sommigen komen met de fiets.
- Het meeste straathoekwerk gebeurt te voet en voor grotere afstanden wordt gebruik gemaakt van het openbaar vervoer.
- De dienst beschikt over een fiets voor professionele verplaatsingen tussen de verschillende gemeentelijke entiteiten.
- ...

Het werk van de coördinatie Latitude Nord onderschrijft de werkethiek van de gemeente Schaarbeek. De gemeente Schaarbeek zet zich namelijk in voor een duurzame aanpak, zowel via het werk van haar diensten als in haar omgang met de burgers. Zo kunnen we bijvoorbeeld verwijzen naar de Verklaring over de noodtoestand van het klimaat en het milieu, goedgekeurd door de gemeenteraad op 23 oktober 2019; de goedkeuring van het Gemeentelijk plan voor duurzame ontwikkeling (GPDO), goedgekeurd door de gemeenteraad op 27 juni 2012 en waarvan de doelstellingen in 2019 zijn geactualiseerd; de goedkeuring van een eerste versie van het Klimaatplan, goedgekeurd door de gemeenteraad op 25 juni 2014, en de huidige

werkzaamheden om het plan te actualiseren; evenals de "zero plastic"-motie goedgekeurd door de gemeenteraad op 19 juni 2019.

8. Welke resultaten overweeg je? (Verwachte winst na afloop van de actie voor de doelgroep)

(vermeld bv. het aantal mannen of vrouwen die je een opleiding wil bieden)

1. Een groot aantal daklozen en zwervende mensen naar de permanentie leiden. Ook al is het moeilijk er een specifiek cijfer op te plakken, want het doel van Latitude Nord is niet om zich met cijfers bezig te houden, toch is de permanentie de plaats bij uitstek om die mensen te bereiken en met hen te werken.
2. De dienst zichtbaar maken op het niveau van de gemeente en het gewest, zodat zowel daklozen/zwervers als de actoren van de sector weten tot wie ze zich kunnen wenden in geval van nood.
3. Alle vragen en verzoeken beantwoorden van de mensen die worden opgevangen en ze naar de juiste diensten leiden. Dat impliceert een belangrijk werk van communicatie met het doelpubliek en kennis, actualisering en contacten met het netwerk van partners om doeltreffende contactpunten op te bouwen.
4. De vele problemen van het doelpubliek beheren: administratieve en gezondheidssituatie, geestelijke gezondheid, geweld, druggebruik en bijhorende risico's. Dat houdt in dat de maatschappelijk werkers dagelijks moeten worden opgeleid en ondersteund bij de uitvoering van hun werk.

9. Verwachte impact (op lange termijn, welke veranderingen kunnen verwacht worden dankzij de implementatie van het project?):

De verwachte impact is de ontwikkeling van individuen en hun welzijn. Concreet:

- De hersocialisatie van daklozen, zwervers of zeer kansarme mensen: dat ze weer zelfvertrouwen krijgen, een vertrouwensband met instellingen opbouwen en autonomer worden.
- Het bestaan, voor de maatschappij in het algemeen, van een "sociaal vangnet": weten dat er een dienst is die kan ingrijpen als mensen sociaal afhaken.
- Een begrip van kansarmoede als een traject met een mogelijke evolutie en niet als een uitzichtloze situatie.
- Het uitvoeren van collectief werk van de actoren op het grondgebied van het gewest, waarbij het werk van iedereen wordt gewaardeerd.
- Kansarme mensen zien als mensen die zelf een rol spelen in het oplossen van hun problemen en co-constructie als een werkmiddel en een manier van sociale actie.

10. Voorziene evaluatiemethode:

Voorwaarden voor welslagen:

- Behoud van het laagdrempelige karakter van de opvang.

- Elk project is gebaseerd op de observaties tijdens de uitvoering van de opdrachten en op de interactie met het doelpubliek.
- Een team van opgeleide en flexibele professionele medewerkers: knowhow, interpersoonlijke vaardigheden, ervaring, intervisie, supervisie, permanente opleiding, ...
- Een multidisciplinair team:
 - 2 leden van het team zijn gespecialiseerd in geestelijke gezondheidskwesties, waaronder een psycholoog.
- Collectieve intelligentie: projecten opzetten als team met een referentiepersoon, werken in paren, organisatorische vergaderingen, systematische briefings en debriefings, klinische vergaderingen: een plaats voor het uitwisselen van ideeën, met name over de moeilijkheden die men tijdens het werk ondervindt.
- Een netwerk van partners uitbouwen en toezicht houden: te allen tijde een goede kennis van het netwerk en de sector hebben.
- Erkend worden in het netwerk als een generalistische speler en een doorverwijzingsdienst voor vragen over zwervers en kansarmoede.
- Gebouwen die zijn aangepast aan de opvang van mensen en begeleidingswerk.
- De mogelijkheid om gebruik te maken van een SeTIS-vertaaldienst voor mensen die noch Frans, noch Nederlands spreken.

Indicatoren van resultaten:

Deze indicatoren zullen dienen om de opvolging van het project te evalueren en dienen bij het eindverslag geleverd te worden

- Bezoek van de permanenties:
 - Aantal opgevangen personen
 - Aantal openingsdagen
 - Gemiddelde per openingsdag
 - Geslacht en profiel van de personen
- Vragen van de opgevangen personen:
 - Aantal
 - Type
 - Geslacht
- Doorverwijzing van de personen
- Autonomie van de personen: tools en projecten die bijdragen aan dit doel
- Laagdrempelige toegang
- Observaties in het kader van straathoekwerk:
 - Aantal geobserveerde personen
 - Aantal contacten
 - Geslacht
 - Aantal en soorten vragen
 - Aantal en soorten doorverwijzingen
 - Diensten die men ontmoet op het terrein
 - In kaart brengen van de observaties
- Verzoeken om interventie van de dienst:
 - Aantal
 - Datum
 - Aanvrager
 - Type interventie
- Individuele begeleiding:
 - Aantal begeleide personen

- Geslacht
- Soorten verzoeken/problemen
- Type interventie en contactpunt
- Partnerschappen en doorverwijzingen van diensten

C. GEDETAILEERDE IMPLEMENTATIE VAN HET PROJECT

11. Een voorbereidende fase is noodzakelijk³ (verklaar en vermeld de geplande timing):

Het project is al enkele jaren operationeel.

12. Datum van begin en einde, totale duur van het project:

Gedurende de volledige periode van het programma

13. Plaatsbepaling van de activiteit en de uitstraling van de actie:

De dienst bevindt zich op het Solvayplein, achter het Noordstation, in een wijk die gekenmerkt wordt door een grote aanwezigheid van daklozen.

Adres van de dienst: Solvayplein 2, 1030 Schaarbeek

14. Aanwerving van personeel: (VTE's, periode, niveau, ...)

Post	VTE	Niveau
Coördinator	1	A
Coördinatieassistente	1	A
Maatschappelijk werker-Psycholoog	1	A
Maatschappelijk werker	1	B
Maatschappelijk werker	1	B
Maatschappelijk werker	1	B

15. Planning van de te voeren acties om het project tot een goed einde te brengen:

Jaar	Beschrijving	Doel	Aanvang	Einde	Frequentie
	Opzetten van permanentie (lokaal)	Opvang van het publiek	2021	2025	wekelijks
...	Wekelijkse klinische vergadering + Wekelijkse organisatorische vergadering	hun kennis, knowhow, professionele praktijken, enz. uitwisselen	2021	2025	wekelijks
	Individueel toezicht op de medewerkers	een individueel moment met de coördinatie wordt aan elke medewerker voorgesteld om zijn projecten verder uit te diepen.	2021	2025	Maandelijks

3 Betrokkenheid van het publiek bij het ontwerp, het zoeken naar lokalen, de aanwerving van personeel, uitgevoerde studies met het oog op het project, gevolgde opleidingen om het project tot een goed eind te brengen, enz.

	Opstellen van een huishoudelijk reglement	Elk jaar wordt het reglement herzien en aan de personen voorgesteld.	2021	2025	jaarlijks
	Samenwerkingen tot stand brengen met aangepaste netwerken	Kunnen reageren op de verschillende problemen die het publiek ondervindt	2021	2025	Doelgericht
	Gespreksruimtes voorzien voor de gebruikers	Om ervoor te zorgen dat de acties van de dienst in lijn blijven met de realiteit op straat	2021	2025	3/jaar
	Opzetten van screenings rond HIV en hepatitis C	Inspelen op de behoeften van het publiek	2021	2025	5/jaar

D. MIDDELEN

Omvang tussenkomst door Stadsbeleid (%)

16. Welke zijn jouw bronnen van financiën voor het project?

Begrotings post	Avril-Dec 2021	2022	2023	2024	2025	Jan-Mars 2026	Total
Stadsbeleid	€ 283.091,65	€ 360.741,87	€ 367.756,70	€ 374.911,84	€ 382.210,07	€ 70.772,91	€ 1.839.485,04
Gemeente							
Andere							
Totaal	€ 283.091,65	€ 360.741,87	€ 367.756,70	€ 374.911,84	€ 382.210,07	€ 70.772,91	€ 1.839.485,04

17. Welke zijn je jaarlijkse noden die door het Stadbeleid ten laste genomen worden?

- **Vul volgende overzichtstabel in**

Begrotingspost	2021	2022	2023	2024	2025	Jan Mars 2026	Total
Materiaal & investering (aankoop computer, printer, meubilair, materialen, ...)							€ 0,00
Personeel (bruto vergoedingen, werkgeversbijdragen, schadeloosstellingen, verzekeringskosten, ...)	€ 275.092,00	€ 350.741,89	€ 357.756	€ 364.911,90	€ 372.210,00	€ 68.772,90	€ 1.789.484,69
Werkingskosten (Cateringkosten voor permamanties, materialen voor de spuitwisselbalie, communicatiemiddelen, opleidingen, specifieke projecten, etc.)	€ 8.000,00	€ 10.000,00	€ 10.000,00	€ 10.000,00	€ 10.000,00	€ 2.000,00	€ 50.000,00
Totaal	€ 283.092,00	€ 360.741,89	€ 367.756	€ 374.911,90	€ 382.210,00	€ 70.772,90	€ 1.839.484,69

- **Voeg in bijlage een detailoverzicht bij (per post) van de noodzakelijke financiële middelen om je project tot een goed einde te brengen** (voor de personeelskosten vermeld je over welke opleidingen het gaat, de vereiste ervaring en de werktijd die aan het Stadbeleid, programma 2021-2025, besteed wordt)

Werkingskosten (lijst niet limitatief):

- Cateringkosten voor de permanentie,
- Materiaal voor de uitwisselingsbank voor injectiespuiten,
- Communicatiemiddelen,
- Opleidingen,
- Specifieke projecten,
- ...

Niv	Projection 2021	Projection 2022	Projection 2023	Projection 2024	Projection 2025
A	€ 70.342,64	€ 71.749,49	€ 73.184,48	€ 74.648,17	€ 76.141,14
	€ 71.879,55	€ 73.317,14	€ 74.783,48	€ 76.279,15	€ 77.804,73
A	€ 77.310,51	€ 78.856,72	€ 80.433,86	€ 82.042,53	€ 83.683,38
A	€ 37.980,99	€ 38.740,61	€ 39.515,42	€ 40.305,73	€ 41.111,84
B					

B	€ 44.189,81	€ 45.073,61	€ 45.975,08	€ 46.894,58	€ 47.832,48
B	€ 42.161,08	€ 43.004,30	€ 43.864,38	€ 44.741,67	€ 45.636,50
	€ 343.864,57	€ 350.741,87	€ 357.756,70	€ 364.911,84	€ 372.210,07

E. VOORTZETTING VAN HET PROJECT

18. *Ben je van plan je project na het SB-programma te laten doorlopen:*

JA

Indien ja:

- o *Welke stappen ga je hiervoor zetten:*

Op gewestelijk niveau wordt het Stedelijk Preventieprogramma, waarvan de dienst Latitude Nord deel uitmaakt, onder meer gesubsidieerd door het Lokaal Preventie- en Buurtplan. Deze projectoproep maakt geen integratie van het Latitude Nord-project mogelijk. Tot nu toe is de enige mogelijke vorm van financiering die van het Stadsbeleid.

F. Bijlagen

Evaluatierapport van Latitude Nord voor het jaar 2019.

Evaluation 2019

Latitude Nord
Programme de Prévention Urbaine
Commune de Schaerbeek

SOMMAIRE

1.	PERMANENCE	3
2.	TRAVAIL DE RUE.....	3
3.	ACCOMPAGNEMENT INDIVIDUEL	19
4.	ORGANISATION DU SERVICE ET PREOCCUPATIONS TRANSVERSALES	19
4.1.	Organisation de l'équipe et fonctionnement.....	23
4.2.	S'informer auprès des usagers : les espaces de parole.....	24
4.3.	Préoccupations transversales.....	24
5.	CONCLUSIONS / SUITES / PERSPECTIVES POUR LES PROCHAINS MOIS OU ANNEES	27

Dans le présent document, les termes employés pour désigner des personnes sont pris au sens générique ; ils ont à la fois valeur d'un féminin et d'un masculin.

Mission générale

Latitude Nord a pour mission générale d'accueillir et d'accompagner les personnes en grande précarité et en errance pour qu'elles retrouvent confiance dans les institutions et une autonomie dans leurs démarches. Cela implique d'offrir un soutien social et psychologique aux personnes par :

1. **Un accueil dans le cadre d'une permanence à bas seuil d'accès**
2. **Un travail de rue sur le territoire communal**
3. **Un accompagnement individuel et une orientation vers des services d'aide spécifiques ou spécialisés**

Axe 1 : Accueil à bas seuil d'accès

1. PERMANENCE

Objectif :

Trois fois par semaine, les travailleurs de Latitude Nord organisent une permanence d'accueil à destination des personnes en grande précarité et en errance¹ afin de créer un lien avec ces personnes. Pour ce faire, l'équipe met en place un cadre (espaces, moments, conditions) qui leur permet de créer un contact avec ces personnes, première étape d'un processus de resocialisation.

Il s'agit d'un accueil de jour à bas seuil d'accès. Cela signifie que toutes les personnes sont accueillies quel que soit leur état, de manière inconditionnelle. Cette permanence est organisée dans les locaux de Latitude Nord, place Solvay, 2.

Indicateurs :

- Ouverture de la permanence : jours, horaires et nombre de jours (par mois et par an)
- Nombre de personnes accueillies (par mois et par an et en moyenne par jour)²

La permanence d'accueil se déroule 3 fois par semaine : les lundis, mercredis et vendredis de 9h30 à 12h.

En 2019, 138 permanences ont été mises en place et le service a recensé 6510 passages.

Soit, une moyenne de 542 passages par mois et de 47 personnes par permanence.

¹ Latitude Nord entend par personne en grande précarité et en errance » : les personnes sans domicile fixe, les personnes qui vivent en squat, les personnes avec ou sans problèmes d'assuétudes, les jeunes en fugue, les personnes désorientées, les personnes sans papiers, les personnes migrantes de passage, les personnes en demande d'asile, ...

² Les travailleurs sociaux recensent le nombre de passages lors de permanences, c'est-à-dire :

- Des personnes qui passent sans effectuer de démarches administratives. Elles viennent prendre un café, chercher un lien, utiliser le téléphone, ou demander une information ;
- Des personnes pour lesquelles une orientation vers un autre service est réalisée directement : recherche d'un lieu où se doucher, d'un médecin, d'un avocat, ... ;
- Des personnes pour lesquelles leurs demandes nécessitent l'ouverture d'un dossier dans le cadre d'un entretien individuel : l'orientation demande plus de temps, la personne a plusieurs demandes, la personne nécessite un suivi individuel plus approfondi, ...

Par mois,

- 630 passages ont été recensés en janvier sur 11 permanences,
- 849 passages en février sur 11 permanences,
- 1199 en mars sur 13 permanences,
- 507 en avril sur 9 permanences,
- 272 en mai sur 12 permanences,
- 323 au mois de juin sur 11 permanences,
- 452 au mois de juillet sur 13 permanences,
- 498 au mois d'août sur 12 permanences,
- 495 au mois de septembre sur 13 permanences,
- 494 au mois d'octobre sur 12 permanences,
- 407 au mois de novembre sur 10 permanences,
- 384 au mois de décembre sur 11 permanences.

En raison de la forte fréquentation de la permanence d'accueil en ce début 2019 et de la difficulté d'assurer un accompagnement individualisé des personnes, le service a modifié sa manière d'accueillir afin de revenir vers sa mission première de service social (proposer un accompagnement psychosocial individuel). Ainsi, depuis début mai 2019, toute personne qui souhaite bénéficier des services de Latitude Nord doit être préalablement reçue par un travailleur social dans le cadre d'un entretien individuel. Latitude Nord accueille désormais les personnes qui sont en demande sociale et/ou pour qui le service peut effectivement réaliser des démarches.

Depuis ce jour, le service constate une nette évolution de la qualité de l'accueil et de la quantité de demandes exprimées ainsi qu'une forte diminution de la fréquentation de personnes sans demandes sociales.

→ Nombre d'hommes et de femmes

En 2019, les travailleurs ont recensé 6174 passages d'hommes et 304 passages de femmes en permanences d'accueil³, soit 94,8% d'hommes et 4,6% de femmes. Le pourcentage restant correspond aux Mineurs Etrangers Non Accompagné (MENA) qui se sont présentés lors d'une permanence.

→ Profils des personnes qui fréquentent la permanence

Les hommes et les femmes rencontrés en permanence d'accueil vivent en rue mais fréquentent également les hébergements d'urgence (Samu social, Pierre d'Angle). Certains sont installés en foyers d'hébergement, en maisons d'accueil ou en institutions. Enfin, d'autres personnes occupent un habitat précaire (appartement insalubre, squat, ...) ou logent temporairement chez une connaissance. Elles sont menacées d'expulsion et/ou sont confrontées à différentes formes de violences. Certaines sont à la recherche d'une forme de sécurité, de conditions de vie plus décentes, d'un respect de leurs droits, ...

Les statistiques du service pour l'année 2019 permettent les observations suivantes :

- 6 % du public sont des jeunes usagers entre 18 et 30 ans ;
- 67% des personnes qui fréquentent le service ont entre 31 et 50 ans ;
- 26% ont plus de 50 ans. Il apparaît une légère augmentation de ces personnes par rapport à l'année 2018 ;
- Près de 1% représente des personnes mineures (MENA) ainsi que des personnes pour lesquelles nous n'avons pas de date de naissance.

³ En moyenne, 45 hommes et 2 femmes se présentent donc par jour par permanence.

- La fréquentation féminine en permanence d'accueil a légèrement diminué par rapport à l'année 2018. De manière générale, le service observe que le nombre de femmes est nettement moins important que celui des hommes. Ceci peut s'expliquer par les changements effectués au premier semestre où le service a modifié sa manière d'accueillir afin de revenir vers sa mission première de service social (proposer un accompagnement psychosocial individuel), ce qui a impliqué une diminution du public migrant et transmigrant.

Le début de l'année 2019 a été marqué par la forte présence de personnes d'origine africaine en transit vers l'Angleterre. Cependant, le service ne détient pas de chiffres précis sur leur nombre car un dossier n'a pas systématiquement été ouvert pour ces personnes. Le service ouvre un dossier pour une personne lorsque celle-ci formule une demande sociale ou lorsqu'un accompagnement psychosocial est en cours. Cela n'a pas été le cas pour ces personnes « de passage », sollicitant essentiellement les sanitaires, le café et un espace où se poser.

Si on se base sur les dossiers ouverts, le service constate que :

- 60% des personnes accueillies sont européennes, parmi elles 24% sont belges. Les autres personnes proviennent en grande partie des pays de l'Est (Pologne, Roumanie, Bulgarie, Hongrie, ...) et des Balkans. Elles sont régulièrement à la recherche d'un emploi ou d'activités professionnelles ;
- 32% des personnes proviennent de pays « hors Europe » : Proche et Moyen Orient, Afrique, Asie, Amérique du Sud. Ce public peut être en démarche de régularisation ou en demande d'asile ;
- 8% des personnes sont de nationalités inconnues ;
- Parmi toutes ces personnes, 40% disposent d'un titre de séjour belge.

Il est à noter qu'une majorité d'utilisateurs est en rupture avec le réseau d'aide mais également avec leurs familles et leurs proches. Certains ont connu des passages en prison, en défense sociale ou en psychiatrie. D'autres sont en contact avec un réseau présent autour d'eux : CPAS, avocat, réseau d'aide aux personnes sans-abris, Certains dépendent du CPAS, de la mutuelle, de la Direction Générale des Personnes Handicapées, du chômage ou viennent d'être exclus du chômage.

Une partie du public est à la recherche d'un travail ou bénéficie d'un emploi précaire.

Certains sont consommateurs de produits psychotropes licites et/ou illicites (alcool, cannabis, héroïne, médicaments, cocaïne, traitements de substitution, ...).

L'ensemble de ces situations fragilise les personnes, avec pour conséquences des problèmes de santé physique et/ou des troubles mentaux.

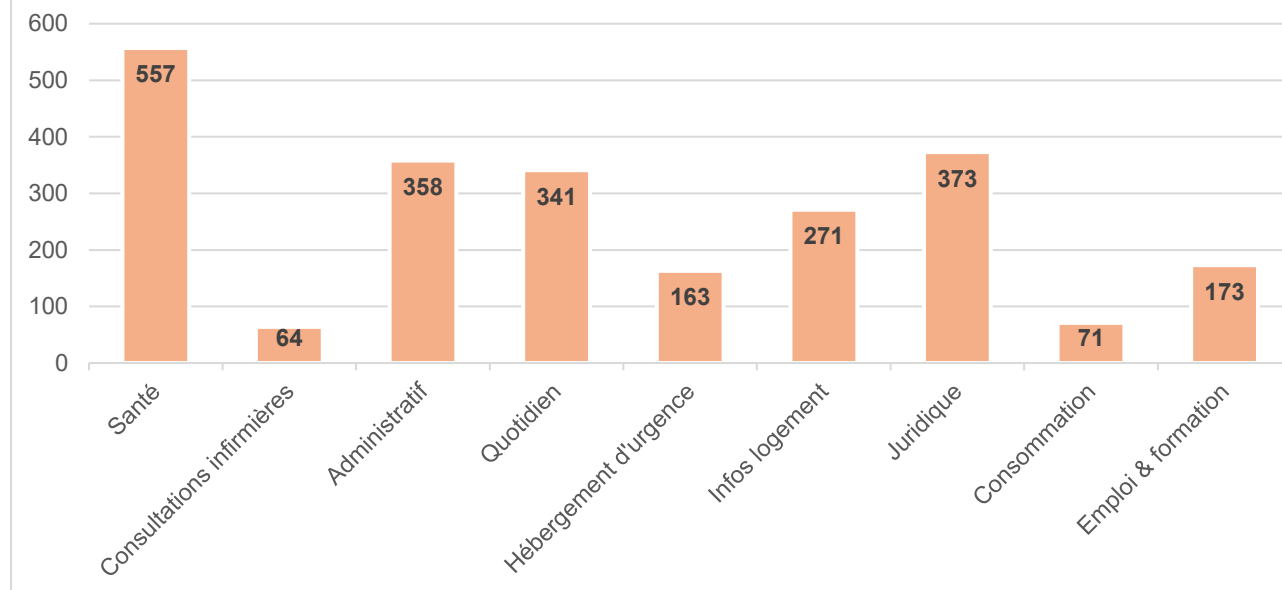
→ Quelles sont les demandes des usagers ?

Les principales demandes des usagers sont liées à la santé, aux soins infirmiers⁴, à l'administratif, au quotidien⁵, à l'hébergement d'urgence, à l'information sur l'accès au logement, au juridique et droits des étrangers, à l'emploi et à la formation ainsi qu'aux usages de drogues.

⁴ Des consultations infirmières ont été mise en place dans le courant de l'année 2019 pour répondre aux questions liées à la santé et l'hygiène.

⁵ Les demandes relatives au quotidien correspondent à des demandes d'hygiène, d'alimentation et de vêtements.

Demandes en 2019

Les demandes principales sont celles liées à la santé (en 2018, il s'agissait de santé et de logement). Ensuite viennent les demandes juridiques, administratives et celles portant sur le quotidien. Elles sont suivies par les demandes d'informations liées au logement, à la recherche d'emploi et de formation. Enfin, la recherche d'un hébergement d'urgence, les demandes liées à la consommation et les consultations pour des soins infirmiers clôturent l'ensemble des demandes posées par les usagers.

Concernant les demandes de santé, depuis mai 2019, Latitude Nord a engagé une infirmière en santé communautaire. Elle est chargée de développer le projet lié à l'hygiène en y intégrant un volet « soins de santé ». Ainsi, des consultations infirmières ont été mises en place tous les mercredis matin. Depuis le mois octobre, elle reçoit également les usagers le vendredi matin.

Concernant les demandes juridiques, Latitude Nord a développé une collaboration avec le service communal Soleil du Nord afin de mettre en place une permanence juridique au sein du service les 2èmes et 4èmes vendredis de chaque mois. Néanmoins, il faut signaler que depuis le 1er décembre 2019 cette permanence n'a plus lieu. En effet, la juriste qui assurait cette permanence est arrivée en fin de contrat et n'a pas encore été remplacée.

En fonction des demandes formulées par les usagers, ceux-ci sont orientés vers des services spécialisés de seconde ligne. Les services les plus sollicités sont :

- Le Hub humanitaire⁶
- La Plateforme Citoyenne
- Le Chauffoir de Schaerbeek
- Le Siréas
- Médecin du monde (antenne Athena)
- La Croix Rouge
- Douche Flux
- Soleil du Nord

⁶ Il s'agit d'un espace destiné aux migrants. Ce Hub est né de l'association de sept organisations et d'avocats de première ligne. Il propose des services tels que des conseils juridiques, des consultations médicales, un vestiaire social, ...

- L'Eglise Saint-Roch
- Le Samu social
- Le CPAS de Schaerbeek

→ Que font les travailleurs sociaux pour mettre ce cadre en place ?

Afin de maintenir le cadre en place, service prévoit différents moments et outils assurant la cohésion de l'équipe et du travail de 1ère ligne

- **Briefing** : organisé avant chaque permanence, les travailleurs échangent sur l'organisation de la permanence à venir et se transmettent les informations nécessaires concernant l'accueil et l'orientation des personnes ;
- **Débriefing** : mis en place après chaque permanence, les travailleurs échangent sur l'accueil qui vient de se clôturer et font le relevé statistique de ce qui a été observé et réalisé en permanence d'accueil ;
- **Réunion clinique hebdomadaire⁷** : moment où les travailleurs peuvent prendre du recul et échanger leurs savoir-faire, savoir-être, posture professionnelle, ... lors des différents accompagnements réalisés avec les personnes ;
- **Réunion organisationnelle hebdomadaire** : mise en place afin de permettre notamment aux travailleurs d'organiser la permanence (la présence des travailleurs, préparation de la permanence). Depuis le mois de janvier 2019, un « moment de référence » permet au travailleur d'amener une question de fond liée à son projet. Ce « moment de référence » est investi à tour de rôle ;
- **Supervision individuelle** : depuis le début de l'année 2019, un moment individuel avec la coordination est proposé à chaque travailleur afin d'approfondir ses projets. Cette supervision est prévue tous les mois ;
- **Règlement d'ordre d'intérieur** : construit par les travailleurs et expliqué aux personnes lorsqu'elles sont accueillies, il assure le maintien du cadre au sein de la permanence d'accueil.

→ Quels sont les outils utilisés par les travailleurs sociaux et quel est leur lien avec l'objectif de créer du lien ? (Notamment consignes administratives, kit hygiène et projet de consignes mains libres)

Au sein des permanences d'accueil, le service met en place les actions suivantes :

- Consignes administratives ;
- Kits hygiène ;
- Consultations infirmières ;
- Consignes à bagages ;
- Réduction des risques liés à la consommation ;
- Espaces de paroles ;
- Santé mentale et précarité ;
- Actions liées à la prévention SIDA/MST (dépistages en collaboration avec la Plate-forme Prévention SIDA) ;
- Permanences juridiques en collaboration avec Soleil du Nord ;
- Mise à disposition d'un téléphone, possibilité de consulter ses mails.

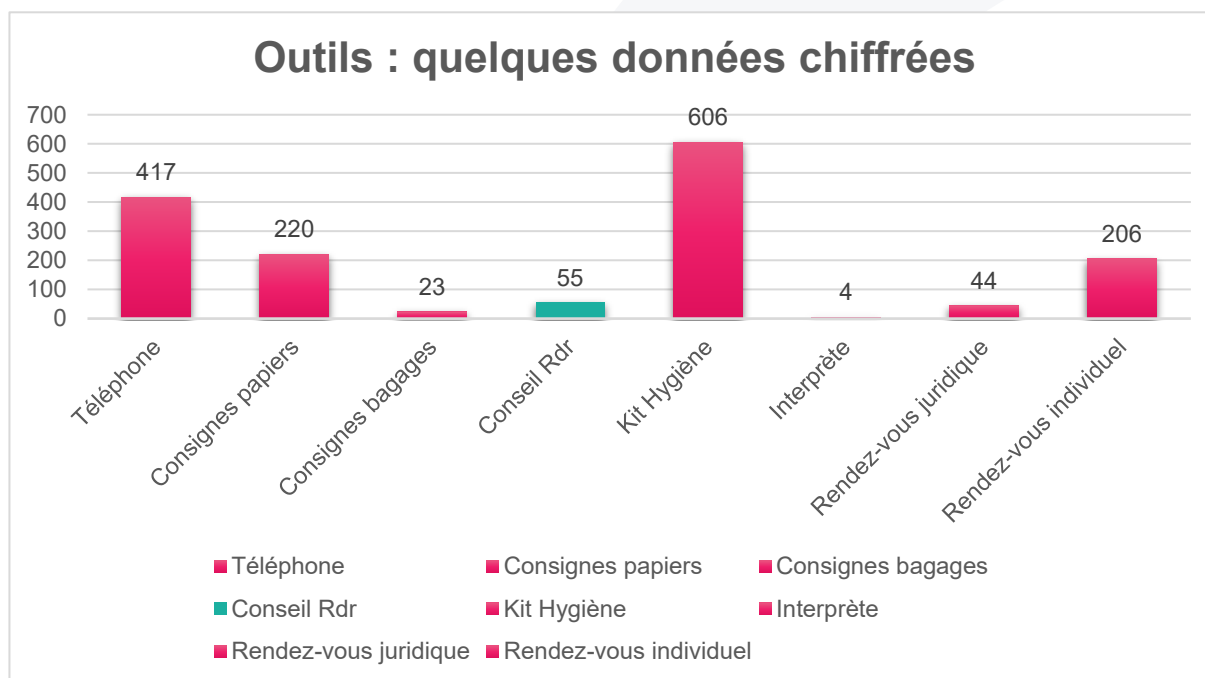
Au travers de ces actions, les travailleurs recréent du lien avec les usagers en donnant la possibilité d'exprimer des demandes qu'ils n'ont pas toujours l'occasion de poser ailleurs ou à d'autres moments.

Ces actions sont utilisées comme des outils de lien qui permettent aux personnes de se mettre en condition afin de d'exprimer une demande.

Aussi, les personnes sont parties prenantes dans toutes les actions mises en place au sein du service.

⁷ Cfr. Partie accompagnement individuel « articulation avec les réunions d'équipe ».

Pour information, ce tableau reprend les outils les plus utilisés lors des permanences d'accueil :

Le kit hygiène est l'outil le plus utilisé, suivi du téléphone, des consignes papiers et de l'accès aux rendez-vous individuels. Dans tous les cas, la personne est reçue individuellement par un travailleur, ce qui lui permet de formuler ses demandes.

Il est à noter que les conseils en matière de réduction des risques n'ont été comptabilisés qu'à partir de la mi-mai 2019.

→ Est-ce que ce qui est mis en place participe à l'objectif de créer du lien avec les personnes ? Comment ?

Oui, via l'accueil de chaque personne en permanence et des différentes actions mises en place au sein du service.

Par exemple, le projet « kits hygiène » n'est pas une simple distribution de matériel. Donner un kit, c'est prendre le temps de s'asseoir avec la personne, de faire sa connaissance, de prendre de ses nouvelles, de faire le point sur les démarches en cours, Grâce à ce moment individuel, la personne peut exprimer des demandes qu'elle n'exprimerait pas au sein de la permanence d'accueil, et ainsi entrer en lien avec les travailleurs.

→ Est-ce que ce qui est mis en place participe à la finalité de rendre les personnes plus autonomes ? Comment ?

L'accueil inconditionnel des personnes permet aux travailleurs de pouvoir prendre le temps avec celles-ci, en respectant leur temporalité, et ainsi entamer un travail avec elles.

Mais la participation de l'utilisateur est essentielle dans son accompagnement. Il est ainsi impliqué dans sa recherche de solutions.

Grâce à ce cadre mis en place par l'équipe, le service constate une augmentation de l'autonomie des personnes.

→ Est-ce que le service reste bas seuil ? Comment ? Qu'est-ce que l'équipe met en place pour cela ?

L'équipe veille au maintien de l'accueil sans condition de toutes les personnes qui fréquentent le service, quelles que soient les conditions dans lesquelles elles se trouvent. Aussi, les travailleurs présentent le lieu ainsi que le cadre du service aux nouvelles personnes qui franchissent le seuil de la permanence d'accueil.

Néanmoins, dans certaines situations, la personne accueillie est orientée rapidement vers le service le plus compétent pour elle⁸.

La philosophie de non exclusion garantit au service de maintenir le bas seuil d'accès.

La réunion clinique permet aux travailleurs de se remettre en question de manière permanente et assure également le maintien du bas seuil d'accès.

→ Quelles sont les difficultés rencontrées par les travailleurs sociaux ? Qu'est-ce qui est mis en place ou souhaité pour y remédier ?

- La **barrière de la langue** est une difficulté. En effet, toutes les personnes ne parlent pas le français ou le néerlandais. Pour ces personnes, les travailleurs peuvent faire appel au SeTIS, le Service de Traduction et d'Interprétation en milieu Social bruxellois.
 - Les **problèmes de santé mentale** que rencontrent certaines personnes ralentissent le travail d'accompagnement. De plus, nous constatons des difficultés dans la mise en place de partenariats et collaborations avec les services de santé mentale ou autre services spécialisés. Au travers de l'action « santé mentale et précarité », nous tentons d'améliorer cette situation.
 - La **violence** liée à la situation des personnes (violences de la vie en rue, violences conjugales, violences liées à la consommation, ...) rend aussi l'accompagnement des personnes plus compliqué. La réunion clinique permet aux travailleurs de pouvoir échanger sur de telles situations et tenter de trouver une réponse appropriée.
 - L'**augmentation de la fréquentation** impacte le travail réalisé lors des permanences d'accueil. Dès lors, la gestion collective de la permanence prend le dessus sur l'accompagnement individuel des personnes (remise en ordre administrative, création du lien, ...). Malgré la création du HUB humanitaire (chargé de la prise en charge des personnes migrantes) en gare du Nord, en janvier 2018, et à partir de juin 2019 à l'Avenue du Port, le service reste impacté par cette hausse de fréquentation.
- Il est à noter que, face à cette augmentation et à la difficulté d'avoir une équipe complète, Latitude Nord a fait appel – dans un premier temps – au service des Gardiens de la Paix afin de renforcer la présence de travailleurs lors des permanences d'accueil.
- Dans un deuxième temps, comme expliqué précédemment⁹, le service a modifié sa manière d'accueillir afin de revenir vers sa mission première de service social, c'est-à-dire proposer un accompagnement psychosocial individuel.

⁸ Par exemple, les mineurs étrangers non accompagnés, les familles, les femmes victimes de violences, ...

⁹ Explication à la page 4 dans la réponse à la première question concernant la permanence d'accueil

2. TRAVAIL DE RUE

Objectif :

2 fois par semaine, 2 travailleurs de Latitude Nord parcourent l'espace public aux alentours de la Gare du Nord afin d'atteindre les objectifs suivants :

- avoir une présence visible dans la rue ;
- entrer en contact avec les personnes en grande précarité et en errance qui ne parviennent pas à atteindre la permanence ;
- rencontrer les services qui travaillent sur le terrain¹⁰, potentiels relais des personnes en errance vers la permanence ;
- entrer en contact avec les personnes consommatrices qui se trouvent sur la voie publique ;
- observer comment les personnes vivent dans la rue pour orienter le travail.

Les travailleurs de Latitude Nord interviennent également suite à une information d'un service communal, de l'autorité politique ou d'habitants. Ils se rendent sur les lieux où la présence de sans-abris ou de consommateurs a été signalée pour entrer en contact avec les personnes et les relayer vers la permanence ou vers des services spécialisés.

Indicateurs :

→ Sorties : jours, horaires et nombre (par mois et par an)

Durant l'année 2019, Latitude Nord a effectué deux sorties par semaine en moyenne, soit entre 5 et 10 sorties par mois, pour un total de 98 sorties (hors demandes d'interventions).

Ces sorties s'organisent lors d'une matinée et d'une après-midi par semaine. Du mois de janvier au mois de septembre 2019, les sorties se sont généralement effectuées le mardi après-midi (de 14h à 16h) et le jeudi matin (de 9h à 11h). Depuis le mois d'octobre, l'équipe a décidé d'inverser les moments de sorties. Actuellement, les sorties s'effectuent le mardi matin (de 9h à 11h) et le jeudi après-midi (de 13h30 à 15h30).

→ Périmètre / Zone de travail

De janvier à juin 2019, les sorties se sont effectuées dans les périmètres suivants :

- Zone Gare du Nord : +1 (CCN/Gare SNCB), -1 (Gare des bus), esplanades (côté Progrès et côté Rogier), place Bolivar ;
- Zone Gaucheret : parc Gaucheret, quartier des logements sociaux, pont progrès et alentours ;
- Zone Reine : épicerie « Chez Papa », rue d'Aerschot (entre n° 82 et « Chez Papa »), rue de Brabant (entre n° 25 et 184), place de la Reine, parc Reine Verte, rue de la Poste, rue Dupont, ...
- Zone Liedts : rue d'Aerschot et rue de Brabant (autre moitié), Place Liedts et alentours ;

Après l'évaluation de juin 2019, certaines zones ont été fusionnées :

- Les zones Gare du Nord et Gaucheret sont maintenant regroupées en « **Zone Ouest** »,
- Les zones Reine et Liedts en « **Zone Est** »,

Ce qui permet aux travailleurs de disposer d'une plus grande flexibilité lors des sorties.

Depuis le mois d'octobre 2019, la « Zone Ouest » a été étendue afin de couvrir la place Verboekhoven, la gare de Schaerbeek et leurs environs.

¹⁰ Services sociaux mais également les commerçants, les services de nettoyage de la gare, personnes ressources, ...

→ Nombre de contacts et nombre de personnes observées (par mois et par an et en moyenne par jour)

Durant l'année 2019, 388 contacts ou échanges ont eu lieu en rue, dont :

- 16 au mois de janvier (2,3 échanges en moyenne par sortie) ;
- 36 au mois de février (4,5 échanges en moyenne par sortie) ;
- 36 au mois de mars (4 échanges en moyenne par sortie) ;
- 43 au mois d'avril (4,3 échanges en moyenne par sortie) ;
- 31 au mois de mai (3,1 échanges en moyenne par sortie) ;
- 28 au mois de juin (3,1 échanges en moyenne par sortie) ;
- 55 au mois de juillet (6,9 échanges en moyenne par sortie) ;
- 34 au mois d'août (3,4 échanges en moyenne par sortie) ;
- 37 au mois de septembre (5,3 échanges en moyenne par sortie) ;
- 16 au mois d'octobre (3,2 échanges en moyenne par sortie) ;
- 39 au mois de novembre (4,9 échanges en moyenne par sortie) ;
- 17 au mois de décembre (2,4 échanges en moyenne par sortie).

Depuis le mois de juillet 2018, l'équipe a maintenu le travail d'observation mais a fait le choix de ne plus quantifier le nombre de personnes observées afin de se concentrer sur la qualité des contacts.

En 2019, pendant ce travail de rue, nous avons constaté 130 contacts avec des personnes qui ne connaissaient ni ne fréquentaient le service Latitude Nord, à savoir :

Nombre de contacts mensuels			
Janvier : 7	Avril : 9	Juillet : 25	Octobre : 7
Février : 7	Mai : 10	Aout : 7	Novembre : 16
Mars : 12	Juin : 13	Septembre : 11	Décembre : 6
			Total : 130

Notons que sur ces 130 contacts, environ 8,5 % sont orientés vers la permanence d'accueil de Latitude Nord. Les autres étant orientés vers des services spécifiques en fonction de leur demande.

→ Nombre hommes et femmes et répartition

Parmi les personnes rencontrées, il a été relevé :

- 339 échanges avec des hommes (90%)
- 37 échanges avec des femmes (10%).

L'équipe a également rencontré 12 mineurs lors de ses sorties.

→ Quels sont les services rencontrés sur le terrain ?

Lors de cette année 2019, les acteurs rencontrés lors du travail de rue ont été :

- Le HUB humanitaire ;
- Le personnel d'entretien des toilettes de la gare du Nord ;
- Des personnes travaillant dans les commerces à proximité (épiceries, cafés, poissonnerie, sandwicherie, service de nettoyage, ...) ;
- Des balayeurs de rue (Bruxelles propreté) ;
- Des jardiniers et gardiens de parc ;
- Des gardiens de la paix ;
- Des bénévoles de la maison de quartier rue Dupont ;

- L'asbl Transit ;
- Le centre sportif « Pôle Nord » ;
- Rénovas ;
- Le gestionnaire du CCN ;
- L'asbl Aksent ;
- Des travailleurs et bénévoles de la Plateforme Citoyenne ;
- Soleil du Nord ;
- L'école sociale ISFSC ;
- Le chauffoir du CPAS de Schaerbeek ;
- L'asbl Biloba
- Le service Pergola¹¹ ;
- Des agents de la STIB ;
- La maison médicale « Globule »
- Des travailleurs de Médecins du Monde ;
- Les jardiniers et le responsable du parc Josaphat ;
- La maison médicale des Palais ;
- Les travailleurs sociaux de rue de Transit rue ;
- ...

Durant l'année 2019, sur les 98 sorties effectuées, 124 contacts ont eu lieu avec d'autres acteurs de terrain, dont 64 avec des personnes ne connaissant pas notre service, répartis comme suit :

- 7 en janvier (dont 3 premiers contacts) ;
- 4 en février (dont 2 premiers contacts) ;
- 15 en mars (dont 9 premiers contacts) ;
- 19 en avril (dont 6 premiers contacts) ;
- 12 en mai (dont 5 premiers contacts) ;
- 14 en juin (dont 9 premiers contacts) ;
- 3 en juillet (dont 1 premier contact) ;
- 10 en août (dont 4 premiers contacts) ;
- 4 en septembre (dont 0 premier contact) ;
- 9 en octobre (dont 6 premiers contacts) ;
- 20 en novembre (dont 17 premiers contacts) ;
- 7 en décembre (dont 2 premiers contacts).

→ Cartographie des observations. Comment ces observations sont-elles utilisées ?

Sur base des observations des travailleurs de Latitude Nord et des rapports des Gardiens de la Paix, une cartographie des problématiques sur le territoire a été établie et nous a permis de relever :

- Les personnes sans-abris présentes sur la voie publique ;
- Les squats ;
- Les sites de consommation ;
- Les seringues usagées et le matériel connexe retrouvés sur la voie publique ;
- La mendicité.

Durant les sorties effectuées en 2019, les échanges ont le plus souvent porté sur :

- Des problématiques liées au logement (recherche de logement, hébergement d'urgence) ;
- Des problèmes de santé ;

¹¹ Service d'éducation au respect de la propreté et de la nature

- Des problématiques liées à la consommation de drogues licites et/ou illicites (problèmes de consommation, recherche de structures de prise en charge, ...) ;
- Des démarches administratives diverses ;
- Des problématiques liées à l'hygiène (douche, vêtements, ...) et à l'alimentation.

Les travailleurs se servent de ces relevés afin d'effectuer une mise à jour permanente des informations et du réseau en lien avec ces problématiques.

→ Nombre de demandes en rue et orientations

En 2019, 93 demandes ont été formulées par les personnes rencontrées, qui ont donné lieu à 83 orientations¹² :

- Janvier : 2 demandes et 2 orientations ;
- Février : 11 demandes et 11 orientations ;
- Mars : 5 demandes et 5 orientations ;
- Avril : 12 demandes et 10 orientations ;
- Mai : 12 demandes et 12 orientations ;
- Juin : 6 demandes et 4 orientations ;
- Juillet : 16 demandes et 8 orientations ;
- Août : 5 demandes et 4 orientations ;
- Septembre : 5 demandes et 4 orientations ;
- Octobre : 6 demandes et 7 orientations ;
- Novembre : 9 demandes et 13 orientations ;
- Décembre : 4 demandes et 3 orientations.

→ Tableau de recensement des demandes d'interventions. Types de demandes et envoyeurs ?

Durant l'année 2019, Latitude Nord a reçu 51 demandes issues de différents services. Celles-ci ont donné lieu à 74 interventions sur le terrain, soit trois fois plus qu'en 2018¹³.

Cette augmentation peut être expliquée par :

- Une augmentation de la visibilité du service (autant interne à l'administration communale qu'externe) ;
- Une amélioration de la visibilité sur le site internet de la commune ;
- Une meilleure communication avec les services communaux et également avec les citoyens schaerbeekois ;
- Un Développement du travail en réseau.

Le tableau ci-dessous reprend les différentes interventions effectuées de l'année 2019 :

Qui	Date	Problématique(s)	Intervention(s)
Travailleurs sociaux de rue (TSR)	08/01/2019	Groupe de personnes roumaines qui dorment dans une voiture.	Les personnes n'ont pas été rencontrées.
Société d'aménagement urbain (SAU)	08/01/2019	Squat d'un terrain appartenant à la SAU.	Passage sur place avec la SAU. Personne absente mais la SAU nous explique la situation et nous montre l'habitation de la personne.

¹² Une différence peut être observée entre le nombre de demandes et le nombre d'orientations. Cela s'explique par le fait qu'une même demande peut donner lieu à plusieurs orientations. Celles-ci se sont faites vers les services suivants : Latitude Nord, Chauffoir du CPAS de Schaerbeek, Samu social, asbl Pierre d'angle, HUB humanitaire, Eglise Notre-Dame du Finistère, Médecin traitant des personnes rencontrées, Office des étrangers, CPAS, Médibus, DoucheFlux, La Maraude, Poste Athena (Médecins du Monde), Transit asbl, Soleil du Nord, asbl Le Foyer, Maisons Médicales, Poverello, La Fontaine.

¹³ En 2018, le service a reçu 17 demandes qui ont donné lieu à 27 interventions.

			Contact avec le CPAS pour relais qui a pu rencontrer la personne et lui proposé plusieurs possibilités.
Citoyen Schaerbeekois	21/01/2019	Groupe de personnes qui dorment en rue.	Orientation immédiate vers la permanence d'accueil. Relais vers les maraudes de la Croix-Rouge et du SAMU.
Syndic	31/01 & 28/02/2019	Personne qui dort dans l'entrée d'un immeuble.	Personne absente mais contacts avec des habitants de l'immeuble. Relais vers les maraudes de la Croix-Rouge et du SAMU et vers les patrouilles des GPX.
Travailleurs sociaux de rue	12/02 & 12/03/2019	3 hommes qui dorment en rue.	Rencontre avec 2 hommes : ils ont déjà des contacts avec le CPAS. Orientation vers Latitude Nord.
SATT	13/02, 28/02, 02/05, 07/05 & 16/05/2019	Squats communiquant.	Contact avec une femme qui travaille à côté. Contact avec deux hommes du squat. Nous les questionnons sur la situation dans le squat (nombre de personnes, eau, électricité, nourriture, ...). Ils nous parlent de leur situation administrative. Annonce de la date d'expulsion. Orientation vers Latitude Nord, ils nous disent qu'ils vont faire passer le mot.
Citoyen schaerbeekois via SATT & fonctionnaire de prévention	14/02	Personnes roms qui squattent un terrain.	Rencontre avec plusieurs femmes : elles ont déjà eu des contacts avec le Foyer et avec le propriétaire du terrain.
Citoyen schaerbeekois	21/02, 22/02 & 28/02/2019	Homme qui dort devant la sortie de secours de l'école Galilée.	Personne absente. Contacts avec l'école Galilée et des habitants de la rue.
SATT	05/03 & 21/03/2019	Squat.	Pas de contact avec les personnes. Contact avec un voisin.
SATT	07/03/2019	Des personnes occupent un terrain.	Rencontre avec un homme. Ils sont suivis par le SAMU et le CPAS. Orientation vers Latitude Nord.
Rapports des Gardiens de la Paix	14/03/2019	Des personnes s'injectent dans la cour d'une école.	Rencontre avec un professeur et le gestionnaire des bâtiments. Ramassage de seringues.
Latitude Nord	22/05/2019	Une personne dort dans la gare du nord depuis plusieurs années avec qui il faut essayer de renouer le contact.	Contact avec la personne. Parle de son parcours mais refuse toute possibilité d'aide.
Citoyenne schaerbeekoise via le cabinet du Bourgmestre	22/05 & 28/05/2019	Personne qui dort dans l'entrée d'un immeuble.	Personne absente mais contacts avec des habitants de l'immeuble et des commerçants. Contact avec les maraudes de la Croix-Rouge et du SAMU.
SATT	23/05/2019	Une personne dort dans l'entrée d'un bâtiment.	Contacts avec les maraudes du SAMU et de la Croix-Rouge
Soleil du Nord	24/05 & 29/05/2019	Un homme dort sur la rampe de la maison des citoyens.	Personne absente. Contacts avec les travailleurs de l'IBGE. Contacts avec les maraudes de la Croix-Rouge et du SAMU.

Cabinet du bourgmestre via le SATT	28/05 & 06/06/2019	Trois personnes dorment à divers endroits dans un parc.	Personnes absentes. Rencontre avec le responsable du parc et des jardiniers.
Gardiens de la Paix	28/05 & 04/06/2019	Des personnes consomment et dorment dans un parc.	Les personnes n'ont pas été rencontrées mais contacts avec les GPX, le responsable d'un restaurant proche et des jardiniers. Seringues ramassées. Relais vers les éducateurs de rue de Transit.
Citoyenne schaerbeekoise	28/05/2019	Une personne dort devant la porte d'une maison.	Relais vers le SAMU.
Citoyen schaerbeekois	18/06 & 27/06/2019	Une personne dort devant l'entrée d'un bâtiment.	Personne absente.
Gardiens de la Paix	27/06/2019	Un homme dort dans l'entrée d'un bâtiment.	Personne absente.
Citoyen schaerbeekois	23/07 & 01/08/2019	Un homme dort en plein soleil sous 35°C.	Rencontre avec la personne. Conseil de se déplacer à l'ombre. Parle de ses soucis de santé et de son réseau. Orientation vers Latitude Nord. 2 ^e passage pour s'assurer que la personne ne dort plus au soleil.
Service contentieux administratif de Schaerbeek	23/07, 01/08 & 06/08/2019	Une personne a construit un abri devant le local technique d'un magasin Carrefour.	Rencontre avec la personne (déjà connue du service). Soucis de santé : contact avec la maraude du SAMU pour qu'ils passent avec un infirmier. Orientation vers une maison médicale. Relais vers Diogènes.
Service contentieux administratif de Schaerbeek	23/07, 25/07 & 30/07/2019	Squat.	Observation de 2 personnes endormies, 2 personnes qui consomment et 4 à 6 personnes qui attendent, mendient ou demandent du matériel de consommation. Ramassage de seringues. Rencontre avec 2 personnes. Orientation vers Latitude Nord.
Service contentieux administratif de Schaerbeek	23/07, 25/07 & 30/07/2019	Squat.	Porte condamnée. L'équipe a sonné mais n'a pas eu de réponse. Contact avec un voisin qui explique que les personnes entrent via les chemins de fer.
Gardiens de la Paix	02/08/2019	Une personne occupe un abri dans un parc.	Rencontre avec la personne mais contact difficile. Déjà suivie par plusieurs services. Orientation vers Latitude Nord.
SATT	08/08/2019	Squat.	Contact avec la personne. Orientation vers Latitude Nord.
SATT	08/08/2019	Squat.	Personnes absentes. Contact avec un habitant du quartier.
SATT	22/08/2019	Squat.	Personnes absentes. Contact avec la voisine d'en face. Flyers de Latitude Nord laissé devant la porte.
SATT	03/09/2019	Convention d'occupation temporaire.	Contact avec une occupante.
SATT	05/09/2019	Squat.	Contact avec une personne. Orientation vers Latitude Nord et Soleil du Nord.

Maison médicale du Nord	11/09/2019	Des personnes dorment et consomment sur une place proche.	Contact avec la maison médicale. Contacts avec Transit rue. Ramassage de seringues.
Responsable du parc Josaphat	26/09/2019	Deux personnes dorment dans le parc.	Personnes absentes. Contacts avec les jardiniers du parc.
Service gestion immobilière	03/10/2019	Squat.	Contact avec la personne. Orientation vers Latitude Nord. Contact avec le CPAS.
SATT	03/10/2019	Squat.	Contact avec un voisin. Intervention de la police au moment de notre passage.
SATT	08/10 & 29/10/2019	Squat.	Contact avec 3 personnes. Orientation vers Latitude Nord.
SATT	22/10/2019	Squat.	Contact avec une voisine qui explique que les personnes ont été expulsées la veille.
Responsable du parc Josaphat	23/10/2019	Une personne dort dans une tente.	Constatation de la présence de la tente mais la personne n'a pas été rencontrée.
Soleil du Nord	24/10/2019	Des personnes dorment sous le préau de la maison des citoyens.	Constat d'une personne qui dort. Ne se réveille pas quand on l'appelle. Contact avec le responsable des gardiens IBGE.
Citoyenne schaerbeekoise	29/10/2019	Une personne dort dans l'entrée d'un immeuble.	Rencontre avec des voisins. Rencontre avec la personne mais contact difficile. Par la suite : Contacts avec les maraudes du Samu et de la Croix-Rouge. Retour vers l'habitante. Contacts avec les équipes mobiles de Titeca & Saint-Luc. Contacts avec les Infirmiers de Rue. Rencontre avec la police de proximité. Réunion avec le Smes, la police de proximité et le service d'aide aux victimes.
Cabinet du Bourgmestre	29/10/2019	Suspicion de campement.	Impossible d'entrer sur les lieux car il s'agit d'un terrain privé. Pas d'observation de la présence d'un campement.
Soleil du Nord	07/11/2019	Des personnes dorment sous le préau de la maison des citoyens.	Rencontre avec les personnes. Explication qu'elles ne peuvent pas rester là durant la journée. Orientation vers le Hub humanitaire et le Médibus.
Cabinet du Bourgmestre	08/11 & 12/11/2019	Une personne occupe un abri dans un parc.	Personne rencontrée lors du 2 ^e passage. Ne souhaitait pas communiquer avec nous.
Citoyen schaerbeekois	08/11 & 14/11/2019	Une personne dort dans un parterre.	Contact avec une personne déjà rencontrée au mois de juillet. Rendez-vous en rue pour la semaine d'après mais la personne ne s'est pas présentée.
Responsable du parc Josaphat	12/11/2019	Une personne dort dans le kiosque à musique.	Personne absente. Contact avec le responsable du parc.
Citoyenne via le cabinet du Bourgmestre	14/11/2019	Personne(s) qui dorme(nt) devant un lavoir et une banque	Personne(s) absente(s). Pas de traces d'habitation ni de consommation. Contact avec des commerçants et un banquier.
SATT	27/11/2019	Squat.	Personnes absentes.
Citoyenne schaerbeekoise	03/12/2019	Deux personnes occupent un abri dans un parc.	Personnes absentes mais présence de beaucoup de couvertures, de matelas et de sacs.

SATT	05/12/2019	Présence d'un couple dont une femme enceinte dans un parc.	Passage sur place avant la demande d'intervention car nous avons entendu parler de la situation. Personnes absentes mais contact avec les TSR. Les TSR ont rencontré les personnes : nous leur avons transmis les coordonnées de différents services.
SATT	17/12/2019	Squat.	Personne rencontrée. Démarche effectuée pour trouver une maison médicale afin que la personne puisse bénéficier d'une aide médicale urgente du CPAS. Annonce de l'expulsion à venir. Orientation vers Latitude Nord.

→ Dans quels cas les travailleurs sociaux interviennent-ils / quels sont les critères qui déterminent leur intervention ?

Le service répond à toutes les demandes d'intervention. Les travailleurs estiment la réponse à donner suivant la problématique rencontrée. Cette réponse consiste à établir un constat de la situation, donner les informations nécessaires à la personne et à l'orienter vers Latitude Nord et/ou un service spécialisé.

→ Nombre d'interventions / nombre de signalements : quelle est la proportion ?

Durant l'année 2019, Latitude Nord a reçu 51 demandes d'interventions, et toutes ont reçu une réponse.

→ Comment les travailleurs sociaux réalisent-ils cette mission ?

Lorsqu'une demande d'intervention est adressée au service, deux travailleurs sociaux se rendent sur place et répondent en fonction de la/des problématique(s) rencontrée(s).

→ Quels outils utilisent-ils ?

Les outils dont disposent les travailleurs sociaux lors du travail de rue et des interventions sont axés sur la prévention, l'information et l'orientation :

- Les **kits hygiènes** permettent de réduire les risques liés à la santé ;
- Les **Stérifix**¹⁴ permettent de réduire les risques liés à la consommation de drogue par injection, mais également d'échanger sur la consommation et proposer des conseils de réduction des risques ;
- Les **containers** permettent de récupérer les seringues usagées retrouvées sur la voie publique afin de les détruire en toute sécurité ;
- Les **préservatifs** sont une aide à la réduction des risques HIV et MST ;
- Les **flyers** de présentation du service Latitude Nord ;
- Les **cartes** des Services d'aide aux personnes sans abri et services d'aide aux justiciables (Bruss'Help), fontaines d'eau potable et toilettes gratuites (Infirmiers de rue), ... ;
- **Différents flyers** : les travailleurs disposent de différents flyers portés sur un large panel de problématiques (Hépatite C, FARES, violences conjugales, O.R.C.A., ...) ;

¹⁴ Kit de prévention Sida et Hépatites à destination des usagers consommateurs par injection

- **Des plans** : les travailleurs ont également des plans des services vers lesquels ils orientent le plus souvent les personnes (La Fontaine, Samu Social, CPAS, ...).
- Quelles sont les difficultés rencontrées par les travailleurs sociaux ? Qu'est-ce qui est mis en place ou souhaité pour y remédier ?
- **Entrer en contact avec les personnes en rue**. Pour pallier à cela, des collaborations ont été mises en place avec des services spécialisés en travail de rue afin d'observer leur méthode de travail (Transit asbl, Diogènes asbl, ...).
- **Travailler en dehors de la permanence d'accueil** implique une autre posture de travail et une faculté d'adaptation de la part du travailleur : approche différente de l'utilisateur en rue, évaluation des risques, pas de supports informatiques, ... Ces questions sont discutées en équipe lors des réunions cliniques.
- **Les personnes rencontrées en rue sont souvent sous influence de produits**. Il est difficile d'intervenir dans ce cas de figure.
- **Nombre croissant de personnes avec des problèmes de santé mentale en rue** : personnes en décompensation, personnes en dehors de notre réalité, ...
- **La rue est source de violences** et les travailleurs qui interviennent en rue doivent en tenir compte pour leur propre sécurité (vigilance entre collègues, posture de travail adaptée à chaque situation, ...).
- Lors des sorties et/ou interventions, **les travailleurs sont régulièrement confrontés à des situations difficiles** : scènes d'injection, arrestations d'utilisateurs de manière violente, violence, ...
- **La gestion de l'augmentation du nombre de demandes d'intervention** nous oblige à empiéter sur le travail de rue hebdomadaire pour gérer ce type d'intervention.

En regard de ces différentes difficultés rencontrées, il est nécessaire que l'équipe soit formée de manière continue.

3. ACCOMPAGNEMENT INDIVIDUEL

Objectif :

Les travailleurs sociaux de Latitude Nord reçoivent les personnes qui le demandent afin :

- De les accompagner dans un travail de remise en ordre administrative,
- De leur permettre d'entrer en contact avec les institutions et services spécialisés,
- De les accompagner vers plus d'autonomie dans la réalisation de leurs démarches.

Quatre plages horaires de rendez-vous sont fixées chaque semaine au sein du service.

Celles-ci permettent aux travailleurs sociaux de fixer des rendez-vous individuels et de poursuivre le travail entamé dans le cadre des permanences.

Indicateurs :

- Nombre de personnes suivies

En 2019, 134 (nombre de dossiers ouvert du 1er janvier 2019 au 31 décembre 2019) personnes ont amené une à plusieurs demandes faisant l'objet d'un accompagnement administratif, social et psychologique. Un dossier est ouvert pour chacune de ces personnes.

- Type de demandes / problématiques

De manière générale, un dossier tend à regrouper plusieurs demandes et problématiques.

- Difficultés administratives ;
- Problèmes de santé physique et mentale ;
- Usages et consommations problématiques de drogues licites et illicites ;
- Accès aux besoins quotidiens (hygiène, alimentation, vêtements, ...) ;
- Difficultés liées au logement (accès au logement, hébergement d'urgence, menace d'expulsion et/ou expulsion) ;
- Difficultés juridiques et droits des étrangers ;
- Difficultés d'accès à l'emploi et aux possibilités de formation ;
- Vécus de violences (en rue, institutionnelles, conjugales, policières, ...)

- Nombre hommes et femmes et répartition

Parmi les dossiers ouverts en 2019, 91% concernent des demandes posées par des hommes et 9% se rapportent à des demandes faites par des femmes. Sur l'ensemble des 134 dossiers actifs, Latitude Nord compte 12 femmes et 122 hommes.

- Types d'interventions et relais

Le service réalise différentes interventions selon les demandes et les problématiques.

- **Difficultés administratives** : contact avec différentes administrations et services sociaux spécifiques en vue de rétablir les droits des personnes¹⁵.

¹⁵ Contact avec le CPAS dans le cadre d'une d'obtention de la carte santé et/ou de l'A.M.U. ; relais vers l'assistant(e) social(e) dans le cadre d'une adresse de référence d'une prime d'installation, d'une demande d'allocation ou d'un Plan Individuel d'insertion Sociale, ... Contact avec les Mutuelles, les administrateurs de biens, les services publiques (Direction générale Personnes Handicapées, ...)

- **Santé physique et mentale** : écoute et soutien en période de crise, de traitement et/ou de rétablissement. Contacts et relais vers le réseau des maisons médicales, des centres de soins et le réseau santé mentale (services de santé mentale, centres de guidance, équipes mobiles, hôpitaux, ...). Recherche et/ou contact avec un médecin généraliste, un psychologue et/ou un psychiatre de référence.
 - **Consommation** : travail de réduction des risques liés aux usages de drogues (prévention, distribution de matériel stérile d'injection, organisation de dépistages, ...), accompagnement dans les projets de cure et de postcure, créer ou recréer un réseau adapté à la situation (réseau d'aide aux personnes toxicomanes).
 - **Accès aux besoins quotidiens** : accès à du matériel d'hygiène et aux services de douches, lessives, vêtements, restaurants sociaux, colis alimentaires, ...
 - **Difficultés liées au logement** : relais vers les hébergements d'urgence, les maisons d'accueil, les services de recherche logement, les Agences Immobilières Sociales, ...
 - **Problèmes juridiques** : relais et contact avec un avocat ou les services juridiques adéquats, ...
 - **Difficultés d'accès à l'emploi/formation** : relais vers les services adaptés à la recherche d'emploi, vers les cours de langues et autres formations, ...
 - ...
- Comment sont organisés les rendez-vous individuels ?

Quatre types d'entretien sont organisés selon la demande de la personne, sa situation ainsi que les difficultés qu'elle traverse.

- **L'« entretien d'orientation et d'information »** : L'objectif est de donner une information, un conseil, une réponse sous forme d'une orientation vers des services plus spécifiques.
- **L'« entretien social et administratif »** : Il vise à informer des droits sociaux de la personne, à construire, avec elle, un accompagnement adapté dans la réalisation de ses démarches en vue d'une remise en ordre administrative, et de la préparer à l'orientation vers les services adéquats.
- **L'« entretien de soutien et d'écoute »** : L'objectif est de faire le point sur l'impact que peut avoir une problématique de santé mentale sur la situation d'une personne afin de l'orienter au mieux. Cet entretien vise également à proposer une écoute dans les moments de crise et à construire un relais vers d'autres services adaptés à la souffrance exprimée par la personne (service de santé mentale, centre de guidance, services hospitaliers, psychiatre, ...).
- **L'« entretien préalable »** : Depuis mai 2019, ce type d'entretien a été instauré pour toute nouvelle personne qui se présente aux permanences d'accueil. L'objectif de celui-ci est de présenter le service et de réaliser un premier état des lieux de la situation de la personne.

Ces 4 types d'entretiens peuvent être réalisés par un travailleur « seul » ou « en binôme » mais également « répartis sur deux travailleurs » en fonction des spécificités de la situation rencontrée.

- Qui fait quoi et comment est-ce réparti entre les membres de l'équipe (équilibre du nombre de dossiers entre les membres de l'équipe) ?

À l'ouverture d'un dossier, un travailleur référent est désigné afin d'assurer le suivi de la personne/de coordonner le dossier.

Les dossiers sont répartis équitablement entre les travailleurs de l'équipe en fonction de la demande et de la formation du travailleur social.

Exemple : un entretien de soutien et d'écoute sera réalisé le plus souvent par le psychologue de l'équipe.

- Quels sont les outils utilisés par les travailleurs sociaux ?

Les outils disponibles sont de différents types :

- Ordinateur, téléphone, fax, ...
- Kits hygiène, consignes (papiers/bagages), comptoir d'échanges de seringues,
- Le réseau autour de la personne
- Techniques d'entretien (écoute active, reformulation, communication non violente, ...),
- Le dossier de la personne : un outil essentiel qui reprend les coordonnées du réseau de la personne, des documents administratifs mais aussi les notes et décisions d'équipe concernant l'accompagnement.

Néanmoins, l'outil principal reste le travailleur social lui-même avec tout ce que cela comporte : l'empathie, le non-jugement, la tolérance, l'accueil à bas seuil d'accès, ...

→ Comment le travail réalisé rencontre l'objectif ?

Différents critères indiquent que les objectifs de remise en ordre administrative, d'accompagnement et d'autonomie sont réalisés.

- Un réseau adapté a été construit ou rétabli permettant à la personne de poursuivre son parcours,
- La personne nous informe des suites d'un relais qui a été construit avec elle,
- Suite à des entretiens individuels, la personne réalise elle-même ses démarches ou demande des conseils en vue de prendre contact avec d'autres institutions,
- La personne n'a plus de demandes spécifiques à formuler,
- ...

Lorsqu'un ou plusieurs de ces critères sont rencontrés, le dossier de la personne peut être archivé. En 2019, près de 57% des dossiers ont été archivés.

→ Articulation avec les réunions d'équipe ?

Latitude Nord a créé des espaces de réunions et d'échanges d'information permettant d'améliorer la qualité de l'accompagnement et de l'orientation.

- Les **réunions cliniques** prévoient :
 - Un nombre défini de dossiers à passer en revue afin de faire le point sur le travail d'accompagnement individuel pour chaque personne suivie par le service ;
 - La possibilité de présenter une (ou des) situations qui pose(nt) des difficultés afin de décider en équipe de la direction à donner à l'accompagnement et à l'orientation ;
 - De co-construire une posture de travail commune ;
 - L'échange de connaissances entre travailleurs.
- Les **briefings et débriefings** des permanences permettent le partage d'informations en lien avec les situations vécues en première ligne par les travailleurs mais également sur des accompagnements en cours.
- Les **réunions organisationnelles** sont des moments qui permettent d'organiser le service et notamment de planifier les rendez-vous individuels.

→ Quels sont les partenariats et collaborations ?

Latitude Nord établit des collaborations avec des réseaux adaptés aux différentes problématiques rencontrées sur le terrain :

- Problèmes de santé physique : Médecins du Monde, Poste Athena, HUB Humanitaire¹⁶, Samu Social Médicalisé, Maison médicale du Nord, Hôpitaux du réseau IRIS, ...
- Problèmes de santé mentale : Hôpitaux¹⁷, services de santé mentale¹⁸, équipes mobiles¹⁹, services travaillant le double diagnostic²⁰, dispositifs travaillant l'exil et la précarité²¹
- Consommation : Transit, Projet Lama, Modus Vivendi, Enaden, la M.A.S.S., ...
- Besoins quotidiens : Bulle asbl, La Fontaine, DoucheFlux, Croix-Rouge, Eglise Saint-Roch, Eglise le Finistère, Poverello, ...
- Les problèmes juridiques : Soleil du Nord, Siréas, O.R.CA²², PAG'ASA²³, Ciré²⁴, ...
- Logement : Union des Locataires, Housing First, Fonds du Logement, ...
- Autres : Bruss'Help, CASS, Plateforme Prévention Sida, Diogènes asbl, les différents CPAS bruxellois, les Amis d'accompagner²⁵ ...

Hormis ces divers acteurs, des collaborations étroites sont mises en place avec les différents services de la Commune de Schaerbeek : Soleil du Nord, Gardiens de la Paix, Rep-R, CPAS, Pôle sans-abri et exclusion du CPAS, le Chauffoir, CASS, ...

- Quelles sont les difficultés rencontrées par les travailleurs sociaux ? Qu'est-ce qui est mis en place ou souhaité pour y remédier ?
- **Le public accueilli par Latitude Nord vit dans sa propre réalité.** Cela implique une temporalité différente, des priorités différentes, et un rapport à l'urgence modifié. Le service doit tenir compte de ces éléments dans l'organisation de l'accompagnement. Néanmoins, le travail de bas seuil développé par Latitude Nord permet à ces personnes de garder une accroche avec les services sociaux et ainsi de réduire les risques liés à exclusion.
 - **La perte et/ou le vol de documents administratifs** freine(nt) considérablement l'accompagnement. Par la mise en place de consignes administratives et de consignes à bagages, Latitude Nord permet de réduire ce risque et de préserver l'autonomie de la personne.
 - **La barrière de la langue est une difficulté.** Pour ces personnes, les travailleurs peuvent faire appel au SeTIS. Cela complique néanmoins le travail de mise en lien que les travailleurs tentent de mettre en place avec les personnes.
 - **L'orientation vers des services de santé mentale reste compliquée.** En effet, le public accueilli par Latitude Nord a difficilement accès aux services spécialisés (pas de documents d'identité, pas de mutuelle, pas de moyens financiers, ...). **À souligner également que le réseau connaît un phénomène de saturation.**

¹⁶ Le HUB humanitaire est un lieu où différentes organisations non gouvernementales fournissent aux migrants divers services gratuits. Le HUB qui est installé en Gare du Nord regroupe la Croix Rouge, Médecins Sans Frontières, Médecins du Monde, SOS Jeunes Quartier Libre, la Plateforme citoyenne, Caritas international, Vluchtelingenwerk, Ciré, ...

¹⁷ Brugmann, Clinique Saint-Jean, ...

¹⁸ La Gerbe, A.N.A.I.S., La Marge

¹⁹ « 107 précarité », « Equipe Mobile Crise Saint-Luc », ...

²⁰ Consommation associée à des troubles psychiatriques – La M.A.S.S., le projet LAMA / Déficience mentale associée à des troubles mentaux ainsi que des troubles du comportement – CIM Maya

²¹ Ulysse, d'Ici et d'Ailleurs

²² Organisation pour Travailleurs Immigrés Clandestin

²³ Assistance adaptée aux victimes de la traite des êtres humains en Belgique.

²⁴ Coordination et Initiative pour Réfugiés et Etrangers

²⁵ Service d'accompagnement qui, par une équipe de bénévoles encadrés par des professionnels, accueillent, écoutent, orientent et accompagnent gratuitement sur le terrain les personnes qui se trouvent face à une situation difficile.

- **L'augmentation de situations violentes auxquelles le travailleur social est confronté** représente une difficulté : violences conjugales, violences liées à la vie en rue, familles et enfants en grande précarité, handicaps en contexte précaire, La mise en place des réunions cliniques permettent au travailleur de parler de cette violence en équipe, ce qui lui permet de poursuivre le travail d'accompagnement plus sereinement.
- L'accompagnement psychosocial et administratif est plus compliqué lorsque les **personnes sont sous l'influence de produits**.
- ...

4. ORGANISATION DU SERVICE ET PREOCCUPATIONS TRANSVERSALES

4.1. Organisation de l'équipe et fonctionnement

Composition de l'équipe

- 1 coordinateur (bachelier assistant social, master en ingénierie et action sociale) ;
- 1 adjointe à la coordination (bachelier assistante sociale et master en criminologie) ;
- 1 psychologue clinicien (master en psychologie clinique (ULG), certificat universitaire santé mentale et précarité (UCL) doctorant en psychologie clinique et sciences de l'éducation (UMons)) ;
- 1 travailleuse sociale et assistante sociale ;
- 1 travailleuse sociale et éducatrice spécialisée en travail de rue ;
- 1 travailleuse sociale et éducatrice spécialisée en réduction des risques ;
- 1 travailleuse sociale et infirmière en santé communautaire.

Le fil rouge qui nous permet de garder le cap et de rester fidèle à notre action est l'usager.

Pour nous, il est avant tout une personne et il doit rester le centre de nos préoccupations.

Notre travail repose également sur la co-construction de nos actions/projets. Nous faisons, ici, référence au partage, à l'échange et à la co-construction des savoirs, des actions et des projets qui sont implémentés par le service. Ceci implique la participation active de l'usager dans la recherche de solutions en lien avec sa situation.

Le principal défi consiste à développer une pratique participative (inclusive) dans notre pratique quotidienne avec la personne. Les différentes interventions que nous menons ne peuvent aboutir que si les personnes en demande d'aide sont partie prenante de la recherche de solutions.

Organisation générale du service

Le fonctionnement du service repose sur la co-construction de notre action en équipe. Cela signifie que tous les travailleurs participent de manière active à son organisation mais que les usagers doivent aussi participer et apporter leur pierre à l'édifice.

Organisation par action/projet

Chaque action et/ou projet implémenté par Latitude Nord est pensé et construit en équipe. Par la suite, un membre de l'équipe qui est particulièrement intéressé et/ou spécialisé par la problématique que nous tentons de travailler deviendra le référent de ce projet ou de cette action. Cela signifie, entre autre, que ce travailleur sera le garant du suivi et qu'il devra veiller au respect des décisions prises en équipe. Il sera également chargé de se documenter en

profondeur sur les évolutions en lien avec la problématique et de ramener l'information en réunion clinique. Ceci afin que tous les travailleurs puissent bénéficier des dernières avancées en la matière. Tous les travailleurs participent mais le référent reste le garant du fil rouge qui guide notre action.

4.2. S'informer auprès des usagers : les espaces de parole

Latitude Nord a toujours été attentif à la parole et aux demandes des personnes en grande précarité. Afin que les actions du service restent en adéquation avec les réalités de la rue, l'équipe estime pertinent de mettre en place des espaces de parole. Des rencontres sont organisées au sein de la permanence d'accueil où professionnels et usagers échangent autour de thématiques touchant à la vie en rue et à l'errance urbaine.

L'équipe organise au minimum 3 espaces de parole sur l'année, dans les locaux de Latitude Nord. Il s'agit de prioriser la parole de l'utilisateur. Un des objectifs de cette action est de récolter des informations venant du terrain qui permettront d'améliorer et d'affiner l'intervention du service mais également de susciter la rencontre entre les professionnels du réseau et les usagers.

En 2019, Latitude Nord a organisé 3 espaces de parole :

- Le premier portait sur l'accueil à Latitude Nord. En effet, suite aux modifications apportées par le service afin de se recentrer sur sa mission de service social, il paraissait important de solliciter les premiers concernés sur le sujet. Cet espace de parole a été organisé sans l'intervention de professionnels extérieurs au service. 5 usagers y ont participé.
- Le deuxième espace de parole a porté sur « Les demandes d'aide au CPAS ». Le CPAS étant un service sollicité par une grande partie de notre public, il nous a semblé important d'échanger avec les usagers du service pour avoir un retour sur leur expérience. 7 usagers y ont participé.
- Le dernier espace de parole a été organisé parallèlement à la Journée Mondiale de Lutte contre le Sida, en ciblant les préventions VIH et MST. En plus des échanges, les travailleurs ont proposé des animations autour de ces thématiques. 11 usagers étaient présents.

Soulignons également que huit moments de dépistages VIH et hépatite C ont été organisés dans nos locaux. Sur les 48 dépistages effectués, deux se sont révélés positifs à l'hépatite C et ont été pris en charge par un service spécifique (Cetim²⁶ et Réseau Hépatite C) :

- Mai : 11 dépistages
- Juin : 11 dépistages
- Octobre : 5 dépistages
- Novembre : 21 dépistages

4.3. Préoccupations transversales

Santé mentale

Le service Latitude Nord a établi de nombreux contacts avec des personnes souffrant de troubles psychiques²⁷. Les travailleurs observent que ces troubles ont des impacts importants sur la situation sociale et administrative des personnes :

²⁶ Centre conventionné avec l'INAMI qui permet d'offrir au patient un accompagnement social, psychologique, diététique et sexologique (service sociale maladie infectieuse du CHU Saint-Pierre)

²⁷ Les critères retenus par le service sont :

- L'expression, sous différentes formes, d'une souffrance psychique,

- Contacts difficiles avec les services sociaux ;
- Mise à distance, voire méfiance vis-à-vis des soins ;
- Interférences dans l'accueil ;
- Ralentissement des démarches réalisées dans l'accompagnement des personnes ;
- Difficultés dans le maintien d'un traitement en situation de mal logement ;
- ...

Concernant l'orientation et la construction d'un réseau, des collaborations ont été établies cette année avec différents services de santé mentale²⁸ et d'autres structures²⁹ installés sur le territoire de Schaerbeek et les communes avoisinantes. Il est à préciser que ces contacts sont construits dans le cadre d'accompagnement d'usagers qui fréquentent la permanence d'accueil.

Afin de dépasser les difficultés rencontrées dans l'accueil, l'accompagnement et l'orientation des personnes, les travailleurs organisent une réunion clinique hebdomadaire. Elle a pour objectifs :

- Le maintien de la personne au centre des échanges et des décisions construites en équipe,
- Le partage des pratiques et des savoirs afin d'affiner une posture d'accueil³⁰ partagée par l'équipe,
- La construction d'un accompagnement adapté à chaque personne, prenant en compte la dimension des troubles psychiques de la personne.

Réduction des risques

En 2019, Latitude Nord a maintenu une approche généraliste de la consommation qui prend en compte la diversité des produits licites ou illicites utilisés par les usagers consommateurs. Nous avons toutefois affiné nos outils d'évaluation et développé nos postures de travail.

Ces outils nous ont permis d'avoir un aperçu plus précis des demandes formulées et démarches réalisées lors des permanences d'accueil mais aussi lors de nos sorties en travail de rue.

En ce qui concerne la permanence d'accueil, nous avons établi un item « consommation » et un item « réduction des risques » que nous complétons lors de chaque débriefing :

- L'item "**consommation**" est coché pour toute demande formulée par un usager consommateur. Ces demandes peuvent être liées à une demande de cure/postcure, de suivis par un médecin/psychiatre connaissant le secteur des assuétudes, ...
- L'item "**réduction des risques**" est coché lorsqu'un travailleur a pu donner des conseils de réduction des risques à un usager consommateur. Ces conseils visent une amélioration des pratiques de consommation: ne pas partager le matériel de consommation, l'utilisation de matériel stérile et où l'obtenir, éviter de consommer seul ou de mélanger les produits, ...

Depuis l'instauration de ces outils, dans le courant du mois de mai 2019, nous avons pu constater une augmentation constante du nombre de conseils de réduction des risques donnés aux usagers fréquentant la permanence. En effet, une attention particulière est portée afin que chaque travailleur puisse multiplier les échanges avec les usagers consommateurs.

-
- Une demande de soutien et/ou d'un suivi d'ordre psychologique auprès des travailleurs de Latitude Nord,
 - La présence d'un(e) psychiatre et/ou d'un(e) psychologue dans le réseau de la personne,
 - La demande d'une rencontre avec un(e) psychiatre et/ou un(e) psychologue,
 - Un passage en hôpital psychiatrique,
 - La présence d'un traitement,
 - ...

²⁸ Les services de santé mentale : La Marge, La Gerbe, Le Rivage et Le Méridien

²⁹ MSF Belgique et Médecin du Monde dans le cadre d'une permanence psychologique à destination des personnes migrantes, les urgences psychiatriques des hôpitaux du réseau IRIS.

³⁰ Soutenir et accompagner malgré l'absence de demande, encourager le maintien des contacts avec le psychiatre et/ou le psychologue présent dans le réseau de la personne, construire une approche préventive concernant une consommation problématique de médicaments et/ou toute démarche d'automédication, ...

Les demandes liées à l’item “consommation” restent quant à elles, stables. Ces demandes nous permettent de solliciter le réseau d’aide de l’usager consommateur, mais aussi d’orienter vers des services d’accompagnement et de prises en charge spécialisés en assuétudes.

Ces échanges ont balayé un ou plusieurs volets de certaines dimensions de la consommation:

- Quels produits consommés?
- Par quelles voies?
- Et en quelles circonstances?

L’objectif du projet de réduction des risques en ce qui concerne le travail de rue pour cette année 2019 était de permettre à chaque travailleur de Latitude Nord de préciser sa posture de travail. Les outils d’évaluation ont mis en avant l’évolution de ces postures. Des lignes directrices ont été dégagées :

- Aborder les usagers consommateurs de manière calme et posée, bienveillante et respectueuse;
- Prendre soin de mettre l’usager consommateur au centre de l’intervention;
- Viser la création de liens durables basés sur le respect et la confiance.

Nous avons ainsi pu constater une augmentation du nombre de contacts directs établis avec des usagers consommateurs sur le territoire de Schaerbeek. Cette évolution est liée à différents aménagements que les travailleurs de Latitude Nord ont pu mettre en place, par exemple des sorties avec des partenaires du réseau comme Transit ASBL.

La fréquentation du comptoir d’échange de matériel stérile et l’utilisation du Récupérateur Externe de Seringues Usagées [RESU] restent pour leur part stable. Cependant, nous envisageons de compléter notre comptoir d’échange de matériel avec du matériel d’inhalation, notamment des pipes à crack et de l’aluminium. En travail de rue, une demande liée à la consommation sur cinq concerne le matériel d’inhalation.

Accéder au matériel d’inhalation permet d’inscrire Latitude Nord dans le mouvement qui s’opère depuis plusieurs années dans le secteur des assuétudes, à savoir une amélioration³¹ de la prise en charge des personnes consommatrices.

En parallèle, Latitude Nord a pu mener plusieurs sensibilisations aux ramassages de seringues auprès des Gardiens de la Paix. Durant ces échanges, la thématique “comment aborder quelqu’un qui consomme en rue” a aussi pu être évoquée.

En ce qui concerne le travail de rue, l’équipe de Latitude Nord a plusieurs fois pu mettre en place des sorties en collaboration avec les partenaires du réseau, à savoir l’équipe d’éducateurs de rue de l’ASBL Transit.

Plusieurs dépistages du virus de l’hépatite C et du Sida ont lieu dans les locaux de Latitude Nord, en collaboration avec la Plateforme Prévention Sida.

Une étroite collaboration avec les travailleurs de l’équipe de Déclic a permis de participer à une matinée “Portées-Portaits”, événement organisé par l’ASBL Albertine et les Bibliothèques Communales de Schaerbeek. Cette matinée avait pour but de sensibiliser des adolescents sur la thématique de la dépendance/des assuétudes.

Latitude Nord va poursuivre l’accueil et l’orientation des usagers consommateurs vers le réseau. Le service continuera de renforcer ses collaborations avec le réseau spécifique [Transit ASBL, DUNE ASBL, Projet Lama, Centre Enaden, ...]. Pour terminer, l’équipe de Latitude Nord continuera d’affiner ses postures de travail à travers des formations et des rencontres afin d’optimiser l’accueil et le suivi des usagers consommateurs.

Hygiène, santé et précarité

En contexte de grande précarité, la personne peut facilement perdre son accès aux soins de santé : les cotisations de la mutuelle ne sont plus payées, les demandes pour les cartes médicales ne sont plus faites... il y a un tas de raisons sociales pour lesquelles la personne précarisée n’a plus accès aux soins. Les bénéfices de la prévention n’atteignent souvent pas les personnes en situation précaire. La participation aux dépistages n’est pas élevée, les vaccins ne sont pas en ordre. Les addictions posent problèmes. L’alimentation n’est pas saine, les consultations médicales préventives

³¹ En effet, l’ouverture de la salle de consommation à moindre risque de la commune de 1000 Bruxelles est prévue dans le courant de 2020. De plus, l’ouverture du centre intégré à très bas seuil est prévue pour 2023. Ce centre combinerait plusieurs services et approches spécialisés en assuétudes.

ne sont pas honorées... En situation précaire, il est difficile de prendre soins de soi : l'accès à un point d'eau n'est pas évident, les douches ne sont pas fréquentes, les vêtements ne sont pas lavés, les hommes ne se rasent plus, les mains et les pieds sont sales, la dentition n'est pas soignée.

Par le biais du Projet « hygiène, santé et précarité », nous tentons de gagner la confiance des usagers et les motiver à prendre soin de leur hygiène ainsi que de leur santé en les accompagnants vers des structures de soins adaptées, en les écoutant activement et en les conseillant.

Notre travail se base également sur la prévention et l'éducation à la santé. Nous jouons le rôle d'intermédiaires médico-sociaux entre les personnes en grande précarité et les professionnels de la santé et de l'aide sociale.

L'objectif général du projet étant de veiller à maintenir une bonne santé et une bonne hygiène en prévenant les risques.

Depuis mai 2019, l'équipe de Latitude Nord a été renforcé par l'engagement d'une infirmière en santé communautaire à mi-temps. Celle-ci est chargée de développer le projet « hygiène, santé et précarité ». A cet effet, une première permanence a été mise en place à partir de juillet 2019. Celle-ci se déroulait le mercredi de 9h30 à 12h. Une seconde permanence a débuté dans le courant du mois d'octobre qui se déroule le vendredi aux mêmes heures.

16 permanences infirmières ont eu lieu depuis le début de ce projet durant lesquels l'infirmière a établi 64 contacts³².

Les principales demandes ont été :

- L'accès aux soins de santé et à l'hygiène ;
- L'accès à l'Aide Médicale Urgente (AMU) ou une carte médicale ;
- Consultations médicales ;
- Hospitalisation et soins spécifiques en hôpital (dentiste, ophtalmologie, ...) ;
- Problématique liée à l'assuétude.

Il est difficile pour le service de faire une évaluation approfondie de ce projet. En effet, sa mise en place est récente (depuis le mois de juillet 2019), et les premiers soins de santé physique ont été administrés à partir de la fin du mois d'août. Malgré tout, dès la mise en place de la permanence, des orientations ont pu être effectuées. En moyenne, l'infirmière voit 4 personnes par permanence santé. Et, ce chiffre ne cesse d'augmenter.

Pour 2020, nous continuerons le travail entamé en 2019. Il s'agira de développer notre action afin d'améliorer les orientations en matière de santé et d'hygiène au bénéfice des usagers.

5. CONCLUSIONS / SUITES / PERSPECTIVES POUR LES PROCHAINS MOIS OU ANNEES

En 2020, Latitude Nord va poursuivre le travail effectué en 2019 en s'adaptant au contexte social et en faisant face à l'augmentation de la grande précarité, des flux migratoires et des personnes sujettes à des problèmes de santé mentale. Un accent particulier sera mis sur le développement de ses différentes actions.

Latitude Nord va :

- Continuer et affiner les différents projets existant ;
- Se réserver la possibilité de développer de nouveaux projets si nécessaire ;
- Maintenir et consolider les liens qui peuvent exister entre les diverses actions ;
- Poursuivre et améliorer les différentes collaborations avec les réseaux, plus spécifiquement avec le secteur de la santé mentale et des assuétudes ;
- Maintenir et intensifier les collaborations avec les services du Programme de Prévention Urbaine (PPU) ;
- Développer d'autres approches en lien avec les problématiques de consommation ;

³² L'infirmière recense le nombre de contacts établis lors de ses permanences. Une même personne peut donc être reçu à plusieurs reprises en consultations.

- Développer le comptoir d'échange de matériel stérile en y intégrant du matériel d'inhalation ;
- Continuer de sensibiliser les travailleurs de Latitude Nord aux différentes thématiques rencontrées, au travers de formations, colloques, rencontres, ... ;
- Sensibiliser l'équipe au suivi des actions mises en place afin d'assurer la pérennité de celles-ci ;
- Développer le projet hygiène, santé et précarité ;
- Redynamiser le projet Espace de Parole ;
- Poursuivre la collaboration avec la Plate-forme Prévention SIDA dans la mise en place de dépistages VIH et hépatite C ;
- Développer l'aspect participatif des différents projets ;
- Explorer les possibilités de l'accompagnement physique vers le réseau santé mentale de seconde ligne ;
- Affiner le travail de prise en charge de la « crise » en explorant différentes techniques que les travailleurs de Latitude Nord sont en mesure d'appliquer.

Enfin, Latitude Nord souhaite également améliorer la méthode de suivi de ses projets et actions en cours.

Pour rappel, le suivi et l'évaluation continue consistent à :

- Constater l'avancement du projet par rapport à sa planification ;
- Évaluer l'écart éventuel existant entre les objectifs fixés et les résultats atteints ;
- Évaluer les résultats atteints ainsi que les effets produits ;
- Évaluer l'action des différents acteurs participants au projet.

L'élaboration et la mise en œuvre d'un projet ne garantissent pas que les objectifs fixés seront atteints. En effet, beaucoup de variables interviennent en cours de processus et certaines d'entre elles ne peuvent être anticipées. C'est ainsi que tout projet nécessite une mise au point régulière afin de réajuster, si nécessaire, les indicateurs et critères fixés au départ. Ainsi, le service estime indispensable de s'arrêter régulièrement afin d'évaluer en continu les projets en cours.

Stadsbeleid 'Programma 2021-2025'
PROJECTFICHE - ACTIE

Gemeente: **Schaarbeek**

Datum: **09/2020**

Nummer en naam van het project : **3.3 Onverkocht? Niet verloren!**

Operationele doelstellingen volgens de OOSH (in volgorde van belang)

Hoofddoel

§ 3. De in artikel 60, eerste lid, 3° van de ordonnantie bedoelde acties of operaties ter bevordering van de strijd tegen de bestaansonzekerheid in de wijken, de opvang en begeleiding van de meest kwetsbare doelgroepen en de socioprofessionele inschakeling in sectoren waar werkgelegenheid is, in het bijzonder sectoren in samenhang met ruimtelijke ordening en huisvesting, worden uitgevoerd op een of meerdere van de volgende wijzen :

[...]

2° acties of operaties ter financiering en subsidiëring van voorzieningen ter bestrijding van de bestaansonzekerheid;

[...]

A. ONTWERPER

1. Gegevens van de verantwoordelijke (ondertekenaar van de overeenkomst):

Naam, Voornaam: **Benoit Blondel**

Functie: **Projectmanager - eco-advies dienst**

Adres: **Colignonplein, 1030 Schaarbeek**

Tel.:

E-mail: **bblondel@schaerbeek.be**

2. Identificatie van de ontwerper:

Naam: **Eco-advies Dienst – Gemeente Schaarbeek**

Rechtsvorm: **gemeentelijke dienst**

Maatschappelijke zetel: **Colignonplein – 1030 Schaarbeek**

Maatschappelijk doel: **overheidsadministratie**

Contactpersoon: **Benoit Blondel**

Tél. :

E-mail : **bblondel@schaerbeek.be**

Website: **www.1030.be**

Bankrekeningnr.: **BE 76091000181295**

Erkenningen door een overheid: **Het Eco-advies Dienst is een gemeentelijke dienst.**

Toelating SPI? **nee**

Kennis van de perimeter (*verklaar*):

De dienst Milieuraadgeving probeert in het algemeen de verandering te begeleiden om het gedrag van zowel de overheid als de burgers duurzamer te maken.

Nuttige ervaringen:

Benoit Blondel heeft in 2020 het project 'Onverkocht? Niet verloren' begeleid en kent dus alle partners (bedrijven en verenigingen).

Kennis van de werking van de gemeente?

Benoit Blondel werkt al 5 jaar bij de gemeente. De dienst Milieuraadgeving werkt van nature transversaal, samen met vele andere diensten.

3. Projectpartners:

F=financieel O=operationeel	Naam	Rol	Terbeschikkingstelling van personeel (aantal VTE's)	Financiële tussenkomst (in €)
O	Colruyt (3)	Inbreng van de consultants	2	0
O	Carrefour (2-3)	Leverancier onverkochte goederen		
O	Projet DREAM	Tussenpersoon onverkochte goederen		
O	Bourse aux dons	Beheerplatform voor voedseldonaties		
O	Plateforme LOCO	Synergieën (o.a. logistiek) met LOCO-leden		
O+F	EPISOL	Sociale kruidenier Logistieke ondersteuning	0,5 VTE ¹	
O	Rode Kruis, sectie 1030	Sociale kruidenier Voedselpakketten		
O	AMANI	Voedselpakketten		
O	Le Gaffi	Voedselpakketten		
O	Poverello	Sociaal restaurant		
O	Unless	Maaltijdbezorging		
O	Le Chauffoir	Maaltijdbezorging		
O	La Porte d'Ulysse	Maaltijdbezorging		
O	Biloba	Kookworkshop		
O	De Schakel	Kookworkshop		
O	CASSMU	Kookworkshop		
O	La Gerbe	Kookworkshop		
O	EVA	Communautaire gastentafel		
O	AMOS	Ontvangst in een open omgeving		
O	OCMW Schaarbeek	Partner van de voedselbank - socioprofessionele re-integratie		
O	Het huis van de vrouw	Gastentafel, gebruik makend van onverkochte voedingsmiddelen		
O	medisch huis Neptune	Buurtkeuken, gebruik makend		

¹ Niet gesubsidieerd door de SB.

		van onverkochte voedingsmiddelen		
O	Bouillon de Cultures	Buurtkeuken, gebruik makend van onverkochte voedingsmiddelen		

B. ONTWERP VAN HET PROJECT

4. Beschrijving van het project

2017-2020: het project 'Onverkocht? Niet verloren' heeft als hoofddoel een logistieke ondersteuning en strategie te creëren voor de herwaardering van onverkocht voedsel op gemeentelijk niveau tussen voedingswinkels en voedselhulporganisaties en om te voorzien in de bevoorrading van de meest behoeftigen, met de nadruk op verse producten.

De bijdragen komen vooral van grote voedingswinkels in Schaarbeek en worden herverdeeld onder een tiental Schaarbeekse verenigingen die actief zijn in de voedselhulpsector. In augustus 2020 werd de mijlpaal overschreden van 100 ton verzameld en herverdeeld voedsel.

2021-2025: de voortzetting van het project vindt plaats in een **context** waarin de behoefte aan onverkocht voedsel aanzienlijk is toegenomen, met als meest recente en voor de hand liggende oorzaak de huidige gezondheidscrisis.

Het project heeft de volgende doelen:

- Minstens 40 ton per jaar verzamelen, ter waarde van ongeveer 200.000 euro (in de praktijk zal het verzamelde volume waarschijnlijk meer dan 50 ton/jaar bedragen).
- Winst van ongeveer 100 euro/jaar in koopkracht voor zo'n 2500 mensen.
- Een positief effect hebben op de voeding van zo'n 2.500 mensen door meer verse producten in hun voedingspatroon op te nemen (97% van het verzamelde voedsel).
- Nieuwe activiteiten ontwikkelen op het vlak van herwaardering en/of verwerking, met name door 'buurtkeukens' in Schaarbeek te bevorderen en ermee samen te werken.

5. Welk is de aanleiding tot het project?

- Licht de basisvaststelling toe, het vastgestelde probleem
- Dient het project om een bestaand project te versterken? **JA**
 - i. Indien ja, kun je het project beschrijven? **Zie hieronder**
 - ii. Zijn er documenten over dit project en kun je ze bijvoegen?
- Bestaat er al een gelijkaardig project? **NEE**
 - i. Indien ja, kun je het project beschrijven? (*waar en wanneer?*)
 - ii. Kun je documenten over dit project bijvoegen?
 - iii. Waarin verschilt jouw project? Wat heeft jouw project extra?

Het project wil het bestaande project 'Onverkocht? Niet verloren', dat een subsidie heeft ontvangen van het Stadsbeleid 2017-2020, versterken en diversifiëren.

Het project was voornamelijk gebaseerd op:

- Het belang en de evolutie van kansarmoede in Schaarbeek;
- Het geringe aanbod van onverkocht voedsel;
- Er waren aanzienlijke logistieke uitdagingen voor de actoren in de voedselhulp.

Daarom stelde "Onverkocht? Niet Verloren" voor om:

- de Schaarbeekse winkels te identificeren die bereid zijn om onverkocht voedsel weg te schenken;
- de logistiek van onverkocht voedsel voor alle voedselhulpactoren in Schaarbeek vlotter te doen verlopen;
- evenementen te organiseren rond het recupereren van en koken met geschonken voeding, met het oog op sociale cohesie en de zichtbaarheid van dit inclusieve burgerinitiatief.
- niet enkel meer onverkocht voedsel te gebruiken, maar ook de kwaliteit ervan te verbeteren door meer groenten, fruit en brood toe te voegen.
- In cijfers, om 2900 kg/maand te verzamelen aan groenten, fruit en brood.

Die doelstellingen zijn bereikt en zelfs overtroffen. Alleen al in 2019, het laatste volledige jaar van het project, is het verzamelde en herverdeelde volume meer dan 40 ton (d.w.z. meer dan 3300 kg/maand) ter waarde van 195.000 euro. Dat volume bestond voor 97% uit verse producten. In de eerste negen maanden van het jaar is het volume zelfs sterk gestegen, met meer dan 6 ton/maand, en dat ondanks de gezondheidscrisis.

Wat is de situatie vandaag?

Bij het schrijven van de diagnose ter voorbereiding van het programma van het Stadsbeleid 2021-2025, werden een aantal zaken vastgesteld:

- het werk van de actoren op het terrein die met een kansarm publiek werken, toont aan hoe belangrijk een transversale aanpak is, waarbij plaatsen die gebruikt worden voor voedselhulp ook plaatsen van socialisatie en erkenning worden.
- Het werk van de actoren op het terrein wijst op de vele moeilijkheden die kansarme mensen ondervinden om toegang te krijgen tot een gevarieerde en kwalitatief hoogstaande voeding. (bron: Solenprim)
- In Schaarbeek zijn de mensen die een leefloon (LL) of een equivalent daarvan (Eq LL) ontvangen, tussen 2014 en 2018 met 24% gestegen. Het aantal gerechtigden van een LL of Eq LL in Schaarbeek ligt de helft hoger dan het ² gemiddelde van het Brussels gewest. Bovendien weerspiegelen deze cijfers nog niet de economische verslechtering door de ernstige gezondheidscrisis van 2020, die de komende maanden, zo niet jaren, naar verwachting nog erger zal worden.

En ook

- Het niveau van het aangeboden onverkocht voedsel ligt hoger: de regelgeving rond voedseldonaties is beter bekend. Nieuwe (privé)spelers zijn echter op jacht om te proberen deze onverkochte goederen tegen zeer lage prijzen te verzamelen en door te verkopen.
- Tegen eind 2023 zullen alle handelaars wettelijk verplicht zijn om al hun bioafval aan de bron te sorteren. Dat biedt een mogelijkheid om in het begin van de keten meer onverkocht voedsel te recupereren.

Wat is nieuw: waarin verschilt uw project? Wat voegt het toe?

Geïdentificeerde verbeterpunten:

² Het aantal gerechtigden van een LL of Eq LL in Schaarbeek vertegenwoordigt immers 8,2% van de bevolking van 18-64 jaar, terwijl het gewestelijk gemiddelde 5,5% bedraagt (bron: Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad).

- De herverdeling van voedingsmiddelen is niet altijd volledig relevant wat betreft de herverdeelde volumes of de aard ervan, met betrekking tot de begunstigde verenigingen.
Om dat te verhelpen wil het project gebruik kunnen maken van een kleine opslagruimte om voedsel voor (zeer) korte tijd te kunnen opslaan.
- Het doel van het project is om de voedselautonomie en de toegankelijkheid van kwaliteitsvoedsel voor iedereen te verbeteren, in het bijzonder voor de meest kansarme groepen van de SHZ.

Daarom willen we de 'Buurtkeukens' van Schaarbeek aanmoedigen en ondersteunen.

Wat is een 'Buurtkeuken'? Een Buurtkeuken is een ingerichte ruimte die ter beschikking wordt gesteld aan groepen burgers die regelmatig bijeenkomen om recepten te kiezen, zich te bevoorraden en gezamenlijk te koken. De gemaakte porties worden gedeeld volgens de gewenste hoeveelheden per deelnemer en iedereen betaalt zijn aandeel en neemt het mee naar huis. De buurtkeukens leveren ook belangrijke nevenvoordelen op: sociaal contact, solidariteit, waarderen en versterken van kennis, empowerment, enz.

Het project zal de buurtkeukens ondersteunen door hen te voorzien van onverkocht voedsel, waardoor de prijs van de porties die de deelnemers mee naar huis nemen aanzienlijk zal dalen, wat zich vertaalt in meer koopkracht.

De ondersteuning van het project 'Buurtkeukens' zou ook de vorm kunnen aannemen van een goed uitgeruste keuken die ruim genoeg is en aangepast is om de groepen te begeleiden.

- Het project zal de mogelijkheid onderzoeken om via de Schaarbeekse buurtkeukens een deel van de onverkochte goederen te verwerken die worden ingezameld voor wederverkoop in het netwerk van sociale kruideniers in het gewest. Dat zou ook voordelen opleveren op het vlak van waardering en versterking van kennis, empowerment, interculturaliteit, werkgelegenheid, ...
- Tot slot, zelfs als het project niet meer ver verwijderd is van een optimaal gebruik van de huidige logistieke middelen, is het mogelijk om het verzamelde volume verder te vergroten met dezelfde middelen. Dat betekent dat er meer voedseldonaties kunnen worden gegenereerd of gecapteerd.

6. Doelgroep: Beschrijf je doelgroep (leeftijd, geslacht, kwalificatieniveau, sociale situatie, ...) en het verwachte aantal deelnemers.

De directe begunstigten van het project zijn de verenigingen in de voedselhulpsector in Schaarbeek, in al hun verscheidenheid. Er zijn vier soorten verenigingen. Het gaat om verenigingen die:

- een sociale kruidenier beheren, met beperkte toegang tot een kansarm publiek;
- gratis of tegen een symbolische vergoeding maaltijden uitdelen of serveren aan een kansarm publiek;
- voedselpakketten verdelen aan een kansarm publiek;
- kookworkshops organiseren voor een kansarm publiek.

Indirecte begunstigden worden door de verenigingen gedefinieerd als "directe begunstigden van het project". Het gaat om leefloners, mensen zonder een vaste woonplaats, personen die door de dienst thuishulp worden opgevolgd en die onder de armoedegrens leven, begunstigden van een inkomensgarantie voor ouderen (IGO), enz.

De verenigingen voor de 'directe begunstigden van het project' benaderen hun actie op een inclusieve manier. Sommige van de verenigingen werken tewerkstelling en het aanleren van vaardigheden/kennis/gedragsvaardigheden in de hand voor een publiek dat ge(re)integreerd wordt op de arbeidsmarkt. De verenigingen die kookworkshops organiseren, besteden bijzondere aandacht aan sociaal gemengde groepen.

Hoe ga je over het project communiceren?

Alle gemeentelijke communicatiekanalen zullen worden gebruikt: de gemeentekrant, de website, de FB-pagina. Daarnaast zullen één of meer videocapsules (afhankelijk van de mogelijkheden) de werking van het project, de resultaten en de voordelen ervan laten zien.

De partnerverenigingen van het project willen op hun respectieve communicatiekanalen ook de goede samenwerking onder de aandacht brengen.

7. Past jouw project binnen de overgang naar een duurzame stad?

Klimaatplan

De broeikasgassen verbonden aan ons voedselsysteem veroorzaken ongeveer een derde van de totale uitstoot en lopen dus ver vooruit op alle andere sectoren.

Het project om de voedselverspilling met 40 ton per jaar te verminderen heeft een directe en significante impact op die uitstoot. Als ze niet worden verzameld, herverdeeld en geconsumeerd, zouden de onverkochte voedingsmiddelen namelijk in het beste geval worden gebiomethaniseerd, maar vaak worden ze gewoon verbrand.

Good Food

Het project verzamelt bijna uitsluitend verse producten: 40% groenten, 23% fruit, 20% zuivelproducten en 8% brood (in totaal 97%). De onverkochte producten verbeteren de voedingskwaliteit van de eindbegunstigden van het project aanzienlijk. De onverkochte goederen die worden verdeeld door andere actoren, zoals voedselbanken, die een groot deel van het voedsel uit het Fonds voor Europese hulp aan de meest behoeftigen (FEAD) verdelen, zijn in wezen "droge voeding" en zijn uit voedingsoogpunt veel minder interessant.

Het project is met name in lijn met de Good Food-strategie, die "initiatieven wil ondersteunen om overtollig voedsel terug te winnen, met name door cofinanciering van de logistiek die nodig is voor de inzameling" (as 5: vermindering van voedselverspilling - actie 2: terugwinnen van onverkocht voedsel), waarop dit project zich in de eerste plaats richt.

Zero Waste en de overgang naar een circulaire economie

Het project vermindert de voedselverspilling met ongeveer 40 ton per jaar. Via de buurtkeukens, die door het project deels met onverkochte goederen worden bevoorrad, is het de bedoeling dat de onverkochte goederen ook kunnen worden verwerkt en geconserveerd voor ze worden geconsumeerd.

Het project zal ten volle bijdragen aan de verwezenlijking van de visie voor 2019-2025 om "de voedselverspilling tegen 2020 met 30% te verminderen en tegelijkertijd te zorgen voor een optimale herverdeling van onverkocht voedsel aan kansarme groepen", aangezien het onverkochte voedsel juist onder die groepen wordt herverdeeld.

Bovendien bevatten de ingezamelde onverkochte goederen vaak enkele voedingsmiddelen die ongeschikt zijn voor consumptie: rotte of beschadigde groenten of fruit (naar schatting ongeveer 5 tot 10% van de ingezamelde volumes). Op het eind van de dag gaan die levensmiddelen systematisch naar het gemeentelijk afvalverzamelcentrum, op een steenworp van de gemeentelijke garage waar het busje 's nachts geparkeerd staat, om te worden gecomposteerd.

Good Move

Bij de uitvoering van het project worden het aantal verplaatsingen en de afgelegde afstanden zoveel mogelijk beperkt, door enerzijds bijna uitsluitend op gemeentelijk grondgebied onverkochte goederen in te zamelen en te herverdelen en anderzijds de inzamelings- en herverdelingsrondes, dat wil zeggen de volgorde waarin ze worden uitgevoerd, vast te leggen, zodat de afgelegde afstanden tot een minimum worden beperkt.

De volumes die in het kader van het project worden getransporteerd, maken het in de regel niet mogelijk dit zonder gemotoriseerd voertuig te doen. We blijven echter aandachtig voor mogelijkheden om bepaalde herverdelingen met andere vervoermiddelen uit te voeren, waaronder de bakfiets.

8. Welke resultaten overweeg je? (Verwachte winst na afloop van de actie voor de doelgroep)

De ambitie is om ten minste 40 ton vers voedsel per jaar in te zamelen en volledig te herverdelen, d.w.z. meer dan 180 kg/werkdag, met een gemiddelde waarde van 5€/kg.

De inzameling van voedingsmiddelen is vrijwel uitsluitend gericht op vers voedsel: groenten, fruit, zuivelproducten, brood en vleeswaren (in afnemende volgorde van belangrijkheid).

De herverdeling van dat volume zal integraal ten goede komen aan de verenigingen die rechtstreeks van het project profiteren, en vervolgens aan hun respectieve kansarme groepen.

Hoeveel mensen/huishoudens worden geholpen?

Rekening houdend met het aantal partners en de respectieve omvang van hun activiteiten, zal het project gevolgen hebben voor ten minste 400 gezinnen en 1530 personen, of een geschat totaal van meer dan 2400 personen (met een gezinsomvang die - conservatief - op 2,2 wordt geschat).

9. Verwachte impact (op lange termijn, welke veranderingen kunnen verwacht worden dankzij de implementatie van het project?):

Gevolgen voor het budget van de begunstigde personen en huishoudens: de eindbegunstigden van de onverkochte goederen zullen hun koopkracht zien toenemen met het bedrag van de ontvangen onverkochte goederen. Dat komt neer op ongeveer 100 euro per jaar voor elk van de 2500 begunstigten (de waarde van de onverkochte goederen bedraagt ongeveer 250.000 euro per jaar).

Gevolgen voor de gezondheid van de bevolking: de eindbegunstigden zien hun normale voedingspatroon verbeteren en eten meer verse producten, terwijl ze anders sneller naar verwerkte en kant-en-klare producten grijpen. Dat heeft een positief effect op de inname van vezels, vitaminen, de beperking van zout, vetten, conserveermiddelen, kleurstoffen en andere smaakversterkers. Via de communicatie rond het project zal die impact ook worden geverifieerd bij het grote publiek dat wordt bereikt via de gemeentelijke communicatiekanalen.

Impact op de perceptie van onverkocht voedsel: informatie en sensibilisering, zowel via de projectcommunicatie als via de projectpartners, rond de concepten 'uiterste gebruiksdatum' (UGD: "te consumeren tot") en minimale houdbaarheidsdatum (THT: bij voorkeur consumeren voor") zullen waarschijnlijk de perceptie (van de eindbegunstigden van het project en van het grote publiek) ten opzichte van onverkocht voedsel duurzaam veranderen. Die verandering in de perceptie zal waarschijnlijk leiden tot minder voedselverspilling op grotere schaal.

Impact op de perceptie over de gevolgen van ons voedingssysteem: de informatie en sensibilisering via de projectcommunicatie over de gevolgen van ons voedingssysteem op onze omgeving zullen zorgen voor een beter begrip van het belang hiervan.

10. Voorziene evaluatiemethode:

Voorwaarden voor welslagen:

Een belangrijke voorwaarde is om onverkocht voedsel te blijven ontvangen van winkels. Winkels worden gedreven door winst. Winkels zijn nog steeds op zoek naar de meest winstgevende oplossing waarmee ze hun verliezen zoveel mogelijk kunnen beperken: ondanks het feit dat winkels de btw op hun onverkochte goederen kunnen terugvorderen als ze die weggeven, betekenen deze onverkochte goederen nog steeds een verlies voor hen. Winkels zoeken naar een manier om dat verlies verder te beperken, en dat zou kunnen leiden tot nieuwe mogelijkheden die nadelig zijn voor de voedselhulpsector in het algemeen en dit project in het bijzonder. We zullen aandacht blijven besteden aan het diversifiëren van onze leveringsbronnen van onverkochte producten om dat risico te verminderen.

Buurtkeukens zijn een heel nieuw concept in België. Er blijft onzekerheid bestaan over de vraag of het concept effectief aantrekt of niet. Het staat echter al ver in Quebec (waar de vzw 'Cuisines de quartier' zijn inspiratie heeft gehaald en zelfs is opgericht) en de kans op een succesvolle implementatie lijkt groot. In onze verkennende fase kon het concept vanaf het begin op veel interesse rekenen. Er zijn al contacten gelegd met het Huis van de Vrouw en het project 'Maak plaats voor de chefs!', met de vzw 'Bouillon de cultures' en het Medisch Huis Neptune. Die contacten zitten in een ver stadium en moeten leiden tot evenveel buurtkeukens. Er zijn één of zelfs twee collectieve keukens gekend die plaats kunnen bieden aan buurtkeukens en ruim genoeg zijn. De bovengenoemde verenigingen en structuren zijn in staat om via hun structuren en middelen toezicht te houden op de leden van de buurtkeukens die ze zullen verwelkomen. De vzw 'Cuisines de quartier', waarmee de gemeente in nauw contact staat, speelt een sleutelrol in de goede ontwikkeling van de buurtkeukens, in het bijzonder in Schaarbeek: voor de identificatie van contactpersonen en het leggen van contacten, voor de identificatie van mogelijke plaatsen en hun uitrusting, voor de opleiding van de begeleiders van de buurtkeukens en, ad hoc, voor de begeleiding zelf, ...

Daarnaast wil het project onder andere een nieuwe synergie ontwikkelen door onverkocht voedsel te integreren in de buurtkeukens. Die nieuwe ontwikkeling is aantrekkelijk, maar kan ook voor enige aarzeling zorgen. Het is belangrijk dat de kwaliteiten van de onverkochte voedingsmiddelen goed worden gecommuniceerd. We hebben hierover nagedacht met een diëtiste van het Medisch Huis Neptune.

Indicatoren van resultaten:

- De volumes en/of het gewicht bepalen van de onverkochte goederen die worden ingezameld en herverdeeld, wat gemakkelijk te doen is zolang de informatiefiches waarop die informatie vermeld staat worden overhandigd op het moment van ophaling.
- Het aantal verenigingen - aanwezig in de SHZ - dat profiteert van de herverdeling van onverkochte goederen.

- Het aantal personen of huishoudens van de "verenigingen van rechtstreeks begunstigten" (informatie verkregen op basis van verklaringen van die verenigingen).
- Aantal artikels/berichten/video's/sitebezoekers met betrekking tot het project.

Deze indicatoren zullen dienen om de opvolging van het project te evalueren en dienen bij het eindverslag geleverd te worden

C. GEDETAILEERDE IMPLEMENTATIE VAN HET PROJECT

11. Een voorbereidende fase is noodzakelijk³ (verklaar en vermeld de geplande timing):

Het project maakt deel uit van de voortzetting van een project dat wordt gefinancierd door het SB-programma 2017-2020, terwijl het tegelijkertijd wordt uitgebreid en gediversifieerd. Daardoor zal het project in wezen vanaf dag 1 op een hoog activiteitsniveau kunnen rekenen.

Wat betreft de inzameling: het aantal winkels waar wordt ingezameld en het volume van de ingezamelde onverkochte goederen kan nog licht worden verhoogd met de logistieke middelen die ter beschikking staan van het project. Daarbij denken we aan prospectie, contacten met de dienst Stedenbouw (die de toekenning van milieuvergunningen voor commerciële ruimtes beheert en die eventueel zou kunnen laten afhangen van een proactief beleid rond onverkochte voedingsmiddelen), contacten met de beheerders van commerciële ruimtes (en soms hun respectieve hoofdzetels).

Wat betreft de herverdeling: de herverdeling zal worden voortgezet ten gunste van sociale kruideniers, sociale restaurants en structuren die voedselpakketten verspreiden. Met het project wordt de herverdeling uitgebreid naar de buurtkeukens van Schaarbeek, die nog moeten worden opgericht.

Een buurtkeuken is een ingerichte ruimte die ter beschikking wordt gesteld aan groepen burgers die regelmatig bijeenkomen om recepten te kiezen, zich te bevoorraden en gezamenlijk te koken. Dergelijke buurtkeukens helpen niet alleen armoede te bestrijden, maar bevorderen ook integratie, interculturaliteit, werkgelegenheid, doorbreken het isolement, enz.

'Onverkocht? Niet verloren' nam contact op met de gloednieuwe vzw 'Cuisines de quartier' en bood aan om enkele toekomstige buurtkeukens uit Schaarbeek (in wording) te voorzien van onverkochte goederen om te verwerken in de bereiding van hun maaltijden. Dat zal de kosten aanzienlijk doen dalen. De reactie is zeer positief en er zijn contacten gelegd met de structuren (vzw's, medische huizen, ...) die de buurtkeukens in wording zullen begeleiden.

12. Datum van begin en einde, totale duur van het project:

Het project bestrijkt de uitvoeringsperiode van het SB-programma 2021-2025, d.w.z. een totale duur van 5 jaar.

13. Plaatsbepaling van de activiteit en de uitstraling van de actie:

Het project zal voornamelijk op het gemeentelijk grondgebied plaatsvinden:

³ Betrokkenheid van het publiek bij het ontwerp, het zoeken naar lokalen, de aanwerving van personeel, uitgevoerde studies met het oog op het project, gevolgde opleidingen om het project tot een goed eind te brengen, enz.

- De onverkochte voedingsmiddelen zullen voornamelijk worden ingezameld in Schaarbeek: Carrefour, Colruyt, ...
- De onverkochte voedingsmiddelen zullen verdeeld worden onder de voedselhulporganisaties in Schaarbeek die in de SHZ zijn gevestigd, rechtstreeks op hun respectieve locaties, zodat de verenigingen zich kunnen focussen op hun dienstverlening aan de uiteindelijke begunstigden.

Adres van de dienst Milieuraadgeving: Gemeentehuis van Schaarbeek, Collignonplein

14. Aanwerving van personeel: (VTE's, periode, niveau, ...)

Eén persoon zal verantwoordelijk zijn voor het inzamelen, sorteren en herverdelen van de onverkochte goederen: dat werk vertegenwoordigt 1 VTE niveau C voor de duur van het project.

Het zal gebeuren onder toezicht van de projectcoördinator (niveau A) die verantwoordelijk zal zijn voor:

- de betrekkingen met de winkels: informeren, sensibiliseren en ter beschikking stellen van de onverkochte goederen;
- de betrekkingen met de verenigingen, zowel voor de herverdeling als voor de ontwikkeling van nieuwe werkdomeinen (promotie in de buurtkeukens en, desgevallend, de verwerking van voedsel);
- een wekelijkse ronde voorbereiden, dag per dag, en die aanpassen aan de omstandigheden;
- toezicht houden op de persoon die verantwoordelijk is voor de logistiek;
- alle projectcommunicatie organiseren;

Voor de projectcoördinatie zijn 0,4 VTE's op A-niveau nodig voor de duur van het project.

15. Planning van de te voeren acties om het project tot een goed einde te brengen:

Onderdeel	Stappen	2021	2022	2023	2024	2025	2026
TEAM / EXECUTIVE	Verificatie van de arbeidsvoorwaarden niveau C. Een arbeidscontract opstellen.	X					
	Behoud van de betrokkenheid van het OCMW	X	X	X	X	X	X
LOGISTIEK	Opslagruimte identificeren	X					
	Opslagruimte gebruiken		X	X	X	X	X
	Test met bakfietsen voor kleine volumes?		X	X			
ASSOCIATIEF NETWERK	Contacten met SHZ-verenigingen	X	X	X	X	X	X
	Nieuwe partnerschapsovereenkomst met Episol	X					
	Voortzetting van de prospectie voor buurtkeukens, met het oog op de integratie van onverkochte goederen	X	X				
	Prospectie met het oog op de ontwikkeling van een luik 'verwerking'		X	X			
	Deelname aan het platform / gewestelijk netwerk gewijd aan collaboratieve logistiek, LOCO	X	X	X	X	X	X
WINKELS	Herziening overeenkomst met de 'Voedselbank - Brabant'	X					
	Herdefiniëren van de samenwerking met de cel 'Milieuvergunningen' van de gemeente Schaarbeek	X					
	Diversifiëren van de supermarkten in de omgeving + de contacten onderhouden	X	X	X	X	X	X
	Ontmoetingen met de federaties uit de voedingssector FEVIA / FAVV	X					
COMMUNICATIE	Communicatie over het verloop van het project in de gemeentekrant	X		X		X	X
	Update van de beschrijving voor de website	X					
	Video's om het project voor te stellen			X			X

D. MIDDELEN

Omvang tussenkomst door Stadsbeleid (%)

16. Welke zijn jouw bronnen van financiën voor het project?

Begrotingspost	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Totaal
Stadsbeleid	56.896	76.500	76.500	76.500	76.500	19.604	382.500
Gemeente	Camionnette (+partenariat Episol)						
Andere	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
Totaal	56.896	76.500	76.500	76.500	76.500	19.604	382.500

17. Welke zijn je jaarlijkse noden die door het Stadbeleid ten laste genomen worden?

- Vul volgende overzichtstabel in

Begrotingspost	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Total
Materiaal & investering ⁴ (aankoop computer, printer, meubilair, materialen, ...)	0	0	0	0	0	0	0
Personeel (bruto vergoedingen, werkgeversbijdragen, schadeloosstellingen, verzekeringskosten, ...)	48.750	65.000	65.000	65.000	65.000	16.250	325000
Werking (huur, telefoon, water, gas, elektriciteit, klein kantoomateriaal, fotokopies, ...)	8146	11500	11500	11500	11500	3354	57500
Totaal	56.896	76.500	76.500	76.500	76.500	19.604	382.500

- Voeg in bijlage een detailoverzicht bij (per post) van de noodzakelijke financiële middelen om je project tot een goed einde te brengen (voor de personeelskosten vermeld je over welke opleidingen het gaat, de vereiste ervaring en de werktijd die aan het Stadbeleid, programma 2021-2025, besteed wordt)

Informatie over de investeringen/ bakstenen (beschrijving, planning, ...)

De post "werking" omvat enerzijds de huur van een kleine ruimte voor de voedselopslag (van zeer korte duur) (zie hierboven 'geïdentificeerde verbeterpunten') en anderzijds de begeleiding van de buurtkeukens en de huur van geschikte keukens om groepen van de buurtkeukens te ontvangen.

E. VOORTZETTING VAN HET PROJECT

18. Ben je van plan je project na het SB-programma te laten doorlopen:

☒ JA

Indien ja:

- Welke stappen ga je hiervoor zetten:

⁴ De investeringsuitgaven van meer dan € 5.000 worden aan het voorafgaande schriftelijke akkoord van het gewest onderworpen.

Het project is niet a priori zelffinancierend, behalve voor de doorverkoop van onverkochte goederen tegen kostprijs (uitsplitsing van kosten voor de inzameling en herverdeling over directe en/of indirecte begunstigden). Naast het feit dat dit vragen oproept op het vlak van regelgeving (de doorverkoop, zelfs tegen kostprijs, van onverkochte goederen die we zelf gekregen hebben, is niet vanzelfsprekend) rijst ook de vraag naar de wenselijkheid van een dergelijke ontwikkeling, gezien de financiële kwetsbaarheid van de doelgroepen.

Er zijn contacten gelegd met het OCMW die verder zullen worden ontwikkeld om na te gaan in hoeverre het project, buiten het SB-programma om, binnen het OCMW kan worden uitgebreid.

F. Bijlagen

Links naar video's die de projecten illustreren (link actief in november 2020)

Invendus pas perdus, social et délicieux ! - Onverkocht niet verloren, een heerlijk, sociaal project ([Lien](#))

Invendus pas perdus : Opération gagnante ([Lien](#))

Stadsbeleid 'Programma 2021-2025'
PROJECTFICHE - ACTIE

Gemeente: **Schaarbeek**

Datum: **09/2020**

Nummer en naam van het project : **3.4 FORPISP**

Operationele doelstellingen volgens de OOSH (in volgorde van belang)

Hoofddoel

§ 3. De in artikel 60, eerste lid, 3° van de ordonnantie bedoelde acties of operaties ter bevordering van de strijd tegen de bestaansonzekerheid in de wijken, de opvang en begeleiding van de meest kwetsbare doelgroepen en de socioprofessionele inschakeling in sectoren waar werkgelegenheid is, in het bijzonder sectoren in samenhang met ruimtelijke ordening en huisvesting, worden uitgevoerd op een of meerdere van de volgende wijzen :

[...]

4° acties of operaties voor socioprofessionele inschakeling, in het bijzonder in samenhang met huisvesting en ruimtelijke ordening.

A. ONTWERPER

1. Gegevens van de verantwoordelijke (ondertekenaar van de overeenkomst):

Naam, Voornaam: **HERDIES Alain**

Functie: **Directeur**

Adres: **Jeruzalemstraat 46 – 1030 Schaarbeek**

Tel.: **02/247.77.57**

E-mail: **aherdies@jst1030.be**

Identificatie van de ontwerper:

Naam: **JEUNES SCHAEERBEEKOIS AU TRAVAIL**

Rechtsvorm: **vzw**

Maatschappelijke zetel: **Jeruzalemstraat 46 – 1030 Schaarbeek**

Maatschappelijk doel: **opleidingscentrum**

Contactpersoon: **HERDIES Alain**

Tél. : **02/247.77.57**

E-mail : **aherdies@jst1030.be**

Website: **www.jst1030.be**

Bankrekeningnr.: **BE47 8792 3122 0180**

Erkenningen door een overheid: **Decreet COCOF-SPFB**

Toelating SPI? **Ja**

2. Gegevens van de verantwoordelijke (ondertekenaar van de overeenkomst):

Naam, Voornaam: **Decreet COCOF-SPFB**

Functie: **Directeur**

Adres: **Jeruzalemstraat 46 – 1030 Schaarbeek**

Tel.: 02/247.77.66
E-mail: phertogs@sae1030.be

Identificatie van de ontwerper:

Naam: [SCHAERBEEK ACTION EMPLOI](#)
Rechtsvorm: [vzw](#)
Maatschappelijke zetel: [Jeruzalemstraat 46 – 1030 Schaarbeek](#)
Maatschappelijk doel: [Initiatief voor sociale economie](#)
Contactpersoon: [HERTOGS Pierre](#)
Tél. : [02/247.77.66](#)
E-mail : phertogs@sae1030.be
Website: www.sae1030.be
Bankrekeningnr.: [Belfius BE98 0682 4273 9493](#)
Erkenningen door een overheid: [BEE IPES3](#)
Toelating SPI? [Ja](#)

Kennis van de perimeter (verklaar):

De organisatie [JEUNES SCHAERBEEKOIS AU TRAVAIL \(Jeunes Schaarbeekois au Travail\)](#) werd in 1996 opgericht door verschillende schepenen van de gemeente Schaarbeek.

De vzw neemt al bijna 25 jaar deel aan verschillende Wijkcontracten door haar betrokkenheid bij verschillende projecten die door de studiebureaus zijn geïdentificeerd en die erop gericht zijn het wegnen, de groenvoorzieningen en de huisvesting te verbeteren via onze "Ateliers de Formation par le Travail" (AFT) op het gebied van bestrating, schrijnwerk en tuinbouw. Door onze deelname aan lokale commissies kunnen we ervaringen delen met het lokale verenigingsnetwerk.

De sociale economiestructuur [Schaerbeek Action Emploi](#) of "SAE" werd in 2006 opgericht als aanvulling op de integratievoorzieningen die gericht zijn op het opdoen van een eerste werkervaring na de opleiding. Zo werd de vzw opgericht rond twee pijlers, namelijk de programma's rond de renovatie van gebouwen en wegenwerkers.

We zijn betrokken bij het Jobhuis (een systeem voor het delen van integratiepraktijken met ACTIRIS, het SPI van het OCMW in Schaarbeek, het Lokaal Steunpunt, de PWA, Promotion de l'Emploi, Iles asbl, het Loket Lokale Economie, Werkwinkels) en verwelkomen mensen (M/V) in onze projecten zodat ze hun vaardigheden kunnen uitbreiden en hun technische kennis in de praktijk kunnen brengen.

Als actieve partner van de gemeente Schaarbeek werken we samen met de infrastructuurdiensten om de lokale behoeften te ondersteunen door onze opleidingen in de praktijk te brengen.

Nuttige ervaringen:

Elk jaar staan onze workshops 'Opleiding via het werk' en 'Sociale inschakelingseconomie' in voor de praktische uitvoering van werven en/of het onderhoud van groene sites op het grondgebied van Schaarbeek met het oog op de ontwikkeling van onze educatieve programma's in Bestrating, Schrijnwerk, Tuinbouw en Renovatie.

De volgende zaken zijn het vermelden waard:

Tuinbouw: De sectie "Tuinbouw" van JST

Het onderhoud van de sites van Crossing en Park Groene Koningin
Het aanbrengen van gevelbeplanting (de vergroening van straten)
Het beheer van de site Van Dijk met het oog op stadslandbouw.

Schrijnwerk:

De sectie "Schrijnwerk" van JST
Op de hoek van de Olivierstraat en de Haachtstraat (openbare fundering)
Het dak van Noorderzon (400 m² terras)

Slagbomen voor gemeentelijke kinderdagverblijven (nieuwe ONE-normen)

Bestrating: De secties Bestrating en Wegenwerkers van SAE en JST.

Herstel van voetpaden (+/- 1000 m²/jaar) in Schaarbeek

Aanbrengen van wegelementen (paaltjes, podotactiele tegels, enz.),

Het leggen van boordstenen, afwatering

Renovatie: De sectie "Renovatie" van SAE

Plamuur- en schilderwerken in schoolgebouwen

Heropfrissing van sociale woningen

Plaatsen van scheidingswanden, valse plafonds

Kennis van de werking van de gemeente?

Zowel Jeunes Schaerbeekois au Travail als Schaerbeek Action Emploi zijn opgericht in het kader van de gemeentelijke initiatieven inzake tewerkstelling/opleiding.

De evolutie van de vzw's heeft ertoe geleid dat de Raden van Bestuur dicht bij het gemeentebestuur zijn komen te staan. Sinds kort worden de 2 vzw's beschouwd als de vzw "IN HOUSE" tegenover de gemeente Schaarbeek. Voortaan zullen ze hoofdzakelijk onder het toezicht van dat bestuur staan.

De 2 Raden zijn hoofdzakelijk samengesteld uit vertegenwoordigers die door de Gemeenteraad van Schaarbeek zijn benoemd, rekening houdend met de politieke verdeling van de laatste gemeenteraadsverkiezingen.

Partnerschapsovereenkomsten

Voor elke sector waarin we werken met de 2 vzw's bestaan er partnerschapsovereenkomsten die de onderhoudsactiviteiten en/of de uit te voeren werken begeleiden op basis van een hernieuwde opdracht na elke uitvoering van de werken.

Onze contacten met de betrokken diensten zijn dan ook permanent om de uitgevoerde werkzaamheden en/of diensten te plannen, te organiseren en op te leveren.

Anderzijds stelt het de stagiairs (JST) en de arbeiders van het PTP of ART60 (SAE) in staat om hun integratieproces succesvol af te ronden. Zo werden samenwerkingsakkoorden ondertekend met verschillende gemeentediensten en gevalideerd door het College van Burgemeester en Schepenen. Dankzij de overeenkomsten kunnen we het onderhoud van de site en de werkzaamheden die ons door de gemeentelijke entiteiten zijn toevertrouwd, uitvoeren met onze stagiairs en arbeiders. Zo proberen we het praktische gedeelte van onze opleidingen uit te voeren.

3. Projectpartners:

F=financieel O=operationeel	Naam	Rol	Terbeschikkingstelling van personeel (aantal VTE's)	Financiële tussenkost (in €)
O	Lokaal Steunpunt Schaarbeek	Toevoer van kandidaten (PTP, Stagiairs)	Varieert volgens het beroepsproject	0

O	OCMW	Toevoer van kandidaten ART 60	4	0
O	ACTIRIS	Toevoer van kandidaten	8	Tussenkost in de PTP-lonen
O	Bruxelles Formation	Validatie van het pedagogisch programma	0	0
O	BEE	Erkenning in de sociale economie	0	0

B. ONTWERP VAN HET PROJECT

4. beschrijving van het project

Het FORPISP-project heeft als doel de opleidingsactiviteiten van de vzw Jeunes Schaerbeekois au Travail (JST) en Schaerbeek Action Emploi (SAE) te versterken. Enerzijds zorgt het voor voldoende toezicht op de acties en anderzijds maakt het gerichte acties mogelijk om het leerproces en de sociale begeleiding van JST-stagiairs en SAE-arbeiders te versterken.

Via de infrastructuurdiensten is het gemeentebestuur zich bewust van de werkgelegenheidsproblemen van haar bevolking. JST en SAE organiseren opleidingen voor laaggeschoolde werkzoekenden en maken gemeentelijke diensten beschikbaar.

Historiek: SB 2017-2020

In het kader van het Stadsbeleid 2017-2020 hebben Jeunes Schaerbeekois au Travail (JST) en Schaerbeek Action Emploi (SAE) het FORPISP-project ontwikkeld.

ForPISP kadert in de projecten en acties die de levenskwaliteit in de wijken verbeteren en streeft naar een betere leefomgeving via de openbare ruimte en de ontwikkeling van wijkinfrastructuur om de sociale cohesie te versterken. De acties die door ons publiek worden uitgevoerd, zijn goed zichtbaar voor de bewoners van de wijken, de verenigingen en de scholen waar we al enkele jaren actief zijn. Daardoor kunnen we een link leggen tussen de mensen die zijn opgeleid en de inwoners, die de acties zien als een echte investering van de overheid in kansarmen. Zo creëert elke actie voordelen voor de buurt en geeft het onze stagiairs en arbeiders de kans om hun vaardigheden te versterken!

Het ForPISP-project richt zich op niet-gekwalificeerde werkzoekenden door opleidingen aan te bieden die verband houden met de inrichting van het grondgebied (inrichting van de openbare ruimte - tuinbouw, schrijnwerkerij, bestrating) en huisvesting (kleine interieurrenovaties):

- Jongeren en minder jonge mensen opleiden die op zoek zijn naar een job, maar voor wie de deuren systematisch gesloten blijven wegens hun gebrek aan een opleiding;
- Vrouwen sensibiliseren rond handenarbeid;
- De opleidingen openstellen voor personen met een handicap is een van de assen die zal worden uitgewerkt in het kader van de integratie van personen met een handicap.

INTRODUCTIE SB 2021-2025

- **Jongeren en minder jonge mensen opleiden die op zoek zijn naar een job**, maar voor wie de deuren systematisch gesloten blijven wegens hun gebrek aan een opleiding

Het doel van onze opleidingen is om het hieronder genoemde volwassen publiek te begeleiden, zowel vanuit pedagogisch als sociaal-psychologisch oogpunt.

Via echte pedagogische projecten dienen de acties van SAE en JST om enerzijds vaardigheden te ontwikkelen in de vakgebieden renovatie, tuinbouw, bestrating en schrijnwerk en anderzijds persoonlijke begeleiding te bieden aan het beroepsproject van elke stagiair of arbeider.

- **Vrouwen sensibiliseren rond handenarbeid;**

Het project ondersteunt de implementatie van de "ontdekkingsweken voor handenarbeid" (zie dossier Polform1030) omdat het gericht is op de integratie van vrouwen in onze opleidingsactiviteiten bij JST en SAE.

Onze opvolgingsmedewerker zal dus de referentiepersoon zijn om deze integratie te vergemakkelijken.

- **Verwelkoming van mensen met een handicap op de opleidingen**

JST is al enkele jaren een partner van Cap Inclusion en verwelkomt mensen met een handicap die het potentieel hebben om zich te integreren in de arbeidsmarkt in de particuliere of overheidssector.

Als lid van de WG Handistreaming (Actiris - Bruxelles Formation - Phare - Opleidingscentra) neemt JST deel aan de ontwikkeling van opleidingen gericht op de professionele inzetbaarheid van mensen met een handicap.

5. Welk is de aanleiding tot het project?

- Licht de basisvaststelling toe, het vastgestelde probleem

Uit de diagnose kwamen de volgende punten duidelijk naar voren:

- een probleem van onderwijs en opleiding dat een belemmering blijft voor de werkgelegenheid: 45% van de werkzoekenden in Schaarbeek heeft hooguit een diploma van de lagere school.
- de werkloosheidsgraad die tot de hoogste van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest blijft behoren; 16,7% van de bevolking van Schaarbeek.
- op basis van de gegevens van Actiris:
 - "Eind juli 2020 telde Brussel 8.140 jonge werkzoekenden, hetzij 1.169 meer dan het jaar ervoor (+16,8%). Het aantal jongeren dat zich na hun studies voor het eerst inschrijft, stijgt met 48,6% ten opzichte van vorig jaar".
 - In augustus 2020 hebben 2937 van de 7151 werkzoekenden die een uitkering hebben aangevraagd een buitenlands diploma dat in België niet wordt erkend.
 - Ook al is de tewerkstelling van vrouwen in het algemeen gestegen in het Brussels gewest, hun toegang tot bepaalde beroepen blijft ongelijk verdeeld. Sommige beroepen worden beschouwd als 'grotendeels voorbehouden aan mannen': dat is het geval voor beroepen in elektriciteit en elektrotechniek (0% vrouwen), beroepen in de bouwsector (2,2%) en chauffeurs van zware voertuigen (5,9%)."

- de toegang tot werk is moeilijker vanwege hun nationale herkomst (reëel of gepercipieerd door de potentiële werkgever)
- sommige werkzoekenden, met name zij die in aanmerking komen voor het traject Socioprofessionele inschakeling, moeten eerst een reeks vaardigheden verwerven die voorafgaan aan het behalen van een diploma, waaronder het beheersen van een van de landstalen en bepaalde "basisvaardigheden".
- sinds jaar en dag is minder dan de helft van de vrouwen die oud genoeg zijn om te werken en in Schaarbeek wonen, daadwerkelijk aan het werk.

Via de infrastructuurdiensten is het gemeentebestuur zich bewust van de werkgelegenheidsproblemen van haar bevolking. JST en SAE organiseren opleidingen voor laaggeschoolde werkzoekenden en bieden gemeentelijke diensten aan met teams die bijdragen aan de renovatie van sites op verschillende vlakken: de renovatie van schoolgebouwen, kinderdagverblijven, rusthuizen, enz.; onderhoud van groene ruimtes; renovatie van voetpaden; verbetering van openbare ruimtes, enz.

Het gemeentebestuur heeft de goede werking van onze projecten opgemerkt en wil ze versterken voor de volgende periode SB 2021-2025. Dankzij de bijdrage van onze teams konden de gemeentediensten tijd vrijmaken om aan andere projecten te werken.

Het personeel wordt door ons begeleid en opgeleid, sommigen worden na verloop van tijd zelfs in dienst genomen als er een functie bij de gemeente vrijkomt.

- Dient het project om een bestaand project te versterken? **JA**
 - i. Indien ja, kun je het project beschrijven?

Het ForPISP-programma van 2017-2020 maakt al deel uit van de aanpak:

ForPISP kadert in de projecten en acties die de levenskwaliteit in de wijken verbeteren en streeft naar een betere leefomgeving via de openbare ruimte en de ontwikkeling van wijkinfrastructuur om de sociale cohesie te versterken.

Het ForPISP-project richt zich op niet-gekwalificeerde werkzoekenden, door opleidingen aan te bieden die verband houden met de inrichting van het grondgebied (inrichting van openbare ruimten - tuinbouw, schrijnwerkerij, bestrating) en huisvesting (kleine interieurrenovaties):

- Jongeren en minder jonge mensen opleiden die op zoek zijn naar een job, maar voor wie de deuren systematisch gesloten blijven wegens hun gebrek aan een opleiding;
- Vrouwen sensibiliseren rond handenarbeid;
- De opleidingen openstellen voor personen met een handicap is een van de assen die zal worden uitgewerkt in het kader van de integratie van personen met een handicap.

JST is trouwens een actieve partner van het programma "CAP INCLUSION" dat door de federatie ACFI wordt georganiseerd en waaraan verschillende Brusselse actoren meewerken om de inzetbaarheid van personen met een handicap in handenarbeid te verbeteren. Deze voorziening wordt ondersteund door de Brusselse Regering en de dienst PHARE SPWB.

- ii. Zijn er documenten over dit project en kun je ze bijvoegen?
 - Bestaat er al een gelijkaardig project? **JA**
 - i. Indien ja, kun je het project beschrijven? (*waar en wanneer?*)

We willen de opleidingen met betrekking tot de inrichting van het grondgebied en woningbouw die tussen 2017-2020 zijn uitgevoerd, voortzetten en versterken.

In vergelijking met het vorige programma zullen de acties gericht op de integratie van personen met een handicap worden versterkt.

6. Doelgroep: Beschrijf je doelgroep (leeftijd, geslacht, kwalificatieniveau, sociale situatie, ...) en het verwachte aantal deelnemers.

Het doelpubliek van onze vzw's heeft verschillende kenmerken:

Volwassen publiek: We richten ons op mensen die oud genoeg zijn om te werken (min. 18 jaar)

Ondergekwificeerd: Een van de kernpunten is het opleidingsniveau van de persoon. Ons publiek heeft hooguit een diploma van de lagere school

Geslacht: Wij stellen voor om mannen en vrouwen volgens hetzelfde systeem te integreren. De opleidingsactiviteiten worden ook in die zin ontwikkeld.

De taken zullen identiek zijn, ongeacht het geslacht. Er zal enige tolerantie voor afwezigheden zijn, onder voorbehoud van rechtvaardiging, op dezelfde manier voor zowel mannen als vrouwen.

Om de integratie van vrouwen in ons overwegend mannelijke systeem te vergemakkelijken, worden activiteiten georganiseerd rond de "ontdekking van handenarbeid voor vrouwen" (zie Project Masui).

Inclusie: JST en SAE begeleiden het publiek met een handicap. Een aantal plaatsen is voor hen gereserveerd. Elke aanvraag is onderworpen aan een observatiestage waardoor het pedagogische team kan nagaan of de persoon in kwestie in staat is het opleidingsproces te volgen. De handicaps waarop we ons richten zijn van milde aard (lichte mentale en/of motorische handicap)

Herintegratie: Gedetineerden zijn vaak afgesneden van de werkelijkheid na een gevangenisstraf en hebben een periode nodig om de overgang te maken naar de maatschappij om weer te kunnen functioneren.

Onze opvolgingsmedewerkers ontvangen elke aanvraag, analyseren de relevantie ervan en organiseren de integratie in de aangeboden opleidingen.

We werken samen met verschillende structuren, waaronder de RePR-dienst in Schaarbeek en de rechtbanken waarvan de gedetineerden afhankelijk zijn.

Socialisatie: Bij gebrek aan sociale contacten heeft de persoon die zijn job kwijt is of een moeilijke situatie heeft meegemaakt, een integratieproces nodig om zijn leven weer op de rails te krijgen.

In dat geval begeleiden onze opvolgingsmedewerkers elke persoon om de integratie te vergemakkelijken. Er wordt externe begeleiding voorzien om het parcours te vergemakkelijken en de moeilijkheden aan te pakken die soms schuilgaan achter een opleidingsaanvraag.

- Wat ga je ondernemen om de doelgroep te bereiken?
(Indien je project een gendergebonden doel vooropstelt: beschrijf hoe je meisjes/vrouwen denkt te zullen bereiken bijvoorbeeld)

Communicatie Elke communicatie is bedoeld om een gediversifieerd publiek te bereiken. Het gaat om verschillende soorten beroepen. Interviews en voorbeelden van actieve vrouwen. Er wordt een videocapsule gemaakt om de diversiteit tussen mannen en vrouwen in de bouwsector te bevorderen.

Gemengd team Bij het rekruteren streven we naar een gemengd pedagogisch team. We willen duidelijk maken dat een beroep geen geslacht heeft, maar dat het gaat om het aanleren van specifieke technieken!

Specifieke acties Momenteel wordt gewerkt aan een partnerschap met andere opleidingscentra in de zone om gerichte acties te ontwikkelen waardoor vrouwen handenarbeid kunnen ontdekken in praktijkgerichte workshops. De actie wordt ook ontwikkeld in een ander SB-project (PoIFORM).

- Indien je een inclusieve aanpak wenst (geslacht, handicap, etnische/culturele afkomst, ...), wat zul je doen om deze te bereiken?

Gemengde groepen: Om inclusie en pluraliteit mogelijk te maken Bij elke aanwerving proberen we een mix van geslachten en etnische achtergronden te creëren en de inclusie van mensen met een handicap te bevorderen.

Groepsdynamiek: Onze opvolgingsmedewerkers ondersteunen de dynamiek van elke groep door van meet af aan activiteiten te organiseren die de uitwisseling en samenwerking bevorderen.

Partnerschap met Handistreaming: We zijn een actief lid van het platform WG Handistreaming dat door Bruxelles formation en de Cocof is opgericht. De acties zijn gericht op de inschakeling van personen met een handicap, de organisatie van conferenties, bijeenkomsten tussen opleiders, enz.

Beurzen: JST en SAE nemen deel aan de lokale Jobbeurs en het (gewestelijke) Salon de la formation.

- Indien je de sociale vermenging wenst: welke acties overweeg je?

Sociale diversiteit wordt bij elke aanwerving overwogen en aangemoedigd, om verschillende redenen:

Groepsdynamiek: uit ervaring weten we dat we een betere groepsdynamiek krijgen als een groep gemengd is (verschillen in herkomst, situatie, juridische achtergrond, leeftijd, ...).

Pedagogische dynamiek: wanneer stagiairs (JST) of arbeiders (SAE) samen leren of werken, zijn ze beter in staat om codes (talen, respect voor andere culturen) te oefenen om elkaar te begrijpen en zo beter te kunnen integreren in de maatschappij op het einde van het project.

Uitwisseling van kennis: door de heterogene mix van vaardigheden en ervaringen leren mensen zichzelf naar waarde schatten onder collega's en het bevordert ook de samenwerking (gericht op het leren werken in teams).

Culturele diversiteit: door de sociale diversiteit raakt men vertrouwd met andere gewoontes en gebruiken terwijl men samen werkt of samen leert, wat het gemeenschapsgevoel bevordert.

- Hoe ga je over het project communiceren?

Jaarlijkse activiteitenverslagen

Elk jaar wordt een volledig activiteitenverslag opgesteld op basis van de in het voorgaande jaar ontwikkelde acties. Het wordt gebruikt tijdens publieke presentaties, vergaderingen met onze partners, ... En het wordt op verzoek verzonden.

Rapportering aan de subsidiërende instanties

Voor elke subsidiërende overheid wordt een evaluatieformulier (volgens hun eigen criteria) ingevuld. Het bevat de objectieve elementen van de verwezenlijkingen van het voorgaande jaar.

Communicatiesite (FACEBOOK)

JST en SAE hebben een Facebook-account waarop we rapporten publiceren over onze acties, informatie over onze volgende aanwervingen, ...

Jobbeurzen

Elk jaar wordt in Schaarbeek een jobbeurs georganiseerd. Voor ons is het een dag waarop we kunnen communiceren met onze doelgroep (mensen op zoek naar werk of een opleiding).

Opleidingsdag - Bruxelles Formation

Elk jaar wordt een opleidingsdag georganiseerd door Bruxelles Formation onder de titel "Se former à Bruxelles". Het is de ideale gelegenheid om contact te leggen met het doelpubliek, om de pedagogische domeinen voor te stellen die ons aanbelangen en om aandacht te besteden aan de subsidiërende overheden die ons helpen bij de realisatie van onze projecten.

Website

Zowel JST als SAE hebben een website waarop het logo van het Stadsbeleid wordt vermeld.

Berichten

Het LOGO van het SB staat in elke uitgaande mail van de 2 vzw's.

7. Past jouw project binnen de overgang naar een duurzame stad?

Klimaatplan (*energiearmoede, duurzame vernieuwing, opleiding eco-bouwberoepen/ renovatie ...*), **Good Food** (*korte productie en kringlopen, gezonde voeding, opleiding beroepen inzake stadslandbouw, ...*), **Zero waste en overgang kringlooeconomie** (*composteren, bulk, sorteren, hergebruik, ...*), **Good Move** (*zachte mobiliteit, ...*), **Be Sustainable** (*Referentiesysteem Duurzame Wijken*) ...

Tuinbouwsector (Good Food)

In het kader van het beleid rond **Good Food** hebben we het beheer van een site op het "Van Dijk"-terrein verkregen, waar we de stagiairs die deelnemen aan de opleidingen gesubsidieerd door het SB opleiden in de stadslandbouw, met een voorkeur voor zachte technieken (mulching, compostering ter plaatse, inheemse soorten). Het doel is om ons publiek de basisprincipes van een moestuin bij te brengen en het bewustzijn rond de voedselproblematiek te vergroten (reeks lezingen over gedifferentieerd beheer).

Op termijn - bij de verhuizing naar de Masui-site (zie SB 2017-2020) -> zal het gebruik van groenten in de cafetaria (die zal worden uitgerust voor de stagiairs) worden gepromoot.

Dit luik van het project plaatst voeding dan ook in het hart van de stedelijke dynamiek. Vooral wat betreft de doelstelling van "beter produceren", d.w.z. het lokaal kweken en verwerken van gezond en milieuvriendelijk voedsel. Werken in de stadslandbouw maakt het mogelijk om

1. de lokale en duurzame voedselproductie te verhogen,
2. de overgang van de vraag voor iedereen te begeleiden,
3. een duurzame en wenselijke "Good Food"-cultuur te ontwikkelen,
4. minder voedsel te verspillen,

In bredere zin maakt het project het ook mogelijk om rekening te houden met sociale en multiculturele bijzonderheden, de voorbeeldfunctie van de overheid, te werken aan gedragsveranderingsmethoden die aangepast zijn aan de verschillende doelgroepen door te steunen op het bestaande lokale weefsel, alsook de verzelfstandiging en het vergroten van de capaciteit van de actoren om hun eigen projecten te ontwikkelen, via het ontwikkelen van vaardigheden, partnerschappen en lokale projecten.

Sector schrijnwerk (Zero Waste en de overgang naar een circulaire economie)

Onze workshop schrijnwerkerij werkt op basis van specifieke opdrachten en uitsluitend met hout dat een SFC-label heeft. Afval wordt gerecupereerd en hout wordt hergebruikt of gerecycleerd (dienstopdracht met een afvalophaaldienst die hout ophaalt en zich richt op het recyclen en/of hergebruiken van materialen die niet kunnen worden gebruikt of gerecycleerd door onze schrijnwerkerij).

Er worden bewustmakingsacties georganiseerd voor ons publiek, zodat ze op dit vlak goede praktijken ontwikkelen.

We maken regelmatig voorwerpen die nuttig zijn voor de ruimtelijke ordening (duurzame wijkcontracten, lokale projecten, verenigingen, etc.).

Dit onderdeel van het project integreert elementen van afvalvermindering en het hergebruik van materiaal. Zoals bepaald in het GPCE, versterkt dat de totstandkoming en de duurzaamheid van activiteiten, met name op gebieden die als prioritair worden beschouwd met het oog op een rationeel gebruik van bouwmaterialen (hergebruik van bouwmaterialen). Verwijzend naar het Hulpbronnen- en Afvalbeheerplan, versterkt de opleiding van personeel op dit gebied bovendien een langetermijnvisie op het rationeel beheer van afval als grondstof. In die zin draagt het project bij aan de doelstellingen van het HABP:

- het verankeren van een transformatie naar meer duurzame en circulaire consumptiepraktijken;
- het behoud en de opwaardering van materiaal maximaliseren, indien mogelijk lokaal;
- de economische sector van het aanbod opleiden op het vlak van circulaire praktijken

En ook

- Transformatie van de consumptiepraktijken van bedrijven en hen aanmoedigen in de richting van "zero waste"
- Voortzetting van de overgang van de bouwsector naar een circulair beheer van bouwmaterialen en -afval
- Ontwikkeling van een nieuwe economie van duurzaam beheer van hulpbronnen

Sector bestrating en wegenbouw (Good Move)

JST en SAE leiden stagiairs/arbeiders op in de technieken van de wegenbouw.

We ondersteunen de bestratingsdienst van de gemeente Schaarbeek en worden daarom ingeschakeld op de prioritaire pijlers van het Good Move-plan ten voordele van de zwakke weggebruikers die gebruik maken van de voetpaden, wegen en fietsroutes in het gebied.

Zo nemen we deel aan het plan van aanleg van de gemeentewegen (art. 5 van de verordening van 26 juli 2013 - plan van aanleg van de gemeentewegen).

Sector Renovatie (Zero Waste en overgang naar een circulaire economie; duurzame wijken)

De teams van SAE dragen bij aan de renovatie van de openbare ruimte (gemeentescholen, sociale woningen, enz.).

De materialen die bij de renovatie worden gebruikt, hebben het BIO-label en houden rekening met de beperkingen van onze klanten.

De afvalrecyclage gebeurt systematisch. Elk jaar versterken we de opleiding van onze arbeiders (technieken met betrekking tot ecologie, recyclage, ...).

Zie opmerkingen "Sector Schrijnwerkerij".

Dit luik van het project draagt bij tot de herinrichting van de Schaarbeekse wijken als "duurzame wijken". Doel is om rekening te houden met "de doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling van de Verenigde Naties en het Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (GPDO), samen met de andere strategische gewestelijke plannen (natuurplan, waterplan, geluidsplan, mobiliteitsplan, ...)." In die zin draagt het werk van de teams bij tot het creëren van gastvrije wijken, met structurerende open en bebouwde ruimtes die door iedereen kunnen worden gebruikt. Het doel is om burgers een kwalitatieve leefomgeving te bieden en tegelijkertijd de impact op het milieu te verbeteren.

8. Welke resultaten overweeg je? (Verwachte winst na afloop van de actie voor de doelgroep)

(vermeld bv. het aantal mannen of vrouwen die je een opleiding wil bieden)

Tuinbouw (kwalificerende opleiding)

Elke stagiair zal theorielessen volgen (plantkunde, plantherkenning, veiligheid op de werf, opfriscursussen Frans en wiskunde).

Praktijkgerichte cursussen (gereedschap, onderhoud van sites, besproeiing, zaaien en planten, aanleg van parken en tuinen, onderhoud en ontwikkeling van groendaken, praktijken van stadslandbouw, toepassing van veiligheidsmaatregelen).

De opleiding verloopt in 2 fasen: 1 vooropleiding van 4 maanden, gevolgd door een kwalificerende opleiding van 9 maanden met een stage in een bedrijf.

JST: De stagiair die zijn volledige opleiding afrondt en slaagt voor de examens die voor elke module worden georganiseerd (geattesteerd in een evaluatieboekje), ontvangt een kwalificerend attest.

Schrijnwerk (kwalificerende opleiding)

Elke stagiair zal theorielessen volgen (studie van houtsoorten, natuurlijke duurzaamheid van hout, de verschillende assemblages, studie van de verschillende panelen die door schrijnwerkers worden gebruikt, plannen leren lezen, technisch tekenen, opmeten, opfriscursus Frans en wiskunde).

Praktische lessen (omkasting van een deur maken en plaatsen, rechte en draaiende trap, verschillende montagetechnieken, verzagingsschema, verzagen, schaven, meubelopstelling, frezen, machine met digitaal bedieningspaneel).

De opleiding verloopt in 2 fasen: 1 vooropleiding van 4 maanden, gevolgd door een kwalificerende opleiding van 7 maanden, gevolgd door een stage in een bedrijf.

JST: De stagiair neemt deel aan opdrachten in de schrijnwerkplaats en ter plaatse.

Mensen die hun volledige parcours afronden en slagen voor de examens die voor elke module worden georganiseerd (geattesteerd in een evaluatieboekje), ontvangen een kwalificerend attest.

Nieuw: certificering voor interieurschrijnwerker via een leerproces van 7 units die met succes moeten worden afgerond.

Bestrating (kwalificerende opleiding)

Vertrekken vanuit de huidige situatie in de straten van de gemeente en de betegeling van voetpaden verbeteren door de technieken van het beroep stratenmaker in de praktijk te brengen. Gebruik van verschillende soorten materialen (klinkers, dallen, plavuizen, borduurstenen, standers, gevelbloembakken...).

Programma:

Theoretische cursussen: Leren kennen van gereedschappen en bouwmaterialen. Opstarten van een werf, aanlegtechnieken, wegtechnieken, opfrissingscursussen wiskunde/Frans.

Praktische cursussen: aanleg van voetpaden, opritten, gebruik van werfmateriaal, voorbereiding van de ondergrond, funderingen leggen, vloerbekleding leggen (straatstenen, klinkers, tegels, stoepranden, bloembakken, paaltjes, etc.).

JST: De praktische en theoretische opleiding duurt 6 maanden, gevolgd door een stage in een bedrijf en een actieve zoektocht naar werk. Sinds kort is het mogelijk om je vaardigheden als arbeider-bestrater in Brussel te laten valideren (bij Bruxelles Formation - Bouwsector).

SAE: De arbeiders van het doorstromingsprogramma hebben een contract van 2 jaar en de arbeiders van ART 60 hebben een contract van 1 tot 2 jaar (de stages worden georganiseerd tijdens de duur van hun contract). Mogelijkheid om je vaardigheden als arbeider-bestrater in Brussel te laten valideren (Bouwsector).

Renovatie van het gebouw

Technieken leren in verband met bepleistering, voorbereiding van ondergronden, schilderen... hoofdzakelijk in openbare gebouwen. Naargelang van de vraag, bijzondere technieken leren (betegeling, plafondwerken, gyproc-wanden, ...).

Opleidingsprogramma voor renoveerders:

Veiligheid op de werf: theorielessen en slagen voor het VCA-examen - basisveiligheid op de werf.

Bouwtechnieken: terminologie gebruikt door de verschillende betrokkenen op een bouwwerf, communicatie op de werf, geometrie, chronologie van de interventies, opstarten van de werf, gebruik van stellingen.

Plaatsen van schrijnwerkelementen: handgereedschap, draagbaar elektrisch gereedschap, veiligheid op een schrijnwerkerswerf, plaatsen van deuren en beslag, technieken voor het plaatsen van scheidingswanden.

Schilderen op houtwerk: materiaal en onderhoud, schuren, afbijten.

Vorbereiding van de ondergrond: plamuren, ontvetten, grondlagen: primer, afwerkingslaag, vernis, de verschillende verftypes, gemengde technieken.

Stageplaatsen: De stages zullen grotendeels plaatsvinden op het terrein (vooral in het kader van de renovatie van schoolgebouwen en sociale woningen).

SAE: De arbeiders van het doorstromingsprogramma hebben een contract van 2 jaar en de arbeiders van ART 60 hebben een contract van 1 tot 2 jaar (de stages worden georganiseerd tijdens de duur van hun contract).

9. Verwachte impact (op lange termijn, welke veranderingen kunnen verwacht worden dankzij de implementatie van het project?):

ForPISP kadert in de projecten en acties die de levenskwaliteit in de wijken verbeteren en streeft naar een betere leefomgeving via de openbare ruimte en de ontwikkeling van wijkinfrastructuur om de sociale cohesie te versterken.

Het ForPISP-project richt zich op niet-gekwalficeerde werkzoekenden, door opleidingen aan te bieden die verband houden met de inrichting van het grondgebied (inrichting van openbare ruimten - tuinbouw, schrijnwerkerij, bestrating) en huisvesting (kleine interieurrenovaties):

- Jongeren en minder jonge mensen opleiden die op zoek zijn naar een job, maar voor wie de deuren systematisch gesloten blijven wegens hun gebrek aan een opleiding;
- Vrouwen sensibiliseren rond handenarbeid;
- De opleidingen openstellen voor personen met een handicap is een van de assen die zal worden uitgewerkt in het kader van de integratie van personen met een handicap.

JST is trouwens een actieve partner van het programma "CAP INCLUSION" dat door de federatie ACFI wordt georganiseerd en waaraan verschillende Brusselse actoren meewerken om de inzetbaarheid van personen met een handicap in handenarbeid te verbeteren. Deze voorziening wordt ondersteund door de Brusselse Regering en de dienst PHARE SPWB.

10. Voorziene evaluatiemethode:

Voorwaarden voor welslagen:

ACTIES	RISICO	OPLOSSINGEN
Tuinieren	Ongeschikt weer voor de activiteiten Defecte apparatuur	Reserveacties opzetten (werken in serres, sites bezoeken, ...) Onderhoudscontract met een onderaannemer
Timmerwerk	Machine defect Gebrek aan stagiairs	Onderhoudscontract Heropstart communicatie / project
Bestrating	Gebrek aan werven	Heropstart van administraties, zoektocht naar partners
Vernieuwing	Ongeval op de werf	Opleiding beveiliging / werf

Indicatoren van resultaten:

Deze indicatoren zullen dienen om de opvolging van het project te evalueren en dienen bij het eindverslag geleverd te worden

- Aantal personen die jaarlijks worden opgeleid (voor JST – aantal stagiaires: 50/jaar en voor SAE – aantal BDP- en ART60-arbeiders: 14/jaar, alle groepen)
- Realisatie van echte werven (termijnen, technieken aanleren, goederen en gereedschap beheren)
- Slaagpercentage van het opleidingsprogramma;

We analyseren de slaagpercentages in samenwerking met Actiris en het Lokaal Steunpunt. Voor SAE bedraagt het slaagpercentage gemiddeld 30%. Het percentage varieert sterk afhankelijk van het doelpubliek (langdurige ziekte, gevangenisstraf, ... zijn obstakels waar ons publiek mee te maken krijgt).

Voor JST bedraagt het slaagpercentage +70%. Dat percentage kan ook variëren van jaar tot jaar, afhankelijk van de economische of sociale context, maar ook van de moeilijkheden die onze stagiairs ondervinden (ziekte, verslaving, financiële problemen, ...).

Belangrijke opmerking: we kunnen mensen opvolgen zolang ze als D.E. in onze databank zijn geregistreerd. 6 maanden na de opleiding zijn de gegevens niet meer toegankelijk (GDPR). We bevestigen onze jaarlijkse gegevens op basis van de beschikbare statistieken van ACTIRIS.

Cijfers op jaarbasis

Prestatie / resultaten	2021	2022	2023	2024	2025
ACTIE 1 Tuinbouw	Realisatie van het opleidingsprogramma 18 deelnemers	Realisatie van het opleidingsprogramma 18 deelnemers	Realisatie van het opleidingsprogramma 18 deelnemers	Realisatie van het opleidingsprogramma 18 deelnemers	Realisatie van het opleidingsprogramma 18 deelnemers
ACTIE 2 Timmerwerk	Realisatie van het opleidingsprogramma 9 deelnemers	Realisatie van het opleidingsprogramma 9 deelnemers	Realisatie van het opleidingsprogramma 9 deelnemers	Realisatie van het opleidingsprogramma 9 deelnemers	Realisatie van het opleidingsprogramma 9 deelnemers
ACTIE 3 Bestrating	Realisatie van het opleidingsprogramma 12 deelnemers 4 PTP	Realisatie van het opleidingsprogramma 12 deelnemers 4 PTP	Realisatie van het opleidingsprogramma 12 deelnemers 4 PTP	Realisatie van het opleidingsprogramma 12 deelnemers 4 PTP	Realisatie van het opleidingsprogramma 12 deelnemers 4 PTP
ACTIE 4 Lichte renovatie	Realisatie van het opleidingsprogramma 10 deelnemers	Realisatie van het opleidingsprogramma 10 deelnemers	Realisatie van het opleidingsprogramma 10 deelnemers	Realisatie van het opleidingsprogramma 10 deelnemers	Realisatie van het opleidingsprogramma 10 deelnemers

C. GEDETAILEERDE IMPLEMENTATIE VAN HET PROJECT

11. Een voorbereidende fase is noodzakelijk¹ (verklaar en vermeld de geplande timing):

Elk project omvat een overlegfase met de betrokken dienst (analyse van de aanvraag, relevantie // voor onze pedagogische specificaties, implementatie, controleren van de bewegwijzering op de site, budgettering).

Als die verschillende elementen de samenwerking tussen de vzw en de dienst mogelijk maken, wordt de duur van het project geëvalueerd door de begeleiders/opleiders alsook de periode waarin de werken zullen worden uitgevoerd.

Er is een opstartfase gepland om de praktische aspecten te controleren (toegang tot de werf, beveiliging van de werf, raadpleging van de nutsbedrijven voor wegwerkzaamheden).

12. Datum van begin en einde, totale duur van het project:

Start: aanvang van het programma Einde: april 2026

13. Plaatsbepaling van de activiteit en de uitstraling van de actie:

De opleidingen worden gegeven op het grondgebied van Schaarbeek (Jeruzalemstraat 46, na renovatie Masuistraat 186). De interventies vinden plaats: op wegen en in scholen, rusthuizen, groene ruimtes, ...

Gewestelijke uitstraling (stages, werkgelegenheid, partnerschappen)

JST-stagiairs die het einde van hun opleiding bereiken, zijn systematisch op zoek naar een stageplaats onder begeleiding van de medewerker die hen opvolgt.

De zoektocht naar een stage begint 3 maanden ervoor. Stages worden uitgevoerd binnen een overheidsorganisatie of een privébedrijf en duren 152 uur. Ze moeten voldoen aan criteria die overeenkomen met de gevolgde opleidingsprogramma's. Ze maken het voorwerp uit van een stagecontract tussen JST, Bruxelles Formation en het bedrijf. Aan het einde van de stage volgt een evaluatie.

JST-stagiairs en SAE-arbeiders worden gedurende minstens 6 maanden na hun opleiding of hun BDP- of ART60-job begeleid in hun zoektocht naar een job (voorbereiden van een cv en sollicitatiebrief, selectiegesprekken, zoeken op sites met jobaanbiedingen, ...).

14. Aanwerving van personeel: (VTE's, periode, niveau, ...)

Halftijds voor de volledige periode, voor administratief beheer (ondersteuning van de directie)

15. Planning van de te voeren acties om het project tot een goed einde te brengen:

Jaar	Beschrijving	Doel	Aanvang	Einde	Frequentie
------	--------------	------	---------	-------	------------

¹ Betrokkenheid van het publiek bij het ontwerp, het zoeken naar lokalen, de aanwerving van personeel, uitgevoerde studies met het oog op het project, gevolgde opleidingen om het project tot een goed eind te brengen, enz.

2021-2026...	Analyse van de behoeften van de werf	Plannen van het werk (SAE) en de opleiding (JST)	04/2021	04/2026	Periodiek (in functie van de noden)
2021-2026	Het uitvoeren van werken of onderhoud	De technische leerstof in de praktijk brengen door praktisch werk uit te voeren op de werf.	04/2021	04/2026	Jaarlijks of periodiek, afhankelijk van de werf
2021-2026	Analyse van de resultaten	De relevantie van de werf // pedagogie verifiëren	04/2021	04/2026	Min 2 x/jaar
2021-2026	Rapportage van de uitgevoerde acties	Analyse van de resultaten bij het SB	04/2021	04/2026	1 x / jaar

D. MIDDELEN

Omvang tussenkomst door Stadsbeleid (%)

16. Welke zijn jouw bronnen van financiën voor het project?

Begrotings post	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Total
Stadsbeleid	76.864,44	113.166,66	120.666,66	128.666,66	135.666,66	40.902,22	615.433,30
Gemeente	50.0000	50.000	50.000	50.000	50.0000	50.000	300.000
Andere	1.335.000	1.348.000	1.361.000	1.365.500	1.388.000	1.401.500	8.199.000
Totaal	1.461.864,44	1.511.166,66	1.531.666,66	1.544.166,66	1.573.666,66	1.492.402,22	9.114.433,30

Eigen middelen van de gemeente:

FORPISP € 35.000,- jaarlijkse gemeentelijke subsidie JST + € 15.000 jaarlijkse gemeentelijke subsidie SAE

Andere bronnen:

FORPISP: JST// + ACTIRIS + SPFB COCOF + Wijkcontracten (Pogge en Stephenson) + onderhoudscontract + werven in de gemeente + Bruxelles Formation (luik handicap) + verminderen en compenseren +

17. Welke zijn je jaarlijkse noden die door het Stadbeleid ten laste genomen worden?

- Vul volgende overzichtstabel in

Begrotingspost	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Total
Materiaal & investering² (aankoop computer, printer, meubilair, materialen, ...)	7.444,44	5.166	6.666	8.166	9.666	0	37.108,08
Personeel (bruto vergoedingen, werkgeversbijdragen, schadeloosstellingen, verzekeringskosten, ...)	60.000	94.000	98.000	102.000	106.000	35.333,33	495.333,33
Werking (huur, telefoon, water, gas, elektriciteit, kantoormateriaal, fotokopies, ...)	9.420,00	14.000	16.000	18.000	20.000	5.568,89	82.988,89
Totaal	76.864,44	113.166	120.666	128.166	135.666	40.902,22	615.433,30

- Voeg in bijlage een detailoverzicht bij (per post) van de noodzakelijke financiële middelen om je project tot een goed einde te brengen (voor de personeelskosten vermeld je over welke opleidingen het gaat, de vereiste ervaring en de werktijd die aan het Stadbeleid, programma 2021-2025, besteed wordt)

Informatie over de investeringen/ bakstenen (beschrijving, planning, ...)

Materiaal en investeringen: kleine investeringen (aankoop computer, printer, meubels, materiaal, ...)

Personeel: brutosalarissen, werkgeversbijdragen, vergoedingen, verzekeringskosten, ...

Werking: materiaal nodig om de opleidingen te organiseren

E. VOORTZETTING VAN HET PROJECT

18. Ben je van plan je project na het SB-programma te laten doorlopen:

. JA

Indien ja:

- Welke stappen ga je hiervoor zetten:

Gezien onze recente gemeentelijke samenvoeging (voor de 2 vzw's) zijn we in gesprek met het gemeentebestuur om de samenwerking te stabiliseren en overwegen we onze overeenkomsten structureel te maken via een stabiele financiering.

F. Bijlagen

² De investeringsuitgaven van meer dan € 5.000 worden aan het voorafgaande schriftelijke akkoord van het gewest onderworpen.

Stadsbeleid 'Programma 2021-2025'
PROJECTFICHE - ACTIE

Gemeente: **Schaarbeek**

Datum: **10/2020**

Nummer en naam van het project : **3.5 POLFORM1030**

Operationele doelstellingen volgens de OOSH (in volgorde van belang)

Hoofddoel

§ 3. De in artikel 60, eerste lid, 3° van de ordonnantie bedoelde acties of operaties ter bevordering van de strijd tegen de bestaansonzekerheid in de wijken, de opvang en begeleiding van de meest kwetsbare doelgroepen en de socioprofessionele inschakeling in sectoren waar werkgelegenheid is, in het bijzonder sectoren in samenhang met ruimtelijke ordening en huisvesting, worden uitgevoerd op een of meerdere van de volgende wijzen :

[...]

4° acties of operaties voor socioprofessionele inschakeling, in het bijzonder in samenhang met huisvesting en ruimtelijke ordening.

A. ONTWERPER

1. Gegevens van de verantwoordelijke (ondertekenaar van de overeenkomst):

Naam, Voornaam: **HERDIES Alain**

Functie: **Directeur**

Adres: **Jeruzalemstraat 46 – 1030 Schaarbeek**

Tel.: **02/247.77.57**

E-mail: **aherdies@jst1030.be**

2. Identificatie van de ontwerper:

Naam: **JEUNES SCHAARBEEKOIS AU TRAVAIL**

Rechtsvorm: **vzw**

Maatschappelijke zetel: **Jeruzalemstraat 46 – 1030 Schaarbeek**

Maatschappelijk doel: **opleidingscentrum**

Contactpersoon: **HERDIES Alain**

Tél. : **02/247.77.57**

E-mail : **aherdies@jst1030.be**

Website: **www.jst1030.be**

Bankrekeningnr.: **BE47 8792 3122 0180**

Erkenningen door een overheid: **Decreet COCOF-SPFB**

Toelating SPI? **Ja**

Kennis van de perimeter (*verklaar*):

De organisatie Jonge Schaarbekenaren heeft een "AFT"-erkenning (Atelier de Formation par le Travail: een opleiding gekoppeld aan tewerkstelling), die is opgenomen in het SPI-decreet

van de SPFB-Cocof. Die erkenning kan per periode van 3 jaar worden verlengd. Momenteel loopt onze erkenning tot 2022.

Kennis van het toepassingsgebied: Sinds de oprichting in 1996 heeft JST tijdens zijn 20 jaar activiteit in Schaarbeek een groot aantal partnerschappen ontwikkeld. Sommige daarvan zijn stabiel geworden en zijn gericht op langetermijnprojecten (onderhoud van parken, aanleg van gevelbeplanting, renovatie van voetpaden, etc.), andere zijn tijdelijk en vervullen specifieke opdrachten (aanleg van groendaken, schrijnwerk voor de stad, aanplanten van bomen enz.).

JST is gespecialiseerd in socioprofessionele inschakeling en is lid van verschillende lokale platformen (Jobhuis, Sociale cohesie, Federatie voor inschakeling, ...). Het neemt regelmatig deel aan specifieke projectoproepen (genderdiscriminatie, inschakeling van personen met een handicap, ...), waardoor het een steeds breder en gevarieerder publiek bereikt.

Sinds haar oprichting is de organisatie actief in verschillende projecten van Wijkcontracten. Op die manier heeft ze bijgedragen aan verschillende programma's voor stedelijke herwaardering, waardoor we onze manuele activiteiten rond bestrating, beplanting en de aanleg van wegen hebben kunnen ontwikkelen. Wijkcontracten zijn in veel opzichten interessant omdat ze tot doel hebben de infrastructuur van een wijk te verbeteren en de bewoners meer bewust te maken van hun omgeving, zowel ruimtelijk als sociologisch.

Door de acties van het Stadsbeleid kunnen projecten worden ontwikkeld die aansluiten bij de voortdurend evoluerende behoeften van de gemeente Schaarbeek. Zo werkt JST mee aan het mobiliteitsbeleid door specifieke opleidingen te organiseren voor onze doelgroep.

Nuttige ervaringen:

Directeur van JST sinds 2003

Kennis van de werking van de gemeente?

Nauw verbonden met de gemeentelijke instanties door ons recente statuut van vzw "In House", is JST sinds de oprichting een partner van de gemeente voor tal van projecten ter versterking van verschillende gemeentelijke initiatieven.

Zo werken we samen met verschillende gemeentelijke structuren:

Dienst Groene Ruimtes: door het onderhoud van verschillende sites (Park Groene Koningin, de omgeving van het Crossingstadion, ...) en specifieke opdrachten (seizoensgebonden snoei, aanplanten van bloemperken en bomen, ...).

Wegen - Bestrating: Elk jaar vertrouwt de gemeentedienst Bestrating (die instaat voor een groot aantal wegen) ons verschillende opdrachten toe: voetpaden herstellen, veiligheidselementen plaatsen en dringende herstellingen doen in bepaalde wijken.

Infrastructuur: analyse van pilootprojecten (geveltuintjes, fietsenstallingen, renovatie van sites, etc.).

Milieuraadgeving: ontwikkeling van geveltuintjes buiten de perimeter van de wijkcontracten.

Om al onze opdrachten beter te coördineren, hebben we onlangs onze statuten gewijzigd en zijn we de vzw "In House" geworden, in handen van het gemeentebestuur.

3. Projectpartners:

F=financieel O=operationeel	Naam	Rol	Terbeschikkingstelling van personeel (aantal VTE's)	Financiële tussenkoms t (in €)
O	Het Huis van de Vrouw	Partner voor de Ontdekkingswek en rond handenarbeid voor vrouwen		0
O	Lokaal Steunpunt Schaarbe ek	Coördinatie van het programma "Fietsmecanicien "	1 begeleidingsagent	Facturering van diensten
O	APAJ	Partner voor de Ontdekkingswek en rond handenarbeid voor vrouwen	3 trainers	Facturering van diensten
O	FAC- centrum	Partner voor de Ontdekkingswek en rond handenarbeid voor vrouwen	3 trainers	Facturering van diensten
O	Bruxelles Formation	Partner voor de Ontdekkingswek en rond handenarbeid voor vrouwen Partner voor "Fietsmecanicien "	3 trainers + communicatieondersteuni ng	Facturering van diensten
O	SAE	Partner voor de Ontdekkingswek en rond handenarbeid voor vrouwen	3 trainers	Facturering van diensten
O	EFP – Middenstan d	Partner voor "Fietsmecanicien "		0

B. ONTWERP VAN HET PROJECT

4. beschrijving van het project

Het POLFORM-project is opgebouwd rond twee hoofdlijnen:

Fietsmecanicien, een project dat voortkomt uit de denkoefening rond milieutoezicht op het gebied van handenarbeid.

De Ontdekkingsweken rond beroepen voor vrouwen, een uitgebreide voortzetting van het Bricoladies-programma dat in het SB 2017-2020 is ontwikkeld.

Historiek: SB 2017-2020

Dankzij het Stadsbeleid 2017-2020 heeft het MASUI-project verschillende acties kunnen organiseren, waarvan hieronder een overzicht wordt gegeven.

INVESTERINGEN - MASUI-GEBOUW

De aankoop door de gemeente Schaarbeek van het gebouw in de Masuistraat 186 gebeurde in het kader van het Duurzaam Wijkcontract "Koningin Vooruitgang". De vzw's Jeunes Schaerbeekoises au Travail (JST) en Schaerbeek Action Emploi (SAE) - betrokken bij Socioprofessionele Inschakeling en Sociale Economie - zullen er hun hoofdkantoor vestigen middels inrichtingswerken op de site.

De benodigde middelen voor de werkzaamheden zijn begroot in het SB 2017-2020.

OPMERKING: Installatie in Masui

De werkzaamheden zijn gepland voor 2021 - medio 2022. Daarom zijn JST en SAE van plan om in de tweede helft van 2022 te verhuizen.

De activiteiten van de 2 vzw's zijn de laatste 4 jaar geëvolueerd.

We zullen het schrijnwerk in de Jeruzalemstraat 46 behouden

De workshop "fietsmecaniciens" wordt ondergebracht in de "Ecuries van de Tram".

STRATEGISCH TOEZICHT OP MILIEUBEROEPEN

Een analyse van de opleidingen in handenarbeid binnen JST en SAE om na te gaan hoe we de programma's kunnen verbeteren op het vlak van "doordacht milieubeheer".

Ten slotte de organisatie van een nieuwe opleiding in verband met het milieubeleid in het Brussels Gewest, die zal worden opgezet in het kader van de projectoproep SB 2021-2025.

MODULE ONDERNEMERSBEGELEIDING

Begeleiding van de doelgroepen van onze projecten om ondernemerschap te stimuleren voor bepaalde stagiairs en arbeiders die afkomstig zijn uit onze initiatieven

MODULES OM VROUWEN TE SENSIBILISEREN ROND HANDENARBEID

Opzetten van korte opleidingsmodules rond handenarbeid om vrouwen bewust te maken van het belang van een opleidingstraject bij JST en SAE (of andere partners, afhankelijk van de beroepsoriëntatie)

INTRODUCTIE SB 2021-2025

Het POLFORM-project is opgebouwd rond twee hoofdlijnen:

Fietsmecaniciens

De organisatie van een opleiding "fietsmecaniciens" komt voort uit het denkwerk dat we hebben gedaan tijdens het SB 2017-2020 (pijler milieutoezicht).

Manueel beroep met toekomstperspectieven in het kader van de zachte mobiliteit in het Brussels Gewest. Daardoor kunnen niet-gekwalficeerde mensen een opleiding volgen in een sector waar de behoeften in volle verandering zijn.

Het SB 2021-2025 zal ons in staat stellen om de nieuwe actie te integreren in de bestaande opleidingen van JST vanaf **2021!**

Ontdekkingsweken rond handenarbeid voor vrouwen

De Ontdekkingsweken rond handenarbeid voor vrouwen, die tijdens het SB 2017-2020 zijn ontwikkeld, zullen worden uitgebreid naar nieuwe partners om ook andere manuele beroepen aan bod te laten komen in het programma. Doel is om de discriminatie tussen mannen en vrouwen te bestrijden en voor een betere verdeling van M/V te zorgen in de manuele beroepen, meer in het bijzonder in de bouwsector, waar minder dan 10% van de jobs door vrouwen wordt uitgevoerd!

5. Welk is de aanleiding tot het project?

- Licht de basisvaststelling toe, het vastgestelde probleem

Bij het schrijven van de diagnose ter voorbereiding van het programma van het Stadsbeleid 2021-2025, werden een aantal zaken vastgesteld:

- In juli 2020 noteerde Actiris een werkloosheidspercentage van 16,9% in Schaarbeek, tegenover een gewestelijk gemiddelde van 15,4%.
- In 2018 heeft Actiris de domeinen geïdentificeerd "die zijn weerhouden voor analyse [...], met name stedelijke en zachte mobiliteit, de circulaire economie en de digitale economie. Die drie domeinen [worden] beschouwd als strategisch voor de ontwikkeling van het Brussels Gewest". De dienst Studies en Statistiek van Bruxelles Formation concludeert in zijn opportuniteitsdossier voor de functie van Fietstechnicus/-hersteller (M/V) dat "in het licht van de kwantitatieve en kwalitatieve analyses het aangewezen lijkt om een pilootopleiding voor fietstechnicus/-hersteller te ontwikkelen".
- Vandaag zijn er bijna zeven keer meer fietsers in Schaarbeek dan in 2002!
- Sommige werkzoekenden, met name zij die in aanmerking komen voor het traject Socioprofessionele Inschakeling, moeten eerst een reeks vaardigheden verwerven die voorafgaan aan het behalen van een diploma, waaronder het beheersen van een van de landstalen en bepaalde "basisvaardigheden".
- De toegang tot werk is moeilijker vanwege hun nationale herkomst (reëel of gepercipieerd door de potentiële werkgever)
- Actiris merkt op dat: "[...] sommige beroepen worden beschouwd als "grotendeels voorbehouden aan mannen": dat is het geval voor beroepen in elektriciteit en elektrotechniek (0% vrouwen), beroepen in de bouwsector (2,2%) en chauffeurs van zware voertuigen (5,9%)."
- De FOD Sociale Zekerheid en de POD Maatschappelijke Integratie zijn van mening dat de integratie op de arbeidsmarkt van mensen die een inkomensvervangende uitkering/integratietoelage ontvangen nog steeds te beperkt is, ondanks het feit dat het een belangrijke motor is voor maatschappelijke integratie.

POLFORM1030 ("Pôle Formation 1030") heeft als doel de pedagogische modellen te versterken in lijn met de huidige behoeften. Het programma is gericht op de oprichting van innovatieve opleidingen in sectoren die in volle verandering zijn (bijvoorbeeld met betrekking tot het milieu, de evolutie van technieken, de behoeften van de stad, enz.).

Het POLFORM-project is opgebouwd rond twee hoofdlijnen:

- Na verschillende analyses en overlegmomenten met partners in de opleidingssector werd duidelijk dat er een opleidingsprogramma moet worden ontwikkeld voor fietsmecanici.
- Meer vrouwen betrekken in de sector van handenarbeid via de Ontdekkingsweken rond handenarbeid voor vrouwen, draagt bij aan die ontwikkeling.

A. Fietsmecaniciën:

Het project rond een kwalificerende opleiding "fietsmecaniciën" is ontstaan door de toegenomen vraag vanuit de fietssector (die naar boven kwam tijdens onze analyse van de relevantie van het project) naar gekwalificeerde arbeiders. Vervolgens werd een opportuniteitsdossier opgesteld over het functieprofiel, om na te gaan of de aanvraag gefundeerd is en een besluit te nemen over de relevantie van zo'n opleiding in Brussel, in het huidige landschap. De studie is het resultaat van een samenwerking tussen het Lokaal Steunpunt van Schaarbeek en de afdeling Analyse, Studie en

Statistiek van Bruxelles Formation. De conclusies zijn zonder enige twijfel positief voor de lancering van zo'n opleiding, een bevinding die wordt ondersteund door de verschillende observaties die volgen.

De verschillende studies en tellingen van de laatste jaren tonen een groeiende en continue toename van het fietsgebruik in Brussel, met gemiddeld 13% meer fietsverplaatsingen per jaar sinds 2010 (Pro Vélo). Bovendien zijn door de coronacrisis de verkoop van fietsen en de vraag naar fietsherstellingen explosief gestegen en alle fietsmakers melden een hectisch werktempo waardoor ze snel en massaal mensen in dienst moeten nemen.

Ze betreuren echter de lage kwaliteit van de bestaande opleidingen voor fietsmecaniciërs, waardoor ze gedwongen zijn technici in dienst te nemen die in hun ogen niet voldoende gekwalificeerd zijn. Daarom is het huidige opleidingsproject pedagogisch en conceptueel uitgewerkt om beter tegemoet te komen aan de verwachtingen van de fietssector, op basis van het opgestelde opportuniteitsdossier.

De eerste belangrijke aanbeveling is dan ook om in de opleiding een sterke nadruk te leggen op het aanleren van praktische vaardigheden, wat de essentie is van een AFT (Atelier de Formation par le Travail). Er wordt ook een stage georganiseerd waarbij stagiairs hun verworven kennis in de praktijk kunnen brengen en geïntegreerd worden in hun toekomstige beroepssector.

Bovendien is het opleidingsprogramma gebaseerd op het programma dat door het Efp (Opleidingscentrum voor alternerend leren van kmo's) is ontwikkeld met de hulp van spelers uit de fietssector (bijgewerkt in 2019) en wordt het aangepast voor JST dankzij de expertise van een erkend fietsmecanicus die ons adviseert en bekend is in de sector.

De laatste belangrijke bevinding ten gunste van zo'n opleidingsproject is zijn inherente link met zachte mobiliteit. Die problematiek staat op de gewestelijke politieke agenda sinds het Good Move-plan in maart 2019 werd goedgekeurd en wordt versneld uitgevoerd sinds de coronacrisis (zie punt B.6 voor meer informatie over dit onderwerp).

B. Ontdekkingsweken rond handenarbeid voor vrouwen

Acties ontwikkelen ter bestrijding van discriminatie tussen mannen en vrouwen in de sector van handenarbeid door voor een betere verdeling van M/V te zorgen in de manuele beroepen, meer in het bijzonder in de bouwsector, waar minder dan 10% van de jobs door vrouwen wordt uitgevoerd!

- Dient het project om een bestaand project te versterken? **JA**
 - i. Indien ja, kun je het project beschrijven?

Voor pijler B. **Ontdekkingsweken rond handenarbeid voor vrouwen**

Sinds 2018 ontwikkelen we een reeks ontdekkingsweken rond handenarbeid, waardoor we vrouwen kunnen aantrekken en inwijden in de basistechnieken van het vak. In het begin stelden we dezelfde beroepen voor waarvoor JST en SAE mensen opleiden (schrijnwerk, tuinieren, bestrating, renovatie van gebouwen). Maar het leek ons nodig het initiatief te openen voor andere partners, die het publiek ook op andere vlakken kunnen opleiden. Zo werd in 2019 de vzw APAJ benaderd om na te gaan of ook voor andere beroepen Ontdekkingsweken konden worden overwogen (tegels leggen, loodgieterij, ...).

Het is van groot belang om de strijd tegen genderdiscriminatie in de sector van handenarbeid voort te zetten. Temeer daar, volgens Constructiv (de Belgische Bouwfederatie) *"De bouw niet meer dezelfde sector is als 20 of 30 jaar geleden, maar veel technologischer is geworden"*, analyseert Robert de Mûelenaere, gedelegeerd bestuurder van de federatie. *"De sector zal dus meer behoefte hebben aan technische profielen, maar een deel van het werk zal daardoor ook minder zwaar worden."*

Het is dus belangrijk om onze langetermijnaanpak voort te zetten, om de stereotiepe en foutieve veronderstelling te doorbreken dat alleen mannen in staat zouden zijn om handenarbeid te verrichten.

- Bestaat er al een gelijkaardig project? **NEE**

Voor pijler A. **A. Fietsmecanicien:**

Er bestaan al andere opleidingsprojecten voor fietsmecaniciens en -technici in Brussel, maar die vullen het hier voorgestelde project aan.

1. Het **Efp** biedt al 7 jaar een tweejarige opleiding aan voor fietsmecaniciens, in de vorm van alternerend leren en avondlessen (zie bijlagen voor de presentatiefiche). De opleiding is gericht op zowel jonge leerlingen (tussen 15 en 23 jaar bij inschrijving) als toekomstige bedrijfsleiders (ouder dan 18 jaar), ongeacht hun opleidingsniveau, of ze werkzoekend of momenteel in dienst zijn, als onderdeel van een professioneel project of gewoon uit passie. Aan het einde van het opleidingsparcours krijgen de deelnemers toegang tot kwalificatie en beheer, waarbij het efp vooral gericht is op het opleiden van zelfstandigen.

Het door JST en het Lokaal Steunpunt ontwikkelde opleidingsproject richt zich echter op **verschillende doelgroepen**: werkzoekenden ingeschreven bij Actiris, meerderjarig en niet geïntegreerd in de arbeidsmarkt, d.w.z. laaggeschoolden (maximaal CESI met uitzondering van 20% toegelaten met HSO). Daarom omvat de opleiding zowel psychosociale begeleiding, om stagiairs te ondersteunen en te voorkomen dat ze afhaken, als socioprofessionele begeleiding om hen voor te bereiden op de wereld.

Bovendien richt het efp zich op doelgroepen die bereid zijn zich op lange termijn te engageren (3 jaar voor leerlingen en 2 jaar voor bedrijfsleiders), terwijl de groepen waarop JST zich richt bepaalde beperkingen hebben waardoor de voorkeur wordt gegeven aan een korte en goed omkaderde opleiding.

Dat neemt niet weg dat de doelgroepen misschien verschillend zijn, maar het vakgebied is voor beide opleidingen hetzelfde. Daarom werken het Efp en JST-Lokaal Steunpunt samen om hun middelen te bundelen, wat meer concreet heeft geleid tot een project - dat momenteel in ontwikkeling is - om een brug te slaan tussen de opleiding van JST en het tweede jaar van het efp, genaamd "G34-Négociant en cycles" voor stagiairs die hun opleiding graag willen voortzetten in de richting van een functie als bedrijfsleider. De verschillende betrokken organisaties zullen overleggen over het curriculum van de nieuwe AFT-opleiding om het inhoudelijk in lijn te brengen met het eerste jaar van de efp-opleiding "Fietsmecanicien" (wat ook verklaart waarom de diploma's van beide opleidingen gelijkwaardig zijn).

2. **Cyclo vzw** is een andere speler in de opleidingssector die sinds 2003 "Dynamo" heeft ontwikkeld, ook een project in de fietssector. Het is een project uit de sociale economie dat werkzoekenden aanwerft met specifieke contracten (artikel 60 of PTP "Professioneel doorstromingsprogramma") met als algemeen doel socioprofessionele herintegratie, over één of twee jaar en volgens het toegepaste banenplan. De betrokkenen krijgen gedurende 4 maanden een intensieve opleiding voor ze zich aansluiten bij een Cyclo-punt (er zijn 9 fietsherstelplaatsen verspreid over Brussel) voor een betaalde stage tot het einde van hun contract.

Uiteindelijk belanden maar heel weinig van de opgeleide stagiairs na hun contract echt in de fietswereld. Een derde van hen vindt een job in de fietssector of elders (vaak als magazijnier), een derde komt in aanmerking voor een werkloosheidsuitkering en is op zoek naar werk en een derde valt in een andere categorie (tussen het ziekenfonds, het OCMW en een vertrek naar het buitenland in).

Ook de doelstellingen van het project van JST en Cyclo vzw verschillen significant. JST wil vooral stagiairs die gedurende 6 maanden specifiek zijn opgeleid aan werk helpen in de fietssector en ervoor zorgen dat ze voldoen aan de verwachtingen van fietsmakers. Cyclo vzw wil vooral zijn publiek herintegreren in de wereld door hen tijdelijk een baan binnen de structuur aan te bieden, zodat ze de organisatie uiteindelijk als werknemer of werkzoekende kunnen verlaten.

Bovendien betreft het merendeel van de ondervraagde fietsmakers en -technici in het opportuniteitsdossier (in bijlage) dat samen met Bruxelles Formation werd geschreven, het lage opleidingsniveau dat vooral te wijten is aan het gebrek aan vaardigheden van de stagiairs. Daarom

ontwikkelt het project van JST en het Lokaal Steunpunt zijn opleidingsprogramma met behulp van een ervaren fietsmecanicien die thuis is in de fietswereld en organiseert het ook stages bij fietsenmakers zodat de toekomstige stagiaires alvast een voet tussen de deur hebben in de sector.

B. Ontdekkingsweken rond handenarbeid voor vrouwen

Sinds 2017 heeft JST in het kader van Stadsbeleid een reeks thematische workshops ontwikkeld die allemaal verband houden met handenarbeid en specifiek gericht zijn op vrouwen. Een van de belangrijkste doelstellingen is om vrouwen te sensibiliseren rond de zogenaamde "mannelijke" beroepen en hen open te stellen voor de historische sectoren van JST (schrijnwerk, tuinieren, bestrating).

Dankzij de workshops, die het mogelijk maken om basiskennis in de praktijk uit te proberen, maken onze opleiders het mogelijk voor deelnemers om vertrouwd te raken met het gereedschap, een aantal projecten uit te voeren en aan te tonen dat de beroepen even toegankelijk zijn voor vrouwen als voor mannen.

We voelden al snel de behoefte om ook andere soorten handenarbeid te verkennen en te profiteren van andere ervaringen. Dus we lanceerden een oproep bij andere partners met het oog op een groter aanbod. APAJ, een opleidingscentrum in Schaarbeek dat erkend is als SPI, heeft zich in 2019 bij de regeling aangesloten door andere workshops te organiseren (loodgieterij, mozaïek, tegelwerk, enz.).

Voor de ontdekkingsweken wordt alles geregeld door SAE en JST, het Huis van de Vrouw is partner maar wordt niet gefinancierd in deze fiche.

Het was de bedoeling om 4 ontdekkingsweken te organiseren en in 2020 zijn bijna 8 ontdekkingsweken gepland, waardoor het aanbod van de disciplines kan worden uitgebreid.

In 2017: een eerste module rond schrijnwerk: 10 deelnemers

In 2018: 4 modules: 40 deelnemers

In 2019: 6 modules: 60 deelnemers

Dankzij de modules kon bijna 40% van de deelnemers overwegen om over te stappen naar een manueel beroep. 20% nam daarna deel aan een nieuwe opleiding. Het is een lang proces dat tot doel heeft handenarbeid onder vrouwen te bevorderen en hun toegang tot de opleiding te vergemakkelijken.

6. Doelgroep: Beschrijf je doelgroep (leeftijd, geslacht, kwalificatieniveau, sociale situatie, ...) en het verwachte aantal deelnemers.

A. Fietsmecanicien:

De doelgroepen van het opleidingsproject zijn de zogenaamde "SPI's", organisaties in de sector van socioprofessionele inschakeling die gespecialiseerd zijn in de tewerkstelling en/of de opleiding van mensen die het verst van de arbeidsmarkt af staan. Het doel is om middelen ter beschikking te stellen zodat de kloof tussen kwetsbare mensen en instellingen wordt verkleind en daar de hoofdprioriteit van te maken bij de activiteiten van JST en het Lokaal Steunpunt Schaarbeek. In die zin werken beide organisaties inherent aan de inclusie in de arbeids- en opleidingsmarkt van mensen die ondergekwalificeerd zijn of van wie de kwalificaties in België niet worden erkend.

De opleiding Fietsmecanicië richt zich dus tot dat publiek, en zal daaruit rekruteren. Meer concreet, mensen die maximaal over een CESI-opleidingsniveau beschikken (met een mogelijke uitzondering van 20% HSO), d.w.z. 91% van het publiek dat door het Lokaal Steunpunt wordt begeleid.

Het publiek van het Lokaal Steunpunt wordt ook gekenmerkt door:

- een lange periode van inactiviteit, variërend van een tot twee jaar voor een derde en meer dan twee jaar voor nog eens een derde van hen.
- genderpariteit en inclusie van personen met een erkende handicap
- een sterke vertegenwoordiging van mensen van buitenlandse afkomst, met 48% van niet-Belgische nationaliteit, voornamelijk van buiten de Europese Unie
- een gediversifieerde vertegenwoordiging in termen van leeftijd, van 18 tot meer dan 45 jaar, met een meerderheid in de leeftijdscategorie van 30 tot 45 jaar

Precies voor dit opleidingsproject moeten de deelnemers - naast maximaal een CESI-opleidingsniveau, om de mensen die het verst van de arbeidsmarkt af staan te bevoordelen - meerderjarig zijn en bij Actiris als werkzoekende zijn ingeschreven op het moment dat ze aan de opleiding beginnen. Per opleidingscyclus wordt gemikt op 10 tot 12 stagiairs in totaal.

Hoewel het niet de bedoeling is om uitsluitend vrouwen aan te trekken, hebben zowel het Lokaal Steunpunt als JST ervaring in de begeleiding van dat publiek en zullen ze niet nalaten om de kandidaten die deelnemen aan de infosessies specifiek te woord te staan, te ondersteunen en op te volgen.

B. Ontdekkingsweken rond handenarbeid voor vrouwen

Het doelpubliek van de Ontdekkingsweken is vrouwelijk, op zoek naar werk, gericht op professionele heroriëntatie en op zijn minst bereid om handenarbeid een kans te geven.

We rekruteren de deelnemers via verschillende kanalen (publiek van het Huis van de Vrouw in Schaarbeek, SPI van het OCMW, Lokaal Steunpunt Schaarbeek, ...). Merk op: de oprichting van Bricoladies in het Huis van de Vrouw, een workshop van 3 uur.

Er is geen leeftijdsvereiste (maar men moet wel meerderjarig zijn). Kennis van Frans is noodzakelijk om de programma's te kunnen volgen.

De wens om zich te ontwikkelen in het gekozen beroep, de mogelijkheid om op lange termijn een opleiding te volgen via de structuren van het SPI, ...

Emancipatie, sociale integratie en een positief zelfbeeld zijn duidelijk transversale doelstellingen van de Ontdekkingsweken.

- Wat ga je ondernemen om de doelgroep te bereiken?
(Indien je project een gendergebonden doel vooropstelt: beschrijf hoe je meisjes/vrouwen denkt te zullen bereiken bijvoorbeeld)

A. Fietsmecanicië:

Om de actie te promoten bij het doelpubliek - d.w.z. degenen die ver van de arbeidsmarkt af staan en weinig gekwalificeerd zijn, inclusief zij die door het Lokaal Steunpunt worden begeleid - zullen de informatieverstrekking en de communicatie voornamelijk via de interne adviseurs Tewerkstelling verlopen. Om een extern publiek te bereiken zal een communicatiestrategie worden ontwikkeld met behulp van de expertise van het Lokaal Steunpunt en JST op dit gebied (zie het punt "communicatie" hieronder).

Zonder een uitsluitend vrouwelijke groep te willen vormen, zullen het Lokaal Steunpunt en JST aandacht besteden aan een vrouwelijke inclusiviteit, wetende dat die problematiek eigen is aan de fietssector. Om het beoogde publiek te bereiken zal inclusieve communicatie worden gebruikt (via beeldvorming en taalgebruik op flyers en berichten op sociale media bijvoorbeeld) en zullen

presentaties van de opleiding worden gepland in samenwerking met organisaties die met dat type publiek werken.

B. Ontdekkingsweken rond handenarbeid voor vrouwen

Doorverwijzing naar partners, informatiesessies, informatie verstrekken aan de plaatselijke krant, advertenties in de programma's van de wijkcontracten, vzw's informeren die een vrouwelijk publiek bereiken, ...

- Indien je de sociale vermenging wenst: welke acties overweeg je?

A. Fietsmecanicien:

Gezien het doelpubliek van het opleidingsproject zal het bijdragen tot een grotere algemene sociale mix binnen de Brusselse fietssector. De sector wordt voornamelijk gedomineerd door mannen van Belgische nationaliteit die hoger opgeleid zijn (minimum CESS, vaak hoger onderwijs) dan onze doelgroepen (maximum CESI) en over meer sociaal, economisch, cultureel en symbolisch kapitaal beschikken.

B. Ontdekkingsweken rond handenarbeid voor vrouwen

Door meer communicatiekanalen te voorzien rond het project. Via de sociale cohesie van Schaarbeek en de partners uit de wijk (vzw's, Schaarbeekse Haard, SPI, OCMW, ...).

De ontdekkingsweken zijn gericht op werkzoekenden en laagopgeleiden en hebben als doel om burgers te sensibiliseren zodat iedereen de middelen krijgt om inzicht te krijgen in hoe een fiets werkt en hoe je hem duurzaam gebruikt (SOCIAL). Het project zal banden smeden met de inwoners van de gemeente, met name door een wekelijkse fietsherstelplaats te openen en bewustmakingsevenementen te organiseren.

- Hoe ga je over het project communiceren?

A. Fietsmecanicien:

Er wordt een medium ontworpen (type papieren flyers en affiches en digitale communicatiemiddelen) dat via taalgebruik, ontwerp en beeldvorming de opleiding zo goed mogelijk weergeeft om de juiste doelgroepen aan te trekken. Daarbij zal de nadruk worden gelegd op de diversiteit van het doelpubliek van de opleiding, zodat iedereen zich aangesproken voelt.

Er worden verschillende communicatiekanalen gebruikt om informatie en beeldmateriaal te verspreiden:

- sociale media zoals Facebook en Instagram (de verschillende projectpartners en betrokken SPI-actoren zullen de publicaties delen)
- de website van het Lokaal Steunpunt, JST en de gemeente Schaarbeek
- Dorifor (zeer populaire website met een catalogus van de opleidingen in Brussel) via een opleidingsfiche
- de newsletter van Actiris
- papieren affiches op verschillende locaties van partners of inclusieve organisaties
- de opleidingsbeurs die Bruxelles Formation één keer per jaar organiseert
- de jobbeurs die Schaarbeek één keer per jaar organiseert

Daarnaast verloopt de communicatie ook via de interne adviseurs Tewerkstelling van het Lokaal Steunpunt, via het globale netwerk van Lokale Steunpunten die de informatie delen met hun publiek, via de SPI-partners in ruimere zin en meer specifiek in Schaarbeek (Actiris-antenne waar het project wordt voorgesteld, idem SPI-afdeling van het OCMW, via de wijkcontracten, ...).

Bovendien delen de belangrijkste partners van het project - zoals het Efp en Bruxelles Formation Industrie - de informatie via hun eigen communicatiemiddelen, die een groot bereik hebben.

B. Ontdekkingsweken rond handenarbeid voor vrouwen

Voor de periode 2017-2020 worden de inschrijvingen van de deelnemers georganiseerd door het Huis van de Vrouw, dat verantwoordelijk is voor de verspreiding van de modules onder het doelpubliek.

Om de communicatie te verbreden komen de partners begin 2021 (en daarna minstens één keer per jaar) samen om de informatiestroom te versterken (webondersteuning, lokale partners, Lokaal Steunpunt, SPI OCMW's, ...).

Dankzij het partnerschap met Bruxelles Formation zullen we breder kunnen communiceren.

7. Past jouw project binnen de overgang naar een duurzame stad?

Klimaatplan (*energiearmoede, duurzame vernieuwing, opleiding eco-bouwberoepen/ renovatie ...*), **Good Food** (*korte productie en kringlopen, gezonde voeding, opleiding beroepen inzake stadslandbouw, ...*), **Zero waste en overgang kringloopeconomie** (*composteren, bulk, sorteren, hergebruik, ...*), **Good Move** (*zachte mobiliteit, ...*), **Be Sustainable** (*Referentiesysteem Duurzame Wijken*) ...

A. Fietsmecanicien:

Het opleidingsproject "Fietsmecanicien" past zonder twijfel in een duurzame aanpak van zachte mobiliteit en is volledig in lijn met het **Good Move**-plan, dat door het Gewest is ontwikkeld en in maart 2020 werd goedgekeurd.

De opleiding van fietsmecaniciens en het promoten van de fiets als favoriete transportmiddel, sluit in feite aan bij verschillende van de belangrijkste stedelijke kwesties en uitdagingen van de City Vision die in het Good Move-plan zijn ontwikkeld:

- Het stelt een ecologisch transportmiddel voor (de fiets, waaronder verschillende soorten fietsen, en in tweede instantie ook de step) om samen een duurzame stad te creëren (GREEN).
- Het doel is om de fietssector te voorzien van toekomstige werknemers en zelfstandigen die gekwalificeerd zijn en klaar zijn om te voldoen aan de groeiende vraag naar technici (PERFORMANT).
- Het is gericht op werkzoekenden en laagopgeleiden en heeft als doel burgers te sensibiliseren zodat iedereen de middelen krijgt om inzicht te krijgen in hoe een fiets werkt en hoe je hem duurzaam gebruikt (SOCIAL). Het project zal banden smeden met de inwoners van de gemeente, met name door een wekelijkse fietsherstelplaats te openen en door bewustmakingsevenementen te organiseren. Er zullen later meer details worden gegeven over de organisatie van de workshops.
- Door de fiets als alternatief voor de auto te promoten, beoogt het project dezelfde belangrijke doelstellingen van het gewest, namelijk alle soorten stedelijke vervuiling verminderen, zoals lawaai en luchtvervuiling, sportactiviteiten aanmoedigen en de stress verminderen die het autoverkeer met zich meebrengt. De opleiding is in lijn met de politieke aanpak om de wijken rustiger te maken door een zachtere mobiliteit als oplossing voor te stellen (PLEASANT & HEALTHY).

B. Ontdekkingsweken rond handenarbeid voor vrouwen

Elke module zal een luik "overgang naar een circulaire economie" bevatten door het hergebruik van materialen te bevorderen.

Enkele voorbeelden:

- Schrijnwerken: meubels maken door oud meubilair te recycleren*
- Tuinbouw: minder waterverbruik door middel van mulching*
- Schilderen: gerecycleerde verf gebruiken*
- Betegelen: tegels leggen op een milieuvriendelijke manier*

8. Welke resultaten overweeg je? (Verwachte winst na afloop van de actie voor de doelgroep)

(vermeld bv. het aantal mannen of vrouwen die je een opleiding wil bieden)

A. Fietsmecaniciën:

Het doel van het opleidingsproject is om de 10 tot 12 stagiairs/jaar als fietsmecaniciën te laten werken of hen te begeleiden naar de overstap die we samen met het Efp hebben ontwikkeld voor zij die een beheercertificaat willen behalen.

Daarnaast wordt via dit lokaal verankerde opleidingsproject een secundair doel nagestreefd om burgers bewuster te maken van zachte mobiliteit door de fiets te gebruiken, door de werkplaats periodiek te openen voor herstellingen en onderhoud van de fietsen van de inwoners en door evenementen te organiseren waar stagiairs en burgers met elkaar in contact komen.

B. Ontdekkingsweken rond handenarbeid voor vrouwen

We streven naar 8 cycli van *Ontdekkingsweken* per jaar, van elk 5 dagen. Aan elke workshop nemen 10 tot 12 vrouwen deel.

Zo willen we het imago van vrouwen in de sector van handenarbeid helpen veranderen, vooroordelen helpen doorbreken en het aantal vrouwen opdrijven die een opleiding in handenarbeid volgen.

Een ander concreet resultaat dat we verwachten, is een toename van het aantal vrouwen dat zich uiteindelijk inschrijft voor een beroepsopleiding via evaluatiefiches en een opvolging van de deelnemers na de ontdekkingsweken.

9. Verwachte impact (op lange termijn, welke veranderingen kunnen verwacht worden dankzij de implementatie van het project?):

A. Fietsmecaniciën:

Het project zal duurzame effecten hebben op verschillende niveaus:

Het doel is een betere integratie van mensen die verder van de arbeidsmarkt af staan (d.w.z. SPI-groepen) in de opkomende fietssector, waar die doelgroep nog steeds slecht vertegenwoordigd is. Een van de mogelijke gevolgen is dan ook een grotere sociale mix in die sector. Aangezien er bovendien vraag is naar arbeidskrachten in de sector (vooral sinds de gezondheidscrisis), zal de opleiding de sector rechtstreeks voeden en meehelpen aan een bredere ontwikkeling van de zachte mobiliteit, wat ook het doel is van het Good Move-plan.

Dankzij het lokale aspect van het project is een andere impact op lange termijn een betere voorlichting en bewustmaking van de burgers ten aanzien van de uitdagingen van een duurzame stad, waar

alternatieve transportmiddelen de voorkeur genieten boven de auto. Het sluit aan bij de City Vision van het Good Move-plan zoals hierboven vermeld.

B. Ontdekkingsweken rond handenarbeid voor vrouwen

Tegenwoordig is het duidelijk dat vrouwen perfect in staat zijn om een manueel beroep te beoefenen (in de bouwsector zijn er nog steeds veel clichés die de integratie van vrouwen tegenwerken). We willen zelf het goede voorbeeld geven en aantonen dat het mogelijk is. De betrokkenheid van verschillende partners in verschillende contexten zal die evolutie bevorderen, en niet alleen in beroepen die "historisch" aan vrouwen zijn toegewezen. We streven er duidelijk naar om het beginsel van gelijkheid tussen mannen en vrouwen te stimuleren in manuele beroepen.

Het Huis van de Vrouw van Schaarbeek organiseert Bricoladies-workshops van 3 uur voor vrouwen. Het doel is hen bewust te maken van het feit dat ze deel uitmaken van een langetermijnproces dat hen in de richting van handenarbeid zal leiden, via Ontdekkingsweken bij een gespecialiseerde partner.

Op de lange termijn zou er geen sprake meer mogen zijn van seksisme in manuele beroepen en moeten mensen vrij hun carrière kunnen kiezen volgens hun eigen wensen op het vlak van ontwikkeling.

➔ *Vrouwenemancipatie:*

- *De deelname van vrouwen aan het actieve leven zichtbaar maken;*
- *Meisjes en vrouwen inspireren met rolmodellen → van vrouwen in het bedrijfsleven, vrouwen in de bouw;*
- *Versterking van de banden tussen vrouwen met het oog op een collectieve strijd tegen ongelijkheid tussen mannen en vrouwen;*
- *Empowerment van vrouwen die een manueel beroep uitoefenen dat gedomineerd wordt door mannen;*
- *Ervoor zorgen dat mannen zich aansluiten in de strijd om gelijkheid door ervaring. Een egalitaire onderneming is winstgevender dan een onderneming die dat niet is. Dat geldt ook voor de maatschappij in het algemeen.*

➔ *Inclusie:*

- *Een mooi voorbeeld van hoe we kunnen samen-leven en samen-doen, tussen vrouwen onderling en tussen mannen en vrouwen;*

10. Voorziene evaluatiemethode:

Voorwaarden voor welslagen:

A. Fietsmecaniciën:

ACTIES	RISICO	OPLOSSINGEN
Plaats voor een pedagogische workshop rond fietsen: Ecuries van de Tram (GLV)	Het is onmogelijk om de Ecuries van de Tram te gebruiken voor de opleiding	Workshop op de site van het Jobhuis in de Jerusalemstraat 46 (overeenkomst tussen partners)
Inrichting van de workshop en aankoop van materieel (gereedschap en fietsvloot)	Geen subsidies SB	Momenteel geen oplossing

Aanwerven van een hoofdopleider en assistent voor de praktijklessen	Geen subsidies SB	Idem
Erkenning van de opleidingsactie van Bruxelles Formation	Geen financiering van de verplaatsingen tussen woonplaats en opleiding voor de stagiairs en geen premie van Bruxelles Formation voor de actie	Momenteel geen oplossing
Rekrutering van het publiek	Gebrek aan doelgroepen	Communicatiestrategie met de hulp van projectpartners en lokale actoren in Schaarbeek
Begeleiding van de stagiairs	Geen subsidies van Actiris?	Momenteel geen oplossing

B. Ontdekkingsweken rond handenarbeid voor vrouwen

ACTIES	RISICO	OPLOSSINGEN
Locaties voor de workshops van de Ontdekkingsweken (projectpartners)	Moeilijkheden om de acties te plannen	Zoektocht naar andere partners en/of lokalen
Benodigd materiaal voor de acties	Niet beschikbaar op het gewenste tijdstip	Overleg met andere partners
Beschikbaarheid van de opleider	Onbeschikbaarheid	Zoektocht naar een andere opleider
Rekrutering van het publiek	Gebrek aan doelgroepen	Communicatiestrategie met de hulp van projectpartners en lokale actoren in Schaarbeek
Begeleiding van het doelpubliek	Geen subsidie SB	Zoeken naar andere subsidiebronnen

Indicatoren van resultaten:

Deze indicatoren zullen dienen om de opvolging van het project te evalueren en dienen bij het eindverslag geleverd te worden

Die indicatoren zullen worden gebruikt om het toezicht op het project te evalueren en moeten in het eindverslag worden vermeld.

A. Fietsmecanicien

Aantal deelnemers	Het project voorziet 12 stagiairs / opleidingscyclus *
Aantal lesuren	+/- 700 uur / cyclus van 6 maanden + stage/jaar
Aantal tewerkgestelden	Moeilijk te schatten voor de start van het project (meer dan 50%)

Aantal georganiseerde evenementen	Het is de bedoeling om sensibiliseringsacties te organiseren in het kader van de projecten van de Wijkcontracten in Schaarbeek (aantal nog te bepalen).
Begeleiding van de stagiairs	Voor de gehele duur van de opleiding en minimaal tot 6 maanden na afloop van de opleiding
Tevredenheidsenquête	Aan het einde van de opleiding
Begeleiding na de opleiding	Het Lokaal Steunpunt van Schaarbeek voert de opvolging/begeleiding uit van de stage/het werk tot 1 jaar na de opleiding

B. Ontdekking van handenarbeid voor een vrouwelijk publiek

Aantal deelnemers	Het project voorziet 10 tot 12 deelnemers / actie *
Aantal modules	8 modules van een week
Aantal opgeleide personen	Ons doel is dat 25% van de mensen die een module volgen, zich vervolgens inschrijft voor een opleiding
Aantal georganiseerde evenementen	In samenwerking met verschillende lokale partners worden sensibiliseringsacties gepland.
Begeleiding	Elke module is onderworpen aan een gespecialiseerd toezicht en opvolging door de partner.
Tevredenheidsenquête	Aan het einde van de module
Opvolging van de deelnemers	Een opvolgingstabel opstellen per deelnemer (tot 1 jaar na deelname).

➔ (*) Aantal deelnemers in normale situatie (corona kan er bijvoorbeeld toe leiden dat we onze acties moeten aanpassen)

C. GEDETAILEERDE IMPLEMENTATIE VAN HET PROJECT

11. Een voorbereidende fase is noodzakelijk¹ (verklaar en vermeld de geplande timing):

A. Fietsmecaniciën:

Een voorbereidende fase voor de opleiding van fietsmecaniciëns is noodzakelijk:

1. Het werk is al in 2019 begonnen met een studie van de arbeidsmarkt, de opleiding en de fietssector in Brussel. Er is een opportuniteitsdossier opgesteld dat binnenkort (zomer 2020) in samenwerking met Bruxelles Formation zal worden gepubliceerd over het beroep van fietstechnicus/-hersteller.²

2. Vervolgens is het opleidingsprogramma sinds het voorjaar van 2020 (afronding in de zomer van 2020) in opmaak. Daarbij wordt een beroep gedaan op het efp, dat al een opleiding in dit domein heeft die leidt tot zelfstandig ondernemerschap en wordt gegeven in de vorm van een alternerende opleiding en avondlessen. We worden ook bijgestaan door een ervaren fietsmecaniciën die geïnteresseerd is in een toekomstige job als opleider.

3. Tegelijkertijd is er sinds begin 2020 onderzoek gedaan en zijn er onderhandelingen gevoerd om een locatie te kiezen die geschikt is voor een pedagogische workshop.

4. De site die we op het oog hebben voor de opleidingsworkshop (Ecuries Van de Tram) moet worden heringericht (er moeten werkbanken en werkplekken worden geïnstalleerd). De werken gaan van start bij de aanvang van het Stadsbeleid 2021-2025. De aankoop van het materiaal gebeurt achteraf via de aanvraag van offertes, inclusief het voorzien van apparatuur voor de werkplekken en een fietsvloot.

¹ Betrokkenheid van het publiek bij het ontwerp, het zoeken naar lokalen, de aanwerving van personeel, uitgevoerde studies met het oog op het project, gevolgde opleidingen om het project tot een goed eind te brengen, enz.

De theoretische cursussen worden gegeven op de site van Masui 186.

5. Op dezelfde manier zullen, zodra het Stadsbeleid 2021-2025 van start gaat, dienstenopdrachten worden opgesteld voor bepaalde vaardigheden om de opleiders te contracteren die nodig zijn voor het opleidingsprogramma "Fietsmecaniciën" voor de start van de opleiding in september 2021. Het gaat dus om gefactureerde prestaties en niet om arbeidsovereenkomsten.

B. Ontdekkingsweken rond handenarbeid voor vrouwen

1. In eerste instantie zullen de partners van het programma "Ontdekkingsweken rond handenarbeid voor vrouwen" overleggen over de te behandelen thema's en de selectie van de thema's onderling verdelen volgens de vaardigheden van de pedagogische teams.

2. Vervolgens wordt een kalender opgesteld die rekening houdt met de beschikbaarheid van hun teams en de workshops die nodig zijn voor de ontdekkingsweken.

3. Nadat een akkoord is bereikt over de organisatie en de verdeling tussen de operatoren, zullen overeenkomsten worden ondertekend om het administratieve dossier in orde te brengen.

4. Lancering van de communicatie rond het programma (validatie in het College, uitwerking van een verspreidingsplan naar het publiek via de actieve verenigingen in Schaarbeek, Huis van de Vrouw 1030, Lokaal Steunpunt, SPI OCMW, Schaarbeekse Haard, ...).

5. Opstart van de acties volgens het gekozen thema. Elke actie vindt plaats gedurende 1 week bij de geselecteerde partner. Ontmoeting met het pedagogisch team en de medewerkers die instaan voor de opvolging, met het oog op een eventuele verdere instap in de opleiding.

6. Evaluatie van de modules door de deelnemers en de opleiders. Evaluatie tussen de partners, aanpassing van de modules indien nodig en programmering voor het volgende jaar.

7. Rapportering aan het SB (aanwezigheden, evaluatie, ...)

12. Datum van begin en einde, totale duur van het project:

A. Fietsmecaniciën:

- Aanbevolen startdatum van het project (afhankelijk van de beslissing van het Gewest over de startdatum van het Stadsbeleid 2021-2025): **15/04/2021**
- Aanbevolen startdatum van de opleiding (met hetzelfde voorbehoud als hierboven): **06/09/2021** voor een duur van 6 maanden, dus tot **25/02/2022** en met een frequentie van één keer per jaar tot het einde van het SB-programma 2021-2025/6³.

Opmerking: De start van de opleiding was oorspronkelijk gepland voor begin februari, maar door de coronacrisis is de start van het Stadsbeleid 2021 uitgesteld tot medio april 2021 (in afwachting van bevestiging) in plaats van januari 2021. Daarom zal worden nagedacht over de volgende opleidingen voor de komende 4 jaar om te beslissen of de startdatum moet worden vervroegd naar het begin van het jaar, zoals oorspronkelijk gepland, om zo goed mogelijk te kunnen samenwerken met onze partners.

- Totale duur van het eerste opleidingsproject, inclusief de uitvoering: **10 en een halve maand**
- Totale duur van het opleidingsproject per deelnemer (met een frequentie van één keer per jaar): **6 maanden + stage**

B. Ontdekkingsweken rond handenarbeid voor vrouwen

April 2021 - april 2026: 8 modules / jaar

³ De data kunnen licht worden aangepast naarmate het project zich verder ontwikkelt.

1 module = 5 dagen

13. Plaatsbepaling van de activiteit en de uitstraling van de actie:

A. Fietsmechanici:

Het opleidingsproject zal plaatsvinden in Schaarbeek, op een nog nader te bepalen locatie. De gekozen locatie is belangrijk, omdat we zichtbaarheid willen geven aan het project, dat enerzijds mensen zal opleiden als fietsmonteur en anderzijds het gebruik van de fiets wil bevorderen bij groepen die daar nog niet voor zijn uitgerust. In verschillende wijken zullen acties worden gevoerd om het gebruik van de fiets in de lokale omgeving verder te bevorderen (een werkgroep met de lokale partners "Wijkcontracten, Mobiliteit 1030..." waaraan ons project zal deelnemen om expertise te delen).

De Ecuries van de Tram (wijken Pogge en Colignon) worden aanbevolen, maar dat zal pas in de komende maanden worden bevestigd (zomer 2020) omdat er onderhandelingen lopen met de huidige gebruikers en de gemeente. Als dat niet doorgaat, zijn de lokalen van het Jobhuis ook een alternatief, mits onderhandelingen met de betrokken actoren. Een andere, meer tijdelijke, oplossing in de vorm van modules zal worden overwogen als de tweede mogelijkheid op niets uitdraait.

B. Ontdekkingsweken rond handenarbeid voor vrouwen

Om de deelnemers elk beroep in optimale omstandigheden te laten ontdekken, willen we via ons partnerschap onze acties uitvoeren op de plaatsen waar de opleidingsactiviteit gewoonlijk gebeurt. De bedoeling is om een band te creëren tussen het deelnemende publiek en de structuur waar de actie plaatsvindt.

14. Aanwerving van personeel: (VTE's, periode, niveau, ...)

A. Fietsmechanici:

Voor het project Fietsmechanici is het de bedoeling om dienstenopdrachten te lanceren voor de pedagogische prestaties van het beroep fietsmechanici.

Tijdens de opleiding van 6 maanden zullen er opleiders aanwezig zijn met een zelfstandig statuut (facturatie) + ondersteuning van de begeleiders van het Lokaal Steunpunt.

B. Ontdekkingsweken rond handenarbeid voor vrouwen

De partners van het programma "Ontdekkingsweken voor beroepen gericht op een vrouwelijk publiek" nemen deel met hun teams en factureren de prestaties tegen kostprijs (er wordt dus geen personeel aangeworven).

De partners sturen ons een factuur voor de geleverde prestaties.

15. Planning van de te voeren acties om het project tot een goed einde te brengen:

A. Fietsmechanici:

Jaar	Beschrijving	Doel	Aanvang	Einde	Frequentie
------	--------------	------	---------	-------	------------

2019-2020	Studie van de arbeidsmarkt, de opleiding en de fietssector	Bepalen hoe relevant het is om een opleidingsproject "Fietsmecanicien" op te starten	12/09/2019	26/06/2020	Eén keer
2019-...	Samenwerking voor de sectoranalyse met Bruxelles Formation Industrie en voor het opleidingsprogramma met Efp	Het creëren van partnerschappen om bestaande opleidings- en ondersteuningsprogramma's op elkaar af te stemmen	05/12/2019	...	Eén keer
2020	Opvragen van offertes en rekrutering van een fietsmecanicien voor een opdracht als consultant	Uitwerken van een opleidingsprogramma dat is aangepast aan de pedagogische structuur van JST	15/05/2020	30/06/2020	Eén keer
2020	Zoeken naar lokalen (pedagogische workshop en lessen)	Onderbrengen van het opleidingsproject	01/01/2020	31/12/2020	Eén keer
2021	Inrichting van de lokalen als pedagogische workshop voor fietsen	Onderbrengen van het opleidingsproject	15/04/2021	31/08/2021	Eén keer
2021	Opvragen van offertes en aankoop van het nodige materiaal (gereedschap en fietsvloot)	De opleiding zodanig uitrusten dat ze als workshop kan worden gegeven	15/04/2021	31/08/2021	Eén keer per jaar
2021	Opstellen van dienstenopdrachten voor het pedagogisch team	De opleiding uitvoeren	15/04/2021	15/06/2021	Eén keer per jaar
2021	Aanwerving van toekomstige stagiairs: informatiesessies, schriftelijke tests en motivatiegesprekken	Een groep van maximaal 10 tot 12 stagiairs selecteren om aan de opleiding deel te nemen	15/05/2021	30/08/2021	Eén keer per jaar

2021	De opleiding uitvoeren	10 tot 12 stagiairs opleiden in het vak van fietsmecaniciën	06/09/2021	25/02/2026	Eén keer per jaar
------	------------------------	---	------------	------------	-------------------

B. Ontdekkingsweken rond handenarbeid voor vrouwen

Jaar	Beschrijving	Doel	Aanvang	Einde	Frequentie
2020-2021	Partnerschapsovereenkomst	Eén aanbod van verschillende beroepen ontwikkelen	01/11/2020	31/03/2021	In te plannen vergaderingen
2021-2026	Organisatie van modules	Basisberoepsopleidingen	15/04/2021	31/03/2026	8 x / jaar
2021-2026	Evaluatie van de modules	Het systeem verbeteren op basis van feedback	04/2021	04/2026	8 x / jaar
2021-2026	Vergadering met de partners	Uitwisseling en evaluatie van de voorzieningen	04/2021	04/2026	2 x / jaar
2021-2026	Reporting	Analyse van de voorzieningen	2021	2026	1 x / jaar
2021-2026	Communicatie	De participatie versterken	2021	2026	Meerdere keren/jaar

D. MIDDELEN

Omvang tussenkomst door Stadsbeleid (%)

16. Welke zijn jouw bronnen van financiën voor het project?

Begrotingspost	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Total
Stadsbeleid	126.000	121.000	123.000	122.000	124.000	44.000	660.000
Gemeente	35.000	35.000	35.000	35.000	35.000	35.000	210.000
Andere	830.000	838.000	846.000	854.500	863.000	871.500	5.103.000
Totaal	991.000	994.000	1.004.000	1.011.500	1.022.000	950.500	5.973.000

(*) Andere: ACTIRIS + SPFB COCOF + Wijkcontracten (Pogge en Stephenson + nieuwe duurzame Wijkcontracten) + onderhoudscontract + werven in de gemeente + Bruxelles Formation (luik handicap) + verminderen en compenseren

De bedragen zijn op dit moment niet bekend

17. Welke zijn je jaarlijkse noden die door het Stadbeleid ten laste genomen worden?

o Vul volgende overzichtstabel in

Begrotingspost	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Total
Materiaal & investering ⁴ (aankoop computer, printer, meubilair, materialen, ...)	55000	13000	13000	10000	10000	4000	105000
Personeel (bruto vergoedingen, werkgeversbijdragen, schadeloosstellingen, verzekeringskosten, ...)	0	0	0	0	0	0	0
Werking (huur, telefoon, water, gas, elektriciteit, klein kantroomateriaal, fotokopies, ...)	71000	108000	110000	112000	114000	40000	555000
Totaal	126000	121000	123000	122000	124000	44000	660000

⁴ De investeringsuitgaven van meer dan € 5.000 worden aan het voorafgaande schriftelijke akkoord van het gewest onderworpen.

- **Voeg in bijlage een detailoverzicht bij (per post) van de noodzakelijke financiële middelen om je project tot een goed einde te brengen** (voor de personeelskosten vermeld je over welke opleidingen het gaat, de vereiste ervaring en de werktijd die aan het Stadbeleid, programma 2021-2025, besteed wordt)

Informatie over de investeringen/ bakstenen (beschrijving, planning, ...)

Materiaal en investeringen: kleine investeringen (aankoop computer, printer, meubels, materiaal, ...)
 Werking: pedagogische dienstverleners

E. VOORTZETTING VAN HET PROJECT

18. Ben je van plan je project na het SB-programma te laten doorlopen:

. JA

Indien ja:

- *Welke stappen ga je hiervoor zetten:*

Op de lange termijn willen we toegang krijgen tot COCOF- en ESF-financiering en tot Actiris voor de begeleiding van de stagiairs.

Het opleidingsprogramma "fietsmecaniciens" is in dit stadium innovatief. Afhankelijk van de resultaten inzake doorstroming naar de arbeidsmarkt en de gewestelijke behoeften in de sector, zijn we van plan de actie structureel te maken en dus te financieren via onze traditionele financieringsbronnen (ACTIRIS, COCOF, ESF, ...).

Hetzelfde geldt op lange termijn voor de "Ontdekkingsweken rond handenarbeid voor vrouwen". Het is mede daarom dat we besloten hebben om Bruxelles Formation vanaf het begin bij het partnerschap te betrekken, om de duurzaamheid van het project via onze gewestelijke partners te verzekeren.

F. Bijlagen

« Dossier d'opportunité : Technicien/Réparateur de cycles (H/F) »
 Service Études et Statistiques de Bruxelles Formation
 Mission locale de Schaerbeek

BRUXELLES
FORMATION

former pour l'emploi

MISSION LOCALE
DE SCHAERBEEK

Dossier d'opportunité

Technicien/Réparateur de cycles (H/F)

Service Études et Statistiques de Bruxelles Formation
Mission locale de Schaerbeek

Service Études et Statistiques de Bruxelles Formation
Secrétariat au 02/371.74.13 ou personnes de contact :
c.remy@bruxellesformation.brussels / f.romano@bruxellesformation.brussels /
e.ugeux@bruxellesformation.brussels

Mission locale de Schaerbeek
Secrétariat au 02/247.77.20 ou personne de contact : mdesloover@milocs.be

Table des matières

I.	Introduction	4
A.	Structure du dossier d'opportunité	4
B.	La fonction de Technicien/Réparateur de cycles	5
II.	Analyse des données sectorielles	7
A.	Délimitation des indicateurs sectoriels	7
B.	Données sectorielles	8
1.	Nombre d'unités locales d'établissement de travailleurs.....	8
2.	Nombre de travailleurs salariés	9
3.	Commission paritaire compétente pour les techniciens/réparateurs de cycles.....	9
4.	Analyse de l'activité de commerce et de réparation de cycles sur base de recensements	10
C.	Précautions méthodologiques	11
D.	Tendance du secteur : études et points favorables	12
III.	Analyse des indicateurs métiers	16
A.	Offres d'emploi et réserve de main d'œuvre chez Actiris.....	16
1.	Description de la main-d'œuvre inscrite chez Actiris	16
2.	Description des offres d'emploi publiées chez Actiris	17
3.	Caractère critique de la fonction	17
B.	Offres d'emploi parues sur les sites d'emploi	17
IV.	Analyse qualitative.....	18
A.	Les caractéristiques du secteur du vélo et de la micro-mobilité.....	18
1.	Les lieux d'achat, d'entretien et de réparation.....	18
2.	Une vision commune partagée par les acteurs	19
3.	Croyances et pratiques	21
4.	Focus sur la livraison à vélo à Bruxelles	21
5.	Focus sur la micro-mobilité à Bruxelles	22
6.	Impact Covid-19 : un test à grande échelle	24
B.	Dans l'atelier d'un vélociste	25
1.	Mais où sont les techniciens/réparateurs de cycles ?	25
2.	Les vélocistes : particularités et articulation	26
3.	Le vélociste et ses différentes activités	28
4.	Clientèle et fournisseurs : perspectives sur la demande et son développement	31
5.	Profils de vélocistes et recrutement de techniciens/réparateurs de cycles	33
6.	Impact Covid-19 : les vélocistes sur le pont.....	35
C.	Formations cycle à Bruxelles et perspectives	36
1.	Offre de formations au métier de technicien/réparateur de cycles	36
2.	Perspectives futures de formations.....	38
3.	Impact Covid-19 : où sont les (bons) techniciens ?.....	40
V.	Conclusion et mesures préconisées.....	41
VI.	Bibliographie et références.....	46

I. Introduction

Objectifs et délimitations du dossier d'opportunité

Le dossier d'opportunité a pour objectif d'aider à la prise de décisions concernant l'opportunité de mettre en place une nouvelle formation, de maintenir une formation existante ou de restructurer une offre de formation. Les dossiers d'opportunité alimentent les discussions menées dans le cadre du développement de l'offre de formation, notamment en analysant les indicateurs économiques du secteur visé par la formation, en étudiant sa place dans l'offre de formation existante et en examinant la plus-value qu'elle offrirait par rapport aux besoins sur le marché de l'emploi bruxellois.

Un dossier d'opportunité concerne un métier ou un groupe de métiers proches inscrits dans un secteur particulier. Il est réalisé sur base d'une demande précise qui est discutée préalablement. Ce dossier concerne le métier de Technicien/Réparateur de cycles. Il s'inscrit dans le cadre de la volonté du centre BF Technics de développer une nouvelle filière de formation pour répondre à une demande supposée d'expertise technique en matière de réparation de cycles en Région bruxelloise (notamment ceux assistés par un moteur). Ce dossier est réalisé en partenariat avec la Mission locale de Schaerbeek qui avait pour souhait de développer une nouvelle formation de technicien de cycles en atelier de formation par le travail et ce, dans le cadre d'un ancrage communal du projet.

Diverses sources sont mobilisées pour collecter les données emploi et formation dans la partie quantitative du dossier d'opportunité. Pour cela, Bruxelles Formation collabore avec view.brussels pour le calcul des données économiques sectorielles, celui des taux de sorties positives et les informations relatives aux offres d'emploi publiées chez Actiris.

A. Structure du dossier d'opportunité

L'analyse d'opportunité est réalisée sur base d'informations récoltées selon deux approches :

- **l'approche quantitative**, qui est utilisée pour dresser une image et une analyse du contexte économique dans lequel la fonction prend place et pour approcher les données propres au métier étudié (notamment la réserve de main-d'œuvre inscrite chez Actiris, les offres publiées chez Actiris et leur satisfaction ainsi que les offres d'emploi publiées sur les sites de recrutement). Ces éléments font l'objet des deux premières parties du dossier (indicateurs sectoriels et indicateurs métier) ;
- **l'approche qualitative**, qui est utilisée pour analyser les attentes des entreprises, des représentants sectoriels ou d'autres acteurs pouvant être concernés par le métier étudié. Les informations sont récoltées sur base d'entretiens semi-directifs (individuels) qui durent entre une heure et deux heures trente. Des questions sont posées sur la situation actuelle du secteur, sur leur perception du métier étudié et sur ses perspectives d'avenir ainsi que l'offre de formation existante à Bruxelles et en lien direct ou indirect avec le métier. L'analyse de ceux-ci fait l'objet de la troisième partie de ce dossier.

Les deux approches sont complémentaires et utilisées conjointement pour formuler les propositions qui sont exposées en guise de conclusion du dossier.

La crise sanitaire liée au Covid-19 est survenue lors de la finalisation du présent dossier d'opportunité. Il est attendu que l'emploi comme les secteurs soient impactés par les mesures qui ont été prises dans le cadre de la gestion de cette crise. Ainsi que le souligne view.brussels dans son étude sur la détermination des besoins en emploi et formation, la crise du Covid-19 est susceptible de détruire des emplois et de générer des nouveaux besoins en emploi et en formation. Des priorités politiques seront également revues pour soutenir la relance socio-économique

Il est encore trop tôt pour dégager des tendances spécifiques à partir de données chiffrées. Cependant, plusieurs sollicitations ont pu se faire auprès de certains acteurs qui avaient été interrogés préalablement dans le cadre du dossier d'opportunité. À partir de ces nouvelles informations, l'objectif est de proposer une première analyse des impacts possibles de la crise Covid-19 sur le secteur du cycle et sur la demande de Technicien/Réparateur de cycles. Les points sur cette situation exceptionnelle sont insérés à la fin de chacune des parties qualitatives afin de discuter les analyses effectuées initialement.

B. La fonction de Technicien/Réparateur de cycles

La fonction de réparateur de cycles (intitulé du profil sectoriel établi par EDUCAM) fait l'objet d'une réflexion du Service francophone des Métiers et Qualifications (SFMQ) visant à rédiger un profil métiers et un profil formation en accrochage avec le code ROME V3 I1603 « Réparation de cycles, motocycles et motoculteurs de loisirs ».

Ce dossier d'opportunité reprend l'appellation proposée par le SFMQ à savoir « technicien de cycles »¹. Celle-ci renvoie notamment au besoin de compétences supplémentaires en dehors de la mécanique proprement dite, notamment en électronique dans le cas des vélos à assistance électrique. Découlant de ce profil, le SFMQ envisage également un profil secondaire de technicien de cycle « valoriste » incluant des tâches spécifiques liées au travail de recyclage. Ce dernier ne sera pas envisagé dans le présent dossier.

Tel que le définit le SFMQ, le technicien de cycles² est capable d'assembler, régler, entretenir et réparer un cycle. Ce métier est présent dans le secteur des vendeurs et réparateurs de vélos, tricycles et quadricycles. Il est exercé chez les fabricants de cycles ou dans des entreprises de location de cycles. Dans les entreprises de ventes et réparation de vélos, le mécanicien de cycles travaille sous la responsabilité du chef d'entreprise.

Le technicien de cycles peut aussi travailler dans le domaine du recyclage de cycles mécaniques et électriques. Il peut également réparer les nouveaux engins de déplacement comme les trottinettes. Il entretient, répare et remplace des pièces et l'équipement des vélos selon les consignes de sécurité et la réglementation en vigueur. Il monte aussi des vélos et assimilés et les adapte selon les consignes des constructeurs.

Le SFMQ définit pour ce métier les activités clés suivantes :

- assembler les cycles (y compris réglage) ;
- traduire la demande de la clientèle en termes techniques ;
- entretenir tout type de cycle ;

¹ SFMQ, *Étude préliminaire : mécanique deux-roues et véhicules associés*, validée par la chambre des métiers le 30/08/2019, pp. 48-49.

² On entend par cycles, selon le code de la route, les vélos mécaniques et les vélos à assistance électrique.

- monter des accessoires complémentaires (éclairage, garde-boues, béquilles...) ;
- intervenir sur les systèmes de freinage des différents cycles ;
- intervenir sur les systèmes de direction des différents cycles ;
- intervenir sur les systèmes de suspension des différents cycles ;
- intervenir sur les systèmes de transmission des différents cycles suspension ;
- intervenir sur les systèmes électriques des différents cycles (éclairage, transmission, moteur...).

II. Analyse des données sectorielles

Situation et évolution du secteur en lien avec le métier de Technicien/Réparateur de cycles

Ce chapitre dresse un état des lieux des statistiques administratives et publiques disponibles relatives au métier de réparateur de cycles. L'approche statistique sectorielle développée dans ce chapitre est basée principalement sur les données de l'Office national de Sécurité sociale (ONSS) selon la classification NACE-BEL 2008. Des éléments en lien avec la commission paritaire relevante pour ce métier sont également exposés. Les données mentionnées ci-après sont circonscrites à la Région de Bruxelles Capitale ou à d'autres zones géographiques pertinentes.

Si les statistiques ONSS ventilées selon la classification NACE-BEL permettent d'envisager la situation économique et l'évolution d'un secteur dans son ensemble, elles peuvent être moins représentatives pour un métier en particulier. La fonction de réparateur de cycles, de par le caractère de « métier de niche » qu'il revêt, est plus difficile à identifier et à quantifier. D'autre part, les données administratives, disponibles jusque 2017 uniquement, ne permettent pas d'analyser les évolutions les plus récentes, notamment celles en lien avec les actuelles mesures de politiques régionales (intensifiées suite à la crise COVID-19). Pour ces raisons, il faut considérer les chiffres qui suivent (nombre d'établissements de travailleurs et nombre de salariés) comme des seuils minimaux à exploiter en regard des autres approches développées, tant dans ce chapitre – notamment les analyses faites à partir de recensements et les données de la mobilité douce à Bruxelles – que dans l'approche qualitative exposée au chapitre IV du présent rapport.

A. Délimitation des indicateurs sectoriels

Les données ONSS étudiées ont fait l'objet d'un traitement et d'une communication de view.brussels.

Comme indiqué en introduction, pour circonscrire le champ d'étude, les regroupements ont été réalisés sur base de la *nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté européenne (version belge)* (NACE-BEL 2008). Les groupes suivants ont d'abord été retenus comme pouvant être mis en lien avec la fabrication, l'entretien, la réparation et la vente de cycles :

Secteur	Division		Sous-classe	
Industrie manufacturière	30	Fabrication d'autres matériels de transport	30.920	Fabrication de bicyclettes et de véhicules pour invalides
Commerce; réparation de véhicules automobiles et de motocycles	46	Commerce de gros, à l'exception des véhicules automobiles et des motocycles	46.495	Commerce de gros de cycles
	47	Commerce de détail, à l'exception des véhicules automobiles et des motocycles	47.785	Commerce de détail de cycles en magasin spécialisé
Autres activités de services	95	Réparation d'ordinateurs et de biens personnels et domestiques	95.290	Réparation d'autres biens personnels et domestiques

Dans la suite, seule la sous-classe 47.785 sera analysée. En regard des éléments qualitatifs développés dans le chapitre IV du présent rapport et de vérifications effectuées dans les bases de données publics de l'ONSS (les établissements fournissant un service de réparation sont le plus souvent apparentés à

celle-ci), elle apparaît comme la plus pertinente pour l'engagement de profils de techniciens/réparateurs de cycles. La nomenclature NACE-BEL 2008³ la décrit de la manière suivante :

47.785 Commerce de détail de cycles en magasin spécialisé :

Comprend le commerce de détail spécialisé de bicyclettes, tandems, tricycles, à l'exclusion des jouets, et d'autres cycles sans moteur, ainsi que leurs pièces et accessoires.

Notons qu'elle ne comprend théoriquement pas la réparation de cycles ni la vente de bicyclettes équipées d'un moteur auxiliaire.

La réparation de bicyclettes, à supposer qu'elle soit désignée comme l'activité principale⁴ de l'entreprise, est classée dans la sous-classe 95.290 qui concerne la réparation de toute une série de biens personnels et domestiques. Compte tenu du niveau de détail, les données concernant les cycles à proprement parler sont indisponibles. Ces entreprises spécifiques ne sont donc pas comptabilisées dans les analyses ci-dessous.

B. Données sectorielles

Les données sont issues des statistiques décentralisées des postes de travail de l'ONSS. Ces statistiques présentent le nombre d'unités locales d'établissement de travailleurs au sein d'une région, d'une province ou d'un arrondissement déterminé. Elles sont établies sur la base des unités d'établissement (ou unités locales) des entreprises où les travailleurs sont occupés (apparenté au siège d'exploitation). En raison de la présence des (très) petites et moyennes entreprises, elles permettent difficilement de tirer des conclusions sur l'évolution des entreprises proprement dites. Les chiffres sont ceux de la Région de Bruxelles Capitale et des deux provinces de Brabant. Ils sont donnés pour les années 2013 à 2017. 2017 est la dernière année actuellement disponible auprès de view.brussels.

1. Nombre d'unités locales d'établissement de travailleurs

NACE		2013	2014	2015	2016	2017
Région de Bruxelles Capitale						
47.785	Commerce de détail de cycles en magasin spécialisé	15	14	14	14	17
Brabant flamand						
47.785	Commerce de détail de cycles en magasin spécialisé	42	41	43	47	48
Brabant wallon						
47.785	Commerce de détail de cycles en magasin spécialisé	6	4	5	5	6

Tableau 1 : nombre d'unités locales d'établissement de travailleurs. Source : ONSS - Calculs view.brussels

En 2017, on dénombrait 17 entreprises en lien avec l'activité de commerce de détail de cycles en magasin spécialisé. Ce nombre reste stable entre 2013 et 2017. Le nombre d'entreprises en lien avec cette même activité est très restreint en Brabant wallon (entre 4 et 6 entreprises entre 2013 et 2017). Il est par contre plus conséquent pour le Brabant flamand : 48 entreprises en 2017 et un minimum de 41 entreprises entre 2013 et 2017.

³ NACE-BEL 2008, Nomenclature des activités économiques, disponible sur <https://statbel.fgov.be>.

⁴ L'activité principale de l'entreprise est définie par l'ONSS comme celle correspondant au chiffre d'affaire le plus important, ou, à défaut, celle qui occupe le plus grand nombre de travailleurs.

Du point de vue de **la taille des entreprises**, toutes les entreprises répertoriées dans la vente de détail de cycles en Région de Bruxelles Capitale et en Brabant wallon emploient moins de 5 salariés. Celles présentes en Brabant flamand restent également généralement de petite taille. 5 d'entre elles présentes en 2017 employaient néanmoins jusqu'à 10 salariés.

2. Nombre de travailleurs salariés

NACE		2013	2014	2015	2016	2017
Région de Bruxelles Capitale						
47.785	Commerce de détail de cycles en magasin spécialisé	23	23	21	24	33
Brabant flamand						
47.785	Commerce de détail de cycles en magasin spécialisé	78	78	87	101	111
Brabant wallon						
47.785	Commerce de détail de cycles en magasin spécialisé	9	6	7	9	10

Tableau 2 : nombre de travailleurs salariés ONSS - Calculs view.brussels

En 2017, on dénombre 33 salariés actifs dans les entreprises en lien avec l'activité de commerce de détail de cycles en magasin spécialisé alors qu'ils n'étaient que 23 en 2013 (+10 salariés).

Le nombre de salariés actifs dans cette même activité est très restreint en Brabant wallon (et variable entre 6 et 10 salariés sur la période 2013-2017). Il est par contre plus conséquent et en constante augmentation pour le Brabant flamand : 111 salariés en 2017 (+33 salariés sur la période 2013-2017).

3. Commission paritaire compétente pour les techniciens/réparateurs de cycles

La Commission paritaire est très importante pour les employeurs et pour les travailleurs puisque les conventions collectives de travail conclues au sein de chaque commission paritaire déterminent les conditions de travail et de rémunération dans l'entreprise. Le critère essentiel pour déterminer la commission paritaire compétente est l'activité réellement exercée par le travailleur dans une entreprise sur le territoire belge.

La Commission paritaire 149.04 « sous-commission paritaire pour le commerce du métal »⁵ est théoriquement celle compétente pour les travailleurs actifs dans la réparation de cycles, (voir l'A.R. du 07/05/2007). Cette dernière reste malheureusement trop large pour être analysée sous l'angle précis des travailleurs exerçant une activité de technicien/réparateurs de cycles.

Néanmoins, il faut souligner qu'une publication au Moniteur Belge en date du 1er janvier 2020 rend obligatoire l'application de la convention collective du 26 juin 2019⁶. Elle s'applique de facto à tous les employeurs et travailleurs des entreprises relevant de la commission paritaire 149.04 et rend pour ceux-ci le régime de travail plus adaptable et plus favorable pour les travailleurs (entre autre : revalorisation salariale, garanties supplémentaires pour les jeunes et les plus âgés, avantages supplémentaires notamment du point de vue de l'intervention financière pour la garde des enfants,

⁵ La CP 149.04, la sous-commission pour le commerce du métal, est compétente pour fixer les conditions de travail et de rémunération des ouvriers actifs dans les entreprises qui s'occupent de la production et/ou l'import/export de vélos, de matériel agricole, d'appareils et matériels électriques et électroniques spécifiquement destinés aux véhicules routiers, de tout objet en métal et/ou appareils mécaniques, du commerce de sanitaire et du chauffage central sans placement, de l'exploitation des appareils de distribution automatique et autres jeux électriques ou électroniques.

⁶ « Arrêté royal rendant obligatoire la convention collective de travail du 26 juin 2019, conclue au sein de la Sous-commission paritaire pour le commerce du métal, relative à l'accord national 2019-2020 ».

flexibilité du temps de travail et incitants à la formation). Cette modification pourrait à terme favoriser l'insertion des travailleurs dans les entreprises relevant de cette commission paritaire.

4. Analyse de l'activité de commerce et de réparation de cycles sur base de recensements

Nous avons souligné en introduction la difficulté d'approcher l'activité de réparation de cycles en raison de sa difficile identification au sein des classifications NACE-BEL communément utilisées. D'autre part, dans les analyses qui précèdent, nous avons supposé un lien étroit entre cette activité et les magasins spécialisés en commerce de cycle. Nous verrons plus loin dans ce dossier que les entretiens menés auprès des professionnels du secteur vont également dans ce sens (cf. chapitre IV : analyses qualitatives). D'autres éléments permettent de confirmer cette tendance.

Les recensements des associations de promotion de l'usage du vélo précisent notamment le paysage de cette activité en Région de Bruxelles Capitale. L'analyse qui suit se base sur une carte interactive, publiée et mise à jour régulièrement par l'ASBL CyClo⁷. Celle-ci recense l'ensemble des services commerciaux et associatifs en lien avec ce type de mobilité. Outre son analyse descriptive, nous proposons ci-dessous un approfondissement de l'étude de l'activité commerciale et d'emploi des acteurs qui y sont recensés. Celui-ci est réalisé sur base d'une correspondance avec les données publiques disponibles auprès de la Banque Carrefour des entreprises et de la Centrale des bilans (auprès de la Banque nationale de Belgique). Ces recherches permettent de mobiliser des informations administratives supplémentaires sur l'identification des acteurs présents en Région de Bruxelles-Capitale. Elles permettent également de creuser, au moyen des bilans sociaux⁸, la connaissance du personnel employé par ces acteurs. Cette dernière approche reste toutefois incomplète en raison du caractère non obligatoire par les petites entreprises (moins de 50 travailleurs) de publier leurs bilans sociaux auprès de la Banque nationale.

Comptabilisation des commerces de cycles actifs à Bruxelles

La carte établie par l'ASBL CyClo recense 63 commerces actifs dans une ou plusieurs des activités suivantes : la réparation de cycles (en service commercial ou en atelier participatif), la vente (de vélos neufs ou d'occasion) et la location. **Un premier croisement auprès de la Banque Carrefour des entreprises permet de confirmer l'activité pour 59 d'entre eux** (trois n'ont pas été retrouvées dans la BCE et deux sont déclarées en cessation d'activité). Pour rappel, seuls 17 établissements avaient été précédemment identifiés en 2017 en Région de Bruxelles-Capitale sur base des données ONSS extraites de la catégorisation NACE-BEL 47.785 (commerce de cycles en magasin spécialisé). Le nombre d'entreprises recensées est donc significativement plus élevé et ce pour plusieurs raisons :

- Il prend en considération des établissements identifiés par l'ASBL CyClo dans une activité de réparation, de vente ou de location mais inscrits dans d'autres codes NACE-BEL (par exemple le secteur associatif ou celui en lien avec des activités récréatives ou de loisirs).
- Il inclut les établissements inscrits dans le code 95.290 (réparation d'autres biens personnels et domestiques) dont l'activité est confirmée dans le domaine des cycles.

⁷ <https://www.cyclo.org/fr/actualites/a-la-recherche-dun-service-velo-a-bruxelles>

⁸ Le bilan social contient des informations spécifiques relatives à l'emploi dans l'entreprise et notamment les engagements de travailleurs en cours d'exercice (sur base des déclarations Dimona effectuées par l'employeur) et l'état du personnel de l'entreprise en fin d'exercice fiscal.

Activités des commerces de cycles actifs à Bruxelles

En termes de services fournis par les 59 établissements identifiés par l'ASBL CyClo, ceux-ci sont ventilés de la manière suivante :

- 14 établissements (23,7%) fournissent principalement des services en lien avec la réparation (en service au client ou sous forme d'ateliers participatifs). Ceux-ci peuvent également proposer un service de location.
- 14 établissements (23,7%) fournissent principalement des services de vente de cycles (neufs ou d'occasion). Ceux-ci peuvent également proposer un service de location.
- 27 établissements (45,8%) fournissent à la fois des services en lien avec la réparation et la vente de cycles. Ceux-ci peuvent également proposer un service de location.
- 4 établissements (6,8%) fournissent exclusivement des services de location de cycles.

Du point de vue de la durée d'activité des établissements recensés⁹, 25 d'entre eux (42,4%) sont actifs depuis plus de 10 ans, 11 (18,6%) ont été créés entre 2014 et 2010 et 23 (39%) ont été établis dans le courant des cinq dernières années (dont 9 en 2018-2019).

Emploi dans les commerces de cycles actifs à Bruxelles

L'emploi dans les établissements recensés par l'ASBL CyClo a été approché au moyen des bilans sociaux disponibles via la Banque Carrefour des entreprises.

L'analyse qui suit ne porte que sur 21 entreprises (35,6%), la publication des bilans sociaux auprès de la Banque nationale de Belgique n'étant pas obligatoire pour la plupart des entreprises concernées. La majorité d'entre elles (18) employaient moins de 8 travailleurs (temps plein ou temps partiel) lors de la clôture du dernier exercice connu (2018 ou 2019 selon l'actualisation des données de la BCE). Les trois entreprises restantes se distinguent par un nombre de travailleurs beaucoup plus élevé, il s'agit de Cowboy Saloon (24), l'ASBL CyClo (59) et l'ASBL ProVelo (82). Ces trois dernières, si elles exercent effectivement des activités en lien avec le vélo (vente et réparation comprises), le font, soit dans un cadre d'activité plus large (CyClo et ProVelo), soit dans une structure économique plus importante (Cowboy Saloon, showroom de la société de vélos électriques Cowboy S.A.). On peut supposer pour celles-ci une plus grande diversité de postes au sein des travailleurs qu'elles occupent (communication, conseillers, marketing, etc.) et donc une représentativité moindre en ce qui concerne les profils de techniciens/réparateurs.

Des 18 entreprises occupant moins de 8 travailleurs, la moyenne de travailleurs occupés lors de la clôture du dernier exercice connu est de 2,25. Dans l'ensemble des travailleurs occupés à ce moment dans ces 18 entreprises, près de la moitié d'entre eux le sont à temps partiel.

C. Précautions méthodologiques

Les données disponibles auprès de l'ONSS ne montrent pas un accroissement significatif de l'activité en lien avec le commerce de cycles en Région de Bruxelles Capitale entre 2013 et 2017 (tant du point de vue des entreprises que du nombre de salariés).

Il faut rappeler le caractère relativement restreint de cette approche par les données ONSS. Si la classe prise en compte (commerce de détail de cycles en magasin spécialisé) est en correspondance avec

⁹ Cette durée d'activité a été calculée à partir des dates de début d'activité reprises pour chaque entreprise recensée dans les données de la Banque Carrefour des entreprises. Ce début d'activité peut cependant être consécutif à la reprise d'une ancienne entité ayant cessé ses activités.

l'activité dans laquelle des réparateurs/techniciens de cycles sont supposés travailler (cf. profils EDUCAM, futurs profils SFMQ et fiche ROME V3), certaines entreprises peuvent relever d'autres catégories NACE. Il faut aussi garder à l'esprit qu'une partie des entreprises et des salariés relevant de la classe 95.290 « Réparation d'autres biens personnels et domestiques » peut également concerner la réparation de cycles (probablement des ateliers ne s'occupant que de la maintenance et de la réparation) mais cette partie n'est pas identifiable. L'approche par recensement permet néanmoins de compléter en partie ces manquements.

En outre, il est probable qu'une part de l'activité soit prise en charge par des travailleurs indépendants (seuls ou en gestion partagée mais sans salarié). Sur ce point, les données INASTI transmises par view.brussels ne permettent pas de ventiler assez précisément la catégorisation NACE-BEL pour obtenir des données pertinentes.

Pour aller plus loin dans la description du paysage du secteur, il est aussi nécessaire de s'appuyer sur les études menées par les acteurs concernés par la mobilité et le vélo (Bruxelles Mobilité, GRACQ, Pro Velo, VIAS, etc.).

D. Tendance du secteur : études et points favorables

Plusieurs études réalisées ces dernières années suggèrent que l'utilisation du vélo et le développement de la mobilité douce à Bruxelles démontrent d'une tendance favorable de ce secteur en termes de développement de l'emploi en son sein : tant du côté des acteurs de terrain, des usagers, du cadre législatif, du cadre fiscal, des développements de nouvelles technologies rendant la formation indispensable que du potentiel des nouveaux usagers.

De manière empirique le nombre de déplacements à vélo est en augmentation de 13%, en moyenne, chaque année depuis 2010 selon l'Observatoire du vélo¹⁰. Les outils de mesure ne permettent pas de connaître le nombre d'utilisateurs. Par contre, le comptage effectué par Pro Velo (en matinée, sur 26 lieux dans Bruxelles, à quatre moments de l'année) montre que le vélo continue à s'imposer en 2019 comme mode de déplacement urbain. Une augmentation de +8,9% est observée par rapport à l'année 2018. Une reprise de croissance est à noter après une stagnation enregistrée entre 2016 et 2017.

Emplois dans les grandes chaînes

Les grandes chaînes de distribution ne sont pas reprises dans les catégories statistiques présentées plus haut, malgré l'offre de réparation de cycles qu'elles peuvent proposer.

Selon le Cahier n°7 de l'Observatoire de la mobilité sur le vélo (Gerken et Fenton, parution 2020), une estimation de 7.200 unités vendues dans le commerce de détail, mise en perspective avec les quelques 26.000 ventes globales par an, laisse à penser que deux tiers des vélos seraient vendus par les grandes enseignes de sport ou les grandes surfaces (Décathlon, Carrefour, Ikéa, Aldi, Cora, Makro, etc.). Le volume de ventes annuel moyen d'un vélociste est d'environ 200 unités. Sans ce volume, le vélociste peut être en difficulté financière. Les vélocistes interrogés confirment ces chiffres. Ils sont mis en concurrence avec les grandes surfaces, qui vendraient certains jours jusqu'à 400 vélos.

¹⁰ Fanny DESMET, Émilie HUMBERT, *Observatoire du vélo en Région de Bruxelles Capitale. Comptages et analyses des données*, Rapport 2019, Bruxelles Mobilité/ Provélo.

La sécurité routière : un point d'attention

Le Baromètre de la Mobilité de janvier 2020, réalisé par VIAS Institute, indique notamment le nombre moyen de vélos passant par 12 points de comptage permanents répartis dans Bruxelles par jour, par mois et aussi par saison (été et automne). Il sort tous les trois mois. Ce baromètre mentionne (p.75) qu'en moyenne, 742,81 vélos passent un lundi en été contre 861,07 en automne ; et, un dimanche, 530,83 vélos en été contre 483,22 en automne. En juin, 829,30 vélos passent en moyenne aux compteurs contre 475,78 en décembre.

Ces chiffres, s'ils restent sensibles à la saison d'utilisation (été/automne, juin/décembre), montrent une certaine stabilité dans l'utilisation des vélos et un usage qui dépasse le cadre récréatif. L'augmentation du port du casque (passant de 13% en 1999 à près de 60% des utilisateurs en 2019¹¹) et les équipements de sécurité sur les véhicules (en 2019, 74% des véhicules observés étaient correctement éclairés à l'avant et à l'arrière et un quart des cyclistes étaient équipés de chasubles fluorescentes) sont d'autres éléments qui peuvent laisser supposer d'une utilisation pérenne et professionnelle des vélos à Bruxelles.

En s'appuyant sur des données trimestrielles, le baromètre du premier trimestre 2020 montre que le nombre d'accidents corporels impliquant des cyclistes a diminué entre le premier trimestre 2019 et celui de 2020, s'élevant respectivement à 192 et 187 accidents. Ce type d'accidents occupe environ 22% de l'ensemble des accidents tout usager confondu pour ces deux années.

Premier trimestre	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Accidents corporels	874	899	734	897	898	911	956	861	861	819
Impliquant des cyclistes	81	80	66	104	97	124	161	125	192	187
Proportion	9%	9%	9%	12%	11%	14%	17%	15%	22%	23%
Evolution accidents		3%	-18%	22%	0%	1%	5%	-10%	0%	-5%
Evolution usagers cyclistes		-1%	-18%	58%	-7%	28%	30%	-22%	54%	-3%

Tableau 4 : nombre d'accidents de la route en Région de Bruxelles Capitale
Source : VIAS

Le tableau 4 le montre, la proportion des accidents impliquant des cyclistes a fortement augmenté entre 2011 (9%) et 2020 (23%), si l'on compare les données du premier trimestre de chaque année. Cette forte augmentation témoigne du développement important de la mobilité douce à Bruxelles.

La technicité des nouveaux vélos

Van Zeebroeck et Charles (2014) mentionnent dans leur étude que 50% des vélos vendus sont des vélos à assistance électrique. La topographie difficile de Bruxelles pousse un certain nombre d'utilisateurs à opter pour un mode de déplacement assisté. Selon l'Observatoire du vélo (Desmet et Humbert, 2019), la présence de ces vélos-là à l'heure de pointe du matin était de 12% en 2018 et de 20% en 2019. Les déplacements à Bruxelles se font en grande partie dans le cadre du trajet domicile-travail et/ou pour conduire les enfants à l'école.

Les développements technologiques peuvent démontrer d'un besoin de profils qualifiés pour assurer l'entretien et la réparation de ce type de vélos en circulation.

¹¹ Ibidem, p. 16-20.

Usagers avec passagers : usagers potentiels

De plus, le vélo cargo prend de plus en plus d'ampleur dans le paysage bruxellois. Peu répandu il y a 5 ans, il représente actuellement 4% des vélos comptabilisés en heure de pointe. En 2019, il devient le mode de transport le plus privilégié **des familles roulant avec enfant**, passant de 12% en 2018 à 30% en 2019. Le transport des enfants s'effectue avec un siège enfant, un follow-me et une troisième roue dans 70% des cas.

Recours au leasing dans le cadre professionnel

Un autre phénomène est également présent au niveau de la mobilité douce mais, cette fois-ci, il concerne les entreprises. D'après les personnes interrogées lors des entretiens qualitatifs, de plus en plus d'entreprises proposent à leurs employés **un vélo de société** (classique ou électrique selon les besoins de l'individu) ou alors, elles mettent à disposition de leurs travailleurs des vélos partagés.

Ce phénomène de leasing est bien là et s'amplifie mais il n'explose pas, selon les acteurs interrogés. Des données chiffrées ne sont pas connues à ce jour. Une partie de ces entreprises recourant au leasing a, en interne, un service qui peut prendre en charge l'entretien et la réparation des vélos. Par contre, les autres entreprises externalisent ce service à des vélocistes ou à des ateliers associatifs.

Vélos, économie et emploi en Région de Bruxelles-Capitale

D'après l'étude « Impact et potentiel de l'usage du vélo sur l'économie et l'emploi en Région de Bruxelles-Capitale. Les effets directs et indirects de l'usage du vélo en 2002, 2012 et 2020 » (Van Zeebroeck et Charles, 2014), la part de travailleurs actifs directement en lien avec le vélo est fixée à environ 100 ou 120 personnes, incluant les fonctionnaires ainsi que les emplois subsidiés en association (comme Pro Velo, Cyclo) et les vélocistes.

L'étude mentionne une estimation à hauteur de 600 emplois pour 2020 mais ce n'est pas du tout le cas. Les mesures attendues pour favoriser la mobilité douce n'ont pas été mises en œuvre en termes d'infrastructures cyclables, de promotion du vélo, d'approbation du Plan Good Move, etc. Puis, la part modale, soit la proportion des déplacements en transport public sur l'ensemble des déplacements pour une période donnée, avait été fixée à hauteur de 20% pour l'année 2020 alors qu'elle s'élevait à 5% en 2014. Étant donné que cette proportion est de 8% en 2020, l'objectif des 20% s'est vu reporté à 2030. Dans cette optique, au niveau des infrastructures, deux à trois kilomètres de pistes cyclables sont aménagés par année en moyenne.

Par ailleurs, il est également judicieux de considérer l'aspect fiscal d'une utilisation du vélo dans le cadre professionnel, à savoir les déplacements domicile-travail, dans le chef des cyclistes. En effet, les travailleurs peuvent bénéficier d'une exonération à hauteur de 100% de l'indemnité perçue. Même si cet avantage fiscal ne peut être adapté par les pouvoirs régionaux (cette disposition fiscale reste de la compétence du Pouvoir fédéral), il peut néanmoins varier en fonction de la commission paritaire à laquelle appartient l'employeur en raison de son caractère non obligatoire. Les dépenses visant à stimuler l'usage du vélo par l'employeur bénéficient pourtant d'une exonération fiscale à hauteur de 100%.

Impact potentiel de la crise du COVID-19 sur l'utilisation du vélo

Suite à la période de confinement décidé par les autorités belges dans le cadre de la crise sanitaire COVID-19 à partir de mars 2020, l'utilisation des différents modes de transport est mise en évidence dans le Baromètre de la Mobilité de l'institut Vias (juin 2020)¹² en fonction de trois périodes :

- « avant » : du 1er janvier au 19 mars 2020 ;
- « pendant » : du 20 mars au 3 mai 2020 ;
- « après » : du 4 mai au 24 mai 2020.

À Bruxelles, le rapport publié par Vias montre que, « avant » le confinement, 1,98% des déplacements se faisaient au moyen du vélo, contre 2,75% « après ». Cette proportion atteignait 7,30% durant la période de confinement. La part d'utilisation du vélo avec assistance électrique pour les déplacements a elle néanmoins diminué entre les périodes « avant » et « après », passant respectivement de 1,68% à 0,65% du total des déplacements à Bruxelles. De plus, le nombre de cycliste/usager est aussi épinglé par le rapport : par heure, à Bruxelles, Vias observe une augmentation de leur nombre par rapport à la période « avant » et « pendant ». La pénurie de certaines pièces détachées en grandes et petites surfaces atteste également d'un usage plus intensif – voire d'un usage tout court – du vélo.

Si, à court terme en période post confinement, les chiffres montrent une hausse prometteuse du nombre d'utilisateurs, il faut néanmoins nuancer en pointant les 50,82% de bruxellois interrogés à la question « Après le confinement, je changerai définitivement mon mode de transport principal pour travailler. » qui ont répondu « pas du tout d'accord ».

¹² Baromètre de la Mobilité de Vias (Juin 2020) et « Covid-19 : le succès fou des vélos provoque la pénurie de cycles et de pièces détachées », Jean-François Noulet, publié le jeudi 04 juin 2020 dans LeSoir.

III. Analyse des indicateurs métiers

Offres d'emploi et réserve de main d'œuvre chez Actiris, caractère critique de la fonction, offres d'emploi publiées et offre de formations disponibles

Ce chapitre est consacré à l'analyse précise des données emploi et formations en lien avec la fonction de technicien/réparateur de cycles.

Pour la consultation des données d'Actiris sur la main-d'œuvre et sur les offres d'emploi disponibles chez eux en lien avec cette fonction, le code professionnel Actiris suivant a été retenu pour l'analyse :

Code professions	Dénomination
3-50.81	Mécanicien réparateur de cycles (vélos)

A. Offres d'emploi et réserve de main d'œuvre chez Actiris

Les tableaux qui suivent présentent des données issues des bases de données d'Actiris, notamment :

- **La réserve de main d'œuvre (RMO)** : nombre de personnes inscrites dans ce métier dans le courant de l'année écoulée.
- **Les offres d'emploi reçues (OE reçues)** : nombre d'offres publiées par des employeurs par le biais d'Actiris. Ce nombre ne contient pas les offres Eures et celles en intérim. Une offre est dite ordinaire quand elle ne s'inscrit pas dans le cadre d'un dispositif d'aide à l'emploi.
- **Taux de satisfaction** : il représente la proportion des offres clôturées, sachant qu'une offre est considérée comme telle si elle est annulée ou satisfaite. Le taux de satisfaction est exprimé ci-dessous sous forme de moyenne des taux observés de 2015 à 2018 (la satisfaction des offres pour 2019 n'étant pas disponible au moment de la rédaction de ce dossier).

1. Description de la main-d'œuvre inscrite chez Actiris

Réserve de main d'œuvre inscrite chez Actiris	2015	2016	2017	2018	2019
Mécanicien réparateur de cycles (vélos)	43	40	40	57	49

Tableau 3 : réserve de main d'œuvre inscrite chez Actiris 2015-2019. Calculs view.brussels.

Au total, sur l'année 2019, 49 individus se sont inscrits au moins une fois dans le métier de mécanicien réparateur de cycles. Notons qu'au 1er janvier 2019, 33 chercheurs d'emploi étaient déjà déclarés dans ce métier dans les bases de données d'Actiris et 29 l'étaient toujours au 31 décembre 2019. On peut en déduire qu'au moins une partie de la réserve annuelle de main-d'œuvre (20 sur 49 chercheurs d'emploi) inscrite dans le courant de l'année est sortie de celle-ci pour une raison ou pour une autre (changement d'orientation professionnelle ou désinscription). Ces données sont relativement stables depuis 2015.

En raison de l'effectif restreint de chercheurs d'emploi inscrits dans ce métier, aucune analyse de genre, de niveau d'études ou de durée d'inactivité ne sont disponibles.

2. Description des offres d'emploi publiées chez Actiris

Fonctions Actiris	Offres reçues					Total 2015-2019	Moyenne satisfaction 2016-2019
	2015	2016	2017	2018	2019		
Mécanicien réparateur de cycles (vélos)	11	8	21	27	19	86	70%

Tableau 4 : offres d'emploi publiées chez Actiris 2015-2019. Calculs view.brussels.

En 2019, 19 offres ont été publiées chez Actiris pour la fonction de Mécanicien réparateur de cycles. En 2018, 27 offres ont été publiées et 21 d'entre elles ont été satisfaites. Le nombre d'offres publiées dans ce métier est en augmentation depuis 2015 (11 en 2015, 8 en 2016, 21 en 2017). La satisfaction de ces offres est relativement stable (chaque année, au moins 3 offres sur 5 sont satisfaites). Au total, de 2015 à 2016, une moyenne de 70% des offres publiées dans ce métier ont été satisfaites.

En raison de l'effectif restreint d'offres publiées pour ce métier, aucune analyse du type des contrats proposés et des prérequis pour la fonction ne sont disponibles.

3. Caractère critique de la fonction

Annuellement, view.brussels relève et qualifie les fonctions critiques en Région bruxelloise. Une fonction est considérée comme telle si :

- elle regroupe un minimum de 20 offres d'emploi reçues ;
- son taux de satisfaction est inférieur à la moyenne de l'ensemble des offres ;
- sa durée d'ouverture est supérieure à la médiane de l'ensemble des offres.

Une fois que la fonction remplit les trois critères simultanément, elle est reprise dans une liste qui est soumise au service employeur d'Actiris et aux fédérations patronales. Ceux-ci qualifient et commentent les pénuries et ajoutent éventuellement d'autres fonctions qui ne remplissent pas nécessairement les conditions statistiques ci-dessus.

Selon cette méthodologie et sur les 10 dernières années, aucune fonction en lien avec la réparation ou l'entretien de cycles n'a jamais été pointée comme critique par view.brussels.

B. Offres d'emploi parues sur les sites d'emploi

Les dossiers d'opportunité proposent une analyse des offres publiées sur plusieurs sites de recrutement en parallèle de l'analyse des offres publiées sur le site d'Actiris. Cette analyse est conçue comme une démarche complémentaire sur deux plans. D'une part, elle s'appuie sur une plus grande diversité d'offres d'emploi en incluant plus de canaux de diffusion, Actiris ne couvrant pas l'ensemble des annonces publiées pour la fonction étudiée. D'autre part, portant sur un délai plus court, cette démarche permet une analyse plus intensive du contenu de chaque offre.

En ce qui concerne la fonction de technicien/réparateur de cycles, l'analyse n'a pas pu être réalisée en raison d'un nombre insuffisant d'offres récoltées. Sur la période allant du 1er janvier au 15 mars 2020, seule une offre pouvant être mise en lien avec la fonction a été trouvée sur les sites internet consultés (Forem, reference.be, optioncarriere.be et indeed.be). Celle-ci émanait de la grande enseigne de sport Décathlon et visait un profil large de technicien en atelier cycles. L'offre d'emploi n'était pas localisée et elle était proposée pour 5 candidats, à durée déterminée et à mi-temps (21 heures/semaine).

IV. Analyse qualitative

Compte rendu des entretiens auprès de vélocistes, d'acteurs du monde de la formation et de représentants institutionnels et associatifs

Cette partie est centrée sur les données collectées à partir de la technique de l'entretien qualitatif. Ces rencontres individuelles en face à face ont duré entre une et deux heures trente selon les interlocuteurs. Parmi les acteurs rencontrés, on compte 7 vélocistes (SOS Vélo, Vélo fixer, Bike your planet, Magic vélo, IMP Bike, Morning cycle, Maison du vélo), 4 acteurs institutionnels (Cabinet ministériel de la mobilité, Bruxelles Mobilité, VIAS, Syntra), 4 associations prônant le vélo et la mobilité douce (GRACQ, Pro Velo, Ecoconso, Maestromobile), 1 entreprise de location (Dott), 2 coopératives de livraison à vélo (Dioxyde de gambettes, Urbike), 3 écoles / centres de formation (Ernest Richard, efp, CyCLO) et 1 atelier associatif, participatif et formatif (Atelier rue Voot).

Les thèmes abordés ont varié selon la personne interrogée, mais ils portaient principalement sur la vision de la mobilité douce à Bruxelles, la place du vélo et de la micro-mobilité à Bruxelles actuellement et dans le futur, les perspectives d'avenir du technicien/réparateur de cycles, les compétences nécessaires du technicien/réparateur de cycles, le type de recrutement et la formation attendue, les attentes des usagers, les différents lieux de réparation et d'entretien, la santé économique et financière des vélocistes, les formations existantes à Bruxelles, etc.

Les extraits d'entretien qui sont utilisés dans l'analyse ci-dessous ont été anonymisés. Il faut préciser que les personnes interrogées utilisent différents termes pour parler du technicien/réparateur de cycles comme par exemple le technicien vélo, le mécanicien vélo, le mécano.

Cette partie se structure comme suit. Les principales caractéristiques du secteur du vélo et de la micro-mobilité seront présentées à partir des entretiens mais aussi des lectures conseillées par les personnes interviewées et quelques articles de presse. Ensuite, le focus sera mis sur l'atelier des vélocistes pour montrer comment se déroule le travail, le recrutement ainsi que les perspectives de développement à venir. Enfin, l'offre de formations professionnalisantes actuelle liée au métier de technicien/réparateur de cycles ainsi que les perspectives futures de formation au niveau de la Région de Bruxelles seront exposées.

A. Les caractéristiques du secteur du vélo et de la micro-mobilité

Cette partie présente dans un premier temps les différents types de lieux où un utilisateur peut acheter, entretenir et réparer son vélo (ou autre engin). Puis, la vision commune et partagée des acteurs à propos du secteur est exposée ainsi que les croyances et les pratiques du secteur. Ensuite, deux focus sont proposés, l'un sur la livraison à vélo à Bruxelles avec notamment la question du potentiel de développement, l'autre sur le phénomène de la micro-mobilité comme effet de mode ou développement durable. Enfin, un dernier point rend compte des changements opérés en matière de mobilité en lien avec le Covid-19.

1. Les lieux d'achat, d'entretien et de réparation

Sur le marché de l'entretien et de la réparation des vélos se côtoient vélocistes, ateliers partagés, ateliers associatifs, points vélos et repair cafés. Les acteurs interrogés expliquent que chaque lieu de

réparation a été conçu pour répondre à des besoins différents. En gros, le besoin de proximité des navetteurs aux points vélo, le besoin de suivi accru pour les vélos de plus haute gamme (dont les vélos électriques) chez les vélocistes et les besoins en termes d'accessibilité dans les ateliers associatifs et participatifs et dans les repair cafés.

La vente et la maintenance de vélos neufs sont réalisées par des professionnels qualifiés aux termes de l'arrêté royal du 21 décembre 2006. Une partie de ces ventes est réalisée par des grandes surfaces généralistes ou spécialisées dans les articles de sport et de loisirs. Les ateliers associatifs et participatifs proposant de l'aide à la maintenance des vélos ont également une visée sociale directe ou indirecte.

Le Cahier n°7 de l'Observatoire de la mobilité sur le vélo (Gerken et Fenton, à paraître en 2020) se réfère à Vandermeersch (2015) pour distinguer deux types d'ateliers : les ateliers vélo participatifs permettant l'auto-réparation par le client lui-même, encadré par un mécanicien animateur qualifié salarié ou bénévole ; et les ateliers vélo offrant un service professionnel par des ouvriers qualifiés ou sous contrat d'insertion.

Une partie de ces ateliers est rattachée à des associations dont la visée ne se limite pas à la mécanique vélo, telles que les Ateliers de la rue Voot, qui est un centre d'expression et de créativité, ou CyCLO, une entreprise d'économie sociale avec un projet d'insertion socio-professionnelle. Ces associations perçoivent alors des subventions couvrant une part importante de leurs frais de personnel et de fonctionnement.

Les ateliers participatifs ont un mode d'organisation plus léger et plus informel. Ils se mettent en place de façon temporaire, intermittente ou saisonnière. Fonctionnant en autogestion, ils donnent accès, gratuitement ou pour un prix modique, à un espace de travail, à de l'outillage vélo et à un stock de pièces neuves ou de récupération. Des animateurs bénévoles amateurs ou qualifiés assurent l'animation des sessions dans une perspective d'action citoyenne.

Les repair cafés, quant à eux, sont des initiatives gérées par des associations ou des bénévoles où des réparateurs (professionnels ou amateurs, bénévoles) mettent à disposition leurs compétences pour tenter de réparer des objets. L'objectif est d'éviter de jeter inutilement des objets et de leur donner une seconde vie. Certains repair cafés acceptent les vélos non électriques en réparation.

2. Une vision commune partagée par les acteurs

L'ensemble des personnes interrogées partage une vision commune à propos de la mobilité douce à Bruxelles et de la place que prend le vélo et la micro-mobilité à Bruxelles. Le vélo n'est alors pas un phénomène de mode mais il est bien inscrit dans une dynamique durable ("ça a de l'avenir", pour reprendre leur expression). Pro Velo et Tridée se sont d'ailleurs dotés d'un plan "Bike for Brussels" pour réaliser entre 2019 et 2024 les ambitions vélo du Plan Régional de Mobilité (GoodMove) qui a été approuvé le 5 mars 2020 par le Conseil des Ministres.

Les acteurs rencontrés associent le vélo - ou mode de déplacement équivalent - à une démarche environnementale notamment : réduction du nombre de voitures en circulation, désengorgement des transports publics, mode de transport non polluant, bénéfice pour la santé, etc. Certaines personnes vont jusqu'à prôner le vélo classique plutôt que l'électrique car il est plus "écologique". On peut remarquer une dissension à ce propos entre une vision plus technologique versus plus écologique (notamment la question de la fabrication, de la durée de vie et du recyclage des batteries) au niveau des modes de déplacement doux.

Le nombre de personnes utilisant un moyen de transport doux augmente chaque année, avec une diversité dans le type de transport utilisé (gyropode, vélo classique, vélo électrique, vélo cargo, speed pedelec, trottinette classique, trottinette électrique, etc.). Selon l'Observatoire du vélo (Desmet et Humbert, 2019), certains lieux de comptage connaissent une forte augmentation du flux de cyclistes. Par exemple, l'Avenue Franklin Roosevelt, suite à d'importants aménagements au niveau de l'infrastructure, a vu sa fréquentation s'intensifier de 68% entre 2016 et 2019. Les acteurs rencontrés, eux-mêmes pratiquant le vélo, confirment qu'ils ne sont plus seuls sur les pistes.

En revanche, le discours est plus mitigé par rapport à la micro-mobilité et au libre-service. Les personnes interrogées disent que ce phénomène (trottinette personnelle ou partagée, gyropode, etc.) ne prendra pas autant d'ampleur que le vélo et qu'il restera une niche. Le vélo apparaît être plus universel que la trottinette ou autre engin de micro-mobilité. Puis, la dimension de la sécurité et la qualité de l'engin remettent en question la fiabilité des modes de déplacement de micro-mobilité.

En ce qui concerne le libre-service, il reste relativement peu utilisé voir méconnu du public. La durée de vie d'une trottinette partagée est estimée à quelques mois ; l'entretien et les réparations la font durer plus longtemps, jusqu'à quelques années. La majorité des personnes interrogées ont l'impression que les entreprises de libre-service sont plutôt attirées par les intérêts commerciaux qu'un réel enjeu de mobilité différente et douce.

La mobilité douce est clairement soutenue à travers le Plan Good Move pour lequel presque l'ensemble des communes de Bruxelles a adhéré d'emblée. Ce Plan prévoit notamment l'apaisement de certains quartiers afin de favoriser la mobilité douce et l'aménagement des grands axes pour avoir plus d'infrastructures cyclables.

Le développement de la mobilité douce - vélo et engins de micro-mobilité - sera favorisé à partir du moment où un changement dans les croyances se fera notamment vis-à-vis de "la voiture trophée, image sociale" et la "voiture réflexe". L'enjeu n'est pas la suppression de la voiture mais bien la dissociation entre la possession individuelle et l'utilisation de la voiture, d'après le GRACQ. La mobilité douce sera aussi favorisée lors de la présence d'une certaine masse critique d'utilisateurs. Cette masse critique tend également à diminuer le nombre d'accidents, ce qui est nommé le "safety by numbers".

Les acteurs remarquent qu'il n'y a presque plus de saisonnalité ces deux voire trois dernières années, en ce sens où l'utilisation du vélo n'est plus autant liée à la bonne/mauvaise saison, comme ce l'était les années précédentes. De la sorte, l'utilisation de ce mode de déplacement se fait toute l'année et ce, notamment parce qu'il est utilisé par les travailleurs.

À Bruxelles, la pratique du vélo n'est pas tant liée au tourisme ; ce l'est par contre plus pour la micro-mobilité comme les trottinettes partagées (libre-service ou free-floating). Une entreprise de location de trottinettes nous disait qu'elle voit clairement son nombre d'utilisateurs exploser en été et se réduire fortement en hiver.

Il existe trois freins à la pratique du vélo. Le premier concerne le vol de vélo. Plusieurs études sur le sujet montrent qu'une personne sur trois arrête de se déplacer en vélo après un vol. Les autres facteurs d'abandon d'un mode de déplacement doux sont le manque d'infrastructures cyclables et sécurisées ainsi que l'entretien et les réparations à faire sur le vélo. Les utilisateurs ne savent pas nécessairement réaliser les petites réparations eux-mêmes donc ils laissent ce mode de déplacement à la cave. De plus, ils achètent parfois des vélos / trottinettes de mauvaise qualité donc les frais de réparation peuvent être importants et ils ne souhaitent investir ces montants-là.

Et, la pratique du vélo est aussi culturelle : certains groupes de personnes sont plus familiarisés au vélo alors que d'autres non. Par ailleurs, une problématique de la ville est le manque potentiel d'emplacement de stationnement. Les personnes ne sont pas toujours en mesure de stocker un vélo chez elles.

3. Croyances et pratiques

Pour l'instant, un accès à la profession est nécessaire pour ouvrir son atelier/magasin. Il est en discussion quant à son maintien ou non. Les personnes interrogées estiment que la suppression de l'accès n'est pas une bonne idée en raison que n'importe qui pourra ouvrir un magasin, ce qui risque de créer un manque de professionnalisme dans le secteur. La dimension gestion est tout aussi cruciale que l'aspect mécanique. Les acteurs imaginent difficilement qu'une personne se lance sans bagage dans un projet d'ouverture d'un magasin car il est très difficile de tenir un magasin à l'équilibre financier.

Le secteur doit faire face à un "problème de sous" à différents niveaux. Premièrement, les utilisateurs estiment que le vélo est gratuit et doit le rester. Cette croyance s'appuie sur le fait qu'une partie des utilisateurs achète leur moyen de déplacement doux (vélo, trottinette ou autre) ainsi que leur équipement en seconde main, donc à bas prix.

De plus, la gratuité du vélo fait que les utilisateurs n'envisagent pas facilement d'aller faire entretenir leur vélo ou autre mode de déplacement chez un professionnel. Il est difficile pour les utilisateurs d'envisager de payer un entretien deux à trois fois (voire plus) plus cher que le prix d'achat initial (par exemple, le vélo a coûté 100 euros en seconde main et les frais de réparation estimés sont d'un montant de 300 euros).

En revanche, une autre catégorie d'utilisateurs existe. Il s'agit des personnes qui prévoient plus spontanément des entretiens et envisagent les frais de réparation. Elles le font quand leur mode de déplacement doux est quotidien et / ou qu'il est à assistance électrique, c'est-à-dire qu'il a coûté un certain prix et que la technicité (ainsi que la garantie) les empêche a priori de faire l'entretien et la réparation elles-mêmes.

Deuxièmement, les entretiens et réparations coûtent un certain prix en raison du coût de la main d'œuvre. La réparation n'est pas une activité rentable. La santé financière des vélocistes peut être très fragile. Ces aspects seront développés dans la partie sur les vélocistes.

Le secteur est principalement masculin ; très peu de femmes travaillent comme gérante ou technicienne vélo. Des actions sont menées pour attirer les femmes dans les filières de formation et certains employeurs tentent d'engager des femmes.

4. Focus sur la livraison à vélo à Bruxelles

La livraison de marchandises à vélo cargo à Bruxelles représente environ 2% à 3% du transport de marchandises. Les acteurs interrogés disent que Bruxelles pourrait réaliser jusqu'à 25% voire 30% des livraisons à vélo cargo. Cela signifie que Bruxelles a un grand potentiel en termes de services de livraison. Il pourrait y avoir jusqu'à 400 coursiers alors qu'il y en aurait actuellement une cinquantaine.

Le calcul proposé par une coopérative de livraison est le suivant : il y a 20 millions de livraisons en un an (1 livraison sur 4 à vélo) donc 5 millions par an (divisé par 52 semaines), ce qui fait environ 100.000 livraisons par semaine (divisé par 6 jours), ça donne environ 16.000 livraisons par jour (divisé par 8 heures par jour de travail), on arrive à 2.000 livraisons par heure. Actuellement, il y a en moyenne dix

livraisons par heure donc il y aurait un besoin de 200 coursiers mais concrètement, cela signifie 400 coursiers car ils ne travaillent pas 8h par jour.

Faire plus de livraison à vélo cargo nécessite une adaptation de la législation car les remorques mesurant 1m3 dépassent la norme qui est fixée à 1m. Les livreurs ont pour l'instant une dérogation de circulation mais qui a un caractère temporaire. Le développement de l'activité de livraison doit passer aussi par un aménagement des infrastructures cyclables (pistes cyclables trop étroites ou manquantes), des stations de chargement des colis ainsi que des vélos et des remorques. Actuellement, les stations - les "hubs" - sont en développement et ce projet est géré par Urbike. En attendant ces stations, le stockage des colis est effectué pour l'instant chez le client.

Les entreprises de livraison à vélo cargo sont en général organisées sous le statut de coopérative. Les coursiers ont un contrat de travail fixe de minimum trois heures par jour (19h de travail par semaine ; salaire entre 1.000 et 1.150 net par mois avec en plus une prime de pénibilité physique). Ce temps de travail peut être complété par d'autres tâches à réaliser au sein de la coopérative comme l'administratif, la communication, la mécanique vélo ou autre.

Les compétences attendues d'un coursier vélo sont : autonomie, sens des responsabilités, politesse, être orienté solution, ponctualité (crédibilité par rapport au client), aimer le vélo, savoir rouler dans la circulation, être vif et vigilant, être respectueux des colis et de la chaîne, avoir un minimum de connaissances techniques du vélo. Niveau formation, Urbike forme certains travailleurs de leurs clients au métier de coursier et ce, à leur demande et dans le cadre de projets pilotes.

Les coopératives de livraison sont de plus en plus nombreuses sur le marché donc la concurrence commence à être présente. Il y a une dizaine d'années, une seule entreprise proposait ce service de livraison. Il y a un réel potentiel de livraisons à vélo cargo, notamment car de grandes enseignes commencent à recourir à ce service, mais les coopératives de livraison sont actives dans le même périmètre de marché, ce qui renforce la concurrence au lieu d'offrir leur service à des enseignes différentes. La concurrence serait atténuée à partir du moment où ces petites coopératives s'associeraient face à un gros concurrent.

Certaines entreprises sont récentes sur le marché donc elles n'ont pas encore suffisamment de recul pour être en équilibre budgétaire. Certaines d'entre elles développent des projets qui sont subsidiés pour développer leur activité et se maintenir à flot. La santé financière de ces entreprises, même si elles ont des années d'ancienneté, est fragile.

Les coopératives de livraison à vélo n'ont pas une flotte suffisante - seulement une dizaine de vélos cargo - pour engager un technicien à temps plein. Recourir à un vélociste ou à un technicien indépendant leur coûte trop cher donc la solution est d'avoir dans l'équipe de coursiers une personne qui s'y connaît en mécanique vélo et de renvoyer les vélos cargo chez le fournisseur quand le problème est insoluble.

Certaines coopératives sont ouvertes à l'idée de mutualiser un technicien vélo pour entretenir et réparer les flottes de plusieurs coopératives de livraison. Mais alors quid de la concurrence dans un marché qui fonctionne avec des appels d'offre ?

5. Focus sur la micro-mobilité à Bruxelles

Les personnes qui utilisent les engins de micro-mobilité (gyropode, trottinettes classiques ou électriques en partage ou en possession individuelle) sont beaucoup moins nombreuses que celles à vélo. Elles ne sont pas plus nombreuses à utiliser régulièrement un engin partagé.

Les entreprises de libre-service ne sont pas très stables : elles restent quelques mois dans le paysage bruxellois puis disparaissent. Quelques-unes tiennent le coup financièrement, notamment à travers des collaborations rapprochées avec les communes. Il est difficile d'obtenir des statistiques précises sur les entreprises de libre-service ainsi que sur l'utilisation du libre-service par la population.

Un article de presse dans Le Soir (De Muelenaere, paru le 21/06/19) mentionne la présence à ce moment-là d'environ 5000 trottinettes à Bruxelles pour 6 opérateurs. L'ordonnance du 29 novembre 2018 relative à l'utilisation de modes de transport partagés en flotte libre alternatifs à l'automobile et son arrêté du 17 janvier 2019 devraient régir ce secteur. Pourtant, l'application de cette législation manque à l'appel car un seul opérateur dispose d'une licence. Et la régulation du stationnement des trottinettes et des licences sera à l'avenir contrôlée par des agents de Bruxelles Mobilité, comme précisé dans un article de presse (Le Soir, paru le 01-02/02/2020).

Dans l'article de De Muelenaere, le trajet moyen en trottinette à Bruxelles est de 1,5 à 2,5 kilomètres et d'une durée moyenne de 10 à 15 minutes, d'après les chiffres des opérateurs. La trottinette est vue comme l'engin multimodal par excellence qui permet de combler le premier et le dernier chaînon des déplacements. Cependant, la plupart des utilisateurs de trottinettes sont surtout des piétons ou des utilisateurs des transports publics donc ce mode de déplacement ne permet pas de désengorger les routes des voitures. Ce constat est confirmé par les acteurs associatifs et institutionnels rencontrés.

Dans un article de presse sur les trottinettes de La Libre Belgique (Meulders, paru le 16/11/2019) est mentionné que l'opérateur Lime a ainsi attiré 265 000 utilisateurs uniques pour 2 millions de trajets, ce qui signifie qu'entre un cinquième et un quart des Bruxellois ont au moins une fois essayé ce produit. La durée moyenne d'un trajet en Lime est de 7 minutes pour une distance moyenne de 1,2 kilomètres. Selon L'Echo (29/01/2020), Dott comptabilise en un an 700 000 trajets à Bruxelles de 3 kilomètres en moyenne et Lime 2,3 millions de trajets sur 15 mois.

La pratique trottinettes partagées est en lien direct avec la saison, moins en ce qui concerne le vélo. Elle tend à se réduire en hiver et à augmenter à la belle saison. En général, les personnes qui utilisent ces modes de déplacement en hiver le font également d'office en été.

Le profil des utilisateurs des trottinettes en libre-service est très spécifique : il s'agit des jeunes hommes entre 18 et 35 ans qui cherchent à vivre une expérience "fun" ; le profil du "jeune cadre dynamique". Ce profil est confirmé par l'enquête de Bruxelles Mobilité (2019, p. 7-10) sur les utilisateurs de trottinettes électriques, avec notamment une surreprésentation des cadres et des diplômés du supérieur. Les entreprises de libre-service n'arrivent pas à toucher facilement d'autres publics et à les fidéliser.

L'évolution de ce secteur est difficile à prévoir tant il semble balbutiant, avec un modèle économique fragile. Et, la législation n'est pas encore très précise en matière de pratiques de libre-service. Selon l'article de presse de De Muelenaere (paru le 21/06/19), l'activité de free-floating n'est pas très rentable malgré l'engouement pour tester une trottinette partagée par exemple de la part d'une partie de la population.

Dans l'article de presse de Meulders (paru le 16/11/2019), un des secrets de réussite est de miser sur la qualité du matériel et surtout sur son entretien, selon le porte-parole de Lime. La durée de vie d'une trottinette est désormais de neuf mois. Cet opérateur a pour objectif d'augmenter cette durée de vie à quinze voire dix-huit mois grâce à la maintenance préventive. Dans L'Echo (29/01/2020), Dott adopte la même stratégie, ce qui l'a amené à employer une vingtaine de personnes pour l'entretien et la réparation des trottinettes.

Les entreprises de libre-service ont un ou deux modèle(s) de vélo / trottinette. Elles engagent notamment des anciens mécaniciens voiture qui se sont reconvertis au vélo ou à la trottinette. Le travail est plus aisé car ils doivent connaître un à deux modèles alors que les techniciens chez les vélocistes doivent pouvoir réparer une multitude de modèles, très récents ou très anciens.

Quand les vélos / trottinettes sont en panne en nombre, certaines entreprises de libre-service pensent à les envoyer par camion dans une filiale d'un pays voisin car la main d'œuvre coûte moins chère. Cette pratique est étonnante en regard du fait que l'on peut imaginer ce service d'entretien et de réparation comme étant non-délocalisable.

6. Impact Covid-19 : un test à grande échelle

À partir de la mi-mars 2020, la crise sanitaire du Covid 19 a produit une situation inédite à laquelle la Belgique n'a pas échappé. Des mesures sans précédent ont été établies telles que, notamment, le confinement et les règles sanitaires comme la distance physique.

Au niveau de la Région bruxelloise, les impacts sur la mobilité ont rapidement pu être constatés, comme une diminution du trafic routier de 35% sur le territoire bruxellois et l'apparition d'emplacements de parking vides car ils n'étaient plus utilisés par les navetteurs. Les habitants ont été invités à se déplacer dans le périmètre de leur quartier à pied ou à vélo.

La crise a impliqué la mise en œuvre de mesures sanitaires nécessaires à la limitation de la propagation du virus, mais pas seulement. En effet, des opportunités en termes de mobilité ont pu également être tirées de cette situation. Des actions de différents types ont été entreprises par la Région et les communes bruxelloises. Fin mai, Bruxelles Mobilité en dresse un premier état des lieux. On y trouve des mesures temporaires, des mesures transitoires ainsi que d'autres qui participent à l'accélération de la mise en œuvre du plan de mobilité Good Move.

- Des aménagements temporaires sont réalisés en faveur des modes actifs par « la plupart des communes », dès la fin du mois de mars (suite à l'appel de la Ministre Elke Van de Brandt et à un soutien régional matériel et conceptuel) : piétonisation, rue réservée aux jeux, couloir cyclo-piéton, etc. Le 20 mai, près de 100 projets sont inventoriés ;
- Le 16 avril 2020, l'arrêté du gouvernement « Ville 30 » est publié, la commune de Jette généralise le 30 km/h le 4 mai. Dans les autres communes, la mise en œuvre de cette mesure est prévue pour le 1er janvier 2021 ;
- 40 km de pistes cyclables « corona » sont aménagées et s'ajoutent au réseau cyclable déjà mis en place dans la Région ;
- Certains axes (Rue de la Loi, Boulevard Général Jacques, Boulevard Sylvain Dupuis, Boulevard Reyers, etc.) voient réduire la place allouée à la voiture au bénéfice de pistes cyclables ;
- 100 feux de signalisation sont adaptés en fonctions des flux de trafics réels en faveur des cyclistes et des piétons et les appels sont font automatiquement (désactivation des boutons poussoirs) ;
- Des campagnes sont lancées pour la promotion de la marche et du vélo, pour les déplacements courts à vélo après le confinement (#Pédalonsàfond), pour les bienfaits du vélo (radio, affichage, 7Dimanche, www.bike.brussels). Les messages sont tant d'ordre général que ciblés sur des activités spécifiques (shopping, école, travail, etc.) ;
- Des accompagnements particuliers sont proposés aux écoles ainsi qu'aux entreprises.

Par ailleurs, les communes ont mis à disposition des citoyens des pompes à vélo dans l'espace public (mise à jour de la carte interactive « Mobigis » pour trouver facilement une pompe). Des projets de stationnement sécurisé des vélos sont à prévoir pour développer la pratique du vélo.

Malgré les nombreux aménagements, certains restent toutefois timides et parfois fort étiés (seulement 1m50 est prévu pour les cyclistes ou la piste est partagée avec les piétons). D'autres ne sont pas suffisamment de qualité et sécurisants pour les enfants.

La plupart de ces mesures étaient bien prévues dans le plan Good Move, mais leur mise en œuvre a été accélérée par rapport au calendrier initial (programmation avant 2030). Cela se conçoit actuellement de façon provisoire ou en test. Beaucoup sont monitorées pour réfléchir à leur maintien et/ou à leur amélioration avec le retour progressif du trafic. C'est l'occasion de tester à grande échelle les mailles apaisées dans les quartiers résidentiels et d'en tirer les leçons pour l'avenir. Par exemple, les espaces de rencontre piétons / vélos se font sans feux de signalisation mais, sur les grands axes, le test montre qu'il est important de maintenir les feux en fonctionnement.

Les effets du confinement conjugués à ces différentes mesures sont : une croissance dans la pratique du vélo pour les loisirs, le maintien des totaux journaliers par rapport à une période hors crise sanitaire (alors que la circulation motorisée a elle-même baissé), la multiplication par six de la pratique du vélo le week-end.

Le maintien de ces effets dépendra des politiques mises en œuvre. Bruxelles Mobilité vise à convaincre, via ses campagnes de communication, les nouveaux « cyclistes du dimanche » d'intégrer le vélo comme un moyen de transport plus régulier. Par ailleurs, les pistes cyclables temporaires ont été choisies pour faire partie du réseau vélo principal en construction. Leur expérimentation est donc accélérée par la mise en selle de beaucoup d'habitants.

Le défi est de maintenir les aménagements au-delà de la période Covid. Des tensions apparaissent entre associations prônant le vélo et celles prônant la voiture. Les nouveaux cyclistes se sentaient parfois en insécurité face aux libertés voire incivilités prises par les automobilistes. Les mentalités n'ont pas radicalement changé même si un certain nombre de personnes s'est mis à rouler en vélo. Il faudra voir les évolutions au moment du retour du trafic routier habituel.

B. Dans l'atelier d'un vélociste

Le premier point énumère les lieux où un technicien/réparateur de cycles peut trouver un emploi dans le secteur. Dans un deuxième temps, sont présentés les différents acteurs rencontrés et spécifiquement mobilisés dans cette partie. Un troisième temps invite à affiner les activités de vente et de maintenance, notamment en les appréhendant sous un aspect plus pratique. Dans un quatrième temps, seront considérées les parties prenantes à l'activité des vélocistes telles que les clients (particuliers et entreprises) et les fournisseurs. La focale sera ensuite mise sur les profils recherchés et effectivement engagés par les vélocistes. Enfin, cette partie se clôture à nouveau sur un point de la situation par rapport à la donne Covid-19.

1. *Mais où sont les techniciens/réparateurs de cycles ?*

Ainsi que cela a été évoqué plus haut, plusieurs acteurs interviennent sur le marché de la réparation et de l'entretien de cycles : les vélocistes, les grands magasins orientés "sport", les ateliers associatifs, les ateliers partagés et les repair cafés.

Au côté de ces acteurs centraux, d'autres entreprises pourraient également recourir à l'engagement à temps plein d'un technicien/réparateur de cycles. Cependant, cela ne se vérifie pas actuellement. Il est ainsi peu probable de retrouver un technicien vélo au niveau de la fabrication, car il s'agit à ce jour d'un travail délocalisé (en raison du coût de la main d'œuvre) et ce, même si le siège social, la conception, etc. sont assurés en Belgique¹³.

Par ailleurs, un technicien vélo ne sera pas nécessairement engagé pour l'entretien de flottes en libre accès (travail répétitif et hyper segmenté, sans nécessité d'une logique spécifique aux cycles) ou pour l'entretien de flottes chargées de la livraison de marchandises à vélo (tailles de la flotte et/ou de la structure trop petites pour garantir la rémunération d'un professionnel spécialisé à temps plein). Enfin, les magasins de grande distribution généralisée (Carrefour, etc.) n'intègrent assurément pas de techniciens vélo dans leur personnel car ils n'assurent pas de service après-vente.

Ce rapide récapitulatif du secteur du cycle (fabrication, vente et réparation) permet de cibler les endroits où un technicien/réparateur de cycles peut actuellement travailler de façon rémunérée et à temps plein. Sont donc exclus les entreprises énumérées ci-dessus, qui ne s'appuient pas (ou pas encore) sur cette profession spécifique, ainsi que les ateliers partagés et repair cafés, qui mobilisent essentiellement des bénévoles. Il est ainsi possible d'affirmer que le métier s'exerce, le plus souvent, chez un vélociste ou dans un grand magasin orienté "sport" (cf. offre Décathlon, relevée dans la partie III.B). D'autres types d'entreprises ne sont cependant pas à écarter telles que les sociétés de location de vélo, de leasing, ou encore celles structurées en atelier fermé.

2. Les vélocistes : particularités et articulation

Dans le cadre strictement légal, les vélocistes sont définis comme des professionnels qualifiés dans la vente et la maintenance de vélos neufs. Toutefois, les acteurs rencontrés invitent à nuancer le propos. Parmi ceux-ci, sont distingués :

- Six vélocistes qui allient effectivement les trois éléments-clés qui caractérisent la profession, à savoir : la vente, la maintenance ainsi que l'objet neuf. Cela n'empêche pas cependant une certaine diversité au sein de cette définition. Des déclinaisons peuvent toucher des activités connexes (en incluant notamment un volet associatif, composé de projets de sensibilisation au vélo et de cohésion sociale autour du vélo, vélocistes 3 et 5), mais aussi l'orientation de l'activité (à destination de quelle clientèle), la taille de la structure et le développement visé de l'entreprise. Tous ces éléments seront repris et développés dans les parties suivantes.
- Pro-vélo, est un atelier de vente et de réparation de cycles qui émane de l'ASBL GRACQ. Son activité est initialement à destination du grand public. Son fonctionnement s'approche alors de celui d'un vélociste classique. C'est d'ailleurs parce qu'il a constaté le développement et la stabilisation des vélocistes, contribuant de facto à augmenter et diversifier l'offre de service, que l'organisme a décidé de réorienter son activité ("en arrêtant, nous n'abandonnons pas les cyclistes bruxellois puisqu'ils ont de plus en plus de possibilités de réparation ailleurs"). Ce réaménagement se fait essentiellement par rapport à son public-cible. Ainsi, les services à destination des particuliers ont été restreints au maximum (outre de la location, vente uniquement via déstockage et réparation seulement pour les vélos vendus) au profit des

¹³¹³ Pour information, seule une entreprise est inscrite à Bruxelles en 2017 dans l'activité de fabrication de vélos (non motorisés) (source ONSS). Par ailleurs, plusieurs personnes rencontrées ont soutenu que, entre-temps, au moins deux entreprises avaient cessé leurs activités.

entreprises (mise à disposition de flotte et maintenance). Pro-vélo se distingue désormais des vélocistes et se définit essentiellement comme un service de flotte.

- Les Points vélos : il s'agit d'une initiative de la Région qui, suite à un partenariat avec les principales gares ou dans le cadre d'un contrat de quartier, a pour objectif de favoriser l'intermodalité en assurant des services de proximité, parmi lesquels la réparation des cycles. Les Points vélos sont présents dans 4 gares (Central, Luxembourg, Midi et Nord) ainsi que dans 3 autres ateliers vélo (Atelier Bockstael, Het Atelier Participatif, Point Vélo Bourse). Ces différents partenariats sont sous-traités à l'entreprise d'économie sociale CyCLO. Suivant le principe d'économie sociale, subventionnés par les pouvoirs publics, les points vélos ne sont pas tenus par des enjeux de rentabilité mais de service. Cela leur permet ainsi de proposer des (petites) réparations à moindre coût. Par ailleurs, ils ne proposent pas de vélos neufs à la vente, mais font de la récupération, de l'up-cycling ainsi que de la vente de seconde main. Ils travaillent également à l'insertion socio-professionnelle des stagiaires que CyCLO forme par ailleurs, via son projet DyNAMO (voir point 3.1.).

Les acteurs rencontrés reconnaissent une complémentarité de principe entre les vélocistes et les ateliers subventionnés ("il y a de la place pour tout le monde", vélociste 5). Les ateliers partagés et les ateliers participatifs permettent que les cyclistes s'outillent et s'autonomisent dans la (petite) maintenance de leur vélo. Les Points vélos travaillent également à l'accessibilité du vélo pour ceux qui préfèrent ne pas intervenir eux-mêmes dans la réparation de leur engin et qui ne recourent pas au service d'un vélociste (achat en grande surface, seconde main, etc.). Comme ces acteurs sont subventionnés, ils peuvent prendre plus de temps pour effectuer des réparations. En contrepartie, ils héritent bien souvent de vélos de moindre qualité ou plus vieux. Cela implique également un lien plus distendu par rapport aux évolutions du marché du cycle. Par-delà le public de navetteurs visé initialement par les points vélos, ce sont essentiellement des questions de budget et de sensibilité (vélo de qualité, économie circulaire, etc.) qui distinguent le public des acteurs subventionnés de celui des vélocistes.

En outre, certains vélocistes soulignent la valeur ajoutée des interventions des ateliers partagés et participatifs. L'objectif de viser l'autonomisation progressive du cycliste serait un "win-win" complet car les interventions apprises ne relèveront jamais que d'un niveau basique de maintenance. Vélociste 8 affirme ainsi que des gestes tels que gonfler un pneu ou graisser une chaîne devraient être appris à l'école. Il y a un avantage à décharger les vélocistes des petites réparations, aussi basiques que rapides, qui se révèlent en fait peu intéressantes. C'est ce qu'expliquent tant le monde associatif ("ce n'est pas ça qui les fait vivre") que le vélociste 5: "qu'on puisse faire autre chose, parce que, nous, changer des pneus et des patins de freins toute la journée, c'est pas ce qui nous motive en se levant le matin". A contrario, il y aura toujours besoin d'une intervention spécialisée ("le jour où la personne devra changer sa transmission, elle viendra le faire ici", vélociste 5).

Toutefois, des crispations sont remontées à plusieurs reprises au cours des entretiens. Ainsi, si les points vélos "ont le mérite d'exister, notamment en faisant la promotion du vélo", ils ne sont pas forcément bien considérés par les vélocistes. Il a déjà été reproché aux points vélos leur manque de transparence sur leur objectif de réinsertion socioprofessionnelle. Pour les vélocistes privés (vélocistes 3, 4, 8), ce point est pourtant essentiel, car c'est ce qui explique à la fois un même service pour un coût moindre et le risque d'une qualité de travail plus "inégaie". L'objectif de réinsertion de CyCLO via son projet DyNAMO ne serait pas compatible avec une formation de professionnels du vélo, qui doivent avant tout être des "passionnés". En outre, toujours selon les vélocistes, la pratique du moindre coût

et de la récupération, parfois poussée à l'extrême, contreviendrait à l'enjeu de sécurité, garantie ultime assurée par le vélociste envers sa clientèle (vélociste 4, 5).

Des écarts au principe de complémentarité entre les acteurs ont également relevés. Plusieurs vélocistes ont ainsi rapporté que les points vélos auraient vendu tout un temps des équipements à un prix inférieur à celui du marché alors que certains ateliers de partage verraient les animateurs bénévoles se transformer en véritables professionnels "low-cost". Chez certains vélocistes, il peut y avoir de la rancœur à ce que ce qu'ils considèrent comme un service de moindre qualité soit subventionné voire encouragé au détriment de leur activité. Ce sont des dévoiements dérangeants que les vélocistes dénoncent comme une concurrence déloyale, alors qu'il faut "pouvoir gagner sa vie" ("est-ce juste ?"). Ils ne rapportent toutefois pas de réelle menace pour leur propre activité (vélociste 4, 8).

Ainsi, si les acteurs se connaissent entre eux, force est de constater que les différences de pratiques et de mentalité sont souvent essentialisées. Conscient de cette situation, CyCLO explique travailler actuellement à se présenter auprès des acteurs privés¹⁴. Des communications interpersonnelles s'établissent pour aplanir les rapports et les différences. À ce stade toutefois, il semblerait que l'imperméabilité entre les vélocistes et les points vélos perdure encore quelques temps. De fait, si CyCLO relève des transitions possibles pour les travailleurs entre les deux types de structures (pour un autre rythme de travail, d'autres types de vélos, etc.), les entretiens ne permettent pas de relever de cas concret de passage d'un salarié CyCLO vers le privé (ou inversement).

La présentation des différents acteurs intervenant dans la vente et/ou la réparation de vélos neufs (ou d'occasion) permet de souligner, au-delà de la définition univoque, une diversité d'activités et de pratiques. De plus, elle met en évidence la façon dont les activités, tout comme les acteurs, peuvent s'articuler ou s'achopper entre elles/eux.

Enfin, il est important de remarquer l'absence de deux acteurs dans l'analyse. Il manque d'une part, les magasins de grande distribution spécialisés dans le sport, car ils n'ont pas donné suite à nos sollicitations. Pour les vélocistes, ils sont connus et intégrés comme de la concurrence directe. D'autre part, ne sont pas reprises les entreprises qui se consacrent exclusivement à la maintenance et à la réparation de vélos. Pointé par certains vélocistes, ce type de structure est peu répandu et généralement géré par un indépendant. Les vélocistes en les mentionnant rendent compte de relations plutôt collaboratives.

3. Le vélociste et ses différentes activités

L'activité des vélocistes comprend principalement la vente et la maintenance des cycles. Le technicien/réparateur de cycles intervient dans ces deux activités, étant donné que la vente passe par le montage du vélo (qui peut prendre, selon les modèles, une demi-heure à une demi-journée).

En général, la réparation et l'entretien des cycles sont considérés comme un service au client aussi indispensable que nécessaire. C'est un engagement pris par le vélociste pour permettre une continuité dans la pratique du vélo et pour assurer la sécurité du cycliste (vélociste 4, 5). En outre, cette garantie comporte une valeur ajoutée fondamentale par rapport à la vente en ligne ou en grande surface "généraliste". Elle est constitutive dans la définition que le vélociste fait de sa profession qui peut ainsi soutenir un "vrai" service après-vente ("parce que c'est facile sur internet de faire des réductions pour la vente, mais après ?", vélociste 4).

¹⁴ A noter que le développement des points vélos au cours de ces dernières a contribué à ce cloisonnement puisque la majorité du personnel à avoir été engagée provient directement des formations données par CyCLO.

Cependant, la maintenance est une activité peu (voire pas) rentable pour le vélociste. Premièrement, si la marge sur les pièces existe bien, elle est toutefois limitée car les pièces sont relativement bon marché (notamment en comparaison aux pièces d'une voiture). Deuxièmement, et c'est un avis partagé par tous les acteurs rencontrés dans le cadre de ce dossier, c'est surtout le coût élevé de la main d'œuvre en Belgique qui presse les vélocistes. Ainsi, un mécanicien vélo coûte 48 euros de l'heure, TVA incluse. Le vélociste 4 explique : "Un entretien coûte 39 euros, montant calculé sur base du temps nécessaire au mécanicien pour effectuer l'opération, soit $\frac{3}{4}$ d'heure. Le devis est présenté à l'avance au client. Le moindre contretemps est donc pris en charge par l'atelier. Si le mécanicien prend 1h30, c'est $\frac{3}{4}$ d'heure de perdu, parce que l'atelier perd un deuxième entretien qui aurait pu être effectué sur le même laps de temps."

Selon certains, il peut être "possible de s'y retrouver", notamment avec "des mécaniciens rapides et efficaces" (vélociste 4) ou "en faisant ce qu'on connaît" (vélociste 8). Cependant, de manière générale, le coût élevé de la main d'œuvre, couplé au fonctionnement par devis, limite fortement la rentabilité de la maintenance pour les vélocistes. On peut y voir d'ailleurs une des raisons de la réorientation de l'activité de Pro Velo vers de la réparation qu'il qualifie lui-même de "ciblée".

La rentabilité et le développement d'une entreprise passe essentiellement par la vente de cycles et d'équipements : "ce qui intéresse un magasin, c'est de vendre des vélos, d'entretenir ses flottes, mais pas de réparer les vélos du tout-venant, car ils ne gagnent pas grand-chose dessus" (représentant associatif).

De fait, les vélocistes sont plutôt partagés sur le fait d'accepter "n'importe quel vélo" à la réparation. Tous s'entendent bien sur le service à garantir sur les cycles qu'ils ont vendus : vélos connus, pièces à disposition, contact avec les fournisseurs, etc. C'est pour les "autres vélos" qu'il y a plus d'hésitation, tels que les vélos de moins bonne qualité ou trop vieux. Les vélocistes peuvent ainsi, plus ou moins fréquemment, renvoyer ces clients vers d'autres acteurs du secteur, comme les points vélos ou les réparateurs indépendants (vélociste 5). Les raisons de ces refus ne manquent pas : expériences négatives, intervention peu rentable, manque de place et de temps, pas de connaissances, pas d'outils et de pièces adéquates, etc. Certains vélocistes vont même jusqu'à ne plus accepter d'autres vélos que ceux préalablement vendus dans leur magasin, réduisant ainsi leur activité de maintenance à un service après-vente (vélociste 4, 7, 8). Il faut toutefois noter que les "exceptions" ne sont pas rares ("c'est dur de refuser des gens qui ne savent pas où aller", vélociste 4, 5). La prise en charge sera alors d'autant plus balisée, notamment avec la sensibilisation l'aspect qualitatif d'un vélo et la présentation d'un devis (sachant qu'au plus le vélo est de mauvaise qualité, plus l'intervention prendra de temps et donc sera coûteuse).

Presque tous les vélocistes privés rencontrés vendent des articles neufs. Les marges réalisées sur les ventes sont d'ailleurs plutôt intéressantes ("mais il ne faut pas oublier le travail de montage qu'il y a derrière", vélociste 5). Cela a pour effet de limiter fortement la dimension de recyclage et d'up-cycling auprès de ce type d'entreprise. Seuls les vélocistes 3 et 5 intègrent la vente de seconde main sur base de convictions écologiques et sociétales fortes. Vélociste 3 peut soutenir son activité en vendant « en petite quantité » des vélos neufs et d'occasion, cela tient essentiellement à la taille de sa structure (seul, un futur employé à temps partiel) et à la diversification de son activité (ASBL, actions de sensibilisation et de formation, etc.). Vélociste 5, ayant structuré une partie de son activité en ASBL, veut également proposer un système de reprise d'anciens vélos, mais se dit lucide quant à ses limites : "entre deux réparations, si les pièces le permettent". L'essentiel de ce type d'activité est rendu à CyCLO, "ça coûte trop cher pour un vélociste, c'est impossible de revendre un vélo complètement

renové au prix de l'heure (note : heure facturée), ce serait hors de prix (note : puisque que ce type d'intervention prend beaucoup de temps) !" (vélociste 5).

Outre les équipements et accessoires, sont donc principalement distribués une ou plusieurs marques et modèles sur lesquels les vélocistes décident de miser. Il s'agit d'un choix primordial sur bien des points de la vente, comme la qualité et la durabilité du vélo, ainsi que de l'entretien que le vélociste garantit par la suite : qualité et accessibilité des manuels de réparation, de l'approvisionnement et du service après-vente du fournisseur. Suivant les améliorations en termes de qualité, les prix des vélos, fixés par les fournisseurs, ont assez bien augmenté ces dernières années (vélociste 2). Cela peut d'ailleurs faire pression sur les vélocistes qui redoutent de voir se détourner une partie de leur clientèle au profit d'achat sur internet ("c'est comme vendre des pains à 7 euros", vélociste 1, 2).

Le démarrage de l'activité d'un vélociste et son développement sont liés à un important investissement placé dans les stocks car les vélos sont payés à la livraison par le fournisseur. Vélociste 5 souligne : "sans stock, on ne peut pas répondre à la demande, mais c'est de l'argent qui est bloqué". L'aspect prévisionnel est d'autant plus important que la commande s'effectue avant le dernier trimestre pour l'année suivante. La commande doit spécifier les modèles, mais également jusqu'à leurs tailles et coloris. Cela souligne l'importance de la gestion au sein de ce type d'entreprise.

La plupart des vélocistes propose une offre élargie de vélos en intégrant notamment les vélos électriques, les vélos cargo, les vélos pliables, speed pedelec, etc. Certains peuvent même décider de se spécialiser sur l'un ou l'autre type d'engin, comme les vélos cargo.

Les vélocistes concernés confirment la percée des vélos à assistance électrique ces dernières années. Un certain nombre d'avantages sont reconnus au vélo électrique comme celui de "remettre les gens en selle" et de faciliter la mobilité douce (vélociste 5 : "mon meilleur argument, c'est de leur faire essayer le vélo"). Il est reconnu que ce type de vélo, plus technique, comporte des problématiques spécifiques et limite, ce faisant, l'autonomie de l'utilisateur dans le registre des réparations à effectuer.

Une grande majorité des vélocistes est par contre très méfiante envers les trottinettes électriques, malgré le marché qu'elles peuvent représenter aujourd'hui pour un nombre restreint d'experts (vélociste 1). Si des convictions écologiques et militantes sont parfois soulignées, les critiques les plus généralisées sont celles liées à sa qualité (fragile, peu adaptée à la vitesse), à son entretien (réparations fréquentes, difficiles) ainsi qu'à la fiabilité des fournisseurs (vélociste 2, 4). Seul vélociste 4 en propose à la vente : un modèle unique, qu'il considère fiable et possible d'entretenir.

La vente apparaît comme le moteur essentiel de l'activité du vélociste privé puisque c'est elle qui garantit la rentabilité de l'entreprise ("les bons magasins vendent minimum 1 vélo par jour", vélociste 1). Le métier serait toutefois incomplet sans un service de réparation et de maintenance, même si celui-ci peut être ciblé, voire strictement se limiter à un "service après-vente" ("si on veut bien vendre, il faut un bon service derrière", vélociste 4). Ce service, même s'il ne permet pas de faire "du chiffre", doit également être efficace et peut même être débordé, mis "sous pression" au nom de la rentabilité (vélociste 5).

Globalement, le nombre de réparateurs de vélos semble déterminé par la taille de l'entreprise, le nombre de ventes visées/effectuées et les perspectives de développement. Ce nombre suit l'idée qu'il faut pouvoir "se permettre ce type d'engagement". Ainsi, vélociste 2 fonctionne seul depuis 17 ans sans vouloir augmenter son nombre de clients alors que vélociste 4 connaît une augmentation constante de son chiffre d'affaire de 30% par an, diversifie continuellement son offre et compte actuellement 10 salariés. Vélociste 5 a démarré son magasin cette année en s'appuyant directement

sur deux mécaniciens et deux stagiaires alors que, de son côté, vélociste 1 se dit objectivement dans l'impossibilité d'engager ("plus qu'un salarié, ce serait trop cher").

Le secteur est très fluctuant, "beaucoup ouvrent et ferment" (vélociste 2). Les facteurs explicatifs sont la mauvaise gestion et les dépenses importantes qu'il faut engager lors du lancement de ce type de commerce (vélociste 1). La stabilisation peut d'ailleurs prendre plusieurs années. Les vélocistes notent plusieurs éléments de contexte favorable à leur développement : le succès du vélo électrique, l'augmentation de la demande auprès du public ainsi que le contexte politique favorable à la mobilité douce. Ce sont autant de points qui participent d'ailleurs à la stabilisation du volume de travail à travers les saisons, laissant présager qu'il n'y aurait plus de creux à terme. En outre, cela leur permet de considérer leur métier comme "soutenable" (vélociste 8), dans un secteur "lancé et bien loin d'être saturé" et comportant un "important potentiel de développement" (vélociste 4, 5).

4. Clientèle et fournisseurs : perspectives sur la demande et son développement

Les vélocistes sont encore confrontés à l'idée que, pour le grand public, "un vélo, ça ne coûte pas cher". Un changement de mentalité s'opère toutefois, et ils le constatent notamment auprès de leur clientèle. De plus en plus sensibilisée à la nécessité d'un vélo fiable et de qualité, cette dernière est réceptive aux améliorations qualitatives de l'offre de cycles et aux coûts associés (vélos électriques, pliables, etc.). La plupart des vélocistes propose des vélos de grandes marques et certains revendiquent même n'avoir que du "haut-de-gamme" (vélociste 2, 8). Cela souligne une clientèle plutôt aisée. Les professionnels insistent cependant : leurs clients ne sont pas que des "vélo-bobos", ils sont avant tout "conscientisés" (vélocistes 1, 3, 8).

Une autre idée encore fort présente auprès du grand public est celle selon laquelle un vélo, une fois acheté, ne doit plus coûter. Là encore, les vélocistes relèvent une clientèle plus encline à accepter des devis plus importants. Comme dit précédemment, il s'agit d'un public composé d'utilisateurs quotidiens ("ça doit pouvoir rouler tous les jours") et / ou ayant fait l'acquisition d'un vélo plus technique (donc plus cher et plus difficile à entretenir soi-même). Progressivement sensibilisés à la valeur de l'investissement, ces utilisateurs intègrent la nécessité d'un meilleur suivi à assurer. Les vélocistes participent à ce changement de mentalité via un travail de sensibilisation ("d'éducation", vélociste 5), notamment grâce au devis ou aux factures détaillées (vélociste 4) ou en proposant des réparations ciblées et donc moins coûteuses (vélociste 5).

L'entretien d'un vélo dépendrait de plusieurs variables : type d'utilisateur (à l'aise, très prudent), type de conduite (et usures spécifiques associées), relation de confiance nouée avec le vélociste (clientèle fidélisée). Le vélo choisi compte également et est lui-même déterminé par l'expérience du cycliste (vélo de qualité moindre par peur du vol, faible connaissance, facilité, etc.). Suivant cela, une règle unique semble difficile à définir. Toutefois, certains vélocistes conseillent un entretien préventif tous les six mois, un an.

Les acteurs institutionnels et associatifs reconnaissent que la couverture est incomplète sur Bruxelles. De leur côté, les vélocistes nourrissent effectivement un lien avec le quartier dans lequel ils ancrent leurs activités. Ce lien est bien sûr une préoccupation pour ceux d'entre eux qui ont une visée plus sociale de par leur volet associatif (vélociste 3, 5). Mais il l'est également pour les autres, en tant que donnée pour leur clientèle, suivant les critères de proximité et d'accessibilité. Vélociste 4 va même jusqu'à soulever la nécessité d'adapter son offre au profil socio-économique des habitants de son quartier.

Si les entreprises privées ne bénéficient pas des mêmes subventions que les points vélos, leur activité est soutenue par différentes mesures destinées au particulier. La Région poursuit la prime Bruxell’Air alors que certaines communes proposent des primes supplémentaires. Ces mesures ne font toutefois pas l’unanimité car elles ne sont pas dépourvues du risque de l’effet d’aubaine. Le politique garde cette réflexion pour les projets à venir. Les entreprises ont, quant à elles, la possibilité d’intervenir en octroyant à son personnel un budget mobilité à la place d’une voiture de société, dont la mobilité douce, ainsi qu’une indemnité au kilomètre. Enfin, certains vélocistes mettent en place des offres spécifiques pour faciliter l’achat de vélo comme le paiement par mensualités (vélociste 4). Ces différentes actions travaillent à élargir l’accès à un matériel de qualité à d’autres publics. Ce faisant, ils participent à éloigner l’activité de vélocistes de la niche “vélo-bobo”.

Outre la vente au particulier, le leasing apparaît comme une réelle opportunité pour le développement de l’activité des vélocistes. Ainsi, les structures privées comportant le plus grand nombre de travailleurs (vélociste 4, 5, 7, 8) sont également celles qui ont décidé d’inclure ce type de service dans leur activité. Le marché attire de plus en plus d’acteurs. Bien que cela réduise la marge de progression, son développement est assuré, notamment grâce aux aides octroyées. Concrètement, le vélociste démarché directement les entreprises ou rencontre des entreprises spécialisées dans le leasing. Le B to B devient dès lors une activité à part entière pour ces vélocistes. Il vend alors ses propres véhicules comme “flotte de service” puis il en garantit la maintenance. En aval de la vente, la maintenance se planifie facilement et se réalise via déplacement. Le vélo à assistance électrique rencontre un succès considérable, notamment pour le confort qu’il garantit. Le budget octroyé permet également le placement de vélos de haute gamme.

Quelques entreprises de vélocistes mentionnent avoir été approchées pour réaliser l’entretien de flotte en libre accès (vélos et/ou trottinettes). Ce sont des contrats conséquents qui peuvent considérablement impacter le contenu et le volume de l’activité. Cette formule semble toutefois moins stable et moins sécurisante que celle du leasing, car il n’y a, a priori, pas de garantie, ni sur la qualité du matériel, ni sur la durabilité de l’entreprise de flotte en libre accès. Une fin prématurée de contrat peut profondément perturber l’activité, voire le magasin de cycles (vélociste 4). D’autres cas de sous-traitance sont également possibles, même s’ils semblent plus marginaux. Ainsi, vélociste 3 a un partenariat de maintenance et de dépannage (en déplacement) avec une société de livraison à vélo. Selon plusieurs vélocistes, le développement optimal des entreprises du libre accès et du service de livraison à vélo a plutôt intérêt à passer par l’internalisation de la maintenance. Cette décision a d’ailleurs déjà été prise par certaines, soit en développant des ateliers spécifiques, soit en sollicitant les équipes déjà en charge des voitures.

Outre les clients, le développement de l’activité des vélocistes est tributaire des fournisseurs. Si cela joue pour la vente (qualité et constitution des stocks), les spécificités de leur business model impactent surtout l’activité de maintenance et de réparation proposées par les vélocistes. Spécialisation des pièces, des outils, voire des principes mêmes de fonctionnement de vélos... sont autant de raisons pour le vélociste de maintenir des contacts et de réaliser des tâches supplémentaires en matière de mise à jour des connaissances (la dynamique d’atelier est un soutien primordial), de logistique et de gestion des stocks.

Cette relation de dépendance est exacerbée dans le cas des vélos à assistance électrique à cause de la technologie liée au moteur. En effet, sans autorisation spécifique (licence octroyée par le fournisseur), le mécanicien n’est pas autorisé à intervenir sur le moteur, sous peine de perdre la garantie et de s’en faire facturer un nouveau. Il doit procéder à son démontage puis l’envoyer au service après-vente du fournisseur. L’analyse d’un simple dysfonctionnement d’un moteur doit elle-même passer par une série

d'outils spécifiques : machine pour le diagnostic, ordinateur et clé pour pouvoir lire les codes de panne/ problème technique.

Certains vélocistes pensent qu'à terme les fournisseurs développeront leur propre service après-vente face à la complexité grandissante de leurs modèles. Cela accroîtrait la charge administrative des vélocistes au détriment de la maintenance en elle-même. A contrario, les vélocistes auraient-ils intérêt à pouvoir intervenir sur les vélos ? Cela dépendrait avant tout du type d'intervention (connaissance fine du modèle, diagnostic complet, pièce à disposition, temps de travail, etc.). Actuellement, le secteur déplore un manque criant d'expérience concernant le fonctionnement des vélos à assistance électrique. Les fournisseurs proposent des formations mais celles-ci resteraient superficielles. Quelques vélocistes parlent même de démonter complètement un de leurs vélos en fin de garantie pour améliorer les connaissances de leur équipe (vélociste 2, 5).

Si les fournisseurs proposent effectivement du matériel de qualité, il n'en demeure pas moins, selon les vélocistes, qu'il y a beaucoup d'incertitude concernant la durée de vie d'une batterie au-delà de ce qui est couvert par la garantie. Le business model des fabricants miserait davantage sur le rachat d'un engin ou de la pièce complète (impossible d'ouvrir un moteur sans abîmer le boîtier par exemple) plutôt que son prolongement. Dans le même temps, les premiers vélos à assistance électrique (a fortiori les flottes de leasing) vont voir leur garantie arriver à terme. Que vont-ils devenir ?

Un questionnement sous-jacent apparaît alors : cela vaudrait-il la peine pour un vélociste de pouvoir prolonger voire recycler une batterie ? Si la réflexion n'est pas neuve concernant les produits de grande consommation (production industrielle, à grande échelle), l'interrogation est particulièrement prégnante pour le secteur. Elle l'est d'autant plus que beaucoup d'éléments ne favorisent pas le recours à l'up-cycling et la valorisation par le vélociste : coût de la main d'œuvre élevé en raison du temps à y consacrer, manque de connaissances fines en matière d'électronique, impossibilité d'assurer une nouvelle garantie par le magasin et difficulté de proposer un devis raisonnable ("les clients pourront-ils suivre ?", vélociste 5). Tous ces éléments peuvent pousser les vélocistes, par facilité, à vendre du neuf car ils ne rencontrent pas leurs intérêts économiques. De plus, l'aspect durable n'est pas nécessairement une préoccupation pour tous les vélocistes.

5. Profils de vélocistes et recrutement de techniciens/réparateurs de cycles

Les vélocistes rencontrés sont des entrepreneurs qui, pour lancer leur activité, ont fait le pari de la mobilité à vélo et de son développement. Les perspectives de recrutement et la constitution d'une équipe sont influencées par le parcours personnel des vélocistes et la dynamique du secteur.

Parmi les vélocistes rencontrés, peu sont d'abord passés par la fonction salariée de mécanicien de cycles (vélociste 4, 8). Beaucoup mettent en avant leur profil autodidacte, en soulignant l'intérêt pour le bricolage (vélociste 2) et/ou la mécanique vélo (vélociste 3, 4), et ce bien avant l'entame de leur formation. Le reste démontre d'un profil de reconversion où domine avant tout une idée de passion, d'envie, d'implication (vélociste 1, 5, 8).

L'accès à la profession étant encore d'application à Bruxelles, tous les vélocistes ont dû passer par la certification. Globalement, leur expérience personnelle de formation est plutôt mitigée, ce qui les fait déboucher sur deux conclusions. Premièrement, et à tout le moins, rien ne remplace la pratique en atelier ("sur 10 vélos, il y en a 4 qui se réparent comme on nous l'a appris, pour le reste, il faut bricoler", vélociste 5). Deuxièmement, le diplôme obtenu "ne veut pas dire grand-chose" car il acte uniquement l'acquisition de bases théoriques. Une large majorité va jusqu'à partager explicitement ses réserves sur la qualité des formations actuelles : "la sauce ne prend pas", "il manque une expérience solide de

travail". Seul un vélociste est plus positif, ce qui est directement à mettre en lien avec sa fonction de formateur.

En matière de recrutement, plusieurs vélocistes relèvent des demandes : des candidats techniciens/réparateurs de cycles qui ne manquent pas, mais qui ne conviennent pas nécessairement. Ils déplorent la sous-qualification généralisée dans le métier (vélociste 1, 4, 8). Ils passent d'ailleurs très rarement par des offres d'emploi. Le recrutement semble opérer beaucoup plus par le bouche-à-oreille et/ou le stage. Il est d'ailleurs intéressant de souligner que, pour deux entreprises au moins, les engagements ont dû se faire très rapidement pour soutenir leur développement ("j'ai peut-être engagé trop vite", vélociste 8). Le "bon moment" jouerait donc dans le recrutement tel qu'il s'opère actuellement. L'épreuve se traduit souvent par une journée en atelier, avec une intervention plus ou moins grande du gérant. Toutefois, comme beaucoup le déplorent, ce type d'essai n'est pas toujours révélateur.

Les entretiens effectués permettent de dresser les caractéristiques requises pour un mécanicien de cycles. L'analyse révèle qu'il n'y aurait pas un profil unique recherché, mais bien plutôt un scoop plus ou moins large selon les entreprises et leurs besoins spécifiques :

- Les exigences en matière de connaissances mécaniques sont très variables, certains vélocistes compensant les lacunes en la matière par l'exigence d'une motivation et d'une implication très importantes (vélocistes 5, 8). A l'inverse, les structures plus fortement axées sur la rentabilité souhaitent des personnes qualifiées (sous-entendu "rentable", vélociste 1, 2, 3, 4), opérationnelles directement, notamment grâce à leur expérience et leur autonomie ("sans expérience, c'est pas possible, ça coûte trop cher", vélociste 4) ;
- Au côté des compétences mécaniques et techniques, s'ajoute, a minima, un contact client. Des tâches telles que la réception du vélo, le diagnostic rapide ("impliquant un travail d'écoute du rapport au corps", vélociste 1) et un premier devis, l'explication des réparations effectuées incombent à tout mécanicien travaillant chez un vélociste, étant donné que l'atelier n'est pas fermé (à l'inverse des sociétés de flotte en libre accès par exemple). Ce contact peut être bienvenu de façon plus affirmée, tirant sur le sens commercial (vente de vélo, d'accessoires, etc.), notamment parce qu'il soutient l'activité la plus rentable des magasins de vélos ;
- La répartition des tâches (activité/vente, administratif, etc.) se fait selon la taille de l'entreprise et la valorisation de la polyvalence par le patron. Ainsi, si la polyvalence est indispensable en tant que vélociste, elle n'est pas toujours nécessaire, ni même souhaitée pour le personnel supplémentaire. Par exemple, la plupart des employés de vélociste 4 sont assignés soit à la vente, soit à la réparation. À l'inverse, vélociste 5 insiste pour s'adapter aux affinités et besoins de chacun. Tous deux soulignent la capacité à pouvoir travailler en équipe et cohabiter en atelier. Les vélocistes 2 et 3, en raison de la petite taille de leur structure, gèrent l'ensemble des tâches ;
- Pour la majorité, la langue est une variable importante, que ce soit pour la clientèle comme, mais dans une moindre mesure, pour les contacts avec les fournisseurs (néerlandais, anglais). Indispensable pour le gérant et l'entreprise, la langue est plutôt alors à voir comme un "plus" personnel concernant le technicien ;
- Tous se rejoignent sur l'intérêt spécifique pour le vélo, a contrario de ce qui pourrait être soutenu par des entreprises de flotte en libre accès : "les mécaniciens auto ne conviendraient pas" (vélociste 1), "les techniciens doivent rouler à vélo" (vélociste 3), "s'il n'est pas intéressé

par le vélo, ce sera un moins bon mécano” (vélociste 4), etc. C’est un point essentiel, une condition sine qua non qui fait l’unanimité des vélocistes.

Les contrats proposés sont généralement à durée indéterminée, à la fois plus durables et plus faciles à arrêter directement lorsque la personne ne convient pas. Cependant, certaines pratiques plus “ad-hoc” voire borderline (travailleur indépendant, faux travailleur indépendant, “dépannage”, etc.) sont présentes en réaction au coût de la main d’œuvre. Le recours au travail saisonnier n’est pas aussi fréquent qu’on aurait pu le croire (vélociste 1, 6). Plus nombreux sont les vélocistes qui visent avant tout à maintenir et fidéliser leur personnel (“une boîte est belle de tous les côtés”, vélociste 5). L’enjeu de stabilité est d’autant plus fort qu’un départ imprévu déséquilibre l’activité.

Beaucoup d’employeurs sont conscients qu’on ne fait pas nécessairement carrière dans une seule et même structure. Certains vélocistes réfléchissent d’ailleurs à remettre leur commerce. Loin de l’idée de cloisonnement, ils considèrent tant les mouvements entre entreprises de vélocistes que les opportunités de transition vers d’autres métiers en lien avec le vélo et / ou la maintenance.

Considérant les perspectives d’engagement, peu de vélocistes se disent aujourd’hui en demande d’élargir leurs équipes. Ainsi, le vélociste “pour” met une priorité sur le développement et l’apprentissage de ses stagiaires (vélociste 5). A contrario, le vélociste “contre” sort d’une restructuration de l’activité au cours de laquelle il a procédé à une réduction volontaire du nombre de mécaniciens (vélociste 7). Les vélocistes “pourquoi pas” sont beaucoup plus nombreux. L’aspect conditionnel souligne l’enjeu de rentabilité. Ainsi, certains envisagent de prendre une personne afin qu’elle puisse reprendre, à terme, leur commerce (vélociste 2, 3). Vélociste 1 multiplie les conditions au niveau de la formation et en termes de statut (“smart” dans un premier temps) pour engager définitivement un stagiaire. Enfin, deux autres ont besoin de garanties sur le profil en termes d’expérience et de confiance, sans les rencontrer actuellement sur le marché (vélociste 4, 8).

6. Impact Covid-19 : les vélocistes sur le pont

Afin d’obtenir un premier aperçu des impacts de la crise sanitaire du Covid-19 sur les vélocistes et les techniciens vélo, deux d’entre eux ont été interrogés à ce propos, début juin 2020. Ils témoignent à la fois de leurs propres expériences et de leurs observations plus larges sur le secteur du cycle.

Tous deux notent une hausse énorme des ventes de vélos et des demandes de réparations, depuis le début de la crise sanitaire. Le confinement ayant entraîné une chute libre des déplacements en voiture, et ce, couplé à un aménagement accéléré des infrastructures pro-cycles, un important bassin de nouveaux utilisateurs de cycles s’est révélé. En effet, durant cette période, le vélo a conquis un large public, composé à la fois de personnes plus ou moins préparées qui attendaient le bon moment pour se lancer et de tous nouveaux pratiquants qui saisissent cette occasion pour le tester et/ou en faire un loisir. Les premiers seront probablement des cyclistes plus réguliers et pérennes dans leur pratique que les seconds, dont une bonne partie sera temporaire car avant tout contextuelle.

Nonobstant le caractère temporaire de certains nouveaux utilisateurs, la hausse rapide et exceptionnelle des ventes et demandes de réparations de cycles entraîne aujourd’hui plusieurs conséquences importantes pour les vélocistes et techniciens vélo :

- Des rentrées financières plus élevées avec l’explosion des ventes de vélos neufs et des demandes de réparation et de maintenance ;

- Un rythme de travail intense et un besoin immédiat et important de main d'œuvre qualifiée, menant à des engagements massifs à l'échelle du secteur du cycle (un des vélocistes interrogés est passé de 3 à 7 collaborateurs) ;
- Un délai particulièrement long pour les réparations et la maintenance des cycles (environ un mois), obligeant les vélocistes à fermer durant plusieurs jours voire toute une semaine pour certains, afin de rattraper ledit retard ;
- Des refus quotidiens de prise en charge de réparations ;
- Des ruptures de stock de pièces standards chez tous les fournisseurs ;
- L'ouverture ou la planification d'ouverture potentielle de nouveaux magasins de cycles ;

Concernant les perspectives futures du monde du cycle, les acteurs interrogés sont tous inquiets d'un manque d'approvisionnement en vélos d'ici le dernier trimestre de l'année, vu le temps de latence nécessaire aux fournisseurs et fabricants en terme de production. Un risque d'incapacité à suivre la demande est anticipé, car, même si certains nouveaux utilisateurs de cycles retourneront à leurs vieilles habitudes d'automobilistes ou vers les transports en commun, un surplus se maintiendra.

C. Formations cycle à Bruxelles et perspectives

Cette partie contient trois points. Le premier concerne l'offre de formations professionnalisantes actuelle à Bruxelles liée au métier de technicien/réparateur de cycles. Chacune des formations est présentée avec le regard critique des vélocistes. Le deuxième a trait aux perspectives futures de formation dans la Région bruxelloise. Il met en avant différents points d'attention à prendre en compte dans le cadre de la création d'une nouvelle formation professionnalisante dans le paysage existant. Le troisième point réfléchit sur l'impact du Covid-19 en matière de (demande de) formation.

1. Offre de formations au métier de technicien/réparateur de cycles

Van Zeebroeck et Charles (2014, p. 30) relèvent dans leur étude que "le degré de qualification du personnel embauché par les vélocistes reste très problématique : la plupart des vélocistes sont amenés à former eux-mêmes leurs employés après engagement. Cette faible qualification s'explique entre autres choses par l'absence jusqu'il y a peu d'une filière de formation en Région de Bruxelles-Capitale". Depuis lors, plusieurs types de formations professionnelles autour du vélo ont émergé à Bruxelles et s'y sont développées. Aujourd'hui, tous les vélocistes interrogés en connaissent au moins une.

Le projet DyNAMO de CyCLO asbl : C'est un projet de formation et d'économie sociale qui existe depuis 2003. Il vise les publics les plus éloignés du marché de l'emploi (ACS insertion, contrats PTP et article 60 principalement) dans l'objectif d'une réinsertion socio-professionnelle. Ceux-ci sont engagés avec des contrats variant entre 1 an et 2 ans en fonction de leur statut. Ils suivent tous une formation intensive de 4 mois en début de parcours avant d'être envoyés pour le reste de leur contrat en stage pratique dans un atelier de réparation vélo interne à l'organisme, c'est-à-dire dans un point CyCLO (aussi appelé "Point vélo").

Sept points CyCLO sont présents dans Bruxelles, incluant systématiquement un chef d'atelier, deux ou trois collaborateurs (contrats fixes) et un à trois assistants (stagiaires en formation). Pour rappel, les points CyCLO s'occupent de petites réparations et ne font pas de vente de vélo. L'asbl CyCLO se positionne dans une démarche écologique et d'économie circulaire en pratiquant la récupération et n'achetant en neuf que certaines pièces de vélo quand c'est nécessaire. Dans la même lignée

philosophique, les points CyCLO ne prennent pas en charge les utilisateurs de vélo électrique. L'asbl reconnaît néanmoins une tendance inexorable à la hausse de l'utilisation de ce type de vélo et, par conséquent, un besoin d'apprentissage pour les futurs techniciens. De la sorte, elle inclura prochainement ces nouvelles compétences dans son programme de formation.

Depuis 2003, le projet a évolué en parallèle avec le développement du vélo à Bruxelles, ce qui permet une plus grande diversité des débouchés post-formation comme l'expliquent les acteurs de CyCLO interrogés. CyCLO asbl propose aujourd'hui deux entrées en formation par an de 8 personnes, avec une réserve permanente de recrutement. Au départ, l'asbl avait beaucoup plus difficile à recruter et possédait peu de critères de sélection. Maintenant des prérequis en mécanique sont demandés et des tests écrits ont été mis en place pour choisir les candidats.

Concernant le programme de formation, les stagiaires sont formés quotidiennement en atelier pédagogique sur des vélos récupérés. Ils ont également une matinée par semaine centrée sur l'apprentissage de compétences transversales ("soft skills"), et des cours de néerlandais sont aussi inclus dans le programme, leur fréquence variant selon le niveau de chaque stagiaire. Les apprenants sont évalués après leur formation intensive de 4 mois, tout le long de leur stage pratique en Point vélo où ils devront, par exemple, travailler leur contact client. C'est donc un point d'attention de CyCLO, outre les compétences techniques, d'aborder le côté commercial du technicien vélo. Ce rapide parcours de formation ne donne pas accès à la qualification pour les apprenants, mais CyCLO asbl prend financièrement en charge les droits d'inscription au jury central pour ceux qui désirent l'obtenir.

Au final, quelles sont les différentes sorties observées pour les stagiaires sur le marché de l'emploi ? Sur une base de 10 apprenants, en moyenne un tiers arrive à l'emploi dans le monde du vélo ou ailleurs (par exemple comme magasinier grâce au brevet cariste obtenu pendant la formation), un tiers bénéficie des allocations de chômage en étant chercheur d'emploi reconnu après leur contrat presté chez CyCLO, et le dernier tiers se partage entre ceux qui partent à l'étranger, passent à la charge de la mutuelle ou émargent au CPAS.

Mécanicien de cycles en alternance à l'efp : C'est une formation de l'enseignement en alternance, qui dure deux ans en cours du soir, avec un stage pratique obligatoire de minimum 250 heures par an sur un lieu agréé par le sfpm. Elle concerne à la fois les jeunes en apprentissage (entre 15 et 23 ans) et les futurs chefs d'entreprise. Les publics sont variés en âge ainsi qu'en termes de parcours professionnel et de formation. La première année de formation à l'efp est centrée sur la partie technique du métier de mécanicien de cycles, et la deuxième année sur l'aspect de "négociant en cycles". À la fin de leur parcours, les auditeurs ont accès au métier via la qualification et peuvent ouvrir leur propre commerce grâce au module de gestion inclus dans la formation.

Un budget de provision a été donné au pôle mobilité il y a plusieurs années. Étant plutôt centrée sur la moto et la voiture à l'époque, la formation mise en place en septembre 2013 a été peu investie à ses débuts. Pour le vélociste 1, cela a contribué à une vision négative à l'égard de cette formation qu'il juge de qualité insuffisante. Aujourd'hui, celle-ci est remise à l'avant-plan avec notamment un nouvel atelier pédagogique en cours de construction, avec du nouveau matériel (tel que deux vélos électriques neufs) et des référentiels retravaillés en 2019. Un changement s'amorce donc pour l'efp dans l'investissement du secteur du vélo.

De même que chez CyCLO asbl, l'efp note un recrutement plus difficile au lancement du projet en 2013, par rapport à aujourd'hui. Outre le fait que toute formation doit se faire connaître des différents opérateurs partenaires et développer sa communication pour attirer plus de candidats, l'augmentation de l'utilisation du vélo de toute part explique aussi un bassin de recrutement grandissant.

Malgré cette constatation, les chiffres donnés par l'efp soulignent un écart important entre le nombre d'inscrits en première année et celui en deuxième année (actuellement 17 auditeurs sont en première et 5 en deuxième). Dans tous les cas, il semble y avoir un abandon important entre les deux années. L'hypothèse émise par un des responsables à l'efp est qu'une partie des personnes sont simplement des passionnés de vélo et souhaitent en connaître davantage sans en faire leur métier et trouver un emploi dans le secteur. On peut également se demander si certaines de ces personnes, n'ayant pas l'ambition d'ouvrir leur propre commerce, ne visent que l'apprentissage technique de la première année, leur permettant déjà de se faire employer comme technicien de cycles.

Réparateur vélo & Technicien vélo chez Syntra : C'est une formation néerlandophone donnée en cours du soir sur trois ans. Les deux premières années donnent le titre de réparateur et la troisième année mène au certificat de technicien. Selon le Cahier n°7 de l'Observatoire de la mobilité sur le vélo (Gerken et Fenton, à paraître en 2020), seul 40 apprenants finissent la formation avec un diplôme pour 127 inscrits entre 2014 et 2017. Comme pour l'efp, on constate ici un écart important entre le nombre d'inscrits au démarrage et ceux terminant les deux premières années.

Pour l'efp, les hypothèses émises sont celles de passionnés s'inscrivant sans pour autant vouloir se lancer dans le métier, et d'apprenants visant simplement l'acquisition de compétences techniques (et non gestionnaires) et donc arrêtant la formation après la première année. Dans le même ordre d'idée, on peut relever pour Syntra le facteur de la durée de formation comme un frein à un nombre important de sorties positives. Un questionnement sur le suivi durant la formation est également pertinent.

Un projet de cours du jour est en train d'être lancé (2020-2021), ce qui montre également l'investissement de Syntra dans le domaine du vélo.

Centre d'enseignement secondaire d'Etterbeek - Ernest Richard : Cette école d'enseignement secondaire a tenté de lancer en septembre 2019 une option en mécanique vélo pour les cinquièmes années, mais faute du nombre d'étudiants minimum (un seul intéressé au lieu des huit requis), le projet a été avorté.

Le chef d'atelier explique cet échec par le peu de temps disponible entre avril, le moment d'acceptation du programme officiel, et septembre, la rentrée, pour communiquer et intéresser les jeunes à cette nouvelle filière. En outre, en participant à des salons de l'emploi, il remarque que les adultes sont plus attirés par cette option que les jeunes en secondaire.

Le programme d'enseignement prévu à Ernest Richard était inspiré de celui réalisé par l'efp, et préconisait 12 heures de pratiques par semaine. Des cours de néerlandais et de gestion avaient également été inclus.

En décembre 2019, l'école n'avait pas encore décidé si elle allait relancer cette option vélo pour l'année suivante, ou si le projet serait mis de côté. Avant l'échec du projet 2019-2020, la commune d'Etterbeek avait investi des fonds dans la rénovation des infrastructures pour permettre la construction d'un atelier pédagogique dans l'école. Le bourgmestre est très intéressé par la question de la mobilité douce, qui est à l'agenda politique actuel de toutes les communes.

2. Perspectives futures de formations

Le paysage des formations professionnalisantes à Bruxelles étant dressé, cette section aborde les recommandations et retours des vélocistes sur l'offre existante et potentielle.

Concernant le point de vue des vélocistes sur les formations actuelles, il est globalement plutôt négatif du côté francophone. Ainsi, la plupart des vélocistes et acteurs interrogés s'accordent sur la qualité moindre de formation chez CyCLO asbl. Certains lient ce constat posé à l'objectif premier de "réinsertion sociale" (concept connoté négativement par au moins deux vélocistes) de CyCLO, qui mènerait à engager des personnes qui ne sont pas motivées ou suffisamment passionnées par le vélo. Il y aurait dans ce cas un décalage entre les attentes des vélocistes et l'objectif principal poursuivi par l'asbl.

Quant à la formation à l'efp, les avis sont moins durs mais restent globalement négatifs, car doutant des compétences finales des stagiaires sortants. Les raisons invoquées ne semblent pas systématiquement se recouper et, pour certains, pourraient provenir de l'image d'une formation peu investie à ses débuts. Un acteur interrogé, passé lui-même par l'efp, déplore le manque de spécificité du volet gestion qui est général à tous les domaines de formation ainsi que des cours pratiques de qualité insuffisante, mais heureusement complétés par le stage en entreprise.

Face à la possibilité d'une nouvelle formation de technicien/réparateur de cycles, il convient de relever tout d'abord que certains vélocistes (2 & 3) ne voient pas l'utilité de créer une formation supplémentaire à Bruxelles, sachant que l'efp, CyCLO et Syntra sont déjà présents. En général, ceux-ci ont des difficultés à faire la différence entre les différents publics destinataires de ces formations et les spécificités de l'une par rapport aux autres. Les autres vélocistes interrogés s'appuyant sur un manque de main d'œuvre qualifiée sont demandeurs, sans être proactifs, tout en mettant lourdement l'accent sur un besoin qualitatif.

Pour une grande partie des acteurs interrogés, recruter des personnes "**passionnées**" par le vélo est le critère principal de recrutement qu'une formation devrait avoir. Certains suggèrent d'accepter en formation uniquement des personnes roulant régulièrement à vélo. Ce sont souvent les vélocistes les plus engagés voire militants qui se positionnent comme tel.

De même, tous les acteurs interrogés sont unanimes sur le fait qu'une bonne formation de technicien vélo doit laisser une large place à la **pratique**. Des apprentissages en atelier pédagogique au stage chez un vélociste, toutes les formations existantes appliquent déjà cette recommandation première, mais parfois de manière insuffisante en termes de volume ou de qualité selon les vélocistes interrogés.

Cette emphase sur la pratique renvoie à la question de la méthodologie d'apprentissage utilisée pour introduire cette concrétisation de la théorie. Chez CyCLO asbl et à l'efp, un atelier pédagogique existe à cette fin et tous deux couplent leurs cours pratiques à la réalisation de **stages**. Mais, au vu de la réalité financière des vélocistes, engager et prendre en charge un stagiaire leur coûte beaucoup en termes de temps, d'énergie, d'efficacité dans le traitement des demandes clients. C'est donc un luxe que peu de vélocistes peuvent se permettre d'emblée, sachant également que le secteur reçoit chaque année les demandes des stagiaires de l'efp (pour un stage souvent rémunéré) et que les points Cyclo sont réservés en premier lieu pour les stagiaires internes. Seul Syntra ne rend pas obligatoire la réalisation d'un stage.

Un deuxième point faisant presque l'unanimité met en avant l'importance de la maîtrise des **principes mécaniques** que le technicien vélo sortant de formation doit posséder. Ainsi, CyCLO asbl conseille, dans le cadre d'une formation démarrant sans prérequis, d'asseoir les bases mécaniques de chaque apprenant avant d'aller plus loin dans la formation. Ceci inclut l'apprentissage des outils, des principes de dynamométrie et des matières. Le tout étant de rester très concret et d'aborder la chose par des exercices pratiques.

Au vu de l'engouement que connaît le **vélo électrique** ces dernières années et du peu de connaissances des vélocistes en la matière car ils découvrent la technologie au moment où elle arrive, un besoin apparaît clairement dans ce domaine. Aussi, inclure un module sur le vélo électrique dans la formation transparaît dans de nombreux entretiens, tout en précisant qu'il est important de maîtriser finement la mécanique vélo avant de se spécialiser.

Le métier de vélociste n'est pas fait que de réparations et de montages techniques, une grande part se joue dans la relation avec la clientèle, la **gestion administrative et logistique** de son magasin. C'est pourquoi CyCLO asbl accorde de l'importance à la compétence relation-clients, qui est abordée en théorie pendant la formation et pratiquée au quotidien en stage. De même, l'efp a intitulé sa deuxième année de formation "négociant en cycles" pour cette raison. L'aspect commercial ("soft skills") et gestionnaire du métier (incluant les liens avec les fournisseurs) doivent être pris en compte lors de l'établissement du programme de formation. Selon le vélociste 1, dans un magasin, pour une heure de travail technique, on compte une heure de travail administratif et/ou logistique (rédaction de devis, encodage des colis, gestion des stock et fournisseurs, etc.), aussi il est important que le technicien vélo puisse avoir des compétences de base dans ces domaines.

Dans les différentes formations professionnelles existantes, la **durée** des cours et des stages varie énormément, notamment en fonction des cours en soirée ou en journée. Dans le cas d'une formation à destination d'un public de chercheurs d'emploi, les cours et les stages doivent se donner en journée et être l'activité principale et à temps plein des publics. La durée de formation dépend donc du type de pédagogie choisie et de la volonté de mener ou non à une qualification (sachant que l'accès à la profession est en discussion). Il est à noter que les formations longues comme celles de l'efp et de Syntra ont un taux d'abandon important au vu des écarts de participants entre l'année d'entrée et de sortie.

Pour être un technicien vélo "autonome et complet", tel qu'attendu par la plupart des vélocistes interrogés (autonome étant synonyme de rentable), le technicien doit se confronter aux différents modèles et type de cycles sur le marché, ce qui nécessite du temps. Les vélocistes estiment à entre un an et un an et demi pour acquérir cette expérience. Se pose la question suivante : est-ce que des vélocistes en tension pour faire survivre leur magasin seront prêts à engager des stagiaires sortants de formation sans cette expérience ? Ou faut-il trouver un moyen d'inclure au moins partiellement cette expérience à la formation ?

Le monde du vélo est un petit monde où la plupart des acteurs se connaissent et la réputation d'une formation semble vite faite et partagée par la majorité. Prendre en compte les différents acteurs intéressés et inclure les plus motivés dans le projet pourrait s'avérer être un choix stratégique.

3. Impact Covid-19 : où sont les (bons) techniciens ?

La crise sanitaire du Covid-19 a entraîné une augmentation notable d'utilisateurs de cycles et donc d'activité et de rentrées financières pour les vélocistes, avec pour conséquence un recrutement en masse de techniciens de cycles qualifiés. Les vélocistes interrogés expliquent avoir engagé en urgence des techniciens ne correspondant pas exactement à leurs attentes et critères, et expriment plus que jamais le besoin d'une formation de qualité.

V. Conclusion et mesures préconisées

À l'aune des analyses quantitatives et qualitatives, **il apparaît opportun de développer une formation de technicien / réparateur de cycles, de type pilote**. Les principaux éléments analytiques qui appuient cette décision sont notamment :

- À l'échelle régionale, le contexte politique est favorable à la mobilité douce et à son développement, notamment via l'approbation du plan Good Move en mars 2020 qui va travailler sur les trois freins au développement du vélo à savoir le manque d'infrastructures favorisant les déplacements doux et les stationnements en sécurité, le vol et les croyances par rapport au vélo ("le vélo doit être gratuit", "pas d'entretien nécessaire"). La mise en œuvre de ce Plan pourrait avoir des répercussions sur l'activité des vélocistes.
- Au niveau des usagers, s'impriment une tendance à la hausse des déplacements à vélo ainsi qu'une diversification des cycles présents sur la route. Ces évolutions s'accompagnent d'une augmentation du nombre de vélos à assistance électrique vendus. Les usagers peuvent également s'appuyer sur différentes mesures d'aide pour réaliser des achats de meilleure qualité ainsi que davantage d'entretien.
- Les données quantitatives disponibles auprès de l'ONSS en matière d'emploi ne permettent pas de conclure à une demande importante en matière d'emploi dans la fonction. La situation des commerces de cycles à Bruxelles est toutefois stable. Ces données doivent aussi être manipulées avec précaution compte tenu des limites qui ont été relevées : la dernière année disponible est 2017 ; les données concernant les indépendants dans le secteur ne sont pas connues ; les données rendent difficilement compte des employeurs inscrits dans d'autres catégories NACE-BEL 2008 que la 47.785 (commerce de cycles en magasin spécialisé). L'analyse des activités en lien avec l'économie du vélo recensées à Bruxelles par l'ASBL CyClo permet tout de même d'affiner la connaissance de ce secteur à Bruxelles et de monter un certain dynamisme de celui-ci.
- Plusieurs formations sont déjà proposées en Région bruxelloise mais, selon les acteurs interrogés l'offre n'est pas suffisante qualitativement parlant puisqu'elle n'atteint pas leurs attentes en tant qu'employeurs. De plus, entre l'efp formant des indépendants et CyCLO visant avant tout la réinsertion socio-professionnelle, il y a un vide concernant des publics de chercheurs d'emploi francophones voulant se former en journée et en quelques mois à un métier de salarié. Il s'agit néanmoins de ne pas surcharger le marché de la formation et de veiller à l'absorption des candidats sortant par le secteur.
- Les entretiens avec les vélocistes soulignent la difficulté d'engager une personne supplémentaire en raison du coût de la main d'œuvre. Une garantie semble indispensable pour assurer l'insertion des stagiaires.
- Les données qualitatives mettent bien en évidence un besoin de techniciens vélo. Ce besoin est pressenti croissant pour les années futures, les vélocistes engageraient potentiellement une part plus importante au sein du secteur (par rapport à d'autres acteurs comme la grande distribution, etc.)
- Les données recueillies dans un second temps soulignent que la crise sanitaire a amené une accélération du plan Good Move ainsi qu'une augmentation de la pratique du vélo. Le maintien

de cette hausse dans le temps sera fortement lié aux politiques mises en œuvre après le confinement. Malgré le caractère temporaire de l'usage des cycles pour certains, les vélocistes sont néanmoins assurés d'une hausse structurelle de la demande.

- Les entretiens réalisés avec les vélocistes mettent en évidence une série de points d'attention à intégrer pour suivre l'évolution de leur activité et du secteur. Ces points sont multiples et relatifs au développement d'autres types d'acteurs dans le secteur :
 - introduction de grandes marques ou de grandes filières sur le marché de la vente et de la réparation de cycles
 - regroupement des vélocistes et de leurs ateliers sous de plus grandes enseignes
 - tendance à l'internalisation de la vente et de la réparation par les sociétés de leasing ou les entreprises elles-mêmes
 - développement du service après-vente par les fournisseurs
 - développement des aides politiques à l'égard des ateliers participatifs
 - de la revalorisation et de l'économie circulaire au sens large

Ces différentes évolutions peuvent impacter la demande globale de techniciens (à Bruxelles, en Belgique) ainsi que les compétences requises par les vélocistes ou par les autres acteurs et les besoins en matière de formation.

- Les secteurs connexes tels que le secteur de la livraison à vélo et celui du free-floating ne se positionnent pas actuellement comme des secteurs pourvoyeurs d'emploi pour une main d'œuvre spécifiquement qualifiée dans le cycle.

Le tableau ci-dessous reprend les différentes mesures préconisées en lien avec les observations et constats analytiques. Pour chaque mesure sont précisées les ressources disponibles ou éventuellement à créer.

Mesures préconisées	Observations et constats	Ressources disponibles ou à créer
Partenariats		
Associer les acteurs du secteur intéressés par le projet dans la formation	Parmi les personnes rencontrées pour la réalisation de ce dossier, beaucoup étaient intéressées par l'initiative	- BF technics - Mission locale de Schaerbeek - Service Production de Bruxelles Formation - Acteurs institutionnels et associatifs (GRACQ, Bruxelles Mobilité, etc.) - Acteurs de terrain (vélocistes, ateliers, grandes enseignes, etc.)
Solliciter les partenaires et leur expertise au moment de la construction du projet de formation	- Besoin de travailler l'adéquation entre les exigences élevées des employeurs et le profil des stagiaires sortant - Besoin de faire connaître le projet de formation dès ses prémises - Besoin d'un lien accru avec les lieux qui pourraient engager des techniciens de cycles	- BF technics - Mission locale de Schaerbeek - Service Production de Bruxelles Formation - Acteurs de terrain (vélocistes, ateliers, grandes enseignes, etc.) - Acteurs institutionnels et associatifs (GRACQ, Bruxelles Mobilité, etc.)
Travailler des rapports de qualité et de confiance avec les acteurs du secteur	Secteur de petite taille et circulation rapide de l'information, ce qui invite à veiller aux bonnes relations, à la communication ainsi qu'à la « bonne réputation » de la formation	- BF technics - Mission locale de Schaerbeek
Modalités de la formation		
Développer une formation de jour d'une durée de 6 mois, un an	- Il existe déjà, sur Bruxelles, une offre de formation en cours du soir, sur plusieurs années (efp, Syntra) - CyCLO a une offre en cours du jour pour des profils spécifiques (PTP, article 60). Il propose 4 mois en intensif avec des prérequis en mécanique - Syntra va lancer, en septembre 2020, une formation de réparateur de vélo, en cours du jour, d'une durée d'un an (public néerlandophone) - Les personnes rencontrées estiment qu'une formation de quelques mois à un an maximum est suffisante pour	- BF technics - Mission locale de Schaerbeek - Service Production de Bruxelles Formation - SFMQ - Centres de formation actifs (efp, CyCLO, Syntra)

	acquérir les compétences nécessaires à l'exercice du métier	
Organiser une entrée en formation tous les 18 mois, soutenues par des séances d'information spécifiques (au métier, à la mobilité douce, etc.)	La taille du secteur, le nombre limité d'offres d'emploi ainsi que les formations existantes sur Bruxelles invitent à s'en tenir à cette temporalité pour ne pas saturer le marché	- BF technics - Mission locale de Schaerbeek - Service Production de Bruxelles Formation
Mettre l'accent sur le « métier-passion » en matière de recrutement de candidats	- Les personnes rencontrées s'accordent sur l'importance d'une affinité réelle pour le vélo. - Certains vélocistes, au moment du recrutement, regardent si le candidat vient à vélo à son entretien d'embauche. D'autres affirment qu'un mécanicien automobile n'a pas les compétences pour travailler dans son atelier.	- BF technics - Mission locale de Schaerbeek - Service Production de Bruxelles Formation
Programme de formation		
Centrer la formation sur la pratique du métier	Les acteurs interrogés soulignent l'importance pour le technicien vélo d'avoir une expérience suffisante, soit une certaine autonomie ainsi qu'une méthode de travail consistante	- BF technics - Mission locale de Schaerbeek - SFMQ - Centres de formation actifs (efp, CyCLO, Syntra) - Vélocistes
Garantir les compétences techniques, en incluant l'assistance électrique	- Besoin de maîtriser finement la mécanique de base (apprentissage des outils, principe de dynamométrie, etc.) - Actuellement, le secteur déplore un manque de qualification, a fortiori concernant les vélos à assistance électrique - Actuellement, l'offre en cycles se caractérise par une large gamme de vélos et vélos spécialisés (marques, modèles, année de production) à laquelle le technicien peut être confronté - En outre, le diagnostic et le devis participent également à une pratique autonome du métier	- BF technics - Mission locale de Schaerbeek - SFMQ - Traxio (formation pour les professionnels, label de qualité) - Fournisseurs - Centres de formation actifs (efp, CyCLO, Syntra) - Vélocistes
Développer les compétences de gestion et de vente	- Le métier de vélociste ne se réduit pas à l'aspect technique, mais comprend d'autres compétences qui sont liées au fonctionnement en atelier ouvert - La gestion concerne, outre la gestion de l'entreprise (comptabilité, communication, etc.), les stocks (pièces et vélos) et les fournisseurs - La vente inclut la relation-client ainsi que la connaissance des marques et des produits	- BF technics - Mission locale de Schaerbeek - SFMQ - Traxio (formation pour les professionnels, label de qualité) - Fournisseurs - Centres de formation actifs (efp, CyCLO, Syntra)

		• Vélocistes
Accompagner les stagiaires dans leur parcours de formation et vers l'emploi (visite d'entreprise, découverte métier, aide à la recherche de stage, coaching, etc.)	• Le milieu très spécifique des vélocistes nécessite de rassurer les employeurs potentiels (difficulté d'engager, coût, etc.) mais aussi de permettre aux stagiaires d'y entrer plus facilement (bouche-à-oreille, etc.) • Les formations actuelles rencontrent un nombre important d'abandon en cours de cursus • La dimension plus pratique pourrait s'envisager comme une passerelle solide vers les employeurs (dont vélocistes), notamment via le stage	• SFMQ • Traxio (formation pour les professionnels, label de qualité) • Fournisseurs • Centres de formation actifs (efp, CyCLO, Syntra) • Vélocistes
Veille		
Suivre l'évolution et les décisions à venir par rapport à l'accès à la profession de vélociste	• Remise en question pour la Région bruxelloise de l'accès à la profession (remise en question également pour la Wallonie, suppression en Flandre)	• Cabinet de l'emploi et de la formation professionnelle
Suivre les structures dans lesquelles un technicien de cycles peut exercer son métier	• Evolution du paysage, notamment concernant les fournisseurs (renforcement du service après-vente), le commerce de gros spécialisé, les entreprises de leasing, etc.	• Traxio (à voir) • Vélocistes et autres entreprises privées actives dans la vente de vélo
Suivre l'ensemble des mesures qui soutiennent le développement de la mobilité douce	• Le budget mobilité (leasing voiture et/ou vélo) mis à disposition des entreprises • L'ensemble des primes (régionales, communales, etc.) et aides à destination du grand public	• Bruxelles Mobilité • SPF Emploi (Budget mobilité), Bruxelles Mobilité (Prime Bruxell'air)

VI. Bibliographie et références

Bruxelles Mobilité SPRB (2019), « Enquête sur l'usage des trottinettes électriques à Bruxelles », réalisée par le BRAT, août 2019, 60 p.

De Muelenaere M. (21/06/19), « Ces trottinettes tant aimées, tellement haïes », Le Soir, p. 8.

Desmet F. et Humbert E. (2019), « Observatoire du vélo en Région de Bruxelles Capitale. Comptages et analyse des données », Provélo et Bruxelles mobilité, 23 p.

Gerken J.-Ph. et Fenton G., in de Smet d'Olbecke F. et al, Le vélo en Région de Bruxelles-Capitale, Cahiers de l'Observatoire de la mobilité de la Région de Bruxelles-Capitale, n°7, Bruxelles Mobilité, Service public régional de Bruxelles, Bruxelles, 2020 (à paraître).

Leblud J., Wrzesinska D. et Gaillet J.-F. (2020), « Baromètre de la mobilité Janvier 2020 », VIAS Institute, version en français p. 43-83.

L'Echo (29/01/2020), « Rentable, Dott emploie plus de 20 personnes à Bruxelles », p. 16.

Le Soir (01-02/02/2020), « Des agents habilités à contrôler le stationnement des trottinettes », p. 19.

Meulders R. (16/11/19), « Les trottinettes partagées en mode hibernation à Bruxelles », La Libre Belgique, p. 34.

Provélo et Tridée (2018), « Bike for Brussels », Plan d'action 2019-2024, 23 p.

Van Zeebroeck B. et Charles J. (2014), « Impact et potentiel de l'usage du vélo sur l'économie et l'emploi en Région de Bruxelles-Capitale. Les effets directs et indirects de l'usage du vélo en 2002, 2012 et 2020 », Provélo et Transport & Mobility Leuven, 98 p.

Vandermeersch I. (2015), « Évaluation de l'impact social d'une initiative citoyenne : le cas des ateliers collectifs de vélos à Bruxelles », Mémoire de master en ingénierie et action sociale (MIAS), Louvain-la-Neuve / Namur.

Stadsbeleid 'Programma 2021-2025'
PROJECTFICHE - ACTIE

Gemeente: **Schaarbeek**

Datum: **2020**

Nummer en naam van het project: **6.1 coördinatie - communicatie**

Operationele doelstellingen volgens de OOSH (in volgorde van belang)

In het kader van de in artikel 60, eerste lid, 6° van de ordonnantie bedoelde coördinatie- en communicatieacties, stelt de begunstigde ten minste een projectleider aan die belast wordt met de coördinatie en de communicatie van het stadsbeleidsprogramma.

A. ONTWERPER

1. Gegevens van de verantwoordelijke (ondertekenaar van de overeenkomst):

Naam, Voornaam: **Rasquin Mélanie**

Functie: **hoofd van het Departement Subsidies**

Adres: **Colignonplein, 1030 Schaarbeek**

Tel.:

E-mail: **mrasquin@schaerbeek.be**

2. Identificatie van de ontwerper:

Naam: **Gemeente Schaarbeek**

Rechtsvorm: **gemeentelijke dienst**

Maatschappelijke zetel: **Colignonplein – 1030 Schaarbeek**

Maatschappelijk doel: **overheidsadministratie**

Contactpersoon: **Rasquin Mélanie**

Tél. :

E-mail : **mrasquin@schaerbeek.be**

Website: **www.1030.be**

Bankrekeningnr.: **BE 76091000181295**

Erkenningen door een overheid: **De dienst Subsidies is een gemeentelijke dienst.**

Toelating SPI? **nee**

Kennis van de perimeter (verklaar): **//**

Nuttige ervaringen:

Coördinatie van de federale financiering van het Fonds voor het Grootstedenbeleid (en de uitfasering) en het programma van het Stadsbeleid 2017-2020

Kennis van de werking van de gemeente?

De coördinatie van het programma van het Stadsbeleid 2021-2025 wordt uitgevoerd door de dienst Subsidies en Partnerships van de gemeente Schaarbeek, die de volgende opdrachten en bevoegdheden heeft:

- Bevordering en implementatie van een actief beleid rond het zoeken naar subsidies en hulp voor de coördinatie van gesubsidieerde projecten, om het beleid van het gemeentebestuur te financieren en uit te voeren;
- Opvolging met het oog op een correct gebruik van de verkregen subsidies in het kader van de doeleinden die door de Subsidiërende Overheden zijn vastgelegd.
- De dienst houdt zich niet bezig met het toekennen van subsidies aan particulieren en verenigingen, maar met het zoeken naar subsidies voor de projecten van de gemeente.

3. Projectpartners:

F=financieel O=operationeel	Naam	Rol	Terbeschikking- stelling van personeel (aantal VTE's)	Financiële tussenkomst (in €)
O	Communicatiedienst	Ondersteuning voor communicatieacties	//	0

B. ONTWERP VAN HET PROJECT

4. beschrijving van het project

De dienst Subsidies en Partnerships zal instaan voor de algemene coördinatie van het programma. Die dienst heeft een jarenlange ervaring in het beheer en de coördinatie van gesubsidieerde programma's en projecten, in samenwerking met alle bestuursniveaus (federaal, gewestelijk, communautair, gemeentelijk en Europees). Onder toezicht en met de steun van het diensthoofd zal de coördinatiecel transversaal samenwerken met alle projectleiders van het Stadsbeleid 2021-2025.

5. Welk is de aanleiding tot het project?

- Licht de basisvaststelling toe, het vastgestelde probleem

De belangrijkste verantwoordelijkheden en taken van de coördinatiecel zijn:

- Transversaal instaan voor het beheer en de administratieve en financiële opvolging van projecten en subsidies in verband met het SB-programma, in nauwe samenwerking met de bevoegde gewestelijke diensten en de betrokken gemeentediensten (projectverantwoordelijken, Budget, Ontvangsten, ...);
- De opvolging en planning van projecten coördineren om in te spelen op de belangrijkste stappen om externe middelen te bekomen, met het oog op het beheer van de risico's (interne controle) en de goede communicatie tussen de verschillende actoren;
- De verschillende deliverables coördineren in het kader van het programma (tussentijdse plaatsbeschrijving, dossiers in verband met de uitbetaling van subsidies, eindverslagen);
- De rol van enig contactpunt vervullen tussen de projectverantwoordelijken en de subsidiërende instantie, en alle gepaste informatie verspreiden/bezorgen aan de betrokken actoren binnen en buiten de gemeente;

- Technische bijstand en advies verstrekken zodat de toekenningsprocedures voor subsidies en de uitbetaling van bedragen kunnen worden nageleefd;
- De projectverantwoordelijken ondersteunen bij hun evaluatie van het project;

De coördinatoren en projectverantwoordelijken zullen ook nauw samenwerken met de dienst Communicatie van de gemeente.

Gezien de diversiteit van projecten en doelgroepen wordt voorgesteld om geval per geval te bekijken, in functie van de vastgestelde behoeften. Affiches, flyers, videocapsules, persconferenties, artikels in het gemeenteblad, specifieke informatie op sociale netwerken, ... Elk middel kan nuttig zijn voor een project, naargelang van de vordering, de behoeften, de boodschap en het publiek dat de gemeente wil bereiken.

- Dient het project om een bestaand project te versterken? JA
 - i. Indien ja, kun je het project beschrijven?

Opvolging van de werkzaamheden van de coördinatiecel voor het programma van het SB 2017-2020

- Bestaat er al een gelijkaardig project? JA
 - i. Indien ja, kun je het project beschrijven? (*waar en wanneer?*)

Opvolging van de werkzaamheden van de coördinatiecel voor het programma van het SB 2017-2020. Ook andere gemeenten beschikken over een coördinatiecel "Stadsbeleid". In Schaarbeek is die cel verbonden aan de dienst Subsidies om een transversale aanpak te garanderen van de projecten die de gemeente in het kader van het Stadsbeleid uitvoert.

Door de ervaring die we hebben opgedaan tijdens het vorige programma 2017-2020, kunnen we de coördinatie op een solide basis voortzetten.

Wat de coördinatie betreft, is de ondersteuning van de projectverantwoordelijken niet louter administratief. De ondersteuning betreft projectmanagement, de doelstellingen bepalen, rapporteren, ...

Op het vlak van communicatie hebben we, dankzij de samenwerking met collega's van de dienst Communicatie, bestudeerd wanneer/hoe er gecommuniceerd moet worden over de verschillende projecten, om de acties en projecten uit te leggen aan het doelpubliek maar ook aan de andere inwoners van Schaarbeek. De ervaringen met de videocapsules voor het programma van 2017-2020 waren positief en zullen daarom opnieuw worden voorgesteld voor het programma van 2021-2025 omdat ze een zeer gevarieerd publiek bereiken.

Andere communicatieacties zullen worden overwogen afhankelijk van de voortgang van de acties en projecten, en op belangrijke momenten in het verloop van een project: inhuldiging, begin/einde van een opleiding, openbare evenementen, ...

- Er zal € 5.000 worden besteed aan de inhuldiging van het nieuwe socioculturele centrum aan de Haachtsesteenweg/Hollestraat (zie project 1.1).
- Er zal € 5.000 worden besteed aan de opening van het nieuwe culturele centrum aan de Rogierstraat (zie project 1.2).

6. Doelgroep: Beschrijf je doelgroep (leeftijd, geslacht, kwalificatieniveau, sociale situatie, ...) en het verwachte aantal deelnemers.

Communicatie:

De communicatiekanalen moeten de nadruk leggen op het werk van de uitvoerders, het doel van de projecten en de impact die de projecten hebben op het deelnemende publiek.

De doelstellingen zijn:

- Projecten voorstellen die de gemeente Schaarbeek op haar grondgebied uitvoert in het kader van de gewestelijke financiering "Stadsbeleid" om het lokale weefsel te versterken en de maatschappelijke dualisering te overwinnen;
- De impact van de projecten op hun primaire begunstigden benadrukken;
- Een publiek bereiken dat geïnformeerd wil worden over de acties van de gemeente om de maatschappelijke dualisering in het leven van alledag te overwinnen. Naast de specifieke eigenheden van de projecten (data, plaatsen, cijfers) zijn de onderliggende thema's "universeel". De boodschap kan dus interessant zijn voor de hele bevolking van Schaarbeek, Brussel en elders.

In het kader van de communicatieacties zullen de projectverantwoordelijken in het algemeen aandacht besteden aan de problematiek rond gender en diversiteit, zowel op het vlak van beeldvorming als taalgebruik, in de strijd tegen genderstereotypen en met het oog op meer genderneutraliteit (geen stereotiepe of devaluerende beelden, maar een eenvoudige en voor iedereen toegankelijke communicatie). Het gemeentebestuur verbindt zich ertoe de maatregelen ter bestrijding van alle vormen van discriminatie na te leven en bevordert een beleid dat gericht is op diversiteit. Mannen en vrouwen hebben recht op dezelfde kansen in Schaarbeek. De gemeente zet zich in om genderdiscriminatie binnen de gemeentegrenzen te doen verdwijnen.

7. Past jouw project binnen de overgang naar een duurzame stad?

Klimaatplan (*energiearmoede, duurzame vernieuwing, opleiding eco-bouwberoepen/ renovatie ...*), **Good Food** (*korte productie en kringlopen, gezonde voeding, opleiding beroepen inzake stadslandbouw, ...*), **Zero waste en overgang kringloopeconomie** (*composteren, bulk, sorteren, hergebruik, ...*), **Good Move** (*zachte mobiliteit, ...*), **Be Sustainable** (*Referentiesysteem Duurzame Wijken*) ...

De coördinatie en communicatie hebben niet rechtstreeks betrekking op een van de genoemde gewestelijke plannen, maar voldoen wel aan de werkhethiek van de gemeente Schaarbeek. Zo kunnen we onder andere de volgende initiatieven vermelden:

- de Verklaring over de noodtoestand van het klimaat en het milieu, goedgekeurd door de gemeenteraad op 23 oktober 2019,
- het Gemeentelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling (GPDO) met het oog op de concrete en transversale integratie van duurzame ontwikkeling in de projecten van de gemeente;
- de eerste versie van het Klimaatplan, goedgekeurd door de gemeenteraad op 25 juni 2014, en de lopende werkzaamheden om dit plan bij te werken;
- de motie "zero plastic" die op 19 juni 2019 door de gemeenteraad is goedgekeurd;

Concreet komt dit tot uiting via:

- het opnemen van milieuclausules in overheidsopdrachten onder het luik "communicatie"
- adviesverlening rond het opnemen van milieu- en sociale clausules in overheidsopdrachten voor andere projecten, indien relevant
- het naleven van de procedures rond "zero plastic" tijdens vergaderingen (glazen karaffen voor water, kopjes en glazen in plaats van plastic bickers, ...)

- zich te voet of met het openbaar vervoer verplaatsen naar vergaderingen met projectverantwoordelijken

8. Welke resultaten overweeg je? (Verwachte winst na afloop van de actie voor de doelgroep)

Coördinatie:

- Vergemakkelijken van de administratieve opvolging
- Coördinatie en samenhang van de doelstellingen van de verschillende gefinancierde projecten
- Een goed beheer van de overheidsfinanciën

Communicatie:

- De inwoners van Schaarbeek en Brussel bewust maken van de acties/projecten die in het kader van het Stadsbeleid worden uitgevoerd.
- Het publiek bereiken dat rechtstreeks aan de acties kan deelnemen (begunstigden)
- De andere inwoners van Schaarbeek bereiken die niet tot de begunstigden van de acties behoren, maar toch baat hebben bij een betere leefomgeving in de gemeente.

9. Verwachte impact (op lange termijn, welke veranderingen kunnen verwacht worden dankzij de implementatie van het project?):

De directe effecten "op het terrein" zijn het resultaat van het werk van de projectverantwoordelijken. De rol van de coördinatie is om een goede samenhang tussen de projecten te garanderen, met oog voor de doelstellingen van de verordening inzake stadsheropleving, namelijk de levenskwaliteit en leefomstandigheden verbeteren, een zo goed mogelijke samenleving garanderen, de strijd tegen kansarmoede bevorderen, enz.

De afdeling Subsidies en Partnerships die instaat voor de coördinatie zal ook een systeem opzetten om de impact te beoordelen en de evaluatie van de verschillende projecten op elkaar af te stemmen.

10. Voorziene evaluatiemethode:

Voorwaarden voor welslagen:

Coördinatie:

- Werken met de projectverantwoordelijken gedurende het hele jaar, met name op belangrijke momenten zoals het opstellen van de jaarbudgetten;

Communicatie:

- Een goede coördinatie tussen de afdeling Subsidies en Partnerships en de afdeling communicatie: timemanagement en identificatie van relevante middelen voor de verschillende doelgroepen
- Kwalitatieve offertes voor overheidsopdrachten worden doorgegeven voor communicatieacties

Indicatoren van resultaten:

Deze indicatoren zullen dienen om de opvolging van het project te evalueren en dienen bij het eindverslag geleverd te worden

Coördinatie:

- de deliverables die door de Subsidiërende overheid vereist zijn gedurende de hele programmaperiode: tussentijdse en eindafrekeningen; verslagen
- deelname van de projectverantwoordelijken aan de jaarlijkse begeleidingscomités die intern worden georganiseerd

Communicatie:

- aantal communicatiemiddelen die elk jaar worden ingezet, volgens het voorgestelde budget.

C. GEDETAILEERDE IMPLEMENTATIE VAN HET PROJECT

11. Een voorbereidende fase is noodzakelijk¹ (verklaar en vermeld de geplande timing):

Opvolging van de coördinatie van het SB 2017-2020 en voorbereiding van het nieuwe programma in 2020.

12. Datum van begin en einde, totale duur van het project:

Het project bestrijkt de uitvoeringsperiode van het programma SB 2021-2025, d.w.z. een totale duur van 5 jaar.

13. Plaatsbepaling van de activiteit en de uitstraling van de actie:

Het coördinatiebureau is gevestigd in het gemeentehuis (Colignonplein, Schaarbeek).

14. Aanwerving van personeel: (VTE's, periode, niveau, ...)

1 VTE niveau A, voor de volledige duur van het programma

15. Planning van de te voeren acties om het project tot een goed einde te brengen:

Jaar	Beschrijving	Doel	Aanvang	Einde	Frequentie
2021-2026	Jaarlijkse Raad van bestuur met de projectverantwoordelijken	Opvolging	2021	2026	Jaarlijks
2021-2026	Jaarlijkse Raad van bestuur met Urban.Brussel en het kabinet	Opvolging	2021	2026	Jaarlijks
2021-2026	Dossier voor de verantwoording van de uitgaven	Opvolging	2021	2026	Jaarlijks

¹ Betrokkenheid van het publiek bij het ontwerp, het zoeken naar lokalen, de aanwerving van personeel, uitgevoerde studies met het oog op het project, gevolgde opleidingen om het project tot een goed eind te brengen, enz.

2023	Inhoudiging van het sociocultureel centrum (project 1.1)	Communicatie	2023	2023	Eenmaal - datum te bevestigen afhankelijk van de voortgang van de werken
2024	Inhoudiging van de socioculturele pijler (project 1.2)	Communicatie	2024	2024	Eenmaal - datum te bevestigen afhankelijk van de voortgang van de werken
2021-2026	Acties inzake communicatie	Communicatie	2021	2026	Doelgericht

D. MIDDELEN

Omvang tussenkomst door Stadsbeleid (%)

16. Welke zijn jouw bronnen van financiën voor het project?

Poste budgetaire	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Tot.
PDV	47.042	72.000	77.000	72.000	77.000	24.958	370.000
Commune							
Autres							
Total	47.042	72.000	77.000	72.000	77.000	24.958	370.000

Een A NIV VTE wordt voor 100% gefinancierd door stadsbeleid, het toezicht (verantwoordelijk voor de afdeling subsidies) wordt gefinancierd uit eigen middelen;

17. Welke zijn je jaarlijkse noden die door het Stadbeleid ten laste genomen worden?

- Vul volgende overzichtstabel in

Poste budgétaire	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Tot.
Matériel & investissement ² (achat ordinateur, imprimante, mobilier, matériaux,...)							0
Personnel (rémunérations brutes, cotisations patronales, indemnités, frais d'assurances, ...)	47.042	67.000	67.000	67.000	67.000	19.958	335.000
Fonctionnement (loyer, téléphone, eau, gaz, électricité, petit matériel de bureau, photocopies,...)		5.000	10.000	5.000	10.000	5.000	35.000
Total	47.042	72.000	77.000	72.000	77.000	24.958	370.000

² De investeringsuitgaven van meer dan € 5.000 worden aan het voorafgaande schriftelijke akkoord van het gewest onderworpen.

- **Voeg in bijlage een detailoverzicht bij (per post) van de noodzakelijke financiële middelen om je project tot een goed einde te brengen** (voor de personeelskosten vermeld je over welke opleidingen het gaat, de vereiste ervaring en de werktijd die aan het Stadbeleid, programma 2021-2025, besteed wordt)

Personeelskosten: Niveau A voltijds, binnen de afdeling Subsidies en Partnerships van de gemeente Schaarbeek (€67.000/jaar bruto)

Werkingskosten: communicatiemiddelen (flyers, videocapsules), vertalingen Frans/Nederlands, organisatie van de inhuldiging van het nieuwe socioculturele centrum (zie project 1.1 en 1.2).

E. VOORTZETTING VAN HET PROJECT

18. Ben je van plan je project na het SB-programma te laten doorlopen:

. JA

Indien ja:

- Welke stappen ga je hiervoor zetten:

De afdeling Subsidies en Partnerships bestaat uit 4 VTE's niveau A, waarvan slechts één wordt gefinancierd door het Stadsbeleid. Momenteel is het niet mogelijk om de door het Stadsbeleid gefinancierde VTE een kaderfunctie te geven en het coördinatiewerk van deze financiering heeft enkel zin als de financiering wordt voortgezet.

F. Bijlagen